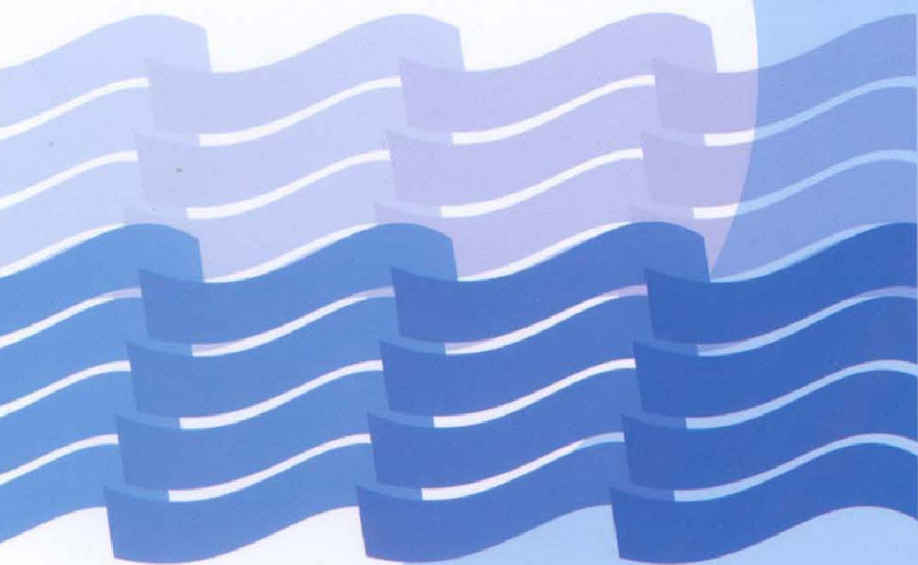

راهنمای تعیین حق اشتراک و تعرفه فروش آب به مشترکین و آب بران شرکتهای آب منطقه‌ای

راهنمای تعیین حق اشتراک و تعرفه فروش آب به مشترکین و آب بران شرکتهای آب منطقه‌ای

پیشگفتار

امروزه نقش و اهمیت ضوابط، معیارها و استانداردها و آثار اقتصادی ناشی از به کارگیری مناسب و مستمر آنها در پیشرفت جوامع، تهیه و کاربرد آنها را ضروری و اجتناب ناپذیر ساخته است. نظر به وسعت دامنه علوم و فنون در جهان امروز، تهیه ضوابط، معیارها و استانداردها در هر زمینه به مجامع فنی - تخصصی واگذار شده است.

با در نظر گرفتن مراتب فوق و با توجه به شرایط اقلیمی و محدودیت منابع آب در ایران، تهیه استاندارد در بخش آب و آبفا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و از این رو طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور برای نیل به این هدف، با مشخص کردن رسته‌های اصلی صنعت آب و آبفا اقدام به تشکیل مجامع علمی - تخصصی با عنوان کمیته‌های تخصصی نموده که نظارت بر تهیه این استانداردها را به عهده دارند.

استانداردهای صنعت آب با در نظر داشتن موارد زیر تهیه و تدوین می‌گردد:

- استفاده از تخصص‌ها و تجارب کارشناسان و صاحب‌نظران شاغل در بخش عمومی و خصوصی
- استفاده از منابع و مآخذ معتبر و استانداردهای بین‌المللی
- بهره‌گیری از تجارب دستگاه‌های اجرایی، سازمان‌ها، نهادهای واحدهای صنعتی، واحدهای مطالعه، طراحی و ساخت

- ایجاد هماهنگی در مراحل تهیه، اجرا، بهره‌برداری و ارزشیابی طرح‌ها

- پرهیز از دوباره‌کاری‌ها و اتلاف منابع مالی و غیرمالی کشور

- توجه به اصول و موازین مورد عمل سازمان ملی استاندارد و سایر موسسات معتبر تهیه‌کننده استاندارد

طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور به منظور تسهیل در امر استفاده از استانداردها، تدوین و یا ترجمه نشریات و کتب تخصصی مرتبط با استانداردها را نیز در دستور کار خود داشته و نشریه حاضر در راستای نیل به این هدف تهیه شده است.

آگاهی از نظرات کارشناسان و صاحب‌نظرانی که فعالیت آنها به نوعی در ارتباط با تهیه استانداردهای صنعت آب و آبفا می‌باشد، موجب امتنان خواهد بود.

شایان ذکر است نشریه مذکور در سال ۱۳۹۲ تهیه شده است و در سال ۱۳۹۴ در قالب نشریه داخلی طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور تنظیم شده است.

تهیه و کنترل «راهنمای تعیین حق اشتراک و تعرفه فروش آب به مشترکین و آب بران شرکت‌های آب

منطقه‌ای» [نشریه شماره ۱۵۷-ن]

مجری: مرکز مطالعات مدیریت و بهره‌وری دانشگاه تربیت مدرس

مؤلف اصلی: امیرحسین چیدری دانشگاه تربیت مدرس دکترای اقتصاد کشاورزی

اعضای گروه تهیه‌کننده:

امیرحسین چیدری	دانشگاه تربیت مدرس	دکترای اقتصاد کشاورزی
شانتیو خزایی کوه‌پر	وزارت نیرو	لیسانس اقتصاد
علیرضا غفاری	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس مدیریت سیستم و برنامه‌ریزی
منصور محمدی دینانی	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس اقتصاد کشاورزی

اعضای گروه نظارت:

مریم رحیمی فراهانی	طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی	فوق‌لیسانس مهندسی عمران - آب
اسماعیل جباری	صنعت آب کشور - وزارت نیرو	
انوش نوری اسفندیاری	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس هیدرولیک
	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس اقتصاد کشاورزی

اعضای گروه تایید کننده (کمیته تخصصی مطالعات اقتصادی، تعرفه و خصوصی سازی طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور):

طیبه آریان	شرکت مهندسی مشاور مه‌اب قدس	لیسانس اقتصاد کشاورزی
معصومه آذرگون	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور	فوق‌لیسانس مدیریت
کیومرث حیدری	وزارت نیرو	فوق‌لیسانس اقتصاد
مریم رحیمی فراهانی	طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی	فوق‌لیسانس مهندسی عمران - آب
	صنعت آب کشور - وزارت نیرو	
غلامعلی شرزهای	دانشگاه تهران	دکترای اقتصاد
علیرضا غفاری	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس مدیریت سیستم و برنامه‌ریزی
علی‌اکبر قبادی حمزه‌خانی	وزارت نیرو	فوق‌لیسانس مهندسی آبیاری
احمد لطفی	شرکت مهندسین مشاور پندام	فوق‌لیسانس مهندسی آبیاری
انوش نوری اسفندیاری	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق‌لیسانس اقتصاد کشاورزی

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	مقدمه
۳	فصل اول - کلیات
۵	۱-۱- کلیات
۵	۱-۱-۱- نظام به هم پیوسته برنامه ریزی، نظارت و اعمال نرخ
۵	۱-۱-۲- مدیریت مالی
۸	۱-۱-۳- ایجاد نظام جامع نرخ گذاری
۱۱	۱-۲- هدف و دامنه کار
۱۳	فصل دوم- سابقه تعرفه ها و شرایط موجود آنها
۱۵	۱-۲- مقررات موجود
۱۶	۱-۲-۱- مبانی قانونی آب بها
۱۷	۱-۲-۲- آیین نامه اجرایی
۱۸	۱-۲-۳- شیوه نامه آب بها
۱۸	۲-۲- مبانی قانونی حق النظاره
۲۰	۱-۲-۲- آیین نامه حق النظاره کشاورزی
۲۰	۲-۲-۲- شیوه نامه حق النظاره
۲۰	۳-۲- مبانی قانونی هزینه های جبرانی
۲۱	۱-۳-۲- آیین نامه اجرایی
۲۱	۲-۳-۲- شیوه نامه
۲۲	۴-۲- مبانی قانونی هزینه های کارشناسی
۲۲	۱-۴-۲- آب های زیرزمینی
۲۲	۲-۴-۲- تعیین حد بسترو حریم
۲۲	۵-۲- مبانی قانونی حق اشتراک
۲۳	۱-۵-۲- مبانی قانونی
۲۳	۲-۵-۲- آیین نامه اجرایی
۲۶	۳-۵-۲- شیوه نامه
۲۶	۴-۵-۲- معیارهای محاسبه حق اشتراک انواع مصارف
۳۱	۶-۲- سوابق تاریخی تعرفه ها

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۲	۲-۶-۱- آب بها
۳۲	۲-۶-۲- حق النظاره
۳۵	۲-۶-۳- سوابق تاریخی هزینه‌های جبرانی
۳۶	۲-۶-۴- سوابق تاریخی هزینه‌های کارشناسی
۳۷	۲-۶-۵- سوابق تاریخی حق اشتراک
۴۳	فصل سوم - مبانی نظری تعرفه‌ها
۴۵	۳-۱- مقدمه
۴۵	۳-۲- قیمت بهینه
۴۷	۳-۳- قیمت‌گذاری کارا (هزینه نهایی بلندمدت)
۴۹	۳-۴- تمایل به پرداخت
۵۰	۳-۵- نرخ‌گذاری رمزی
۵۱	۳-۶- دخالت دولت (انحصار در فروش)
۵۱	۳-۶-۱- حمایت از گروه‌های کم درآمد
۵۲	۳-۶-۲- سرمایه‌گذاری مورد نیاز بالا
۵۲	۳-۶-۳- حمایت از بخش‌های تولیدی
۵۲	۳-۶-۴- اهداف چند منظوره
۵۲	۳-۷- حقوق مالکیت کارا
۵۳	۳-۷-۱- انحصار
۵۳	۳-۷-۲- قابلیت انتقال
۵۳	۳-۷-۳- قابلیت اجرا
۵۳	۳-۸- روش‌های اعمال تعرفه آب
۵۴	۳-۸-۱- روش حجمی
۵۴	۳-۸-۲- روش ستاده
۵۴	۳-۸-۳- روش نهاده
۵۴	۳-۸-۴- روش مساحت
۵۴	۳-۸-۵- روش بلوکی
۵۴	۳-۸-۶- روش دو نرخی

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۵۵	۳-۸-۷- عوارض یا تعرفه بهبود
۵۵	۳-۸-۸- بازار آب
۵۵	۳-۹- هزینه اجرای یک نظام نرخ گذاری
۵۵	۳-۱۰- بهترین روش تعیین آب بها
۵۶	۳-۱۱- بازیافت هزینه ها
۵۶	۳-۱۲- برابری
۵۷	۳-۱۳- نحوه قیمت گذاری آب در برخی از کشورهای منتخب
۵۷	۳-۱۳-۱- ترکیه
۵۷	۳-۱۳-۲- هندوستان
۵۸	۳-۱۳-۳- اردن
۵۸	۳-۱۳-۴- مراکش
۵۸	۳-۱۳-۵- پاکستان
۵۹	۳-۱۴- جمع بندی
۶۱	فصل چهارم- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب تعرفه ها
۶۳	۴-۱- کلیات
۶۳	۴-۲- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب آب بها
۶۳	۴-۲-۱- کشاورزی
۶۵	۴-۲-۲- پرورش آبزیان
۶۶	۴-۲-۳- آب شرب
۶۹	۴-۲-۴- صنعت و خدمات
۷۰	۴-۲-۵- نحوه محاسبه هزینه تمام شده آب
۷۲	۴-۲-۶- اطلاعات پایه مورد نیاز
۷۶	۴-۳- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب حق النظاره ها
۷۶	۴-۳-۱- کشاورزی
۷۶	۴-۳-۲- شرب و بهداشت
۷۷	۴-۳-۳- پرورش آبزیان
۷۷	۴-۳-۴- صنعت و خدمات

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۷۸	۴-۴- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب هزینه‌های جبرانی
۷۸	۴-۴-۱- روش فعلی محاسبه تعرفه هزینه‌های جبرانی
۷۹	۴-۴-۲- روند پیشنهاد و تصویب تعرفه هزینه‌های جبرانی
۸۱	۴-۵- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب هزینه‌های کارشناسی
۸۱	۴-۵-۱- روش فعلی محاسبه هزینه‌های کارشناسی
۸۴	۴-۵-۲- پیشنهاد و تصویب هزینه‌های کارشناسی
۸۵	۴-۶- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب حق اشتراک
۸۵	۴-۶-۱- کشاورزی
۸۶	۴-۶-۲- آبی‌پروری
۸۷	۴-۶-۳- صنعت و معدن
۸۸	۴-۶-۴- سایر مصارف
۸۸	۴-۶-۵- پساب (انواع مصارف)
۸۹	فصل پنجم- کاستی‌ها و نارسایی‌های فرآیند تعیین تا ابلاغ تعرفه‌ها
۹۱	۵-۱- کلیات
۹۱	۵-۲- مشکلات و نارسایی‌های عمومی
۹۱	۵-۲-۱- پایین بودن تعرفه‌ها
۹۲	۵-۲-۲- عدم تصویب در شورای اقتصاد
۹۲	۵-۲-۳- تاخیر در تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها
۹۳	۵-۲-۴- عدم وجود شیوه هماهنگ در محاسبه و دریافت آب بها
۹۳	۵-۲-۵- نواقص قانونی
۹۴	۵-۲-۶- مشکلات محاسبه هزینه تمام شده آب
۹۹	۵-۲-۷- مشکلات ساختاری
۱۰۰	۵-۲-۸- برداشت‌های غیرمجاز
۱۰۰	۵-۲-۹- کاربری‌های غیرمصرفی آب
۱۰۰	۵-۳- کاستی‌ها و نارسایی‌های تدوین و پیشنهاد تعرفه آب بهای کشاورزی
۱۰۰	۵-۳-۱- فقدان تعرفه فضای سبز و محصولات غیرمثمر
۱۰۰	۵-۳-۲- مشکلات اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۰۲	۴-۵- کاستی‌ها و نارسایی‌های نظارت و اعمال تعرفه آب بها
۱۰۲	۴-۵-۱- شرب
۱۰۲	۴-۵-۲- کشاورزی
۱۰۳	۵-۵- کاستی‌ها و نارسایی‌های تعرفه حق‌النظاره
۱۰۳	۵-۵-۱- شرب
۱۰۵	۵-۵-۲- کشاورزی
۱۰۵	۵-۵-۳- صنعت و خدمات
۱۰۶	۵-۶- کاستی‌ها و نارسایی‌های هزینه‌های جبرانی
۱۰۶	۵-۶-۱- نارسایی‌ها و مشکلات تدوین و پیشنهاد تعرفه
۱۰۸	۵-۶-۲- نارسایی‌ها و مشکلات بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه
۱۰۹	۵-۶-۳- نارسایی‌ها و مشکلات اعمال تعرفه
۱۱۰	۵-۶-۴- نارسایی‌ها و مشکلات در نظارت تعرفه
۱۱۰	۵-۷- کاستی‌ها و نارسایی‌های تعرفه هزینه‌های کارشناسی
۱۱۰	۵-۷-۱- نارسایی‌ها و مشکلات تدوین و پیشنهاد تعرفه
۱۱۰	۵-۷-۲- نارسایی‌ها و مشکلات بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه
۱۱۱	۵-۷-۳- نارسایی‌ها و مشکلات اعمال تعرفه
۱۱۱	۵-۷-۴- نارسایی‌ها و مشکلات در نظارت تعرفه
۱۱۱	۵-۸- کاستی‌ها و نارسایی‌های تعرفه حق‌اشتراک
۱۱۱	۵-۸-۱- نارسایی‌ها و مشکلات تدوین و پیشنهاد تعرفه
۱۱۶	۵-۸-۲- نارسایی‌ها و مشکلات تصویب و ابلاغ تعرفه
۱۱۷	۵-۸-۳- نارسایی‌ها و مشکلات اعمال تعرفه
۱۱۹	۵-۸-۴- نارسایی‌ها و مشکلات نظارت بر اعمال تعرفه
۱۲۰	۵-۸-۵- سایر مشکلات و نارسایی‌ها
۱۲۰	۵-۹- جمع‌بندی
۱۲۳	فصل ششم- راه کارها و پیشنهادات
۱۲۵	۶-۱- راهکارها و پیشنهادات قانونی و آیین‌نامه‌ای
۱۲۵	۶-۱-۱- تعرفه آب بهای شرب

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۲۵	۶-۱-۲- تعرفه آب بهای کشاورزی
۱۲۷	۶-۱-۳- تعرفه حق النظاره کشاورزی
۱۲۷	۶-۱-۴- تعرفه حق النظاره صنعت و خدمات
۱۲۹	۶-۱-۵- هزینه‌های جبرانی
۱۳۰	۶-۱-۶- هزینه‌های کارشناسی
۱۳۱	۶-۱-۷- حق اشتراک
۱۳۲	۶-۲- راهکارها و پیشنهادات نظارتی و اجرایی
۱۳۳	۶-۲-۱- تعرفه آب بهای شرب
۱۳۶	۶-۲-۲- آب بهای کشاورزی
۱۳۸	۶-۲-۳- آب بهای صنعتی
۱۳۹	۶-۲-۴- راهکارها و پیشنهادات در زمینه حق النظاره
۱۴۱	۶-۲-۵- هزینه‌های جبرانی
۱۴۴	۶-۲-۶- هزینه‌های کارشناسی
۱۴۶	۶-۲-۷- حق اشتراک
۱۴۷	۶-۳- دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های پیشنهادی
۱۴۷	۶-۳-۱- آب بهای شرب
۱۴۸	۶-۳-۲- آب بهای کشاورزی
۱۵۰	۶-۳-۳- حق النظاره صنعت و خدمات
۱۵۰	۶-۳-۴- هزینه‌های جبرانی
۱۵۷	۶-۳-۵- هزینه‌های کارشناسی
۱۶۳	۶-۳-۶- حق اشتراک
۱۷۳	پیوست- قوانین مرتبط با تعرفه در قانون توزیع عادلانه آب
۲۹۲	منابع و مراجع

فهرست جدول‌ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۷	جدول ۱-۲- مبانی قانونی و سایر قوانین مرتبط با نرخ آب در مصارف مختلف
۱۹	جدول ۲-۲- مبانی قانونی حق‌النظاره برداشت از منابع زیرزمینی در مصارف مختلف
۳۲	جدول ۳-۲- روند تاریخی آب بها در ایران
۳۴	جدول ۴-۲- حق‌النظاره مصارف صنعت و خدمات
۳۵	جدول ۵-۲- مقایسه قانون الحاق و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی
۵۷	جدول ۱-۳- مقایسه انواع روش‌های تعیین آب بها از نظر کارایی، برابری و هزینه اجرای آن‌ها
۵۸	جدول ۲-۳- آب بها و تعرفه ثابت به تفکیک بخش‌های عمده مصرف در کشورهای منتخب
۶۵	جدول ۱-۴- نحوه محاسبه‌ی آب‌بهای کشاورزی
۷۳	جدول ۲-۴- اطلاعات مورد استفاده و جمع‌آوری شده به تفکیک هر یک از انشعابات
۱۲۱	جدول ۱-۵- جمع‌بندی کاستی‌های تعرفه‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای
۱۵۵	جدول ۱-۶- اطلاعات عمومی دشت‌های شرکت آب منطقه‌ای
۱۵۶	جدول ۲-۶- اطلاعات مربوط به طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی در سال
۱۵۷	جدول ۳-۶- محاسبه هزینه‌های سرمایه‌گذاری و قیمت تمام شده طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی دشت
۱۶۰	جدول ۴-۶- اطلاعات کلی هزینه‌های کارشناسی
۱۶۲	جدول ۵-۶- جدول محاسبه هزینه‌های کارشناسی
۱۶۳	جدول ۶-۶- تعرفه هزینه‌های کارشناسی
۲۵۵	جدول پ.۱- عملکرد آب بهای آب کشاورزی به تفکیک نوع شبکه و شرکت سهامی آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۶
۲۶۰	جدول پ.۲- متوسط آب بهای صنعتی به تفکیک شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۶
۲۶۲	جدول پ.۳- متوسط حق‌النظاره آب صنعتی به تفکیک شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۶
۲۶۴	جدول پ.۴- تعرفه‌های هزینه‌های جبرانی در سال ۱۳۸۲

فهرست نمودارها

عنوان

صفحه

نمودار ۱-۳	مازاد مصرف کننده و تولیدکننده در نتیجه مبادله Q واحد از محصول	۴۶
نمودار ۲-۳	رابطه هزینه نهایی و هزینه متوسط عرضه آب	۴۷
نمودار ۳-۳	تاثیر تعیین آب بها براساس هزینه متوسط بر رفاه اجتماعی	۴۸
نمودار ۴-۳	وضعیت هزینه‌ها در شرایط بهره‌برداری ناقص از تاسیسات	۴۹
نمودار ۵-۳	تاثیر انحصار بر تخصیص منابع آب	۵۱
نمودار ۱-۴	گردش کار تعیین آب بهای کشاورزی	۶۴
نمودار ۲-۴	گردش کار تعیین و ابلاغ تعرفه‌های فروش آب به آبفا	۶۸
نمودار ۳-۴	گردش کار تعیین آب بهای صنعت و خدمات	۶۰
نمودار ۴-۴	فرآیند ضرایب به‌هنگام‌سازی در حالت‌های با و بدون در نظر گرفتن سهم ارزی و ریالی	۷۳
نمودار ۵-۴	فرآیند محاسبات هزینه عمومی هر مترمکعب آب	۷۴
نمودار ۶-۴	فرآیند محاسبه قیمت تمام شده هر مترمکعب آب	۷۵
نمودار ۷-۴	نحوه محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب طرح‌های جبرانی	۷۹
نمودار ۸-۴	گردش کار تعیین و ابلاغ تعرفه هزینه‌های جبرانی	۸۰
نمودار ۹-۴	نحوه تعیین اطلاعات کلی مورد نیاز در هزینه‌های کارشناسی	۸۲
نمودار ۱۰-۴	محاسبه هزینه‌های کارشناسی	۸۳
نمودار ۱۱-۴	محاسبه تعرفه هزینه‌های کارشناسی	۸۴
نمودار ۱۲-۴	گردش کار محاسبه، پیشنهاد، بررسی، تایید و تصویب و ابلاغ حق‌اشتراک آب کشاورزی	۸۷
نمودار ۱۳-۴	گردش کار پیشنهاد، بررسی و تایید حق‌اشتراک صنعت	۸۸
نمودار ۱-۶	محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری و قیمت تمام شده آب در طرح‌های جبرانی	۱۴۳

مقدمه

از دهه چهل با ورود دولت به بخش آب کشور، سرمایه‌گذاری‌های عظیمی در ساخت سدها، شبکه‌های آبیاری و زهکشی و تاسیسات انتقال آب به منظور تامین آب مورد نیاز جمعیت روبه رشد کشور، تامین محصولات غذایی مورد نیاز آن‌ها از طریق افزایش سطح زیرکشت محصولات آبی و شتاب بخشیدن به رشد و توسعه اقتصادی انجام شده است. تعیین و دریافت تعرفه‌های آب به منظور تامین هزینه‌های حفاظت و نظارت از منابع آب، نگهداری، بهره‌برداری، بازسازی، نوسازی و بازپرداخت دیون این طرح‌ها به استناد قانون توزیع عادلانه آب از وظایف قانونی وزارت نیرو به عنوان متولی بخش آب می‌باشد. نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب و خدمات مرتبط به آن دارای اجزای به هم پیوسته‌ای است که تعیین تعرفه یکی از اجزای نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب است.

هدف از استقرار نظام جامع نرخ‌گذاری آب در درجه اول تقویت ابزارهای مالی برای مدیریت تقاضا، بهینه‌سازی و کنترل مصارف آب و پس از آن تقویت منابع داخلی شرکت‌های آب منطقه‌ای و تامین مالی بهتر برای انجام وظایف و تحقق هدف‌های مدیریت منابع آب در سطح ملی و منطقه‌ای می‌باشد. اما در کنار آن هدف‌های دیگر به‌ویژه توانایی پرداخت و توزیع عادلانه درآمد نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. از این‌رو در ترسیم شرایط مطلوب تعیین تعرفه، تعدیلات لازم نسبت به شرایط فعلی، از طریق توجه کامل به معیارهای کارایی و توزیع درآمد، طراحی نظام تعرفه همراه با یارانه شفاف و حتی‌الامکان هدف‌دار الزامی است.

برای رسیدن به جایگاهی که کارایی و اثربخشی سیاست‌های مختلف بتواند با معیارهای مختلف که بیانگر هدف‌های مختلف است، مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد، ایجاد یا اصلاح زیرساخت‌های مدیریت آب، اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

آب به عنوان یک کالای اقتصادی، نهاده‌ای است که مصارف مختلفی برای آن قابل تصور است. رقابت مصرف کنندگان مختلف برای دریافت تخصیص بیش‌تر از یک طرف و محدودیت کمی و کیفی منابع آب از طرف دیگر در کنار هزینه‌های مختلف تامین، انتقال و توزیع آب موضوع تعرفه‌گذاری آب و خدمات منضم به آن را به عنوان یک راهبرد مدیریتی مطرح ساخته است. از زمانی که دولت در زمینه مدیریت و سرمایه‌گذاری بخش آب دخالت کرده است موضوع تعیین و اعمال تعرفه آب نیز به اشکال مختلف مطرح شده است. با گذشت زمان، نظام تعیین و اعمال تعرفه‌های آب رو به تکامل گذاشته و هدفمندتر شده است. سیر این روند در دوره‌های زمانی مختلف در مواجهه با شرایط زمانی فراز و فرودهای مختلف و متفاوتی داشته است. اعمال انواع تعرفه‌های آب نیز در بعضی موارد به علت وجود نارسایی در تعیین مبانی و ضوابط محاسبه تعرفه، دستخوش مشکلاتی شده است. در دهه‌های اخیر خصوصاً بعد از دهه شصت تنوع تعرفه‌های آب و خدمات منضم به آن بیش‌تر شده و تنوع کاربری منابع آب، اهمیت تبیین ضوابط و معیارهای تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها را بیش‌تر کرده است.

وجود انواع منابع تامین آب و خدمات منضم به آن‌ها از یک طرف و انواع مصارف رقیب با تعرفه‌های مختلف از طرف دیگر ایجاب می‌کند قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با تعرفه‌های آب در یک مجموعه گردآوری و

روند تغییر و تحول آن‌ها تبیین شود. علاوه بر آن ضرورت دارد نارسایی‌ها، کاستی‌ها و نواقص نظام تعیین و اعمال تعرفه‌ها بررسی و پیشنهادهای لازم برای بهبود و ارتقای آن ارائه شود. در راهنمای حاضر اقدامات مرتبط با پیشنهاد، بررسی، ابلاغ، اجرا و ارزیابی نتایج کلیه تعرفه‌های مرتبط با منابع آب و مصارف آن که در حال حاضر در سطح ملی و شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین و اعمال می‌شود براساس مستندات قانونی زمان تهیه این راهنما، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

- هدف

هدف از تهیه این راهنما، تدوین مجموعه‌ای جامع از مبانی قانونی، فرآیندهای انجام محاسبات و اقدامات مورد نیاز به منظور محاسبه انواع تعرفه‌های مورد نیاز شرکت‌های آب منطقه‌ای در قالب یک گزارش می‌باشد. بررسی کاستی‌ها و ابهامات قانونی و اجرایی تدوین و اجرای انواع تعرفه‌ها، بخش دیگری از مطالب منعکس در این راهنما محسوب می‌گردد.

- دامنه کاربرد

این راهنما قابل بهره‌برداری در شرکت‌های آب منطقه‌ای، شرکت‌های سرمایه‌گذار در تاسیسات تامین و انتقال آب، مشترکین شرکت‌های آب منطقه‌ای اعم از کشاورزان، شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی، صنایع و خدمات می‌باشد.

فصل ۱

کلیات

۱-۱- کلیات

در نظام مدیریت جامع نرخ گذاری بر منابع آب، تعرفه های آب و خدمات منضم به آن یکی از ابزار مدیریت عرضه و تقاضای آب در مسیر هدف های ملی و بخشی است. وجود برنامه منظم برای مدیریت منابع آب، تعیین انواع تعرفه ها، اجرای تعرفه های مصوب و تهیه عملکرد به منظور تعیین میزان دستیابی به اهداف برنامه ریزی شده و بازبینی روش مدیریتی اتخاذ شده از اجزای اجتناب ناپذیر مدیریت جامع منابع آب می باشد. به منظور دستیابی به اهداف نظام جامع نرخ گذاری بر منابع آب و خدمات منضم به آن، زیرساخت هایی به شرح زیر لازم می باشد.

۱-۱-۱- نظام به هم پیوسته برنامه ریزی، نظارت و اعمال نرخ

در ساختار مدیریت منابع آب باید عوامل و عناصر شکل دهی و پشتیبانی نظام نرخ گذاری آب به صورتی تعریف و تعبیه شود که امکان تصمیم سازی و تصمیم گیری صحیح درباره عوامل و پارامترهای موثر وجود داشته باشد و در عین حال به مسایل و مشکلات اعمال تعرفه ها و پیش زمینه های لازم توجه کافی مبذول شود. براساس این ضرورت لازم است سازوکارهای ویژه ای در این زمینه (مستقل از فرآیند بودجه ریزی و سنجش عملکرد مالی) طراحی و سامان دهی شود و در صورت نیاز، اصلاحات قانونی لازم انجام شود.

۱-۱-۲- مدیریت مالی

در نگرش جامع به موضوع تعرفه آب، مجموعه ضوابط و معیارها، روش های اعمال، اخذ تعرفه و گردش مالی و ثبت اطلاعات به یکدیگر مرتبط می باشند. بنابراین شکل گیری نظام منطقی و منسجم نرخ گذاری، نیازمند تحولات مطلوب مجموعه ضوابط و معیارهاست تا موجبات کارآمدی سایر بخش ها یعنی نظام اعمال تعرفه آب فراهم شود و از طرف دیگر، ویژگی اطلاعات لازم مندرج در نظام مالی شرکت های آب منطقه ای از نظر مربوط بودن، به موقع و معتبر بودن باید قابلیت های لازم را احراز نماید. اهم محورها برای دستیابی به چشم انداز مطلوب در این زمینه به صورت زیر است:

۱-۱-۲-۱- محاسبه قیمت تمام شده آب

یکی از مبانی اصلی تعیین تعرفه ها، قیمت تمام شده می باشد که باید براساس نظام حسابداری و مالی به تفکیک هر یک از تاسیسات ارائه و نتایج آن در فرآیند روابط حقوقی و اداری مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین ایجاد مبنای نهادی و برنامه ریزی های لازم به لحاظ قابلیت استمرار و نتیجه بخش آن ها ضروری می باشد. لازم به ذکر است محاسبه هزینه تمام شده آب در تاسیسات تامین و انتقال آب برای کوتاه مدت و بلندمدت در برخی از شرکت های آب منطقه ای انجام شده است و اخیراً کمیته ای تشکیل گردیده است تا با هماهنگی لازم موضوع محاسبه هزینه تمام شده آب در کلیه شرکت های آب منطقه ای را به نتیجه برساند. اقدامات انجام شده و در دست پیگیری این کمیته از طریق کمیسیون تعرفه مستقر در دفتر برنامه ریزی شرکت مدیریت منابع آب قابل دریافت است.

در حال حاضر جوهری که شرکت‌های آب منطقه‌ای در قبال نظارت و بهره‌برداری تحت عنوان آب‌بها، حق اشتراک، هزینه‌های جبرانی، هزینه‌های کارشناسی و حق‌النظاره دریافت می‌نمایند، بابت اقداماتی است که به منظور اجرای کامل قوانین مربوطه در راستای وظایف مدیریت منابع آب عهده‌دار می‌باشند. لازم است میزان اثربخشی آن به لحاظ تامین هدف‌ها و مقاصد نیز در قالب بررسی جداگانه به‌طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد.

حجم آب قابل نرخ‌گذاری باید مطابق با بیلان منابع و مصارف مندرج در حسابداری منابع و مصارف باشد. ایجاد اطلاعات لازم و به‌هنگام در این زمینه، در طبقات مختلف مصرف می‌تواند در تشخیص درجه موفقیت در تطبیق و تحقق درآمدها کمک شایان توجهی را فراهم نماید.

برای حل و فصل مشکلات مالی شرکت‌های تحت پوشش وزارت نیرو، لازم است علاوه بر تعیین و ابلاغ قطعی تعرفه‌ها و توجه به تجهیز منابع مالی و نیروی انسانی اضافی، به‌نحوی تصمیم‌سازی انجام شود تا این مشکلات بر نحوه نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات جدیدی که به‌شدت در معرض آسیب و استهلاک قرار دارند، تأثیر منفی نداشته باشد.

تفاوت قیمت تمام شده و تعرفه‌های ابلاغی آب، مدیریت یارانه‌ها و پیش‌بینی نحوه تامین اعتبار بمنظور جلوگیری از آسیب جدی به دارایی‌ها و سرمایه‌های ملی حایز اهمیت می‌باشد که باید ظرفیت‌های لازم برای رسیدگی عاجل به این موضوع فراهم شود. ظرفیت مناسبی در بند «ج» ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم دیده شده است، ولی براساس اطلاعات موجود تنها برخی از شرکت‌های آب و فاضلاب در مقطعی موفق به دریافت مابه‌التفاوت بند «ج» ماده ۳۹ شده‌اند و شرکت‌های آب منطقه‌ای از این محل موفق به دریافت اعتبار لازم از دولت نشده‌اند.

به استناد مواد ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه اعتبارات دریافتی از محل اعتبارات منعکس در بودجه سنواتی به منظور احداث تاسیسات تامین و انتقال آب و ام محسوب میگردد و شرکت‌های آب منطقه‌ای موظف به بازپرداخت اصل و سود آن از محل درآمدهای حاصل از فروش آب و خدمات منضم به آن می‌باشند. فقدان توان مالی شرکت‌های آب منطقه‌ای در بازپرداخت تعهدات مالی منعکس در مواد فوق براساس تعرفه‌های موجود آب در مصارف مختلف یکی دیگر از موارد مورد توجه در این راهنما می‌باشد.

۱-۱-۲-۶- مدیریت تقاضا

با افزایش تقاضا برای آب بر اثر عواملی همچون رشد جمعیت، رشد شهرنشینی، تحولات کشاورزی و توسعه صنعتی و افزایش هزینه‌های عرضه آب، رفع نیازهای تقاضای آب از طریق مدیریت عرضه (شناسایی و توسعه منابع جدید، انتقال و تصفیه آب) با مشکل مواجه می‌شود. به عبارت دیگر، عرضه آب بیش‌تر به منظور پاسخ‌گویی به تقاضای رو به افزایش در بلند مدت میسر نمی‌باشد. بلکه اتخاذ سیاست‌های فعال نسبت به تقاضا و کارایی اقتصادی آب مطرح می‌شود. سیاست نرخ‌گذاری و تامین مالی از جمله سیاست‌های لازم برای استفاده از اصول و انگیزه‌های اقتصادی برای تامین اهداف مرتبط با مدیریت تقاضا می‌باشد. در این صورت یکی از معیارهای نرخ‌گذاری، ارزش اقتصادی آب است که موجبات کارایی اقتصادی و مدیریت تقاضای آب را فراهم می‌نماید. اتخاذ سیاست‌های طرف تقاضا به منظور مدیریت مطلوب‌تر استفاده از منابع آب با تحویل حجمی آب به عنوان محور اصلی این سیاست‌ها همراه خواهد بود. پیاده‌سازی نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب تنها در شرایطی موفقیت‌آمیز خواهد بود که ضمن تحویل حجمی آب به مشترکین برای انواع مشترکین عمده مصرف‌کننده آب الگوی مصرف مناسب تهیه و تدوین شود تا براساس آن نرخ‌گذاری بلوکی و ترجیحی قابل اعمال باشد.

۱-۱-۲-۷- تخصیص بهینه آب بین بخشی

تخصیص آب در صورتی بهینه است که در کاربری‌هایی مصرف شود که بالاترین ارزش افزوده یا به عبارت دیگر بالاترین بازدهی را ایجاد نماید. مبانی و ضوابط نظام تخصیص آب در نرخ‌گذاری نقش به‌سزایی دارد، به شرط آن‌که ارزش اقتصادی آب از مبانی اصلی تصمیم‌گیری باشد. در این حالت مجموعه سازوکارهای پیش‌بینی شده باید آب را به کاراترین مصرف هدایت نماید.

اصلاح روش آبیاری سنتی و همچنین بازبینی الگوی کشت در زراعت آبی از ضروریات بهره‌برداری بهینه از منابع آب است. قیمت‌گذاری آب متناسب با ارزش اقتصادی آن، باعث اصلاح الگوی کشت می‌شود. به عبارت بهتر، تغییر الگوی کشت از محصولات آب‌بر به محصولات با نیاز آبی کم‌تر و ارزش اقتصادی بیش‌تر هدایت می‌شود.

۱-۱-۲-۸- تشکیل سامانه امور مشترکین

تشکیل سامانه امور مشترکین به منظور تسهیل اقدامات مورد نیاز با هدف نرخ‌گذاری جامع منابع آب از جمله ساماندهی به قراردادهای مشترکین، گزارش‌گیری‌های لازم درخصوص انواع درخواست‌های تخصیص، میزان تامین تقاضاهای مختلف، مکانیزه کردن روند بررسی و پاسخ‌گویی به درخواست‌های مشترکین موثر و مفید خواهد بود.

۱-۱-۲-۹- زیرساخت‌های حقوقی

تبیین نظام جامع نرخ‌گذاری بدون توجه به کمبودها و نارسایی‌های حقوقی موجود در نظام فعلی تعیین تعرفه‌ها و ضرورت بازبینی قوانین موجود با متنوع‌تر و پیچیده‌تر شدن فرآیند نرخ‌گذاری بر منابع آب و مدیریت به‌هم پیوسته آن با

محدودیت هایی همراه خواهد بود. اعمال نظام جامع نرخ گذاری بر آب و خدمات منضم به آن مستلزم ایجاد زمینه ها و یا رفع ابهامات حقوقی موجود می باشد که در این بخش باید مورد توجه قرار گیرد.

۱-۱-۲-۱۰- زیرساخت های اطلاعاتی و فنی

هماهنگ نمودن مجموعه اقدامات مرتبط با نظام جامع بدون ایجاد یک سامانه اطلاعاتی که بتوان با جمع آوری اطلاعات یکسان و مرتبط با موضوع تعرفه آب و نظارت بر آن در راستای تحقق اهداف نظام جامع تعرفه امکان پذیر نمی باشد. به منظور ایجاد بستر مناسب در اجرای نظام جامع نرخ گذاری آب، جمع آوری اطلاعات لازم، ایجاد شرایط لازم به منظور شناسایی نقاط ضعف کار، تشکیل و به کارگیری از یک سامانه اطلاعاتی ضروری به نظر می رسد.

۱-۱-۲-۱۱- سازمان کار

در شرایط موجود سازمان کار تعیین و ابلاغ تعرفه ها متشکل از کمیته های تخصصی موجود در شرکت مدیریت منابع آب و کمیته های تخصصی تعرفه موجود در هر یک از شرکت های آب منطقه ای است. کمیته های تخصصی تعرفه های آب سطحی و کمیته تخصصی تعرفه های آب زیرزمینی به عنوان دو کمیته تخصصی موجود در دفتر برنامه ریزی منابع آب شرکت مدیریت منابع آب جایگزین کمیسیون تعرفه سابق شده است. کمیته های منطقه ای نیز به عنوان بازوان اجرایی این دو کمیته در شرکت های آب منطقه ای هستند. جمع آوری اطلاعات مورد نیاز کمیته های تخصصی موجود در شرکت مدیریت منابع آب، اجرای تصمیمات اتخاذ شده در کمیته های تخصصی و تفسیر آیین نامه ها و بخشنامه های ابلاغی توسط وزارت نیرو برای امور مشترکین شرکت های آب منطقه ای، انعکاس ابهامات و مشکلات جاری موجود در قوانین، آیین نامه ها و ابلاغیه ها از وظایف کمیته های منطقه ای مستقر در شرکت های آب منطقه ای است. تهیه پیش نویس ابلاغیه تعرفه هایی که از ستاد وزارت نیرو (تعرفه حق اشتراک کشاورزی، تعرفه فروش آب به شرکت های آب و فاضلاب شهری و روستایی، تعرفه هزینه های کارشناسی و هزینه های جبرانی) ابلاغ می شود، رفع ابهامات شرکت های آب منطقه ای در خصوص تعرفه ها و کمک به اتخاذ رویکردهای مناسب در سطح ملی در ارتباط با تعرفه ها از وظایف کمیته های تخصصی مستقر در شرکت مدیریت منابع آب می باشد. دستورالعمل کمیته های تخصصی که شامل شرح وظایف و ترکیب اعضای آن و ... می باشد، در پیوست این راهنما ارائه شده است.

۱-۱-۳- ایجاد نظام جامع نرخ گذاری

برای ایجاد زیرساخت های لازم جهت اعمال نظام جامع نرخ گذاری بر آب و خدمات مرتبط با آن، در شرکت مدیریت منابع آب، دستورالعملی در تاریخ ۸۷/۱۲/۲۶ برای سامان دهی کمیته های تخصصی تعرفه آب (دو کمیته شامل کمیته تعرفه آب های زیرزمینی و کمیته تعرفه آب های سطحی) پیش بینی شده است و سازوکار لازم نیز در چارچوب نظام جامع

نرخ گذاری آب در این دستورالعمل ارائه شده است.^۱ ساختار منعکس در این دستورالعمل برای اجرای یک نظام جامع نرخ گذاری بر آب و خدمات مرتبط به آن بدون اشکال نیست. ابهامات و ایرادات این دستورالعمل در این راهنما مورد توجه و بررسی قرار گرفته است.

۱-۱-۳-۱- انواع تعرفه‌ها

در شرایط موجود انواع تعرفه‌های موجود در سطح شرکت‌های آب منطقه‌ای برای منابع آب سطحی شامل آب بها (برای مصارف مختلف)، حق اشتراک و برای منابع آب زیرزمینی شامل حق النظاره برداشت از منابع آب زیرزمینی و سطحی مهار نشده (برای کلیه مصارف)، هزینه‌های کارشناسی و هزینه‌های جبرانی می‌باشد. برخی از این تعرفه‌ها به استناد قوانین و آیین‌نامه‌های مصوب تعیین و اخذ می‌شوند. در راستای همسان‌سازی محاسبه تعرفه‌ها و به استناد قوانین و آیین‌نامه‌های موجود برای برخی از انواع تعرفه‌ها دستورالعمل و یا شیوه‌نامه‌هایی وجود دارد که در این راهنما ضمن معرفی، به کاستی‌ها و نارسایی‌های آن‌ها نیز پرداخته شده است.

۱-۱-۳-۲- تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها

فرآیند تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها آب و خدمات منضم به آن موضوع این راهنما است. در این فرآیند گردش کار تعیین تعرفه‌ها در سه سطح شرکت‌های آب منطقه‌ای، شرکت مدیریت منابع آب و حوزه ستادی وزارت نیرو مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. برخی از تعرفه‌ها نیز با پیشنهاد وزارت نیرو باید به تصویب مراجع دیگری برسد که فرآیند بررسی و تصویب آن در واحدهای خارج از وزارت نیرو موضوع بحث این راهنما نیست. کلیه اقدامات مربوط به هماهنگی، تعیین و پیشنهاد تعرفه‌ها و پیگیری آن‌ها تا تصویب و ابلاغ تعرفه‌ها بر عهده دو کمیته تخصصی تعرفه‌های آب سطحی و کمیته تخصصی تعرفه‌های آب زیرزمینی قرار دارد و کمیسیون تعرفه سابق در ساختار فعلی وجود ندارد. جزییات مربوط به فرآیند انجام کار و مشکلات و راهکارهای موجود موضوع راهنمای حاضر است که به تفصیل در فصل‌های بعدی مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۱-۳-۳- اعمال تعرفه

این اقدامات شامل دریافت تعرفه‌ها و نظارت و ارزیابی عملکرد تشکیل شده است. در این راهنما فرآیند تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها و مسایل مربوط به آن مورد نظر است. بررسی مشکلات مربوط به دریافت تعرفه و نظارت و ارزیابی عملکرد از محدوده این کار خارج است و در قالب طرح جداگانه قابل بررسی و تحلیل می‌باشد.

۱- این دو کمیته جایگزین چهار کمیته (کمیته‌های آب بهای کشاورزی، حق اشتراک، فروش آب به آبفا، هزینه‌های جبرانی و هزینه‌های کارشناسی) قبلی گردید و کمیسیون تعرفه نیز در ساختار جدید وجود ندارد.

به طور کلی نظام قیمت گذاری و تعیین تعرفه آب دارای اهداف متفاوتی است. اهداف مستقیم تعیین و اعمال تعرفه عموماً در متن قانون بیان شده است، ولی اهداف دیگری نیز برای تعرفه وجود دارد که برگرفته از قوانین مادر و سیاست های کلان ملی و یا بخشی است. مهم ترین اهداف تعیین و اعمال تعرفه ها آب و خدمات مرتبط با آن عبارتند از:

- ۱- تامین هزینه های مورد نیاز به منظور نگهداری، بهره برداری و نوسازی تاسیسات. به استناد قانون توزیع عادلانه آب تعیین آب بها شامل آب بهای مصارف مختلف و تعرفه برداشت آب از منابع آب زیرزمینی و سطحی مهار نشده (حق النظاره) بر این محور استوار می باشد.
- ۲- مدیریت مصرف آن به عنوان یک نهاده مهم و غیرقابل جایگزین می باشد. براین اساس قانون مجوزهای لازم را به منظور دریافت تعرفه بالاتر از حد معمول از مشترکینی که مصارف مازاد بر الگو دارند و همچنین معافیت در پرداخت برای برخی از مشترکین که با برداشت کم تر اقدام به تولید می نمایند، ارائه کرده است.
- ۳- توجه به توانایی پرداخت یکی از جنبه های تصویب و ابلاغ تعرفه ها می باشد. دریافت قیمت تمام شده کامل اقتصادی از مشترکین دارای توان پرداخت بالاتر و ارائه یارانه به مشترکین با توان پرداخت پایین تر از جمله سیاست هایی است که در حال حاضر در تهیه و تدوین تعرفه ها مورد توجه قرار می گیرد.
- ۴- تامین هزینه های جایگزینی تاسیسات تامین و انتقال آب یکی دیگر از اهداف دریافت تعرفه ها است که با توجه به اتخاذ سیاست های حمایتی توسط دولت ها در اغلب کشورها دور از دسترس می باشد.
- ۵- حفاظت از منابع آب سطحی و زیرزمینی در صورتی امکان پذیر است که شرایط لازم به منظور دریافت هزینه های حفاظت کیفی از منابع آب از مشترکینی که محیط زیست را نیز آلوده می کنند در قالب آب بها فراهم باشد. تامین بخشی از این هزینه ها از طریق تعرفه آب از اهداف تعیین و اعمال تعرفه آب است.
- ۶- افزایش بهره وری آب و حمایت از برخی فعالیت ها در جهت سیاست های کلان، بخشی و منطقه ای نیز برای تعیین و اعمال تعرفه آب مد نظر است.

با توجه به محورهای فوق، ضرورت تعیین و دریافت تعرفه آب و خدمات مرتبط از مشترکین توسط شرکت های آب منطقه ای، مشخص می شود. راهنمای حاضر به منظور تبیین روش های تعیین و ابلاغ انواع تعرفه ها و همچنین تعرفه خدمات ارائه شده توسط شرکت های آب منطقه ای براساس روش ها و سیاست های مورد توافق در مجموعه وزارت نیرو تهیه و ارائه می شود. با اجرای این بررسی مبانی قانونی هر یک از تعرفه ها، نحوه گردش کار و نیز اطلاعات لازم به منظور تهیه و تدوین تعرفه ها به همراه دستگاه مسوول تعیین، ابلاغ و اجرای آن ها، معرفی و مورد بررسی قرار خواهد گرفت. ضمن این که موانع و مشکلات موجود در روش فعلی تعیین و اعمال تعرفه آب و خدمات مرتبط با آن به تفکیک انواع تعرفه ارائه خواهد شد. پیشنهادات اصلاحی با هدف کاهش موانع و مشکلات موجود ارائه و تاثیر آن بر وضعیت مالی شرکت های آب منطقه ای با توجه به اطلاعات موجود و در حد امکان مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت.

۲-۱- هدف و دامنه کار

هدف از اجرای این راهنما، تدوین ضوابط، معیارها و روش‌های تعیین و ابلاغ تعرفه‌های حق اشتراک، هزینه‌های کارشناسی، هزینه‌های جبرانی، آب بها و تعرفه برداشت از منابع زیرزمینی (حق النظاره) می‌باشد، به نحوی که در برگیرنده محورهای زیرباشد:

۱- گردآوری قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های مرتبط با تعرفه‌های مختلف در قالب یک مجموعه به منظور استفاده کارشناسان، مدیران، محققین و سایر علاقه‌مندان به بررسی و آشنایی با انواع تعرفه‌ها از اهداف دیگر راهنما است (فصل دوم).

۲- مبانی نظری تعرفه‌ها براساس نظریات اقتصادی و توجه به ملاحظات اجتماعی منعکس در روش‌های تعیین و دریافت انواع تعرفه‌ها معرفی شده است (فصل سوم).

۳- ارائه خلاصه‌ای از روش‌های تعیین آب بها در سایر کشورها و مقایسه آن در میزان موفقیت در تامین اهداف تعیین و دریافت آب بها براساس مدارک موجود هدف دیگر این راهنما است (فصل سوم).

۴- معرفی انواع تعرفه‌های موجود در سطح شرکت‌های آب منطقه‌ای شامل آب بها، حق النظاره، هزینه‌های جبرانی، هزینه‌های کارشناسی و حق اشتراک و تبیین فرآیند بررسی، پیشنهاد و تصویب آن‌ها (فصل چهارم).

۵- تعرفه‌های آب بها، حق اشتراک برای مصارف مختلف، هزینه کارشناسی و هزینه جبرانی دارای رویه مشخصی هستند که در جلسات متعدد کارشناسی و براساس قوانین، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های موجود تهیه و ارائه شده‌اند. در این راهنما ضمن مکتوب کردن رویه‌ها و ضوابط موجود، به سوابق این تعرفه‌ها در سال‌های گذشته نیز پرداخته شده است (فصل چهارم).

۶- نارسایی‌ها، کاستی‌ها و ابهاماتی در خصوص روش‌ها و ضوابط مورد استفاده در شرکت‌های آب منطقه‌ای وجود دارد. این نواقص و نارسایی‌ها در طی مراحل تهیه، تدوین و تصویب انواع تعرفه‌ها شناسایی و طبقه‌بندی شده است (فصل پنجم).

۷- راهکارهای رفع موانع و مشکلات موجود و تاثیر آن بر وضعیت درآمد و هزینه شرکت‌های آب منطقه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است (فصل ششم).

۸- پیشنهاد اصلاحات لازم در دستورالعمل‌های موجود به منظور رفع موانع و مشکلات در دستورالعمل‌های فعلی و پیشنهاد چارچوب دستورالعمل برای سایر تعرفه‌های فاقد دستورالعمل (فصل ششم).

۹- با تشکیل شرکت‌های آب منطقه‌ای جدید براساس قانون تشکیل شرکت‌های آب منطقه‌ای استانی، مطالعه‌ی حاضر راهنمای مناسبی به منظور آشنایی کارشناسان، مدیران و مشترکین این شرکت‌ها با نحوه تهیه و تدوین انواع تعرفه‌ها خواهد بود. تعیین اطلاعات مورد نیاز برای تهیه و تدوین هر تعرفه و ترسیم فرآیند لازم به منظور پیشنهاد، تصویب و ابلاغ آن از اهداف دیگر این راهنما است.

۱۰- این راهنما به ایجاد وحدت رویه در تهیه و تدوین تعرفه هایی که براساس قانون، وزارت نیرو مکلف به انجام آن می باشد، کمک قابل توجهی خواهد کرد.

در این راهنما تلاش شده است سابقه تاریخی تعرفه ها و شرایط موجود آن ها (فصل دوم)، مبانی نظری تعرفه ها (فصل سوم)، فرآیند محاسبه و پیشنهاد تعرفه ها (فصل چهارم) و مشکلات و نارسایی های موجود در این خصوص تبیین و ابلاغ تعرفه ها (فصل پنجم) و راهکارهای پیشنهادی جهت رفع موانع (فصل ششم) در قالب گزارش مطالعاتی جهت بهره برداری مدیران، کارشناسان مستقر در مناطق، اعضای کمیته های تخصصی تعرفه های آب سطحی و زیرزمینی، کارشناسان دستگاه های نظارتی و کارشناسان و محققین علاقه مند به موضوع آب در کشور ارائه شود. ساختار این راهنما به نحوی است که مبانی قانونی تعرفه ها در قالب یک فصل ارائه شده است و برای هر یک از عنوان فصول مختلف، مباحث کلیه تعرفه ها در ذیل آن عنوان در فصل مربوطه ارائه شده است. تلاش شده است متن به نحوی تهیه و ارائه شود تا استفاده کنندگان از این راهنما به سهولت بتوانند به مطالب مورد نظر دسترسی پیدا کنند و یا به منابع و مراجع مورد نیاز خود در موردهای خاصی که امکان توضیح به صورت تفصیلی و با جزییات فراوان آن در این راهنما وجود نداشته است، دست یابند.

فصل ۲

سابقه تعرفه‌ها و شرایط موجود آن‌ها

۲-۱- مقررات موجود

در حال حاضر ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب مصوب اسفندماه ۱۳۶۱، قانون تثبیت آب بهای زراعی، مواد و تبصره‌های تکمیلی الحاقی به آن در قوانین بودجه سالیانه به همراه آیین‌نامه‌های اجرایی مرتبط با آن ملاک و مبنای قانونی دریافت هرگونه وجه به عنوان آب بها، جریمه یا عوارض می‌باشد.

لازم به توضیح است در تعیین و دریافت آب بها به قوانین بودجه سنواتی کشور نیز توجه می‌شود. به عبارت دیگر در برخی از سال‌ها (قانون اصلاحیه تبصره (۳) قانون برنامه چهارم) افزایش تعرفه با ممنوعیت مواجه است و یا این که به استناد بند «خ» تبصره (۳) قانون برنامه چهارم دریافت آب بها از آب‌هایی که به دریا می‌ریزد قبل از احداث سد ممنوع شده است. این بند بعداً در ماده ۵۸ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوبه ۱۳۸۴ به صورت قانون دائمی درآمد. بنابراین در تعیین آب بهای مشترکین به ملاحظات موجود در قوانین بودجه سالیانه کشور نیز توجه می‌شود.

در قوانین توسعه اقتصادی کشور موادی به تعرفه‌های فروش آب و خدمات آن اشاره دارد، ولی به عنوان مبنای تعیین تعرفه محسوب نمی‌شود. به طور مثال بند «ج» ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم به دریافت مابه‌التفاوت تعرفه تعیین شده (هزینه تمام شده) و تکلیف شده (تعرفه‌های دریافتی) اشاره دارد. این موارد با تغییر قوانین توسعه اقتصادی دستخوش تغییر می‌شود و مبین مبنای قانونی تعیین تعرفه نیست.^۱

مواد ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه نیز به طور مستقیم در تعیین تعرفه‌ها موثر نیست، اما به دلیل پیش‌بینی بخشودگی ۵۰ درصد بدهی‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای از محل اعتبارات دریافتی از بودجه عمومی به منظور تملک دارایی‌های سرمایه‌ای غیرانتفاعی به طور غیر مستقیم بر هزینه تمام شده آب و تعرفه فروش آب موثر خواهد بود. در حال حاضر تعرفه‌های آب و خدمات منضم به آن به شکل زیر قابل تفکیک و تعریف است. تعاریف ارائه شده در این راهنما لزوماً مشابه تعاریف موجود در آیین‌نامه‌های اجرایی و یا شیوه‌نامه‌های آن نمی‌باشد. تلاش شده است تعریفی کاربردی با تاکید بر گردش مالی آن‌ها نیز مورد توجه و تاکید قرار گیرد:

۱- آب بها: عبارتست از مبالغی که در قبال تامین آب از محل منابع آب سطحی مهار شده طبق مقررات به

منظور تامین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری تاسیسات از مشترکین به طور سالیانه براساس بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها موجود تعیین و پس از تصویب توسط هیات مدیره شرکت آب منطقه‌ای (در مورد آب بهای کشاورزی) و وزیر نیرو (در مورد آب‌های شهری و روستایی) و یا تصویب شورای اقتصاد دریافت می‌شود.

۲- حق النظاره: عبارتست از مبالغی که در قبال تخصیص آب از محل منابع آب زیرزمینی طبق مقررات از مشترک به طور سالیانه برابر تعرفه‌های محاسبه شده براساس بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها مصوب، ابلاغی توسط وزیر نیرو و یا مشخص شده و یا تصویب شده در هیات مدیره هر یک از شرکت‌های آب منطقه‌ای دریافت می‌شود.

۱- علاقه‌مندان می‌توانند این گونه مواد قانونی مرتبط با تعرفه را راساً پیگیری نمایند و توضیح آن در این راهنما و ارائه اقدامات انجام شده و نتایج به دست آمده موضوع این راهنما نمی‌باشد.

۳- هزینه‌های جبرانی: تعرفه‌ای که براساس هزینه مطالعات و اجرای طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی، حجم آب مصرفی، شرایط اقتصادی اجتماعی هر منطقه از متقاضیان مشمول ماده ۱۲ آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب و تولید کنندگان گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای در دشت‌های ممنوعه و ممنوعه بحرانی دریافت می‌شود.

۴- هزینه‌های کارشناسی: تعرفه‌هایی که در قبال ارائه خدمات کارشناسی به متقاضیان موضوع ماده ۸ قانون توزیع عادلانه آب و ماده ۹ آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، ... دریافت می‌شود.

۵- حق اشتراک: عبارتست از مبالغی که در قبال واگذاری اشتراک آب به عنوان مشارکت بهره‌بردار در انجام سرمایه‌گذاری باتوجه به میزان و نوع انشعاب تعیین و از متقاضی دریافت می‌شود. وجوه دریافتی پس از دریافت به حساب خزانه واریز و در قالب ردیف اعتباری طرح‌های تملک دارایی از خزانه دریافت و هزینه می‌شود.

تعرفه‌های مذکور بر حسب انواع مصارف اصلی آب، به چند شاخه تقسیم شده و بعضاً قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی متفاوتی دارند. در این فصل قوانین موضوعه هر یک از تعرفه‌ها و آیین‌نامه اجرایی آن‌ها مطرح و مورد بررسی قرار می‌گیرد.^۱ تلاش شده است مبانی قانونی تعرفه‌ها از متن قوانین پایه مثل قانون توزیع عادلانه آب، قوانین برنامه توسعه اقتصادی، مصوبات هیات وزیران، قانون بودجه سالیانه کشور و آیین‌نامه‌های آن گردآوری و زیر هر یک از عناوین تعرفه ارائه شده است. در ادامه این فصل قوانین مرتبط با هر یک از انواع تعرفه‌ها به ترتیب براساس قوانین خاص مرتبط با آن تعرفه، آیین‌نامه اجرایی آن (در صورت وجود) و شیوه‌نامه آن‌ها معرفی گردیده است.

۲-۱-۱- مبانی قانونی آب بها

جدول (۲-۱) مبانی قانونی تعرفه‌های فروش آب به مشترکین را نشان می‌دهد. براساس این جدول دریافت آب بها از کلیه مصارف آب در صورتی که دولت در استحصال، انتقال و توزیع آن سرمایه‌گذاری کرده باشد به استناد بند «الف» ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب مجاز می‌باشد. ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب به عنوان مبانی تعیین و دریافت آب بها می‌باشد لیکن ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه کشور، قانون تثبیت آب بهای زراعی و آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران از قوانین مرتبط با آب بها می‌باشند که تعیین و دریافت آب بها باید به استناد محورها و اصول منعکس در آن صورت گیرد.

۱- متن مجموعه قوانین و آیین‌نامه‌های مورد اشاره در این راهنما در پیوست ارائه شده است.

جدول ۲-۱- مبانی قانونی و سایر قوانین مرتبط با نرخ آب در مصارف مختلف

تعرفه	آبزی پروری ^۱	کشاورزی	شرب، صنعت و خدمات
آب بها	- بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب - آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی - ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه کشور	- بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب. - قانون تثبیت آب بهای زراعی. - ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه کشور. - ماده ۵۸ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوبه ۱۳۸۴. - آیین‌نامه اجرایی بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی.	- بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب. - ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه. - قوانین بودجه سنواتی.

۱- به استثنای آبیاری که از منابع آب شور و لب شور استفاده می‌کنند.

۲-۱-۲- آیین‌نامه اجرایی

در راستای تعیین و اخذ تعرفه آب بها به‌طور کلی سه آیین‌نامه اجرایی موجود می‌باشد. در ادامه به‌طور خلاصه به معرفی این سه آیین‌نامه اشاره شده است و متن آن‌ها در پیوست راهنما ارائه شده است.

۲-۱-۲-۱- آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی

آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی مصوبه ۱۳۶۹/۶/۱۴ مجلس شورای اسلامی چگونگی محاسبه و دریافت آب بهای کشاورزی را مشخص کرده است. فرآیند تعیین و دریافت آب بهای کشاورزی براساس این آیین‌نامه در فصل فرآیند پیشنهاد و تصویب تعرفه‌ها ارائه شده است. نحوه محاسبه آب بهای زراعی براساس آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی با بند «الف» ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب تناقض دارد. در فصل مربوط به نواقص به این موضوع به تفصیل اشاره شده است.

۲-۲-۱-۲- آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی

آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی در قالب تکلیف بند ط تبصره ۱۹ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور تهیه و در تاریخ ۷۵/۶/۱۱ در سه فصل و بیست و چهار ماده به تصویب هیات وزیران رسید. در فصل دوم این آیین‌نامه موضوع محوری تحویل حجمی آب در شبکه‌های آبیاری و مسوولیت هر یک از وزارتخانه‌ها در این خصوص مشخص شده است. لازم به ذکر است براساس مصوبه مورخ ۷۶/۵/۱۱ هیات وزیران بند «ب» ماده ۱۰ آیین‌نامه تغییر کرد و امکان اخذ جریمه از مشترکینی که بالاتر از الگو آب مصرف می‌نمایند عملاً منتفی شد. در این فصل مشوق‌هایی نیز برای مشترکینی که کم‌تر از الگوی مصرف از آب استفاده نمایند در قالب بخشودگی آب بها، اعطای تسهیلات و امکان افزایش سطح زیر کشت متناسب با آب صرفه‌جویی شده در نظر گرفته شده است.

۲-۱-۳- آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی

آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی مصوب ۷۸/۲/۵ هیأت وزیران در فصل پنجم به آب بهای، فعالیت‌های پرورش آبزیان پرداخته است. به استناد ماده ۲۱ این آیین‌نامه آب بهای پرورش آبزیان سردآبی و گرم آبی براساس درصدی از ارزش ریالی محصول تعیین شده است. متن این ماده به‌طور کامل در پیوست راهنما ارائه شده است. آیین‌نامه اجرایی در خصوص نحوه محاسبه و دریافت آب بها از مصارف شرب شهری و روستایی و همچنین مصارف صنعتی در دسترس نیست. نحوه تعیین، تصویب و ابلاغ تعرفه آب بهای شرب شهری و روستایی و همچنین آب بهای صنایع براساس قوانین منعکس در جدول فوق و سیاست‌های ملی منعکس در قوانین بودجه سالیانه و سیاست‌های بخش آب کشور در فصل مربوط به فرآیند پیشنهاد و تصویب تعرفه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

۲-۱-۳- شیوه‌نامه آب بها

۲-۱-۳-۱- فروش آب به آبفا

در محاسبه و تعیین آب بهای مصارف شرب شهری و روستایی و صنعتی شیوه‌نامه‌ای موجود نیست. شیوه‌نامه مربوط به محاسبه انواع تعرفه آب بها در مصارف مختلف (به‌جز مصارف شرب شهری و روستایی) در فصل مربوط به نواقص و مشکلات تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها در حد مورد انتظار از این راهنما ارائه شده است.

۲-۳-۱-۲- شیوه‌نامه آب بهای کشاورزی

در تعیین تعرفه آب بهای کشاورزی در حال حاضر شیوه‌نامه‌ای تهیه و مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۱ متن این شیوه‌نامه در مواردی مبهم و قابل تفسیر است. در متن بازبینی شده که در فصل مربوط به پیشنهادات ارائه شده است تلاش شده به‌نحوی حتی‌الامکان موارد قابل تفسیر و مبهم موجود در شیوه‌نامه فعلی برطرف شود.

۲-۲- مبانی قانونی حق النظاره^۲

در بند «ب» ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب به وزارت نیرو اجازه داده شده است تا در قبال حفاظت و نظارت بر منابع آب از مصرف کنندگان آب‌های زیرزمینی مبالغی تحت عنوان عوارض (حق النظاره) وصول و در زمینه حفاظت و نظارت آب‌های زیرزمینی هزینه نماید. علاوه بر ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب که محور تعیین عوارض برداشت از منابع آب زیرزمینی می‌باشد.

۱- شیوه‌نامه مذکور به‌طور رسمی ابلاغ نگردیده است لیکن روش مورد استفاده در اغلب شرکت‌های آب منطقه‌ای با این شیوه‌نامه هم‌خوانی دارد.
۲- اگرچه در قانون توزیع عادلانه آب از کلمه عوارض استفاده شده است اما در آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی، مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد و قانون معافیت حق النظاره کشاورزی صراحتاً کلمه حق النظاره مورد استفاده قرار گرفته است.

بند «و» مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد و قانون معافیت حق‌النظاره کشاورزی از سایر موارد تکمیلی در تعیین و دریافت تعرفه برداشت از منابع آب زیرزمینی می‌باشد. جدول زیر استناد قانونی دریافت تعرفه حق‌النظاره به تفکیک انواع مصارف را نشان می‌دهد.

جدول ۲-۲- مبانی قانونی حق‌النظاره برداشت از منابع زیرزمینی در مصارف مختلف

تعرفه	آبزی پروری ^۱	کشاورزی	شرب، صنعت و خدمات
حق‌النظاره	- بند ب ماده ۳۳ - بند «و» مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد. - ماده ۳ قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی.	- بند ب ماده ۳۳ - مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد. - ماده ۳ قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی.	- بند ب ماده ۳۳ - مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد. - بخشنامه معافیت شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی از پرداخت حق‌النظاره شرب.

۱- به استثنای آبیاری که از منابع آب شور و لب شور استفاده می‌کنند.

به استناد مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد، حق‌النظاره مصارف کشاورزی و صنعتی مشخص شده است. حق‌النظاره برداشت آب در مصارف کشاورزی، صنعت و خدمات به صورت زیر تعیین شده است.

براساس این مصوبه حق‌النظاره کشاورزی به صورت درصدی از ارزش محصول تعیین می‌شود. علاوه بر این برای بهره‌بردارانی که عملکردی بالاتر از متوسط منطقه دارند نیز ضرایب کاهش نرخ پیش‌بینی شده است. براساس این مصوبه برداشت محصول از ۱/۵ تا ۲ برابر مشمول ۵۰ درصد بخشودگی و برداشت محصول بیش از دو برابر معاف از پرداخت حق‌النظاره می‌باشد. پس از تصویب قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی، دریافت حق‌النظاره از مصارف کشاورزی و دامپروری ممنوع شد و در حال حاضر بهره‌برداران بخش کشاورزی از پرداخت حق‌النظاره آب معاف هستند.

حق‌النظاره مصارف صنعتی نیز براساس این مصوبه معادل دو ریال بر مترمکعب تعیین شده است و علاوه بر این رقم ثابتی نیز معادل ده هزار (۱۰۰۰۰) ریال برای صنایع وابسته به بخش کشاورزی و پنجاه هزار (۵۰۰۰۰) ریال برای صنایع غیروابسته به بخش کشاورزی از مصرف کنندگان صنعتی دریافت می‌شود. این رقم برای سال‌های بعد به استناد برنامه‌های توسعه اقتصادی افزایش داشته است.

حق‌النظاره مصارف شرب روستایی قبل از پیوستن به وزارت نیرو به استناد قانون تشکیل آن‌ها معاف بودند و پس از پیوستن به وزارت نیرو در سال ۱۳۸۶ نیز به استناد بخشنامه شماره ۶۱۵۸۱/۲۰۰ مورخ ۸۶/۱۰/۳ وزیر نیرو در امور آب معاف می‌باشند. این معافیت براساس بخشنامه فروش آب خام به شرکت‌های آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۸ منتفی گردیده است و شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی نیز براساس ابلاغیه تعرفه‌های آب خام و تصفیه شده تحویلی به این شرکت‌ها موظف به پرداخت حق‌النظاره می‌باشند.

۲-۲-۱- آیین‌نامه حق‌النظاره کشاورزی

در آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی به کنترل برداشت مازاد بر الگو از منابع آب زیرزمینی نیز اشاره شده است. براساس فصل سوم این آیین‌نامه معیارهای برداشت از منابع آب زیرزمینی و جرایم برداشت بیش از اندازه الگو مصرف تعیین شده است. براساس ماده ۱۸ این آیین‌نامه در صورت برداشت کمتر از الگو بهره‌برداران از مزایای منعکس در ماده ۱۱ برخوردار خواهند بود. متن این آیین‌نامه در پیوست راهنما ارائه شده است.

۲-۲-۲- شیوه‌نامه حق‌النظاره

شیوه‌نامه محاسبه حق‌النظاره مصارف کشاورزی در سال ۱۳۸۱ به کلیه شرکت‌ها ابلاغ شده است. اما برای سایر مصارف شیوه‌نامه وجود ندارد. در حال حاضر براساس ماده ۳ قانون تامین منابع مالی برای مبارزه با خشکسالی و سرمایه‌گذاری مصوب سال ۱۳۸۴ دریافت حق‌النظاره از بخش کشاورزی ممنوع می‌باشد و شیوه‌نامه سابق در حال حاضر کاربری لازم را ندارد. معرفی شیوه‌نامه محاسبه حق‌النظاره کشاورزی منوط به ملغی شدن قانون فوق و یا بند مربوط به معافیت فعالیت‌های کشاورزی از پرداخت حق‌النظاره می‌باشد. پیشنهاد شیوه‌نامه برای سایر مصارف در فصل مربوط به نواقص و مشکلات تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها در حد مورد انتظار این راهنما ارائه می‌شود.

۲-۳- مبانی قانونی هزینه‌های جبرانی

در دشت‌های ممنوعه کشور که برداشت آب از سفره‌های آب زیرزمینی بیش‌تر از ورودی به آن‌ها می‌باشد از متقاضیان حفرچاه برای مصارف غیر کشاورزی تعرفه‌ای تحت عنوان تعرفه هزینه‌های جبرانی اخذ می‌شود. تعرفه هزینه‌های جبرانی تا سال ۱۳۸۴ بر مبنای تبصره‌هایی که هر ساله در بودجه سنواتی آورده می‌شد، وصول می‌شد. بر مبنای این تبصره‌ها به وزارت نیرو اجازه داده شده است که از متقاضیان مشمول ماده (۱۲) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب و تولیدکنندگان گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای که از روش‌های نوین آبیاری استفاده می‌کنند، هزینه‌هایی متناسب با هزینه‌های جبران افت دریافت شود. به عبارتی مجوز حفر چاه به شرطی به متقاضی داده می‌شود که هزینه‌های تامین آب را به عهده بگیرد.

در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۱۲ به منظور دائمی شدن تبصره‌های سالانه، قانونی تحت عنوان «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» به تصویب رسید که براساس آن به وزارت نیرو اجازه داده شده تا در مناطق ممنوعه به منظور تامین آب مصرفی و شرب و بهداشت واحدهای صنعتی، مرغداری و دامداری‌ها، خدماتی و گلخانه‌ای با مصارف آبی اندک (حداکثر ۲۵ مترمکعب در شبانه‌روز) نسبت به صدور مجوز حفرچاه با اخذ هزینه‌های مطالعه و اجرای طرح‌های جایگزینی آب جهت جبران آب تخصیص یافته در همان دشت اقدام نماید. در این قانون (که از این به بعد در این راهنما تحت عنوان قانون الحاق مورد اشاره قرار می‌گیرد) چاه‌های مشمول تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب (چاه‌هایی که تا قبل از قانون توزیع عادلانه آب بدون مجوز حفر شده‌اند) نیز تعیین تکلیف شده‌اند.

از آن جایی که آن بخش از تبصره‌های موقت و سالانه در قوانین بودجه که عملاً جنبه دائمی پیدا می‌نمایند، تحت عنوان «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت»، دائمی می‌شوند، در تاریخ ۱۳۸۴/۸/۱۵ مجلس شورای اسلامی بند «ب» تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ (مربوط به هزینه‌های جبرانی) را تحت عنوان «ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» تصویب و دائمی نمود. به عبارتی در حال حاضر برای یک موضوع دو قانون وجود دارد که در بعضی از موارد مکمل یکدیگر و در بعضی از موارد دارای تناقض می‌باشند.

عمده تفاوت‌های بین دو قانون به شرح ذیل می‌باشد:

- سقف تخصیص حداکثر ۲۵ مترمکعب آب در شبانه‌روز به متقاضیان در قانون الحاق و نداشتن این محدودیت در ماده (۵۷).
- محدودیت صدور مجوز براساس سقف تخصیص در هر دشت در قانون الحاق و نبودن این محدودیت در ماده (۵۷).
- در قانون الحاق وزارت نیرو مکلف است به‌نحو برنامه‌ریزی نماید که با اجرای طرح‌های جایگزینی، میانگین حجم منابع آب زیرزمینی در یک دوره پنج ساله از وضع موجود کم‌تر نشود که این محدودیت نیز در ماده (۵۷) وجود ندارد.
- در قانون الحاق چاه‌های ذیل تبصره (۳) قانون توزیع عادلانه آب تعیین تکلیف شده‌اند.
- تعریف طرح‌های جبرانی در قانون الحاق جامع‌تر از ماده (۵۷) می‌باشد.
- مرجع تصویب تعرفه‌ها در قانون الحاق، هیات وزیران و در ماده (۵۷) وزارت نیرو است.

۲-۳-۱- آیین‌نامه اجرایی

با تصویب قانون «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» و با تصویب «ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت»، آخرین آیین‌نامه ابلاغی مربوط به هزینه‌های جبرانی در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۲۰ توسط کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی به تصویب رسید. براساس این آیین‌نامه صدور پروانه بهره‌برداری منوط به تامین هزینه اجرای طرح‌های جایگزینی و جبرانی توسط متقاضی بوده و تعرفه مربوطه توسط هیات مدیره شرکت‌ها پیشنهاد و پس از تایید وزیر نیرو و تصویب هیات وزیران ابلاغ خواهد شد.

۲-۳-۲- شیوه‌نامه

آخرین شیوه‌نامه هزینه‌های جبرانی در تاریخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ در قالب مجموعه دستورالعمل‌های مربوط به ماده (۱۶) آیین‌نامه اجرایی مربوط به دو قانون «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» و «ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ شد. این شیوه‌نامه بر مبنای محاسبه هزینه تمام شده سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب قابل تغذیه به سفره‌های آب زیرزمینی در

هردشت ممنوعه با استفاده از اطلاعات مربوط به طرح‌های جایگزینی و تعادل بخشی و میزان آب قابل تغذیه به سفره آب زیرزمینی پس از اجرای طرح‌ها و همچنین میزان تعرفه پیشنهادی شرکت‌های آب منطقه‌ای، تنظیم شده است.

۲-۴- مبانی قانونی هزینه‌های کارشناسی

هزینه‌های کارشناسی شامل هزینه‌های کارشناسی مربوط به آب‌های زیرزمینی و تعیین حریم و بستر رودخانه‌ها و مسیل‌ها می‌باشد که در اینجا به طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۴-۱- آب‌های زیرزمینی

تعرفه هزینه‌های کارشناسی مربوط به آب‌های زیرزمینی به استناد ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب وصول می‌شود. براساس این قانون وزارت نیرو موظف است بنا به درخواست متقاضیان، با اعزام کارشناس به محل، متقاضیان حفر چاه و قنات را پس از وصول هزینه‌های کارشناسی راهنمایی نماید. این خدمات کارشناسی شامل کارشناسی حفر چاه جدید و جابجایی، کفشکنی، لایروبی، نظارت بر عملیات پمپاژ، تعیین میزان آبدهی و کارشناسی سازندهای سخت می‌باشد. تعرفه این خدمات همه ساله توسط وزیر نیرو ابلاغ می‌شود.

۲-۴-۲- تعیین حد بستر و حریم

به استناد ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب تعیین حد و بستر رودخانه‌ها، مسیل‌ها و ... به‌عهده وزارت نیرو می‌باشد، ولی تعرفه هزینه کارشناسی تعیین حد بستر و حریم دارای استناد قانونی نبوده و تنها بر مبنای ماده (۹) آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۱ هیأت وزیران انجام می‌پذیرد. براساس ماده (۹) این آیین‌نامه شرکت‌های آب منطقه‌ای مکلفند بنا به درخواست متقاضیان و پس از اخذ هزینه‌های کارشناسی نسبت به تعیین حد بستر و حریم اقدام نمایند. شایان ذکر است، ابلاغ این تعرفه برای اولین بار در سال ۱۳۸۴ انجام پذیرفت.

۲-۵- مبانی قانونی حق اشتراک

حق اشتراک مصارف مختلف دارای منشاء قانونی واحدی است اما روش‌شناسی و شیوه‌نامه محاسبه حق اشتراک مصارف مختلف متفاوت است.

۲-۵-۱- مبانی قانونی

با تصویب قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در سال ۱۳۸۰ و اختصاص ماده (۶۳)^۱ آن به تعرفه حق اشتراک، موضوع تعرفه حق اشتراک جایگاه درخور توجهی در بین تعرفه‌های آب پیدا کرد. براساس متن ماده (۶۳) قانون مورد اشاره، شرکت‌های آب منطقه‌ای مکلف شده‌اند در قبال واگذاری «حق برداشت جدید آب» تحت پوشش طرح‌های تامین و انتقال آب، حق اشتراک دریافت نمایند. در این متن قانونی بیان شده است که میزان حق اشتراک با سهم آب تخصیصی متناسب است. تاکید بر دریافت حق اشتراک به تناسب سهم آب تخصیصی، محاسبه تعرفه حق اشتراک مصارف مختلف را در طرح‌های چند منظوره تسهیل کرده است. از عبارت مذکور می‌توان استنباط کرد که در یک طرح چند منظوره، میزان حق اشتراک هر واحد آب قابل واگذاری برای مصارف مختلف یکسان نیست و به تناسب سهم آب تخصیص یافته، تغییر می‌کند.

۲-۵-۲- آیین‌نامه اجرایی

آیین‌نامه اجرایی^۲ ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در مورخ ۸۱/۵/۲۹ به تصویب هیات وزیران رسید. بند «الف» ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی مذکور، حق برداشت جدید آب را مجوزی شمرده است که برای برداشت از آب‌های استحصال شده در اثر اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب صادر می‌شود. از جمله ویژگی‌های این گونه آب‌ها این است که قبلاً حقایقه اشخاص نبوده و براساس مقررات مربوط یا اسناد مالکیت یا احکام دادگاه‌ها متعلق به حق دیگری قرار نگرفته باشد.

در بند «ب» و «ج» ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی یادشده، تعریف اصطلاح «طرح‌های تامین آب» و «طرح‌های انتقال آب» ارائه شده است. ذیل تعریف «طرح‌های تامین آب» بهره‌برداری از «پساب‌ها و زهاب‌ها» در زمره طرح‌های تامین آب تلقی شده است.

در ماده (۲) این آیین‌نامه اجرایی بیان شده است که «میزان حق برداشت جدید آب» برای مصارف کشاورزی و فضای سبز مطابق پروانه استفاده از آب، براساس الگوی مصرف بهینه قابل تعیین است. برای سایر مصارف شامل مصارف شهری و روستایی، پرورش دام، طیور و آبزیان نیز «میزان حق برداشت جدید آب» براساس الگوی مصرف بهینه هریک از کاربری‌های مذکور قابل تعیین است. ضوابط و دستورالعمل‌های ابلاغی وزارت نیرو نیز در کنار الگوی مصرف بهینه به‌عنوان عامل تعیین «میزان حق برداشت جدید آب» معرفی شده است. از آن‌جا که الگوی مصرف بهینه مصارف شهری و روستایی، پرورش دام و طیور و آبزیان نامشخص است در تبصره ذیل ماده (۲) آیین‌نامه بر تعیین این الگوها به‌وسیله وزارت نیرو و دستگاه‌های ذی‌ربط، اشاره شده است.

۱- ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت بصورت یک تبصره به ماده (۲۴) قانون توزیع عادلانه آب الحاق شده است.

۲- قبل از تصویب آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت [آیین‌نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب]- ابلاغیه شماره ۷۵۳۷۰/۳۶۵۲/۱۰۰ مورخ ۷۵/۶/۱۰ - مبنای واگذاری انشعاب (اشتراک) و وصول حق اشتراک آب از متقاضیان بوده است. مفادی از ابلاغیه مذکور که منطبق با آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) بوده است در زمینه قرارداد حق اشتراک هم اکنون نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ماده (۳) آیین نامه به مبانی تعیین تعرفه حق اشتراک اختصاص یافته است. در ماده (۳) اصول و مبانی ذیل، چارچوب تعیین حق اشتراک مصارف مختلف، معرفی شده است:

- نوع مصرف
- سهم آب تخصیص یافته
- مدت زمان تعیین شده
- هزینه های سرمایه گذاری
- ارزش اضافی ناشی از تامین آب
- شرایط منطقه ای

قابل ذکر است که اصول و مبانی مذکور در «چارچوب ضوابط و دستورالعمل های مورد عمل شرکت های آب منطقه ای» برای تعیین تعرفه حق اشتراک قابل عمل است.

از عبارت مذکور می توان این تفسیر را ارائه کرد که ضوابط و دستورالعمل ها در زمینه موضوعاتی نظیر تخصیص، رعایت الگوی مصارف و ... در چارچوب مورد عمل شرکت ها، انجام می شوند.

تعاریف و محدوده تاثیر هریک از عوامل شش گانه مذکور به شرح ذیل است:

- ۱- **نوع مصرف:** در ماده (۶۳) و آیین نامه اجرایی آن ضوابط عام برای تعرفه حق اشتراک مصارف ذکر شده است بدون این که به صورت اختصاصی مصرف مشخصی مدنظر باشد. اما از آن جا که نام برخی مصارف در برخی از مواد آیین نامه ذکر شده، لازم است شیوه نامه مستقلی برای آن ها تهیه شود. هرچند نام برخی از مصارف اصلی نیز در مواد آیین نامه ذکر نشده ولی این مصارف نیز از شمولیت ماده (۶۳) خارج نیستند. از جمله این مصارف، مصرف آب صنعتی است که به عنوان آن در آیین نامه اشاره ای نشده است. مصارفی که در ماده (۲) آیین نامه نام برده شده اند عبارتند از: مصارف کشاورزی، فضای سبز، شهری و روستایی، پرورش دام و طیور و آبیان.
- ۲- **سهم آب تخصیص یافته:** سهم آب تخصیص یافته، نسبت آب اختصاص یافته به یک نوع مصرف از کل آب تامین شده و یا انتقال یافته یک طرح است. این نسبت می تواند بین صفر و ۱۰۰ برای مصارف مختلف یک طرح متفاوت باشد. هرچقدر سهم تخصیصی یک نوع مصرف در آب تامین شده و یا انتقال یافته بیش تر باشد حکایت از اهمیت جایگاه آن مصرف در راهنمای مورد نظر و در نتیجه سهم آن در تامین هزینه ها دارد.
- ۳- **مدت زمان تعیین شده:** مدت زمان واگذاری «حق برداشت جدید آب» در میزان حق اشتراک موثر است. یعنی هرچه مدت واگذاری طولانی تر باشد به همان نسبت میزان حق اشتراک نیز بیش تر خواهد بود. مدت زمان واگذاری نمی تواند بیش تر از عمر مفید تاسیسات اصلی تامین و انتقال آب باشد.
- ۴- **هزینه های سرمایه گذاری:** میزان هزینه های سرمایه گذاری اولیه طرح در تعیین حق اشتراک موثر است. در واقع یکی از اهداف وضع تعرفه حق اشتراک دریافت تمام یا بخشی از هزینه های سرمایه گذاری برای تامین و پایداری مالی طرح های آب منطقه ای مربوطه است.

۵- ارزش افزوده ناشی از تامین آب: اصولاً تامین آب برای مصارف مختلف موجب ایجاد ارزشی می‌شود که در صورت فقدان آب، دسترسی به آن میسر نبوده است. عدم ارتباط تعرفه حق اشتراک با ارزش اضافی ناشی از تامین آب موجب ایجاد رانت برای برخی مصرف کنندگان می‌شود. برای جلوگیری از ایجاد چنین رانتی و باهدف توزیع مجدد درآمد (از طریق کاهش حق اشتراک برای مصارف فاقد ارزش اضافی زیاد)، حق اشتراک، با ارزش اضافی ناشی از تامین آب رابطه مستقیم پیدا کرده است.

۶- شرایط منطقه‌ای: شرایط اجتماعی و اقتصادی مناطق و بهره‌برداران مختلف در آن‌ها موجب ایجاد سطوح مختلف توانایی پرداخت می‌شود. دریافت حق اشتراک نمی‌تواند بدون توجه به سطح توانایی پرداخت مصرف کنندگان مختلف خصوصاً کشاورزان، عملی شود.

موارد دیگر آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) در زمینه میزان تعرفه حق اشتراک، ماده (۶) و (۷) آن است. در ماده (۶)، استرداد وجه حق اشتراک در صورت انصراف متقاضی و یا عدم ایفای تعهدات براساس مفاد قرارداد توسط شرکت آب منطقه‌ای، امکان‌پذیر شناخته شده است. استرداد وجه به تناسب مدت باقی‌مانده از زمان تعیین شده و ارزش روز تاسیسات طرح، امکان‌پذیر است. براساس ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ارقام حق اشتراک به دو صورت نقدی و یا قسطی قابل محاسبه و تعیین است. اختیار انتخاب با متقاضی است که یکی از دو روش مذکور را برگزیند. از این ماده می‌توان استنباط کرد که حق اشتراک پرداختی متقاضی در حالت نقدی معادل حسابی جمع اقساط نیست. به عبارت دیگر نمی‌توان صرفاً با تقسیم وجه قابل پرداخت در حالت نقدی به چند سال مشخص، مدعی شد که رقم اقساط سالیانه (در حالت دوم) محاسبه شده است. بلکه لازم است، ارزش برابری زمانی اقساط با حالت نقدی مورد توجه قرار گیرد. یعنی ارزش زمانی اقساط باید معادل حالت نقدی شود. در حال حاضر اعمال ضرایب تعدیل جهت محاسبه معادل سالیانه اقساط با موافق قانونی مواجه است.

براساس تبصره ذیل ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی به منظور تشویق ایجاد تشکلهای رسمی آب بران (ثبت شده)، رعایت الگوی کشت و استفاده از روش‌های نوین آبیاری امکان تخفیف وجه حق اشتراک تا سقف ۲۰ درصد تعرفه تعیین شده، وجود دارد.

قابل ذکر است ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت که در حال حاضر به‌عنوان یک تبصره به ماده ۲۴ قانون توزیع عادلانه آب الحاق شده است مبنای اصلی قانونی برای دریافت حق اشتراک است و آیین‌نامه اجرایی آن نیز ضوابط محاسبه تعرفه حق اشتراک انواع مصارف را به‌صورت عام تعیین کرده است. در کنار دو مستند قانونی مذکور، ماده (۲۱) «آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران» - (مصوب ۷۸/۴/۸) - روش محاسبه تعرفه حق اشتراک پرورش آبزیان را مشخص کرده است. شرح بیش‌تر ماده (۲۱) قانون مورد اشاره در فصل مربوط به معرفی نواقص و مشکلات تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها ارائه می‌شود.

۲-۵-۳- شیوه‌نامه

در جهت اجرایی کردن آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) برای مصارف اصلی روش‌شناسی محاسبه تعرفه تهیه شده است. روش‌شناسی‌های مذکور و نارسایی‌های آن‌ها در فصل «نواقص و مشکلات تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها» ارائه شده است.

۲-۵-۴- معیارهای محاسبه حق اشتراک انواع مصارف

تعرفه حق اشتراک آب براساس مبانی تعیین شده در ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت محاسبه می‌شود. در ماده مورد اشاره بدون ذکر نام مصارف، سهم آب تخصیصی، مدت زمان تعیین شده، هزینه‌های سرمایه‌گذاری، ارزش اضافی ناشی از تامین آب و شرایط منطقه‌ای به‌عنوان عوامل تعیین‌کننده تعرفه حق اشتراک معرفی شده‌اند.

قابل ذکر است در متن ماده مذکور تصریح شده عوامل مذکور در چارچوب ضوابط و دستورالعمل‌های مورد عمل شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین‌کننده تعرفه حق اشتراک خواهند بود. بدیهی است وزن و سهم هر یک از عوامل مذکور برای تعیین تعرفه حق اشتراک کلیه مصارف، یکسان نیست. به همین دلیل ضروری است در تدوین شیوه‌های محاسباتی تعرفه حق اشتراک هر یک از مصارف، به نحو مناسبی، اثر عوامل تعیین‌کننده تعرفه مورد توجه قرار گیرد. برای بررسی این مساله که معیارهای محاسباتی تعرفه حق اشتراک هر یک از مصارف تا چه حدی عوامل تعیین‌کننده تعرفه را مدنظر قرار داده است، روش‌شناسی موجود محاسبه تعرفه هر یک از مصارف تشریح می‌شود.

۲-۵-۴-۱- کشاورزی

تعرفه حق اشتراک عموماً در سطح یک «طرح»، یک «شبکه» و یا یک «محدوده» معین تعیین می‌شود. طرح، شبکه یا محدوده‌ای دارای یک تعرفه حق اشتراک واحد و مشابه است که ارزش زمین آبی و دیم در سطح آن مشابه باشد و یا دارای اختلافات کمی باشد. اما در صورتی که ارزش زمین آبی و دیم در سطح یک طرح، شبکه یا محدوده مشخصی تفاوت قابل توجهی داشته باشد طرح، شبکه و یا محدوده مورد نظر به سطوح خردتری تقسیم شده و برای هر یک، تعرفه حق اشتراک جداگانه‌ای محاسبه و پیشنهاد می‌شود. با توجه به توضیح ارائه شده ضوابط محاسبه تعرفه حق اشتراک کشاورزی به شرح زیر تشریح می‌شود:

- نوع مصرف

از آن‌جا که نوع مصرف در تعیین میزان تعرفه حق اشتراک دخیل است برای هریک از انواع مصارف اصلی یا روش‌شناسی محاسبه تعرفه حق اشتراک به‌طور مستقل و جداگانه تهیه شده و یا در دبیرخانه کمیته تخصصی تعرفه آب در دست تهیه است.

- سهم تخصیص

یکی از عوامل دخیل در تعیین حق اشتراک هر نوع از مصارف سهم آب تخصیص یافته به مصرف مورد نظر است. معمولاً کمسیون تخصیص نوع تخصیص انواع مصارف را از آب تامین شده هر طرح یا محدوده و یا دشت مشخص می‌کند. سهمی که از این طریق مشخص می‌شود طبق ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت باید در تعیین حق اشتراک مصارف همان طرح یا محدوده موثر باشد.

- مدت زمان تعیین شده

قالب زمان برای تعیین تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی، عمر مفید تاسیسات اصلی تامین و انتقال آب است. یعنی مدت قرارداد اشتراک آب کشاورزی حداکثر معادل عمر مفید تاسیسات اصلی که وظیفه تامین یا انتقال آب را به‌عهده دارد، می‌باشند. برای تقاضای «حق برداشت جدید آب» در واحدهای زمانی کم‌تر از حداکثر زمان مورد اشاره، حق اشتراک محاسبه شده بر تعداد سال‌های عمر مفید تاسیسات اصلی تقسیم می‌شود. سپس رقم به‌دست آمده در تعداد سال‌های مورد درخواست متقاضی، ضرب می‌شود. رقم حاصله نشان‌دهنده میزان حق اشتراک آب کشاورزی در مدت زمان مورد نظر متقاضی است. اما در صورتی که قرارداد «حق برداشت جدید آب» و «پرداخت حق اشتراک» بر مبنای حداکثر زمان ممکن (معادل عمر مفید تاسیسات اصلی تامین و انتقال آب) منعقد شود و متقاضی پس از سپری شدن مدت زمان مشخصی تقاضای فسخ قرارداد و استرداد حق اشتراک پرداختی نماید طبق ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت رقم قابل استرداد به متقاضی، با توجه به مدت زمان باقی‌مانده قرارداد و ارزش روز تاسیسات (تامین و انتقال آب) محاسبه می‌شود.

- هزینه‌های سرمایه‌گذاری

در زمینه محاسبه تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی، هزینه‌های سرمایه‌گذاری به‌صورت قیده‌های حداقل و حداکثر مبلغ حق اشتراک قابل دریافت، در محاسبات دخالت دارد. از آن‌جا که سرمایه‌گذاری می‌تواند به‌وسیله دستگاه‌های دولتی و بهره‌برداران (متقاضیان حق برداشت جدید آب) انجام پذیرد، بنابراین سرمایه‌گذاری کل، حاصل جمع سرمایه‌گذاری بخش دولتی (دستگاه‌های دولتی) و سرمایه‌گذاری بهره‌برداران است. در زمینه محاسبه تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی در یک طرح، شبکه یا محدوده معین، اطلاعات مربوط به سرمایه‌گذاری دستگاه‌های دولتی و مشارکت بهره‌برداران کشاورزی محدوده جمع‌آوری و در صورت بروز نبودن، پس از به‌هنگام شدن به کمک شاخص‌های رشد قیمت (شاخص‌های رسمی)، به‌عنوان تعیین‌کننده حداقل و حداکثر حق اشتراک آب کشاورزی قابل دریافت در سطح محدوده تعیین شده، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

چگونگی استفاده از رقم حداقل و حداکثر سرمایه‌گذاری انجام شده برای تعیین تعرفه حق اشتراک یک طرح، شبکه یا محدوده در ذیل عنوان «ارزش اضافی ناشی از تامین آب» (بحث بعدی) بیان شده است.

- ارزش اضافی ناشی از تامین آب

متغیر «ارزش اضافی ناشی از تامین آب» در قالب تفريق دو متغير شامل «ارزش یک هکتار زمین آبی» و «ارزش زمین» یک هکتار در معادله تعیین تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی وارد شده است. به عبارت دیگر از ارزش هر هکتار زمین آبی در اثر اجرای طرح تامین و انتقال آب، ارزش هر هکتار زمین دیم همان منطقه اجرای طرح، کسر می‌شود. رقم باقی‌مانده بیانگر ارزش خالصی است که ناشی از تامین و انتقال آب است. شیوه‌های مختلفی برای محاسبه ارزش زمین، اعم از آبی و دیم وجود دارد. از جمله این روش‌ها می‌توان به قیمت بازاری خرید و فروش زمین آبی و دیم در منطقه اجرای طرح و همچنین قیمت‌گذاری بانک‌ها، از جمله بانک کشاورزی برای ترهین زمین‌های آبی و دیم جهت تضمین بازپرداخت اعتبارات بانکی اشاره کرد.

- شرایط منطقه‌ای

آخرین عامل و متغیر تعیین‌کننده تعرفه حق اشتراک آب شرایط منطقه‌ای است. در زمینه تعیین تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی، متغیر مذکور به صورت یک ضریب در معادله محاسبه حق اشتراک آب وارد شده است. پایه این متغیر از جدول ضرایب محرومیت مناطق توسعه نیافته کشور به دست می‌آید. براساس جدول مورد اشاره که به وسیله سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور محاسبه و منتشر شده است برخی از بخش‌های کشور (در تقسیمات کشوری) دارای ضرایبی از محرومیت هستند. این ضرایب بین یک تا ۹ متغیر است. تعداد زیادی از بخش‌ها که محروم تلقی نشده‌اند، نامشان در این جدول نیامده است. برای اعمال ضرایب منطقه‌ای روش زیر در محاسبه تعرفه حق اشتراک اعمال شده است:

برای ایجاد انگیزه در بهره‌برداران کشاورزی، شرکت‌های آب منطقه‌ای حداکثر می‌توانند ۵۰ درصد از مرغوبیت زمین (ارزش زمین آبی منهای ارزش زمین دیم) را به عنوان حق اشتراک آب دریافت نمایند. حداقل این نسبت برای بخش‌هایی که هیچ ضریب محرومیتی ندارند ۳۰ درصد است. بنابراین حق اشتراک آب کشاورزی در بخش‌های غیرمحروم بین ۳۰ تا ۵۰ درصد ارزش اضافی ناشی از تامین آب است. اما در بخش‌های محروم کشور به تناسب ضریب محرومیت (یک تا ۹ درصد) از حداقل تعیین شده (۳۰ درصد) کسر می‌شود. حد فاصل ۳۰ تا ۵۰ درصد براساس شاخص‌هایی که هیات مدیره هر شرکت آب منطقه‌ای به تناسب ویژگی‌های مدیریت منطقه‌ای آب، تعریف می‌کند تعیین می‌شود.

علاوه بر معیارها و ضوابط بیان شده که رقم عمومی حق اشتراک آب در یک طرح، شبکه یا محدوده را مشخص می‌کنند عوامل دیگری که در آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت تعریف شده و در روش‌شناسی محاسبه تعرفه حق اشتراک اعمال شده است به شرح ذیل است:

- ۱- پس از تعیین میزان حق اشتراک در یک طرح، شبکه یا محدوده بر حسب این که متقاضی «حق برداشت جدید آب» در زمینه تامین و انتقال آب طرح مورد نظر مشارکت داشته باشد معادل مشارکت متقاضی از حق اشتراک او کاسته می‌شود. در صورتی که مشارکت در سنوات قبل صورت گرفته باشد با استفاده از شاخص‌های به‌هنگام‌سازی، رقم مشارکت به روز می‌شود.

۲- در صورتی که متقاضیان «حق برداشت جدید آب» دارای تشکل رسمی آب‌بران بوده و یا الگوی کشت محدوده را رعایت نمایند و از روش‌های نوین آبیاری استفاده کنند وفق تبصره ذیل ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مشمول معافیت پرداخت حق اشتراک تا سقف ۲۰ درصد خواهند شد.

۳- علاوه بر موارد مذکور مطابق ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت تعرفه حق اشتراک به دو صورت نقدی و یا قسطی قابل محاسبه است. انتخاب هر یک از دو روش مذکور به اختیار متقاضی است.

قابل ذکر است «روش‌شناسی محاسبه تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی» که در سال ۱۳۸۳ تهیه و تنظیم شده در سال ۸۶ مورد بازنگری قرار گرفته است، روش‌شناسی مذکور در پیوست ارائه شده است. این روش‌شناسی به‌وسیله «کمیته تخصصی حق اشتراک» که یکی از زیرمجموعه‌های کمیسیون (سابق) تعرفه آب است، تهیه و تنظیم شده است.

۲-۵-۴-۲- آبی‌پروری

حق اشتراک واحدهای آبی‌پروری براساس «آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری منابع آبی جمهوری اسلامی ایران» (مصوب ۱۳۷۸) دریافت می‌شود. ماده (۲۱) آیین‌نامه مذکور به موضوع حق اشتراک واحدهای آبی‌پروری (گرمابی و سردابی) اشاره دارد. براساس این ماده، حق اشتراک هر ۱۰۰۰ متر مربع مزرعه آبی‌پروری معادل حق اشتراک یک هکتار (۱۰۰۰۰ متر مربع) زراعت آبی همان منطقه محاسبه و دریافت می‌شود.

هر چند در آیین‌نامه مورد اشاره ذکر از میزان «حق برداشت جدید آب» برای واحدهای پرورش آبزیان به میان نیامده است، ولی می‌توان گفت حق اشتراک آبی‌پروری در واحد سطح ۱۰ برابر حق اشتراک زراعت همان منطقه است.

۲-۵-۴-۳- صنعت

همچنان که پیش‌تر بیان شد برای محاسبه تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی و به تبع آن آبی‌پروری، از روش‌شناسی مصوب کمیسیون (سابق) تعرفه استفاده می‌شود اما برای محاسبه تعرفه حق اشتراک صنعت پیش‌نویس روش‌شناسی تهیه و تنظیم شده است ولی هنوز این روش‌شناسی به تصویب کمیته تخصصی تعرفه آب نرسیده است. اما در مقابل، ابلاغیه‌ای در مورخ ۷۸/۳/۱۲ به‌وسیله وزیر وقت نیرو به کلیه شرکت‌های آب منطقه صادر شده است که نحوه محاسبه تعرفه حق اشتراک آب صنعت را به دو روش مشخص کرده است.^۱

۱- در روش اول تعرفه حق اشتراک صنعت «متناسب با ارزش تاسیساتی که برای تامین و انتقال آب تا نقطه تحویل احداث شده‌اند» محاسبه می‌شود. محاسبه به روش مورد اشاره در حالتی است که متقاضی اشتراک با

۱- بخشنامه شماره ۴۷۱۸/۳۱/۱۰ مورخ ۷۸/۳/۱۲

تفاهم شرکت آب منطقه ای مربوطه، متمایل به پرداخت حق اشتراک و آب بها به طور جداگانه باشد. در حالت مورد اشاره قیمت تجدید ارزیابی تاسیسات به عنوان پایه ارزش سرمایه گذاری تاسیسات انتخاب می شود. برای به هنگام سازی قیمت تجدید ارزیابی تاسیسات در سال های بعد، شاخص تعدیل و میزان استهلاک تاسیسات به عنوان معیار معرفی شده اند. برای تاسیسات فاقد قیمت تجدید ارزیابی، بیان شده است که هزینه های سرمایه گذاری تاسیسات بر پایه سال خاتمه طرح، به هنگام شده و با اعمال ضرایب تعدیل برای سال های بعد و با توجه به میزان استهلاک، میزان حق اشتراک محاسبه و دریافت شود.

۲- اما در روش دوم در صورتی که حق اشتراک و آب بها توأم دریافت شود کلیه هزینه های جاری شامل مدیریت، بهره برداری، نگهداری و تعمیرات به علاوه حق اشتراک محاسبه شده به روش نخست (محاسبه حق اشتراک به طور جداگانه) به عنوان حق اشتراک از متقاضی دریافت می شود.

قابل ذکر است با توجه به ابلاغیه شماره ۱۱۱۷۰/۲۰/۱۰۰ مورخ ۸۴/۲/۳۱ وزیر نیرو، روش دوم دریافت حق اشتراک، اجرا نمی شود. علت این موضوع آن است که براساس روش دوم مورد اشاره، حق اشتراک همراه با آب بهای صنعتی در طول دوره قرارداد اشتراک دریافت می شد، اما براساس بخشنامه مورد اشاره، حق اشتراک حداکثر در ۵ قسط و با اعمال ضرایب مشخصی برای تعدیل سالانه اقساط، قابل دریافت است.

۲-۵-۴-۴-۲- پساب شهری

استفاده از پساب شهری به عنوان منابع آب جدید، رویکردی است که مراحل آغازین خود را طی می کند. با وجود آنکه تعدادی زیادی از تصفیه خانه های فاضلاب شهری در حال بهره برداری است و تعداد دیگری نیز در شرف بهره برداری می باشد هنوز برنامه همه جانبه بهره برداری از این تصفیه خانه ها به صورت فراگیر و متحدالشکل تهیه و تنظیم نشده است. موضوع حق اشتراک پساب حاصل از تصفیه فاضلاب های شهری نیز مانند سایر تعرفه های مرتبط هنوز سازوکار روشن و شفافیتی ندارد.

یادآوری این نکته ضروری است که در بند «ب» ماده (۱) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، ذیل تعریف «طرح های تامین آب» بهره برداری از پساب ها و زه آب ها در زمره طرح های تامین آب، تلقی شده است. با توجه به نکته مذکور، می توان نتیجه گرفت که در قبال تحویل و واگذاری پساب شهری لازم است تعرفه حق اشتراک وضع، و از متقاضی دریافت شود. اما ویژگی های پساب شهری از یک طرف و ویژگی های منطقه تقاضای مصرف پساب شهری که عمدتاً در محدوده شهرهاست از طرف دیگر سبب شده است پساب شهری تفاوت هایی با منابع آب تامین شده سطحی دیگر داشته باشد. تا زمان تنظیم راهنمای حاضر هنوز از طریق واحد سازمانی مرتبط (کمیته تخصصی تعرفه آب) تعرفه حق اشتراک برای پساب های شهری تهیه و تنظیم نشده است.

۲-۵-۴-۵- شرب شهری و روستایی

در حال حاضر حق‌اشتراک آب شهری و روستایی به شکل محاسبه و دریافت هزینه استهلاك تاسیسات تامین و انتقال توام با آب‌بها است (روش دوم دریافت حق‌اشتراک). بنابراین در مواردی که تعرفه فروش آب به آبفا از هزینه‌های نگهداری، بهره‌برداری و عمومی هر مترمکعب آب بالاتر باشد میزان اختلاف تعرفه از هزینه‌های جاری به عنوان (بخشی از) حق‌اشتراک تلقی می‌شود. در مواردی که تعرفه تکلیفی پوشش هزینه‌های جاری تاسیسات تامین و انتقال آب را نمی‌دهد در واقع به دلیل عدم توان پرداخت مشترکین حق‌اشتراکی دریافت نمی‌شود. در شرایط فعلی که هر دو شرکت آب منطقه‌ای و شرکت آب و فاضلاب زیرمجموعه وزارت نیرو هستند امکان اعمال تخفیف‌هایی به این شکل وجود دارد، ولی با واگذاری شرکت‌های آب و فاضلاب ملاک اخذ تعرفه باید حداقل معادل هزینه تمام شده تامین و انتقال آب باشد.

۲-۵-۴-۶- پرورش دام و طیور

در حال حاضر به استناد ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ارقام متفاوتی در سطح شرکت‌های آب منطقه‌ای به عنوان حق‌اشتراک آب پرورش دام و طیور دریافت می‌شود. گرچه این تعرفه فاقد وحدت رویه در سطح شرکت‌ها است ولی به استناد ماده (۳) آیین‌نامه مذکور، شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌توانند با توجه به میزان سرمایه‌گذاری تامین و انتقال آب، ارزش اضافی ناشی از تامین آب و شرایط منطقه‌ای میزان حق‌اشتراک را محاسبه و دریافت نمایند. همچنین به استناد ابلاغیه شماره ۱۱۱۷۰/۲۰۰/۱۰۰ مورخ ۸۴/۲/۳۱ و ابلاغیه‌های پیرو آن تعرفه حق‌اشتراک پرورش دام و طیور می‌تواند به مدت ۵ سال تقسیط و از متقاضی دریافت شود. قابل ذکر است، کمیته تخصصی حق‌اشتراک، روش‌شناسی محاسبه تعرفه حق‌اشتراک دام و طیور را براساس روش حجمی معادل حق‌اشتراک هر واحد در مصارف زراعت و باغداری منطقه اجرای طرح پیشنهاد داده است. این پیشنهاد کمیته تخصصی حق‌اشتراک هنوز به تصویب کمیته تخصصی تعرفه‌های آب سطحی نرسیده است.

۲-۶- سوابق تاریخی تعرفه‌ها

سابقه دریافت آب بها در ایران به سابقه استفاده از آب برمی‌گردد. تا قبل از دخالت دولت در بخش آب، به‌منظور ثبت حجم آب مورد استفاده توسط هریک از حق‌آبه بران و یا سایر افراد متقاضی و همچنین هزینه‌های مختلف احداث، تعمیر و نگهداری و آب بها از دفاتری به این منظور استفاده می‌شده است. این شیوه در حال حاضر نیز در مناطقی که از آب قنات جهت آبیاری مزارع استفاده می‌کنند با تغییراتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با سرمایه‌گذاری دولت در زمینه تامین، انتقال و توزیع آب به‌مرور زمان تعرفه‌های دیگری نیز وضع و از متقاضیان و بهره‌برداران آب و خدمات منضم به آن دریافت شد. در این مبحث سیر تاریخی تعرفه‌های قانونی که دولت‌ها از گذشته تا حال وضع و اعمال کرده‌اند، بررسی می‌شود.

۲-۶-۱- آب بها

بررسی سوابق نشان می دهد که در تعیین و دریافت آب بها ضمن توجه به هزینه های احداث، نگهداری و بهره برداری، به شرایط اقتصادی، عرف و سنن محلی، نوع مصرف و زمان مصرف نیز توجه می شده است.

جدول (۱-۲) روند تاریخی آب بها در قوانین کشور را از سال ۱۳۱۷ با تصویب نظامنامه تقسیم آب رودخانه زرینه رود و سیمینه رود تا زمان حال نشان می دهد. براساس نظامنامه مذکور حقابه داران موظف به پرداخت ۵۰۰ ریال در سال (در دو قسط) برای هر نهر چهارسنگی آب بوده اند. علاوه بر آن تعرفه آب مازاد، بسته به زمان مصرف از ۵۰ تا ۲۰۰ ریال به ازای هر نهر چهارسنگی (در ۲۴ ساعت) تعیین شده است. در مستندات موجود به طور دقیق مشخص نشده است که آب بهای دریافتی شامل هزینه های سرمایه گذاری نیز می شده است یا خیر؟ در حال حاضر تعرفه آب بهای مورد عمل در تاسیسات تامین و انتقال در دست بهره برداری توسط شرکت های آب منطقه ای تنها براساس هزینه های جاری شامل هزینه های نگهداری، بهره برداری و تعمیرات است و هزینه های سرمایه گذاری انجام شده نیز در قالب تعرفه حق اشتراک دریافت می شود.

۲-۶-۲- حق النظاره

به موضوع دریافت حق النظاره از منابع آب های زیرزمینی و آب های مهار نشده در هیچ یک از قوانین قبلی مصوب در بخش آب تا قبل از قانون توزیع عادلانه آب اشاره ای نشده است. قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۶۱/۱۲/۱۶ تنها مرجع قانونی است که برای برداشت از منابع آب زیرزمینی اجازه دریافت تعرفه حق النظاره را برای تامین هزینه های حفاظت از حقوق بهره برداران، انجام اقدامات مرتبط با تغذیه سفره آب زیرزمینی و جلوگیری از آلودگی آب های زیرزمینی داده است. بند «ب» ماده (۳۳) قانون مذکور و تبصره های ذیل آن، تنها مرجع دریافت حق النظاره می باشد. براساس این بند، در مواردی که استحصال آب به وسیله دولت انجام نمی پذیرد، دولت می تواند به ازای نظارت و خدماتی که انجام می دهد با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی هر منطقه عوارضی را تعیین و وصول نماید. به دنبال این قانون در سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد ضوابط و تعرفه های مربوط به بند «ب» ماده (۳۳) را تصویب نمود. در ادامه روند تاریخی تعرفه حق النظاره انواع مصارف آب، مورد بررسی قرار می گیرد.

جدول ۲-۳- روند تاریخی آب بها در ایران

ردیف	نام قانون	تاریخ تصویب	مواد مربوط به آب بها و جرایم	معیارهای تعیین آب بها
۱	نظامنامه تقسیم آب زرینه رود سیمین رود	۱۳۱۷/۲/۱۷	۵، ۷ و ۸	هزینه های میراثی، نهربرداری و... توسط هیات مالکین تعیین و اخذ می گردید.
۲	قانون تاسیس بنگاه مستقل آبیاری	۱۳۲۲/۲/۲۹	۶	قیمت معمول در منطقه توافق طرفین و تنها بنگاه آبیاری است که مجاز به تعیین نرخ آب می باشد.
۳	اصلاح قانون تاسیس بنگاه مستقل آبیاری	۱۳۳۴/۵/۱۱	۷	- هزینه انجام شده - نرخ سود ۱۲٪
۴	قانون وصول آب بها توسط شرکت های تابعه وزارت آب و برق	۱۳۴۶/۳/۸	ماده واحده	- براساس عقد قرارداد و توافق طرفین - در صورت وجود اختلاف کمیسیون حل و فصل اختلاف تصمیم گیری خواهد کرد.

ادامه جدول ۲-۳- روند تاریخی آب بها در ایران

ردیف	نام قانون	تاریخ تصویب	مواد مربوط به آب‌بها و جرایم	معیارهای تعیین آب بها
۵	قانون آب و نحوه ملی شدن آن	۱۳۴۷/۴/۲۷	۵۳ و ۵۴	- نرخ آب برای کلیه مصرف‌کنندگان به‌طور یکسان - تغییر نرخ هر پنج سال یکبار - هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری و استهلاک - بهره‌سرمایه (مصارف کشاورزی تا ده سال معاف هستند) - ضرر شرکت‌ها از محل سود شرکت‌های سودده قابل جبران است. - حقابه بران قبلی تا ده سال معادل ۳۰ درصد از تخفیف برخوردار می‌شدند.
۶	قانون توزیع عادلانه آب	۱۳۶۱/۱۲/۱۶	۳۳، ۳۴	- هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری - استهلاک - شرایط اقتصادی اجتماعی

۲-۶-۱-۲- کشاورزی

بند «ب» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب مستند دریافت حق‌النظاره آب کشاورزی در قبال نظارت و خدمات ارائه شده به بهره‌برداران با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی هر منطقه بوده است. در متن قانون مذکور نوع منبع آبی مشمول قانون مشخص نشده است. بنابراین می‌تواند هم منابع آب سطحی مهار نشده و هم منابع آب زیرزمینی که به‌وسیله دولت استحصال نمی‌شوند را شامل شود. به استناد بند قانونی فوق‌الذکر در تاریخ ۱۳۷۱/۴/۲۹ شورای اقتصاد مصوبه‌ای صادر کرد که بر مبنای آن میزان حق‌النظاره چاه‌های کشاورزی مشخص شد. در مصوبه مذکور، تاکید بر «دریافت حق‌النظاره از صاحبان چاه‌های مجاز» است. در این مصوبه ابتدا منظور و اهداف دریافت حق‌النظاره در ۶ بند مشخص شده است و پس از آن از بندهای «الف» تا «ه» به موضوع حق‌النظاره چاه‌های کشاورزی اختصاص یافته است. برای تعیین تعرفه حق‌النظاره کشاورزی که حداکثر مقدار آن به یک درصد محصول برداشت شده می‌رسد، به نوع محصول توجه ویژه‌ای شده است به‌طوری‌که کم‌ترین مقدار آن که ۰/۲۵ درصد محصول برداشت شده است، مربوط به محصول گندم و بیش‌ترین مقدار آن با یک درصد محصول برداشت شده، مربوط به پسته و بادام صادراتی است. برای دستیابی به اهداف صرفه‌جویی آب و مصرف بهینه آن اهرم‌های تشویقی در این مصوبه وجود دارد که رایگان بودن (معافیت) حق‌النظاره در موارد برداشت محصول بیش‌تر از ۲ برابر متوسط منطقه از جمله آن‌هاست (پیوست).

موضوع نظارت و خدماتی که دولت در قبال منابع آب سطحی مهار نشده انجام می‌دهد در آیین‌نامه و مصوبات موخر مسکوت مانده و عملاً در قبال آن به‌صورت قانونی حق‌النظاره‌ای دریافت نمی‌شده است.

بند «ب» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب و مصوبه شورای اقتصاد در زمینه اجرایی کردن آن تا پایان سال ۱۳۸۳ اجرا می‌شده است. اما با تصویب مجلس شورای اسلامی در مورخ ۸۳/۷/۲۵ حق‌النظاره کشاورزی، از ابتدای سال ۸۴ مشمول معافیت کامل شد.

۲-۶-۲-۲- شرب و بهداشت

بررسی سوابق نشان می‌دهد که برداشت آب برای مصارف شرب و بهداشت عمدتاً توسط شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی انجام می‌گیرد. تا قبل از تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب شهری در سال ۱۳۶۹ و شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی در سال ۱۳۷۴ شهرداری‌ها نسبت به برداشت از منابع آب زیرزمینی اقدام می‌کردند. اما پس از تصویب قانون توزیع عادلانه آب شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و سایر مشترکین ملزم به پرداخت حق‌النظاره شده‌اند. با واگذاری اختیار تامین آب شرب در محدوده شهرها و روستاها به شرکت‌های آب و فاضلاب، در حال حاضر شرکت‌های آب و فاضلاب شهری نسبت به پرداخت این تعرفه به شرکت‌های آب منطقه‌ای اقدام می‌نمایند. اما شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی (تا سال ۱۳۸۸) از پرداخت حق‌النظاره در خصوص سهم آب برداشت شده و توزیع شده در مناطق روستایی جهت مصارف شرب روستاییان معاف هستند. ولی در صورت توزیع این آب در مناطق شهری و یا صنعتی موظف به پرداخت تعرفه حق‌النظاره معادل تعرفه حق‌النظاره شرکت‌های آب و فاضلاب شهری می‌باشند.

۲-۶-۲-۳- پرورش آبزیان

حق‌النظاره پرورش آبزیان نظیر حق‌النظاره کشاورزی مستند به ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب و مصوب شورای اقتصاد است (۱۳۷۱/۱۱/۱۶). با این تفاوت که مبانی تعرفه حق‌النظاره پرورش آبزیان در کنار مصارف صنعت جهت شرب، بهداشت، دامداری‌ها و ... در بند «و» مصوبه مذکور آمده است.

حق‌النظاره پرورش آبزیان نیز به استناد استفساریه مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۷ مجلس شورای اسلامی از جمله فعالیت‌های زیربخش کشاورزی منظور شده و مشمول فعالیت حق‌النظاره شد و عملاً اعمال تعرفه مورد اشاره متوقف شد (پیوست).

۲-۶-۲-۴- صنعت و خدمات

بند «و» مصوبه فوق‌الذکر شورای اقتصاد به مصارف غیر کشاورزی پرداخته است. بر این اساس میزان حق‌النظاره دریافتی از صاحبان چاه‌های صنعتی جهت شرب و بهداشت؛ دامداری‌ها (مرغداری‌ها و گاو‌داری‌ها)، پرورش ماهی و ... صنایع وابسته به کشاورزی و سایر صنایع به ازای هر مترمکعب آب استحصالی با توجه به میزان مجاز پروانه بهره‌برداری صادره به علاوه رقم ثابت براساس جدول (۲-۲) تعیین شده است.

جدول ۲-۴- حق‌النظاره مصارف صنعت و خدمات

موضوع	حق‌النظاره (ریال به ازای هر مترمکعب)	رقم ثابت (ریال)
صنایع وابسته به کشاورزی	۲	۱۰۰۰۰
سایر صنایع	۲	۵۰۰۰۰

از زمان تصویب مصوبه شورای اقتصاد در سال ۱۳۷۱ تاکنون، بند «و» مصوبه مذکور که به مصارف غیرکشاورزی اشاره دارد، تنها مستند قانونی دریافت حق‌النظاره بوده و از آن سال تاکنون هیچ مصوبه رسمی و قانونی در ارتباط با موضوع فوق از طرف شورای اقتصاد، تصویب و ابلاغ نشده است.

۲-۶-۳- سوابق تاریخی هزینه‌های جبرانی

دریافت هزینه‌های جبرانی از سال ۱۳۷۱ با صدور بخش‌نامه شماره ۱۸۴۵۸/۲۰۰ مورخ ۱۳۷۱/۸/۳۰ و ۵۷۷۰۲/۲۴۷۸/۵۰۵ مورخ ۱۳۷۱/۹/۱ وزیر وقت نیرو و براساس تعرفه‌های مصوب هیات مدیره شرکت‌ها و با ذکر ارقام مذکور در بودجه شرکت‌های آب منطقه‌ای انجام می‌پذیرفت (پیوست).

از آنجایی که در سال ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ برای برخی از مراجع از جمله دستگاه‌های قضایی دریافت وجوه مذکور ایجاد شبهه نموده و نیاز به داشتن مجوز قانونی را مطرح نموده بودند، پیش‌نویس لایحه «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» در سال ۱۳۸۰ جهت تصویب به هیات وزیران ارسال شد که لایحه فوق در تاریخ ۸۰/۱۲/۱۵ در کمیسیون امور زیربنایی هیات وزیران به تصویب و به مجلس شورای اسلامی ارائه شد.

هم زمان در بودجه سال ۱۳۸۱ تبصره‌ای در این خصوص پیشنهاد و تحت عنوان بند «و» تبصره ۱۸ قانون بودجه سال مذکور به تصویب رسید. این روند طی سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ نیز به ترتیب در قالب بند «ث» تبصره ۱۸ و در سال ۱۳۸۴ در قالب بند «ب» تبصره ۳ قوانین بودجه ادامه یافت.

در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۱۲ مجلس شورای اسلامی قانون «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» رابه تصویب رسانید. با عنایت به سوابق اقدامات انجام شده به نظر می‌رسید که تبصره‌های سالانه مربوط به این موضوع طبق ماده واحده فوق، جنبه دائمی پیدا نموده است.

از آنجایی که آن بخش از تبصره‌های موقت و سالانه در قوانین بودجه که جنبه دائمی پیدا نموده‌اند تحت عنوان «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» دائمی می‌شوند در تاریخ ۱۳۸۴/۸/۱۵ مجلس شورای اسلامی بند «ب» تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ را تحت عنوان ماده (۵۷) قانون «الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» به تصویب رسانید. نکات عمده این دو قانون در جدول (۲-۳) با یکدیگر مقایسه شده‌اند. به این ترتیب در حال حاضر برای یک موضوع دو قانون وجود دارد.

جدول ۲-۵- مقایسه قانون الحاق و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی

ردیف	موضوع	قانون الحاق	ماده (۵۷)
۱	واحدهای مشمول	واحدهای صنعتی، مرغداری و دامداری‌ها، خدماتی و گلخانه‌ای (با مصارف آبی اندک)	متقاضیان مشمول ماده (۱۲) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب و تولیدکنندگان گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای که از روش‌های نوین آبیاری استفاده می‌کنند.
۲	سقف تخصیص آب	حداکثر ۲۵ مترمکعب در شبانه‌روز	

ادامه جدول ۲-۵- مقایسه قانون الحاق و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی

ردیف	موضوع	قانون الحاق	ماده (۵۷)
۳	تعریف طرح های جایگزینی	تامین و انتقال آب؛ تغذیه مصنوعی؛ تغییر سیستم های آبیاری	
۴	محدودیت کل تخصیص	حجم منابع آب زیرزمینی در دوره های پنج ساله از وضع موجود کم تر نشود.	
۵	تعیین تکلیف چاه های تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب	تعیین تکلیف شده اند.	
۶	مرجع تصویب تعرفه ها	هیات وزیران	وزارت نیرو
۷	مرجع پیشنهاد دهنده آیین نامه	وزارت نیرو	وزارت نیرو
۸	محل واریز درآمدها	حساب درآمد عمومی کشور	حساب درآمد عمومی کشور
۹	محل مصرف وجوه	مطالعه و اجرای طرح های جایگزینی	تهیه و اجرای طرح های علاج بخشی و ایجاد تعادل در سفره های آب زیرزمینی

۲-۶-۴- سوابق تاریخی هزینه های کارشناسی

تعرفه هزینه های کارشناسی شامل دو بخش هزینه کارشناسی آب های زیرزمینی و هزینه های کارشناسی تعیین حریم و بستر رودخانه ها و مسیل ها می باشد که به طور جداگانه مورد بررسی قرار می گیرد.

۲-۶-۴-۱- آب های زیرزمینی

قدیمی ترین مستند انجام و دریافت خدمات کارشناسی ماده (۳) تصویب نامه مورخ ۱۳۴۲/۸/۱ هیات وزیران در مورد حفظ و حراست منابع آب زیرزمینی می باشد. براساس این مصوبه پنجاه درصد هزینه کارشناسی به عهده متقاضی می باشد. اما اولین مصوبه قانونی که در زمینه انجام خدمات کارشناسی و دریافت هزینه کارشناسی وجود دارد، ماده (۴) قانون حفظ و حراست منابع آب های زیرزمینی کشور مصوب ۱۳۴۵/۳/۱ می باشد. براساس این قانون پنجاه درصد هزینه کارشناسی به عهده متقاضی بوده و شرکت های تعاونی روستایی نیز از پرداخت حق کارشناسی معاف شده اند.

پس از آن ماده (۲۹) و تبصره ذیل آن در قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۴/۲۷ و ماده (۲) آیین نامه اجرایی فصل سوم قانون مزبور مصوب ۱۳۴۸/۶/۱۵ می باشد. تنها تفاوت آن با قانون قبلی، پرداخت ۲۰٪ هزینه های کارشناسی توسط شرکت های تعاونی روستایی و شرکت های سهامی زراعی می باشد.

در حال حاضر با تصویب قانون توزیع عادلانه آب در تاریخ ۱۳۶۱/۱۲/۱۶، ماده (۸) قانون و ماده (۲) آیین نامه اجرایی قانون مزبور مصوب ۱۳۶۳/۷/۱۸، مبنای قانونی دریافت هزینه های کارشناسی آب زیرزمینی از متقاضیان می باشد. براین اساس موضوع دریافت پنجاه درصد هزینه کارشناسی از متقاضیان مد نظر نبوده و متقاضیان باید ۱۰۰٪ هزینه ها را پرداخت نمایند. ضمن آن که براساس تبصره ذیل قانون مزبور، شرکت های تعاونی روستائی و مراکز خدمات روستائی و عشایری و موسسات عام المنفعه فقط ۵۰٪ هزینه کارشناسی مقرر را پرداخت می نمایند.

۲-۶-۴-۲- آب‌های سطحی

اولین مستند مربوط به تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها و ... ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب و تبصره‌های ذیل آن (مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶) می‌باشد. براساس این ماده قانونی، تعیین پهنای بستر و حریم رودخانه و نهر طبیعی و مسیل و مرداب و برکه‌های طبیعی با وزارت نیرو می‌باشد.

به دنبال تصویب این قانون، آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی در تاریخ ۱۳۷۹/۸/۱۱ به تصویب هیات وزیران رسید. براساس ماده (۹) آیین‌نامه فوق‌الذکر شرکت‌های آب منطقه‌ای مکلف می‌باشند نسبت به تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، ... براساس درخواست متقاضی و با اخذ هزینه کارشناسی اقدام نمایند.

چنانچه ملاحظه می‌شود در این مورد، دریافت تعرفه هزینه کارشناسی در متن قانون پیش‌بینی نشده ولی در ماده (۹) آیین‌نامه اجرایی به آن پرداخته شده است. با توجه به مشابه بودن وضعیت انجام کار کارشناسی در ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب (آب‌های زیرزمینی) و ماده (۲) قانون اخیرالذکر، در سال ۱۳۸۴ برای اولین بار تعرفه خدمات کارشناسی موضوع فوق تصویب و ابلاغ شد. به همین ترتیب در سال ۱۳۸۵ نیز این ابلاغ انجام پذیرفت.

شایان ذکر است، در تاریخ ۱۳۸۵/۷/۳۰ دیوان عدالت اداری تعدادی از مواد و تبصره‌های مندرج در آیین‌نامه فوق‌الذکر از جمله ماده (۹) آن را به دلیل مغایرت با متن قانون باطل اعلام نمود که به تبع آن آخرین تعرفه ابلاغی در مورد خدمات کارشناسی مزبور را تحت‌الشعاع خود قرار داده است. قابل ذکر است از زمان ابلاغ موضوع فوق در روزنامه رسمی مورخ ۱۳۸۶/۱/۲۵ موضوع توسط دفتر حقوقی وزارت نیرو در حال پیگیری می‌باشد.

۲-۶-۵- سوابق تاریخی حق اشتراک

«حق اشتراک» و «حق برداشت جدید آب» دو عبارتی هستند که حقوق و تکالیف متقابل شرکت‌های آب منطقه‌ای و مشترکین را در خود نهفته دارند. «حق اشتراک» حق شرکت‌های آب منطقه‌ای (به نمایندگی دولت) در قبال تکلیف تامین آب برای مشترکین است و «حق برداشت جدید آب» حق مشترکین در قبال تکلیف پرداخت هزینه اشتراک است. در این بخش از راهنما بررسی سیر زمانی قوانین و مقررات مربوط به «حق اشتراک» و همچنین قوانین فعلی مربوط به موضوع مذکور بررسی می‌شود.

هرچند در قوانین گذشته تعریفی از عبارت «حق اشتراک» ارائه نشده است، ولی به استناد تعریفی که از «حق برداشت جدید آب» در آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ارائه شده و «حق اشتراک» در مقابل آن قابل دریافت است، می‌توان گفت «حق اشتراک» در اثر اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب و واگذاری مجوز برداشت آب از محل این طرح‌ها به مشترک، دریافت می‌شود. در این صورت راه قانونی دریافت «حق اشتراک»، سرمایه‌گذاری دولت برای تامین و انتقال آب است و به همین دلیل از منابع آبی که بهره‌بردار شخصا مبادرت به سرمایه‌گذاری در زمینه تامین و انتقال آن‌ها بنماید، حق اشتراکی قابل دریافت نیست.

در بند «الف» ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) «قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت»، «حق برداشت جدید آب» به شکل زیر تعریف شده است:

«حق برداشت جدید آب مجوزی است که برای برداشت از آب‌های استحصال شده در اثر اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب صادر می‌شود و این‌گونه آب‌ها قبلاً حقا به اشخاص نبوده و براساس مقررات مربوط به اسناد مالکیت یا احکام دادگاه‌ها متعلق حق دیگری قرار نگرفته باشد».

به استناد تعریف «حق برداشت جدید آب» که تعریف «حق اشتراک» از درون آن قابل استنتاج است، می‌توان وجوهی را که دارای ویژگی‌های سلبی و ایجابی ذیل باشد و از زمان‌های گذشته از متقاضیان دریافت می‌شده حق اشتراک نامید:

– «حق اشتراک» در مقابل مجوز «حق برداشت جدید آب» دریافت می‌شود.

– «حق اشتراک» در قبال برداشت از آب‌های استحصال شده در اثر اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب دریافت می‌شود.

– «حق اشتراک» در قبال آبی که قبلاً حقا به اشخاص بوده و یا متعلق به دیگری باشد قابل دریافت نیست. با توجه به تعاریف مورد اشاره و توجه ویژه به این نکته که «حق اشتراک» در قبال «آب‌های استحصال شده در اثر اجرای طرح‌های تامین و انتقال» قابل دریافت است می‌توان نتیجه گرفت «حق اشتراک» در قبال «سرمایه‌گذاری برای تامین و انتقال آب» دریافت می‌شود. به همین دلیل است که مدت زمان واگذاری اشتراک محدود است و نمی‌تواند فراتر از عمر مفید تاسیسات اصلی تامین و انتقال آب تعیین شود و پس از پایان مدت قرارداد و انجام سرمایه‌گذاری جایگزین، مشترک سابق فقط دارای تقدم در «حق برداشت جدید آب» است و ملزم به پرداخت حق اشتراک جدید به شرکت آب منطقه‌ای مربوطه است. با توجه به موارد بیان شده قوانین و مقررات مصوب در زمینه «حق اشتراک» (هر چند تحت عنوان حق اشتراک نباشد) از گذشته تاکنون مورد بررسی قرار می‌گیرد. ذکر این نکته ضروری است تاریخچه «حق اشتراک» را می‌توان در دو دوره زمانی مشخص به شرح زیر تقسیم کرد:

– از دهه‌های ابتدایی قرن جاری تا سال ۱۳۶۴ که رسماً عبارت «حق اشتراک» وارد ادبیات قانون‌گذاری ایران نشده بود.

– از سال ۱۳۶۴ تاکنون که قوانین و مقررات متعددی در زمینه «حق اشتراک» به تصویب رسیده است و در آن‌ها از عبارت «حق اشتراک» استفاده شده است.

ویژگی اصلی گروه اول این است که عمدتاً حق اشتراک، تحت لفظ آب بها، در متون قانونی مستتر شده است. یعنی از متن این دسته از قوانین می‌توان دریافت که تعرفه مورد نظر در قبال سرمایه‌گذاری تامین و انتقال آب، قابل دریافت تلقی شده است، مضاف بر این که هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری و مدیریت طرح‌های تامین و انتقال را نیز دربرمی‌گیرد. قوانین زیر در این گروه جای می‌گیرند:

– اولین بار متن ماده (۸) قانون اجازه تاسیس بنگاه آبیاری (۱۳۲۲/۲/۲۹) ضمن اشاره فراگیر به موضوع «آب‌بها» طوری تنظیم شده است که «حق اشتراک» را نیز در خود جای داده است. متن ماده (۸) به شرح ذیل است:

«بنگاه مستقل آبیاری می‌تواند بهای آب زمین‌هایی که به خرج خود یا شرکت‌ها و بر اثر عملیات آبیاری و زهکشی مشروب می‌شوند را طبق ارزش قیمت معمول در هر محل با رعایت حال کشاورزان دریافت نماید. در مواردی که از آب برای مشروب کردن شهرها، یا کارهای غیرزراعی از قبیل آسیاب آبدنگ و تولید نیروی برق و غیره استفاده شود، بهای آب به تراضی بنگاه آبیاری و مصرف کننده تعیین و وصول خواهد شد».

همچنان که از متن مذکور قابل فهم است هزینه‌های سرمایه‌گذاری و نگهداری و بهره‌برداری و مدیریت از زمین‌هایی که در اثر عملیات اجرایی آبیاری و زهکشی آبیاری می‌شوند براساس ارزش قیمت معمول در محل [قیمت تمام شده] و با توجه به حال کشاورزان [شرایط منطقه‌ای] قابل دریافت است. نکته جالب در متن ماده قانونی مذکور این است که دریافت «آب بها» [حق اشتراک و آب بها] در کارهای «غیرزراعتی» از قبیل «آسیاب و آبدنگ» [مصارف صنعتی]، «مشروب کردن شهرها» [آب شهری] «تولید نیروی برق» [برقایی] به تراضی بنگاه آبیاری و مصرف کننده [تمایل پرداخت] تعیین و قابل وصول تلقی شده است.

– در ماده (۷) قانون اصلاح قانون تاسیس بنگاه آبیاری (۱۳۳۴/۵/۱۱) مجدداً «حق اشتراک» در مفهوم «آب بها» مستتر است. در ماده قانونی مذکور آمده است که بهای آب حاصل از تاسیسات آبیاری با توجه به هزینه انجام شده با سود حداکثر ۱۲٪ بوده و توسط بنگاه آبیاری تعیین می‌شود.

– در ماده (۵۳) «قانون آب و نحوه ملی شدن آن» (۱۳۴۷/۴/۲۷) به این موضوع اشاره شده است که در مناطقی که طرح‌های عمرانی یا قانون ملی شدن آب به مرحله اجرا در آمده متوسط نرخ تمام شده آب بر حسب مترمکعب به تدریج در هر ناحیه یا حوزه آبریز برای کلیه مصرف‌کنندگان به‌طور یکسان تعیین و وصول می‌شود. ماده قانونی فوق تصریح می‌کند که تغییرات نرخ، هر پنج سال یکبار ممکن است و هزینه‌ها برای محاسبه نرخ متوسط در برگیرنده هزینه‌های جاری شامل مدیریت، نگهداری، تعمیر، بهره‌برداری و هزینه استهلاک و بهره سرمایه با توجه به استهلاک است.

عبارت «دریافت هزینه استهلاک و بهره سرمایه با توجه به استهلاک» در متن قانون مذکور مفهومی جز مشارکت متقاضی در طرح تامین و انتقال آب و در واقع پرداخت «حق اشتراک» ندارد.

– در قانون بودجه سال ۱۳۵۱، سقف تعرفه مورد اشاره در بند مذکور (بند ۳) معادل ۵۰ درصد سرمایه‌گذاری انجام شده، تعیین شود.

– در بند «الف» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب (۱۳۶۱/۱۲/۱۶) آمده است که «در مواردی که استحصال آب به‌وسیله دولت انجام پذیرفته و به‌صورت تنظیم شده در اختیار مصرف‌کننده قرار می‌گیرد نرخ آب با در نظر

گرفتن هزینه‌های جاری از قبیل: مدیریت نگهداری، تعمیر، بهره‌برداری و هزینه استهلاک تاسیسات و با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی هر منطقه تعیین و از مصرف‌کننده وصول می‌شود.»

در متن قانون مذکور نیز دریافت «هزینه استهلاک» تاسیسات از متقاضیان مورد توجه بوده است. یعنی مشارکت بهره‌برداران در سرمایه‌گذاری مورد تایید قرار گرفته است.

گروه دوم مربوط به قوانین و مقرراتی است که عبارت «حق اشتراک» عینا در متن آن‌ها آمده است. در ادامه این مبحث تاریخچه این گروه از قوانین و مقررات مورد بررسی قرار می‌گیرد.

– اولین بار در تبصره (۲) قانون الحاق دو تبصره به ماده (۴۳) قانون توزیع عادلانه آب (۱۳۶۴/۸/۱۴) صراحتاً از عبارت «حق اشتراک» استفاده شده است. در تبصره مذکور بدون ذکر مبانی محاسبه حق اشتراک، یکی از راه‌های جبران خسارت‌های غیرقابل استفاده شدن اراضی و املاک مسیر شبکه‌های آبیاری، دریافت «حق اشتراک» ذکر شده است (پیوست).

– به استناد تبصره (۲) ماده (۴۳) قانون توزیع عادلانه آب و قانون برنامه دوم توسعه، آیین‌نامه‌ای تحت عنوان «آیین‌نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب» تنظیم و با امضای وزیر وقت نیرو به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ شد (۱۳۷۵/۵/۱۰). در آیین‌نامه مذکور کلیه موضوعات مرتبط با واگذاری اشتراک و دریافت حق اشتراک مطرح شده است. این آیین‌نامه ضوابط مشخصی برای محاسبه تعرفه حق اشتراک انواع مصارف ارائه نکرده است (پیوست).

– به استناد «آیین‌نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب» بخشنامه مورخ (۷۸/۳/۱۲) وزیر وقت نیرو برای کلیه شرکت‌ها ابلاغ شد و طی آن ضوابط محاسبه حق اشتراک واحدهای صنعتی و معادن مشخص شد. در بخشنامه مذکور مدت زمان اجرای بخشنامه مشخص نشده است. در بخشنامه مورد اشاره تعرفه حق اشتراک صنایع و معادن بر پایه سرمایه‌گذاری اولیه تامین و انتقال آب، تعیین شده است (پیوست).

– براساس بند «ز» تبصره (۴۴) قانون بودجه سال ۷۹ کل کشور و آیین‌نامه اجرایی آن (۷۹/۸/۹) میزان حق اشتراک در قبال «حق برداشت جدید آب» در اراضی نوآباد که سابقه کشت آبی در آن‌ها وجود نداشته و یا اراضی که دچار کمبود شدید آب بوده و با اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب برای این‌گونه اراضی، آب مورد نیاز آن‌ها به‌طور مطمئن تامین می‌شود، تعیین شد. در آیین‌نامه اجرایی بند مذکور «سهم آب تخصیصی» با توجه به «میزان سرمایه‌گذاری»، «ارزش افزوده زمین»، «وضعیت کمی و کیفی منابع آب» و «شرایط منطقه‌ای» در چارچوب روش‌های جاری به‌عنوان ضوابط محاسبه تعرفه حق اشتراک تعیین شده است (پیوست).

در ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی مورد اشاره تعریف «حقابه‌های جدید» ارائه شده است. براساس تعریف مذکور: حقابه‌های جدید عبارت از حق مصرف آبی است که بموجب تبصره (۱) ماده (۱۸) قانون توزیع عادلانه آب در دفاتر جز، جمع قدیم ثبت نشده و یا به‌استناد حکم دادگاه یا مدرک قانونی دیگر برای ملک یا مالک آن تعیین تکلیف نشده باشد. همچنان‌که ملاحظه می‌شود، مشترک با پرداخت «حق اشتراک» صاحب «حقابه جدید» می‌شد. هرچند مدت زمان تملک «حقابه

جدید» مشخص نشده ولی به استناد مفهوم «حقابه» می‌توان گفت مشترک با دریافت «حقابه جدید» مشترک دائمی شرکت آب منطقه‌ای محسوب می‌شده است.

یکی دیگر از ویژگی‌های آیین‌نامه اجرایی مورد اشاره این است که «اراضی دچار کمبود شدید آب» را نیز در شمول اراضی «نوآباد» مشمول تعرفه حق اشتراک قرار داده است. از نکات جالب توجه دیگر آیین‌نامه فوق‌الذکر اشاره به تامین مطمئن آب برای مشترک است که دلالت بر توجه به حقوق مشترکین دارد.

- نظیر بند «ز» تبصره (۴۴) قانون بودجه سال ۷۹ در قانون بودجه سال ۸۰ نیز بند «ز» تبصره (۴۴) به موضوع تعرفه حق اشتراک اختصاص یافت. آیین‌نامه اجرایی بند «ز» قانون بودجه ۸۰ (۷۹/۱۲/۲۷)، هرچند وجوه مشترک فراوانی با آیین‌نامه اجرایی بند «ز» قانون بودجه سال ۷۹ دارد و در بیش‌تر مواد کاملاً مشابه آن است ولی تفاوتی نیز در آن به چشم می‌خورد. در ماده (۱) آیین‌نامه مذکور برای اولین بار از عبارت «حق برداشت جدید» استفاده شده است که به جای عبارت «حقابه‌های جدید» بیان شده در ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی بند «ز» تبصره (۴۴) قانون بودجه سال ۷۹ مورد استفاده قرار گرفته است. در این آیین‌نامه ضوابط محاسبه حق اشتراک آب کشاورزی نسبت به سال قبل تغییری نداشته است و موارد مصرف وجوه حاصل از حق اشتراک نظیر سال ۷۹ به ترتیب اولویت شامل موارد زیر تعیین شده است:

- الف- نگهداری، مرمت، نوسازی و بهسازی شبکه‌های آبیاری موجود در منطقه طرح
- ب- نگهداری، مرمت، نوسازی و بهسازی سازه‌های آبی نظیر سدهای مخزنی تنظیمی و انحرافی و سایر تاسیسات آبی حوزه آبریز دربرگیرنده طرح
- ج- اجرای طرح‌های تامین آب شبکه‌های آبیاری و زهکشی و طرح‌های کوچک تامین آب که حق اشتراک اعمال شده مربوط به آن طرح‌ها می‌باشد (پیوست).

فصل ۳

مبانی نظری تعرفه‌ها

۳-۱- مقدمه

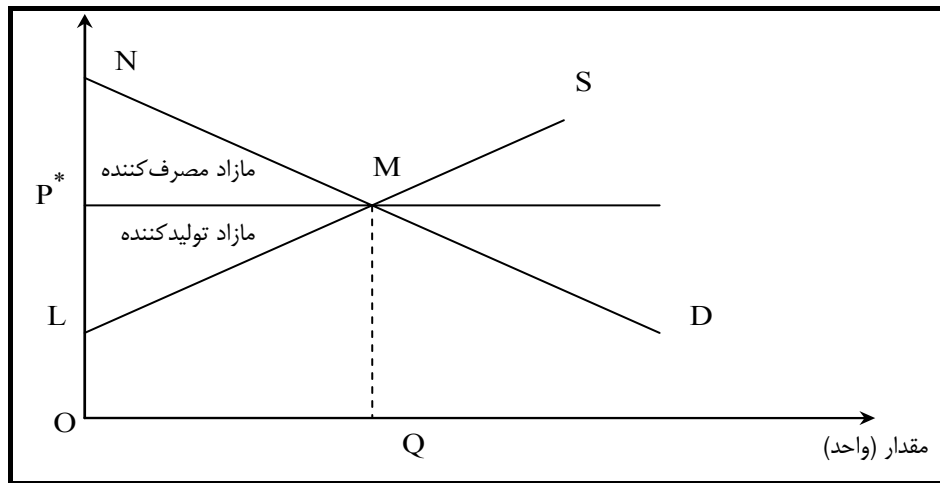
بررسی متون موجود درخصوص مبانی نظری قیمت‌گذاری کالاها و خدمات عمومی مبین آن است که اهداف تعیین تعرفه به‌طور عمده شامل پوشش هزینه‌ها و کارایی در تخصیص منابع می‌باشد به‌نحوی که رفاه اجتماعی را حداکثر نمایند. خدمات عمومی به کالاها و خدماتی اطلاق می‌شود که توسط بخش دولتی (در شرایط عدم حضور بخش خصوصی) تولید و عرضه می‌شود. این خدمات خود به دو گروه کالاها و خدمات عمومی و کالاها و خدمات شبه عمومی قابل تقسیم‌بندی هستند. کالاها و خدمات عمومی شامل کالاها و خدماتی می‌باشند که امکان تعیین و اخذ تعرفه برای آن‌ها وجود ندارد و هزینه نهایی تامین آخرین واحد آن تقریباً صفر می‌باشد. برنامه‌های رادیویی، حفظ امنیت اجتماعی و حفظ مرزهای ملی و اجرای قوانین حکومتی از جمله این خدمات به حساب می‌آیند. برای کالاها و خدمات شبه خدماتی امکان تعیین تعرفه و اخذ آن از مصرف‌کننده وجود دارد و هزینه نهایی عرضه آخرین واحد آن کم‌تر از متوسط هزینه متوسط عرضه آخرین واحد آن می‌باشد. آب در این گروه قابل طبقه‌بندی است و بر این اساس در این فصل براساس محور هزینه‌های تولید، توانایی پرداخت، تمایل به پرداخت اقدام به معرفی مبانی نظری تعیین و اخذ تعرفه‌های آب و خدمات منضم به آن شده است. مبانی نظری به‌نحوی ارائه شده که علاوه بر پرداختن به هزینه‌های تامین و انتقال آب (ثابت و متغیر) معیار کارایی قیمت، تاثیر دخالت دولت و همچنین نظام حقوق مالکیت برای رسیدن به یک قیمت کارا مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

تبیین مبانی نظری قیمت‌گذاری آب به‌دلیل مسایل متعدد مرتبط با منابع آب در سطح دنیا نیز به‌طور کاربردی و منسجمی در دسترس نمی‌باشد. تلاش‌هایی زیادی در این خصوص توسط محققین صاحب نام در صنعت آب انجام شده است لیکن مبانی نظری با مبانی کاربری قیمت‌گذاری بر منابع آب به‌روشنی تبیین نشده است. در این فصل براساس مرور مطالعات مشابه انجام شده مبانی نظری قیمت‌گذاری بر منابع آب تحلیل شده است.

۳-۲- قیمت بهینه

در شرایط رقابتی رفاه اجتماعی زمانی به حداکثر می‌رسد که رفاه مصرف‌کننده و تولیدکننده حداکثر باشد نمودار (۳-۱) در قیمت (P^*) و تقاضای (Q) قیمت تعادلی و تقاضای محصول را در شرایطی که بازار به تعادل رسیده و رفاه اجتماعی حداکثر شده است را نشان می‌دهد. جزییات مربوط به مازاد مصرف‌کننده و تولیدکننده و شرط حداکثرسازی سود نیز در ادامه مورد بررسی قرار گرفته است.

قبل از پرداختن به قیمت بهینه در این قسمت به مفهوم مازاد تولیدکننده و مصرف‌کننده و شرط حداکثرسازی رفاه اجتماعی اشاره می‌شود. براین اساس نمودار (۳-۱) مازاد مصرف‌کننده و مازاد تولیدکننده را در شرایطی که قیمت محصول (P^*) و میزان تقاضا (Q) می‌باشد نشان می‌دهد.

نمودار ۱-۳- مازاد مصرف کننده و تولید کننده در نتیجه مبادله Q واحد از محصول

برای مصرف کننده مورد نظر میزان درآمد ناشی از تقاضای (Q) واحد از منبع مورد نظر، معادل مساحت زیر منحنی تقاضا (ONMQ) و هزینه بهره برداری از Q واحد از آن معادل OP^*MQ می باشد. بنابراین مساحت P^*NM حداکثر سود قابل استحصال در شرایطی که Q تعداد از منبع مورد استفاده قرار گیرد، می باشد.

از طرف دیگر فروشنده یا مالک حق بهره برداری از منبع نیز شرایط مشابهی دارد. در واقع براساس نمودار (۱-۳) فروشنده نیز با واگذاری Q واحد حداکثر سود را به دست خواهد آورد. در سطح قیمت P^* حداکثر منافع عرضه کننده LMP^* خواهد بود.

در شرایطی که Q واحد عرضه منجر به حداکثرسازی سود عرضه کننده و همین میزان تقاضا نیز حداکثرکننده سود تقاضا کننده است، بازار در قیمت P^* متعادل می باشد. سوالی که در اینجا مطرح است آن است که آیا این تخصیص یک تخصیص کاراست؟ در پاسخ باید گفت در شرایطی که بازار به نحو مناسبی فعال باشد و حقوق بهره برداران دقیقاً تعریف شود و قابلیت واگذاری حقوق مالکیت وجود داشته باشد شرایط تعادلی فوق مبین کارایی می باشد اما از آنجایی که بازار در مبادله حقوق بهره برداران به دلیل ضعف قانونی و وجود انحصار، آثار معطوف به غیر، و تغییر در شرایط محیطی دارای نارسایی می باشد، بهره برداران به دنبال کارایی نیستند و اولویت اول آنها حفظ حقوق بهره برداران از منابع طبیعی است. کل رفاه یا سود تولیدکننده و مصرف کننده آب به صورت زیر محاسبه می شود.

$$\pi(w) = \underbrace{pf(q(w)) - wq(w)}_{\text{مازاد مصرف کننده}} + \underbrace{wq(w) - Tc(q(w))}_{\text{مازاد عرضه کننده}}$$

به طوری که P: قیمت محصول

$f(q(w))$: تابع تولید

w: قیمت آب

$Tc(q(w))$: هزینه کل آب

شرط حداکثرسازی سود (رفاه) اجتماعی به صورت زیر خواهد بود.

$$\pi(w) = Pf(q(w)) - Tc(q(w))$$

$$\frac{\delta \pi(w)}{\delta w} = Pf'(q(w)) - MC(q(w)) = 0$$

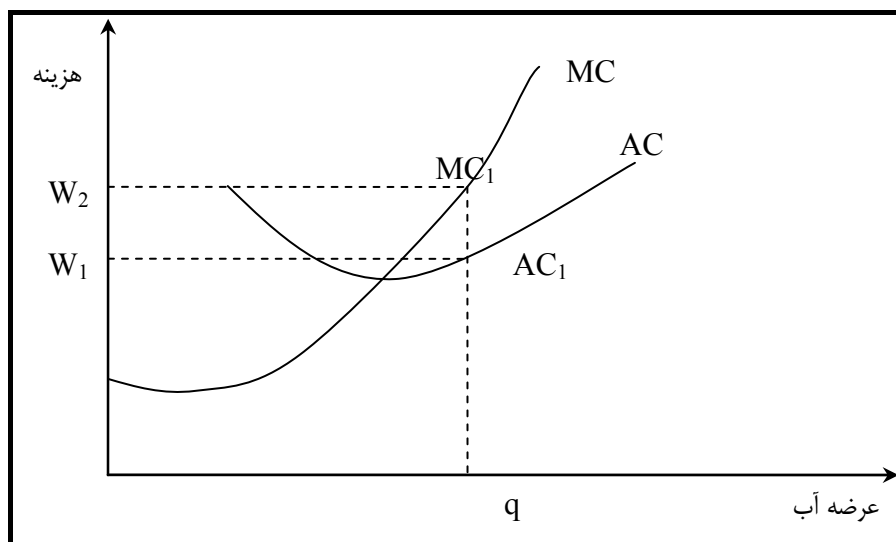
$$VMP(q(w)) = MC(q(w))$$

براساس روابط فوق رفاه اجتماعی زمانی به حداکثر می‌رسد و تخصیص آب از نظر اجتماعی کاراست که ارزش تولید نهایی هر واحد آب معادل هزینه نهایی عرضه آن واحد باشد.

دستیابی به قیمت بهینه برای کالاها و خدماتی که دارای بازار رقابتی نیستند، امکان‌پذیر نیست و دولت‌ها معمولاً با اهداف متنوع و بعضاً متضاد نسبت به قیمت‌گذاری بر منابع آب و خدمات منضم به آن (مجموعه تعرفه‌های مورد بحث در این راهنما) اقدام می‌کنند.

۳-۳- قیمت‌گذاری کارا (هزینه نهایی بلندمدت)

قیمت‌گذاری کارا بر روی منابع و مصارف آب، آن قیمتی است که منجر به حداکثر شدن سود تولیدکننده و مصرف‌کننده و به عبارت دیگر حداکثر شدن سود اجتماعی باشد. به عبارت دیگر در صورتی که قیمت آب و خدمات مربوط به آن به نحوی تعیین شود که مازاد تولید کننده و مازاد مصرف‌کننده به حداکثر برسد، آن قیمت، کارا خواهد بود. نمودار زیر وضعیت منحنی هزینه متوسط^۱ بلندمدت و هزینه نهایی بلندمدت^۲ عرضه آب را نشان می‌دهد. به دلیل وجود جز هزینه‌های ثابت، نمودار منحنی هزینه متوسط (AC) به صورت U شکل می‌باشد و منحنی هزینه نهایی در شرایطی که AC به حداقل مقدار خود می‌رسد، آن را قطع می‌کند.

نمودار ۳-۲- رابطه هزینه نهایی و هزینه متوسط عرضه آب

1- Long Run Average Cost Curve.

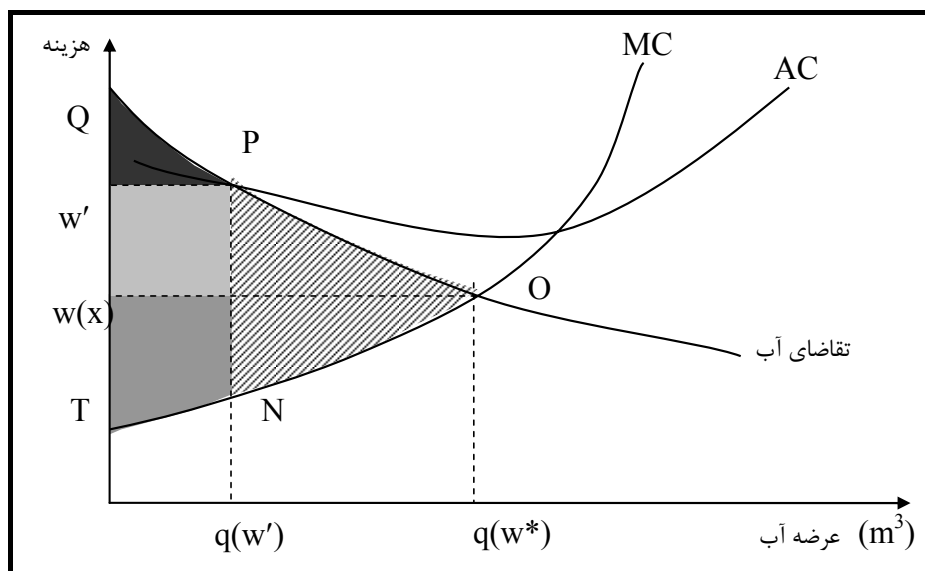
2- Long Run Marginal Cost Curve.

منحنی هزینه نهایی (MC) یک منحنی افزایشی است و با عرضه هر واحد اضافی از آب، هزینه نهایی تامین آن نیز افزایش می‌یابد. در صورتی که قیمت آب را معادل W_2 در نظر بگیریم سود تامین‌کننده آب معادل $w_2q - TC(q)$ و حداکثر سود در شرایطی است که $\frac{\delta(w_2q - TC(q))}{\delta q} = 0$ یا $MC(q) = w_2$ باشد. در این شرایط عرضه‌کننده آب معادل $w_2q - TC(q)$ سود خواهد برد. در نمودار شماره (۳-۲) سود (درآمد منهای هزینه‌های متغیر) عرضه‌کننده آب مساحت زیر منحنی هزینه نهایی (MC) و خط قیمت (w_2) می‌باشد و سود کل مساحت محصور بین خط قیمت و منحنی هزینه متوسط AC می‌باشد.

از نمودار فوق مشخص است که اگر قیمت آب (w) کم‌تر از حداقل هزینه متوسط (AC) باشد به دلیل عدم تامین بخشی از هزینه‌های ثابت عرضه آب، عرضه‌کننده با زیان مواجه خواهد شد.

در صورتی که تابع تقاضای مصرف‌کننده، منحنی هزینه متوسط (AC) را در قسمت نزولی قطع کند هزینه نهایی هر واحد آب تقاضا شده کم‌تر از هزینه متوسط و قیمت ناشی از برخورد منحنی تقاضا و تابع هزینه نهایی به نحوی نیست که همه هزینه‌های تامین و انتقال آب را پوشش دهد، بنابراین عرضه‌کننده آب با زیان مواجه خواهد بود. و عرضه‌کننده آب در چنین شرایطی باید یارانه دریافت کند تا بتواند به فعالیت ادامه دهد.

تامین هزینه‌های عرضه آب از طریق دریافت قیمت (تعرفه) از مصرف‌کننده در شرایط فوق‌الذکر باید براساس هزینه متوسط قرار گیرد. در چنین شرایطی محل برخورد تابع تقاضا و منحنی هزینه متوسط نشان‌دهنده میزان قیمت دریافتی از مصرف‌کننده خواهد بود. قیمت‌گذاری با هدف تامین هزینه متوسط در نمودار شماره (۳-۴) نشان داده شده است.

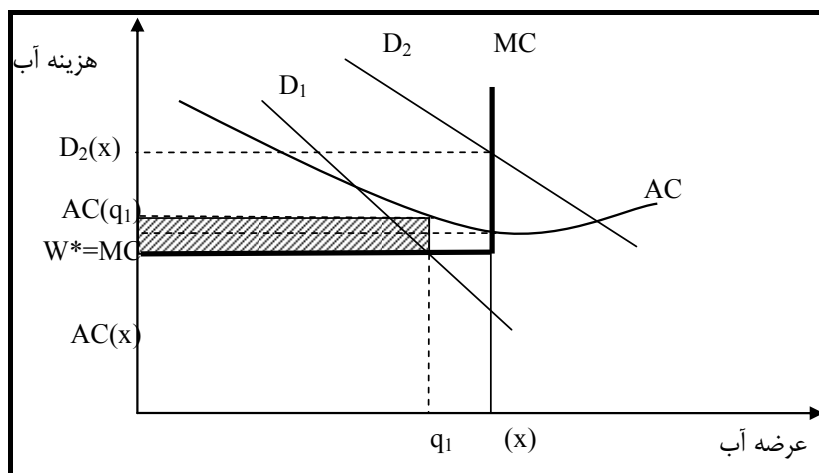

نمودار ۳-۳- تاثیر تعیین آب بها براساس هزینه متوسط بر رفاه اجتماعی

همان‌طور که از نمودار (۳-۴) مشخص است تعیین آب بها براساس هزینه متوسط منجر به حداکثر شدن رفاه اجتماعی نمی‌شود بنابراین از نظر اجتماعی یک روش قیمت‌گذاری ناکارا به حساب می‌آید.

در شرایط فوق معادل مساحت PNO رفاه از دست رفته و معادل مساحت QPW' رفاه مصرف کننده و مساحت $TNPW'$ رفاه عرضه کننده آب خواهد بود. در این شرایط وضعیت دریافتی عرضه کننده آب بهبود می‌آید و رفاه مصرف کننده آب کاهش خواهد یافت.

نمودار (۳-۴) وضعیت منحنی هزینه متوسط و هزینه نهایی را در شرایط ویژه که تاسیسات در حال ساخت و تکمیل می‌باشند و حجم آب قابل عرضه محدود و قابل افزایش از یک حد معین (x مترمکعب) نباشد و منحنی هزینه نهایی پایین‌تر از منحنی هزینه متوسط قرار گیرد را نشان می‌دهد.

نمودار ۳-۴ - وضعیت هزینه‌ها در شرایط بهره‌برداری ناقص از تاسیسات

در چنین شرایطی پیروی از شرط حداکثرسازی و رفاه اجتماعی منتج به درآمد به‌نحوی که پوشش دهنده هزینه‌های تامین و انتقال آب باشد نخواهد شد و عرضه کننده آب همواره دارای زیان خواهد بود. به طور مثال در صورتی که تقاضا براساس منحنی D_1 باشد و قیمت آب براساس هزینه نهایی تعیین شود عرضه کننده آب معادل مساحت سطح هاشور خورده در نمودار (۳-۴) زیان خواهد داشت. در صورتی که عرضه آب با حداکثر ظرفیت موجود (x) و تقاضای آب نیز براساس منحنی D_2 باشد با توجه به حداکثر شدن سود تولید کننده و مصرف کننده در قیمتی بین $D_2(x)$ و W^* کارایی قیمت تامین می‌شود، اما به منظور کاهش تقاضا تا سقف عرضه آب می‌توان از سهمیه‌بندی آب استفاده کرد. [۳]

۳-۴ - تمایل به پرداخت

یکی دیگر از روش‌های نظری مورد بحث در قیمت‌گذاری بر کالاهای عمومی و خدمات منضم به آن تمایل به پرداخت مصرف کننده می‌باشد. در این روش براساس تئوری ترجیحات مصرف کننده، میزان تمایل به پرداخت وی براساس درآمد و سایر ملاحظات مهم برای مصرف کننده تعیین می‌شود. این رقم به عنوان قیمت فروش کالا یا خدمت مورد نظر خواهد بود. تمایل به پرداخت ممکن است مبین قیمت واقعی یک کالا یا خدمات نباشد. انطباق تمایل به پرداخت با قیمت واقعی کالا و خدمات عمومی متأثر از شکل تابع تقاضا می‌باشد. جزئیات این بحث در کتاب‌های اقتصاد خرد مورد بحث و بررسی قرار گرفته است و علاقه‌مندان می‌توانند از این منابع استفاده نمایند. در این روش فرض می‌شود هر فرد به‌طور

مجزا اقدام به اظهارنظر در خصوص میزان تمایل به پرداخت به منظور استفاده از یک کالا یا خدمت عمومی می نماید و تحت تاثیر انتخاب دیگران قرار نمی گیرد. این فرض در خصوص آثار زیست محیطی استفاده از منابع طبیعی به دلیل این که شرط فوق تحقق پیدا نمی کند با ابهام مواجه است و بررسی سوابق نشان می دهد که تئوری مناسبی به منظور تعیین تمایل به پرداخت در مورد استفاده از منابع طبیعی و خدمات مرتبط با آن وجود ندارد.

۳-۵- نرخ گذاری رمزی

همان طور که در قسمت قبل نیز بدان اشاره شد از آنجایی که هزینه نهایی تامین و انتقال آب پایین از هزینه متوسط آن می شود. استفاده از روش قیمت گذاری براساس هزینه نهایی منجر به زیان شرکت آب منطقه ای خواهد شد. یکی از روش های قیمت گذاری آب روش رمزی است در این روش تعرفه آب برای مصارف با کشش قیمتی پایین، بالاتر از تعرفه آب در مصارف با کشش قیمتی تقاضای بالا تعیین و اخذ می شود. برای تشریح دقیق تر موضوع یک بنگاه تولید کننده دارای انحصار فروش که در آن n کالا تولید می شود، دارای تابع تولید و تابع تقاضای به شکل زیر می باشد.

$$Q = (Q_1, \dots, Q_n)$$

$$Q(p) = (Q_1(p), \dots, Q_n(p))$$

تابع سود این بنگاه نیز به شکل زیر معرفی می شود.

$$\pi(p) = \sum_{i=1}^n P_i Q_i - C(Q(p))$$

در صورتی که هدف دولت از تعیین قیمت، حداکثرسازی رفاه اجتماعی باشد. رابطه حداکثر رفاه اجتماعی و محدودیت آن به شکل زیر خواهد بود.

$$\max S(p) + \alpha \pi(p) \text{ s.t. } \pi(p) \geq 0$$

شرط اول حداکثرسازی سود بنگاه با استفاده از تابع یا رابطه لاگرانژ به فرم زیر خواهد بود.

$$\lambda Q_i(p^*) = - \sum_j [P_j - C_j(Q(p^*))] \frac{\delta Q_i(p^*)}{\delta P_j}$$

رابطه فوق را می توان به شکل زیر نیز بازنویسی کرد.

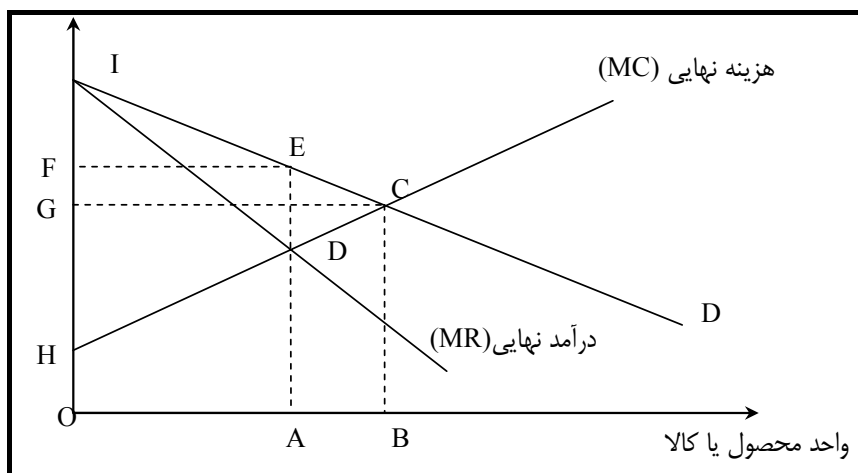
$$\eta_i = - \frac{P_i^* \delta Q_i}{Q_i^* \delta P_i} \quad \text{به طوری که} \quad \frac{P_i^* - C_i}{P_i^*} = \frac{\lambda}{\eta_i}$$

قیمت به دست آمده از رابطه فوق (P^*) قیمت رمزی برای کالای مورد نظر می باشد. لازم به توضیح است که برای اعمال قیمت فروش رمزی بنگاه باید تابع تقاضای مصارف مختلف را داشته باشد و تابع هزینه بنگاه نیز در دسترس باشد.

۳-۶- دخالت دولت (انحصار در فروش)

یکی از عواملی که باعث دورشدن نظام بهره‌برداری از آب از تخصیص کارایی این منابع می‌شود، انحصار در فروش یک کالا می‌باشد. در اغلب کشورها، دولت به دلیل برخی ملاحظات سیاسی - اجتماعی و با هدف کمک به توزیع درآمد، کار عرضه کالاهای عمومی از جمله آب برای مصارف مختلف را بر عهده دارد. نمودار (۳-۵) تاثیر ایجاد شرایط انحصاری بر تخصیص کارایی منابع را نشان می‌دهد.

براساس این نمودار در صورتی که انحصار وجود نداشته باشد میزان تخصیص کارا معادل B واحد و سود خالص آن سطح مثلث HIC می‌باشد. در شرایط انحصاری A واحد از کالا عرضه و قیمت آن F خواهد بود. در چنین شرایطی اجتماع از به دست آوردن معادل سطح مثلث EDC از درآمد (رفاه) به واسطه به کارگیری از منابع موجود محروم می‌شود.

نمودار ۳-۵- تاثیر انحصار بر تخصیص منابع آب

نمودار فوق نشان می‌دهد که انحصارگر با دنبال کردن شرایط برابری هزینه نهایی با درآمد نهایی منجر به تخصیص ناکارایی منابع می‌شود.

با توجه به اهداف دولت‌ها در دخالت در بخش آب و کنترل قیمت‌ها، اثرات نهایی دخالت دولت در بخش آب با منافع دیگر آن باید مورد توجه قرار گیرد. عمده دلایل دخالت دولت در بخش آب و به طور کلی خدمات عمومی به شرح زیر است:

۳-۶-۱- حمایت از گروه‌های کم درآمد

دولت‌ها با کنترل قیمت کالاهای عمومی و از جمله آب از گروه‌های آسیب‌پذیر و کم درآمد جامعه حمایت می‌کنند. دریافت تعرفه پلکانی از مصرف‌کنندگان در واقع بدین مفهوم است که افراد و مصرف‌کنندگان با مصرف بالاتر (توانمندتر) تعرفه بالاتری پرداخت نمایند و در عوض گروه کم درآمد تعرفه پایین‌تری را پرداخت کنند.

۳-۶-۲- سرمایه‌گذاری مورد نیاز بالا

تامین و انتقال آب به دلیل نیاز به احداث تاسیسات پیچیده و فراوان سرمایه بالایی را نیاز دارد. با توجه به این که دریافت هزینه تمام شده از مصرف کنندگان به دلایل مختلف صورت نمی‌گیرد بازده اقتصادی بالایی ندارد حتی در مواردی از نظر اقتصادی مقرون به صرفه نمی‌باشد. در چنین شرایطی دولت‌ها اقدام به سرمایه‌گذاری در بخش آب و سایر کالاهای عمومی مشابه می‌کنند.

۳-۶-۳- حمایت از بخش‌های تولیدی

تعیین تعرفه پایین برای بخش‌های تولیدی خاص (مثلاً کشاورزی) با هدف حمایت از آن بخش یکی دیگر از اهداف دخالت دولت در عرضه خدمات عمومی است. این حمایت از طریق دریافت تعرفه بالاتر از صنایع که توان اقتصادی بالاتری دارند و اخذ تعرفه پایین‌تر از هزینه‌های تامین و عرضه خدمات از برخی دیگر از بخش‌های اقتصادی در واقع یک نوع یارانه بین بخشی است که به‌طور گسترده در کشورهای مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۳-۶-۴- اهداف چند منظوره

احداث و بهره‌برداری از سدها اثرات زیست محیطی دیگری نیز از جمله جلوگیری از سیل، تامین تداوم عرضه آب مطمئن و تلطیف آب و هوای منطقه محل احداث سد را به همراه خواهد داشت. با توجه به این که منافع ناشی از این موارد به عموم جامعه تسری پیدا می‌کند، پرداخت هزینه‌های احداث سد و سایر تاسیسات تامین آب از محل بودجه عمومی و توسط دولت‌ها صورت می‌پذیرد.

با توجه به موارد فوق اگرچه دخالت دولت باعث انحراف قیمت‌گذاری بر منابع عمومی و ایجاد ناکارایی در تخصیص منابع می‌شود لیکن هزینه تخصیص ناکار منابع آب باید در مقایسه با منافع ناشی در دستیابی به سایر اهداف را نیز مورد توجه قرارداد. براساس تجربیات بین‌المللی اغلب کشورها، به دنبال اخذ تعرفه هزینه نهایی تامین آب (به عنوان کاراترین روش قیمت‌گذاری) نمی‌باشند و ملاحظات دیگری را در تعیین و دریافت تعرفه‌های خدمات عمومی از جمله آب در نظر می‌گیرند.

۳-۷- حقوق مالکیت کارا

نحوه بهره‌برداری از منابع طبیعی و از جمله منابع آب به وضعیت حقوق مالکیت حاکم بر آن منابع بستگی دارد، در واقع حق مالکیت تعیین کننده حقوق مالک، مزایا و محدودیت‌های بهره‌برداری از منابع برای مالک می‌باشد. در راستای تبیین رفتار بهره‌برداران از منابع آب شناخت نحوه واگذاری حقوق مالکیت و همچنین تاثیر آن بر استفاده از منابع ضروری است. به منظور رسیدن به حداکثر رفاه اجتماعی در تعیین قیمت آب تنها برابری هزینه نهایی عرضه آب با ارزش تولید نهایی کفایت نمی‌کند و باید معیارها یا شرایطی نیز در حقوق مالکیت رعایت شود تا برابری هزینه نهایی با ارزش تولید نهایی تحقق یابد. شرایطی که حق مالکیت منجر به تخصیص بهینه و کارای منابع می‌شود به شرح زیر است.

۳-۷-۱- انحصار^۱

در واقع شرط انحصار مبین آن است که کلیه منافع و هزینه‌های مالکیت و استفاده از منابع منحصر به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به دارنده حق مالکیت برمی‌شود. در مورد منابع آب و به‌دلیل مکانیزم دستوری موجود در تخصیص آب و عدم وجود شرایطی که طی آن هزینه‌های مثبت و منفی استفاده از این منبع به مالک یا بهره‌بردار برشود شرط فوق محقق نمی‌شود. رهایی از روش دستوری تخصیص آب و استفاده از روش بازار آب می‌تواند بخشی از مشکلات مرتبط با تخصیص آب براساس تصمیم‌گیری دولت‌ها و تاثیر آن بر معیار انحصار مالکیت به عنوان یکی از شرایط ضروری رسیدن به رفاه اجتماعی را بر طرف نماید.

۳-۷-۲- قابلیت انتقال^۲

قابلیت انتقال به معنی انتقال داوطلبانه حق بهره‌برداری یک منبع از یک مالک یا دارنده حق مالکیت به فرد دیگر است. این شرط نیز در نظام‌های بهره‌برداری دولتی محقق نیست و به دلایل مختلف از واگذاری حق بهره‌برداری از منابع آب بدون زمین جلوگیری می‌شود.

۳-۷-۳- قابلیت اجرا^۳

حقوق مالکیت یا بهره‌برداری از منابع باید از هرگونه سوء استفاده توسط افراد غیرمصون باشد. نظام موجود تخصیص آب به روش‌های مختلف مورد سوء استفاده سایرین قرار می‌گیرد. کاهش سوء استفاده از حق آب به دیگران از ضروریات افزایش رفاه اجتماعی ناشی از قیمت‌گذاری براساس معیار هزینه نهایی می‌باشد.

مالک یک منبع آب که حق مالکیت وی براساس معیارهای فوق تبیین شده باشد، انگیزه لازم به منظور استفاده کارا از منابع را دارند چرا که کاهش در ارزش آن منبع به معنای افزایش زیان فرد می‌باشد. قابلیت واگذاری حقوق مالکیت منجر به استفاده کارا از منابع (آب) می‌شود و از آنجایی که مالک یا دارنده حق استفاده از منابع می‌تواند مانع استفاده دیگران شود، هر مصرف‌کننده‌ای موظف به پرداخت وجه در قبال استفاده از یک منبع می‌باشد.

۳-۸- روش‌های اعمال تعرفه آب

در حال حاضر انواع روش‌های اعمال قیمت برای استفاده از آب یا خدمات مرتبط با آن در دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد که مهم‌ترین این روش‌ها عبارتند از:

1- Exclusivity
2- Transferability
3- Enforceability

۳-۸-۱- روش حجمی

در این روش، تعیین قیمت آب براساس محاسبه مستقیم یا غیرمستقیم حجم آب استفاده شده می باشد. محاسبه حجم آب به طور متوسط با نصب وسایل اندازه گیری یا به طور غیرمستقیم برحسب زمان استفاده از یک منبع با دبی مشخص یا زمان استفاده از یک بخش از آب یک منبع با دبی نامشخص انجام می گیرد. عمده مصارف صنعتی، تجاری و خانگی با توجه به نصب وسایل اندازه گیری حجم آب بر این اساس انجام می گیرد.

۳-۸-۲- روش ستاده

در این روش آب بها براساس محصول یا کالای تولید شده محاسبه و دریافت می شود. در این روش به طور مثال بهره برداران بخش کشاورزی به ازای هر واحد محصول برداشتی مبلغ معینی را بابت آب پرداخت می کنند.

۳-۸-۳- روش نهاده

اخذ مالیات بر نهاده های تولیدی مثل کود شیمیایی، سم، ماشین آلات، زمین و ... نیز یکی دیگر از روش های قیمت گذاری آب است که عمدتاً برای مصارف کشاورزی مورد استفاده قرار می گیرد.

۳-۸-۴- روش مساحت

در این روش تعرفه آب مورد استفاده براساس سطح یا مساحت زیر کشت با توجه به نوع محصول، فصل آبیاری و روش آبیاری تعیین و دریافت می شود. بررسی تجربیات کشورهای مختلف نشان می دهد، تعرفه براساس مساحت آبیاری شده در شرایط وجود پمپاژ یا سد مخزنی بالاتر از تعرفه در شرایط تامین آب به روش ثقلی و بدون تاسیسات مربوط به ذخیره سازی آب می باشد. در برخی از کشورها حتی از محصولات دیم نیز برحسب سطح زیر کشت تعرفه آب دریافت می کنند.

۳-۸-۵- روش بلوکی

در این روش تعرفه آب مورد استفاده با افزایش مصرف و تغییر گروه مصرفی متغیر می باشد.

۳-۸-۶- روش دو نرخی

در این روش آب بها براساس روش هزینه تولید نهایی هر واحد آب عرضه شده تعیین می شود و علاوه بر این یک رقم حق بهره برداری به طور ثابت در هر سال نیز دریافت می شود. در این روش رقم ثابت یا تعرفه انشعاب آب برای کلیه مصرف کنندگان یک گروه (مثلاً کشاورزان) ثابت است. این روش براساس بررسی های انجام شده در تاسیسات دولتی که معمولاً هزینه نهایی کم تر از هزینه متوسط است مبنای تعیین آب بها یا حق اشتراک قرار می گیرد.

۳-۸-۷- عوارض یا تعرفه بهبود^۱

در این روش براساس افزایش ارزش زمین ناشی از تبدیل زمین دیم به زمین آبی، حق انشعاب دریافت می‌شود.

۳-۸-۸- بازار آب

بازار آب در نقاط مختلف دنیا ساختار متفاوتی دارند. بازارها رسمی یا غیررسمی هستند. در این بازارها حق بهره‌برداری از آب یا حجم معینی از آب در یک زمان مشخص در حال یا آینده یا هر دو آن‌ها مورد مبادله قرار می‌گیرد. در این نظام، قیمت یا آب بها براساس اطلاعات موجود و توافق عرضه کننده و مصرف کننده آب تعیین می‌شود. شرکت‌های درگیر در مدیریت منابع آب کار ارائه اطلاعات لازم به خریداران و فروشندگان و نظارت بر حسن اجرای کار را بر عهده دارند. بازار آب در استرالیا و آمریکا سابقه طولانی دارد و نتایج مفیدی نیز در بر داشته است.

۳-۹- هزینه اجرای یک نظام نرخ‌گذاری

در اینجا این سوال مطرح است که چرا با وجود آنکه تعیین آب بها به روش هزینه نهایی به عنوان یک روش کارا می‌باشد اما انواع مختلف روش‌های تعیین آب بها در دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد.

دلیل این موضوع درواقع به هزینه اجرای آن بازمی‌شود. به عبارت دیگر هزینه اجرای نظام نرخ‌گذاری به روش هزینه نهایی بسیار بالاست دراین روش نیاز به وسایل اندازه‌گیری دقیق، نظارت بر وسایل اندازه‌گیری و خواندن کنتورهای نصب شده در دوره معین، جمع‌آوری آب‌بها و انواع فعالیت‌های اداری دیگر به منظور اجرای آن خواهد بود. به‌همین دلیل به کارگیری این روش در برخی مناطق کنار گذاشته شده است. براساس مطالعات انجام شده [۱] در حدود ۶۰ درصد از مساحت زمین‌های زیر کشت آب در سطح دنیا به روش حجمی ۱۵ درصد براساس مساحت و در حدود ۲۵ درصد نیز از سایر روش‌ها استفاده می‌شود. در مطالعه دینار مشخص شده است که در صورتی که هزینه اجرای روش تعیین آب بها به روش حجمی بالا باشد، روش حجمی دیگر کارا نخواهد بود [۲].

۳-۱۰- بهترین روش تعیین آب بها

همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد، بهترین و کاراترین روش در صورت نادیده گرفتن هزینه‌های اجرا، همان روش هزینه نهایی است. لازم به توضیح است روش نرخ‌گذاری دو بخشی نیز به عنوان روش هزینه نهایی به حساب می‌آید. در این روش سهم هریک از مشترکین از هزینه استهلاک، نوسازی، بازسازی و اداری در قالب هزینه ثابت حق اشتراک (یا حق انشعاب) دریافت و هزینه‌های متغیر در قالب آب بها دریافت شود. حق انشعاب پرداختی بر درآمد کشاورزان تاثیر

خواهد داشت، بنابراین توجه به میزان درآمد کشاورزان در دریافت حق انشعاب آب منجر به توزیع مناسب تر درآمد خواهد بود. این روش تعیین آب بها با وجود هزینه های مربوط به مبادلات دارای بالاترین منافع برای جامعه خواهد بود. با وجود هزینه های اجرا، ممکن است سایر روش های تعیین آب بها منجر به منافع بیش تری برای اجتماع شود، از آنجایی که هزینه های اجرای سایر روش های تعیین آب بها با توجه به مناطق مختلف، تغییرات آب و هوایی، وضعیت حقوق بهره برداری از منابع آب، نوع تاسیسات و شرایط اقتصادی اجتماعی حاکم بر منطقه متفاوت می باشد، تعیین یک روش برای تمام مناطق ممکن نیست و در هریک از مناطق روش خاصی منجر به کارایی خواهد شد.

۳-۱۱- باز یافت هزینه ها^۱

یکی از اهداف تعیین آب بها، تامین یادریافت هزینه های صورت گرفته برای احداث تاسیسات لازم به منظور جمع آوری، انتقال و توزیع آب می باشد. از آنجایی که براساس معیار کارایی روش هزینه نهایی (کوتاه مدت) به عنوان روش کارا توصیه می شود و در این روش هزینه های ثابت شامل استهلاک سرمایه، هزینه های مربوط به بازسازی و نوسازی تاسیسات و هزینه های اداری در نظر گرفته نمی شود تعیین تعرفه براساس روش دوبرخی روش مناسبی خواهد بود.

۳-۱۲- برابری^۲

معیار برابری به نحوه توزیع رفاه ایجاد شده ناشی از توزیع آب می پردازد. از آنجا که معیارهای برابری با توجه به اهداف و نوع پروژه های تامین و انتقال آب می تواند براساس فرصت ها، نیازها، درآمد و یا مطلوبیت تعیین شود. به همین دلیل معیار برابری معمولاً، معیار کارایی را تحت تاثیر قرار می دهد و سیاست های دولت در تخصیص آب بین بهره برداران همواره تحت تاثیر دیدگاه توأمان به کارایی و برابری بوده است. مطالعات مختلف نشان می دهد که تاثیر روش های مختلف تعیین آب بها بر برابری در بخش کشاورزی چندان معنی دار نبوده است (۲). در واقع یافته آن ها این فرضیه که از طریق نظام نرخ گذاری آب امکان بهبود توزیع درآمد وجود ندارد تایید می شود و یا به عبارت دیگر نظام نرخ گذاری آب (کشاورزی) در رفع نابرابری درآمد در بخش کشاورزی ناتوان است.

جدول (۳-۱) انواع روش های تعیین آب بها را از نظر کارایی، برابری و هزینه اجرای آن مقایسه می کند. در این جدول روش های نرخ گذاری آب با هم مقایسه و از نظر معیار کارایی، افق زمانی کارایی، برابری و هزینه اجرا مورد مقایسه قرار گرفته است.

1- Cost recovery

2- Equality

جدول ۳-۱- مقایسه انواع روش‌های تعیین آب بها از نظر کارایی، برابری و هزینه اجرای آن‌ها [۴]

نوع تعرفه	کارایی	افق زمانی کارایی	برابری	هزینه‌های اجرا	توضیحات
حجمی (تک نرخ)	اولویت اول	کوتاه مدت		مشکل	نیاز به اندازه‌گیری دقیق آب دارد.
حجمی با نرخ‌های متعدد Tiered	اولویت اول	کوتاه مدت	امکان به کارگیری به منظور توزیع درآمد وجود دارد	تقریباً مشکل	
حجمی (دو نرخ)	اولویت اول	بلندمدت	مشابه فوق	تقریباً مشکل	
نهاده / ستاده	اولویت دوم	کوتاه مدت	مشابه فوق	تقریباً ساده	نیاز به اطلاعات مربوط به نهاد و ستاده دارد.
برحسب سطح	اولویت دوم	کوتاه مدت/بلندمدت	مشابه فوق	راحت	نیاز به اطلاعات الگوی کشت دارد
بازار آب	اولویت اول	کوتاه مدت/بلندمدت	به نوع بازار بستگی دارد.	مشکل	نیاز به نهادها و زیرساخت‌های قوی دارد

۳-۱۳- نحوه قیمت‌گذاری آب در برخی از کشورهای منتخب

روش‌های قیمت‌گذاری آب در کشورهای مختلف با توجه به شرایط اقتصادی - اجتماعی و میزان دسترسی به منابع آب و نوع فعالیت متفاوت می‌باشد. در این بخش به‌طور عمده معیارهای مورد استفاده و نحوه تعیین آب بها در مصارف مختلف در کشورهای دارای شرایط مشابه ایران مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

۳-۱۳-۱- ترکیه

قیمت آب برای مصارف صنعتی و شرب بر مبنای حجم آب مصرف شده و در بخش کشاورزی بر مبنای سطح زیر کشت و نوع محصول تعیین و دریافت می‌شود. تعرفه براساس هزینه‌های سرمایه‌ای و جاری عرضه آب دریافت می‌شود. در سال ۱۹۹۳ برای هر هکتار گندم معادل ۱۶۳ هزار لیر ترکیه و برای محصول پنبه معادل ۴۶۲ هزار لیر دریافت شده است. به منظور پوشش هزینه‌های سرمایه‌گذاری انجام شده در تاسیسات تامین و توزیع آب کشاورزی و به ازای هر هکتار بین ۴۱۰۰ تا ۸۵۰۰ لیر در نواحی مختلف دریافت شده است.

۳-۱۳-۲- هندوستان

قیمت‌گذاری آب در هندوستان به عوامل متعدد از جمله موقعیت مکانی، فصل، نوع محصول، سیستم آبرسانی، هدف طرح و قرارداد بین بهره‌بردار و دولت وابسته است. در محصولات کشاورزی تعرفه آب بها بر حسب فصل، نوع محصول، روش آبیاری و دوره زمانی بهره‌برداری از آب متغیر است. آب بها در سال ۱۹۹۳ در تامیل نادو^۱ بین ۲۱۰ تا ۲۰۰ روپیه متغیر بوده است.

در مواردی که امکان محاسبه حجم آب مورد استفاده وجود دارد مثل برداشت از منابع آب زیرزمینی و یا سطحی دارای دستگاه اندازه‌گیری حجم آب، تعرفه برحسب حجم آب تعیین و دریافت می‌شود.

۳-۱۳-۳- اردن

در اردن آب به صورت حجمی حتی در مصارف کشاورزی تحویل داده می شود و براساس اطلاعات موجود در سال ۱۹۹۳ تعرفه هر مترمکعب آب در مصارف کشاورزی ۰/۰۰۶ دینار اردن می باشد که پوشش دهنده هزینه های نگهداری و بهره برداری آن نیز نمی باشد. در مواردی که برای تامین نیاز کشاورزی اقدام به پمپاژ آب شود به ازای هر مترمکعب آب معادل ۰/۰۵ دینار اردن در سال ۱۹۹۳ علاوه بر رقم فوق دریافت می شود.

۳-۱۳-۴- مراکش

تعرفه آب در مراکش برای مصارف خانوار در سال ۱۹۹۳ معادل ۰/۷۳ درهم^۱ مراکش تا سقف ۲۴ مترمکعب و برای ۶۰- ۲۴ مترمکعب معادل ۲/۱ درهم و از ۶۰ مترمکعب به بالا به ازای هر مترمکعب معادل ۳/۲ درهم دریافت می شود. در بخش صنعت به ازای هر مترمکعب آب مصرفی ۲ درهم و در بخش کشاورزی معادل ۰/۱۶ درهم در سال ۱۹۹۳ دریافت شده است. نظام قیمت گذاری در مراکش به نحوی است که متوسط تعرفه در مصارف مختلف در حدود ۷۶ درصد از هزینه های جاری تاسیسات تامین و انتقال آب را پوشش می دهد.

۳-۱۳-۵- پاکستان

بر طبق مطالعات انجام شده در پاکستان متوسط قیمت فروش آب در بخش خصوصی معادل ۴۵ روپیه^۲ و متوسط هزینه تمام شده اجتماعی آن معادل ۲۳۷ روپیه برآورد شده است. کشاورزان در حدود ۴ تا ۵ درصد از هزینه تامین آب را در قالب تعرفه پرداخت می نمایند، در صورتی که براساس برآوردهای صورت گرفته توان پرداخت آنها حدود ده درصد از هزینه تمام شده آب می باشد.

جدول (۲-۳) آب بها به تفکیک هریک از مصارف را در کشورهای خاور نزدیک نشان می دهد براساس اطلاعات این جدول آب کشاورزی در کشورهای مصر و عربستان سعودی مجانی است و برای مصارف صنعتی در کشور مصر معادل ۰/۵۹ - ۰/۱۲ دلار و در عربستان مجانی ارائه می شود.

جدول ۲-۳- آب بها و تعرفه ثابت به تفکیک بخش های عمده مصرف در کشورهای منتخب

کشور		صنعت		داخلی (شرب)		کشاورزی	
	ثابت	متغیر	ثابت	متغیر	ثابت	ثابت	متغیر
مصر	-	۰/۱۲-۰/۵۹	-	۰/۰۷-۰/۰۹	صفر	صفر	صفر
الجزایر	-	۴/۶۶	-	۰/۰۵۷	۳/۷۹-۷/۵	۰/۰۲-۰/۰۲۲	-
اردن	-	۰/۱۲-۰/۳۵	-	۰/۰۹۳-۱/۰۳	-	۰/۰۰۸۵-۰/۰۵	-
پاکستان	-	۰/۳۸-۰/۹۷	۰/۲۵-۱/۶۳	۰/۰۶-۰/۱	۱/۴۹-۵/۸	-	-

1- Dirhams

2- Rupees (هر ۳۱/۵ روپیه معادل یک دلار در سال ۱۹۹۳)

ادامه جدول ۳-۲- آب بها و تعرفه ثابت به تفکیک بخش‌های عمده مصرف در کشورهای منتخب [۶]

کشور	صنعت		داخلی (شرب)		کشاورزی
عربستان سعودی	صفر	صفر	۰/۰۴-۱/۰۷	-	صفر
سودان	۱/۶۷-۳/۳۳	۰/۰۸-۰/۱	۱/۶۷-۳/۳	۰/۰۸-۰/۱	۴/۷۲-۱۱/۲
سوریه	-	۰/۷۱	۳/۲	۰/۱۱-۰/۵۳	۵۰
یمن	-	۰/۱-۱۳/۷	-	۰/۱-۱۳/۸	۰/۰۲-۱/۴۵

لازم به ذکر است که در جدول فوق نرخ ثابت در بخش کشاورزی به ازای هر هکتار سطح زیر کشت، در بخش داخلی برحسب خانوار در سال و در بخش صنعت برحسب هر کارخانه در سال می‌باشد و نرخ متغیر برای تمام بخش‌ها برحسب دلار بر مترمکعب ارائه شده است. دامنه تغییر آب بها و تعرفه ثابت به دلایل مختلف از جمله نوع مصرف، ارزش ملک، موقعیت مکانی و ... بستگی دارد.

۳-۱۴- جمع‌بندی

با توجه به روش‌های قیمت‌گذاری بر کالاها و خدمات عمومی مورد بحث در بخش اول این فصل و تجربیات سایر کشورها در قیمت‌گذاری بر منابع آب به نظر می‌رسد، تعیین تعرفه کالاها و خدمات عمومی یا توجه به ملاحظات سیاسی تعیین می‌شود. توجه به ترکیبی از معیارهای توانایی پرداخت، هزینه‌های ثابت و متغیر تولید و حمایت از بخش‌های تولیدی با توجه به معیار خودکفایی در برخی از محصولات در ایران نیز مورد توجه قرار دارد. به‌طور مثال تعرفه فروش آب صنعتی مبتنی بر هزینه تمام شده، تعرفه فروش آب شرب به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی در حال حاضر براساس تلفیقی از معیار هزینه تمام شده آب و توانایی پرداخت شرکت‌های آب و فاضلاب تعیین و ابلاغ می‌شود. تعرفه آب بهای کشاورزی براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی است و ارقام به‌دست آمده برای تعرفه فروش آب کشاورزی تامین کننده هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری است.

تعرفه حق اشتراک، تعرفه هزینه‌های کارشناسی و هزینه‌های جبرانی از زمره خدمات عمومی به حساب نمی‌آیند و تعرفه آن‌ها براساس هزینه تحمیل شده به شرکت‌های آب منطقه‌ای جهت ارائه خدمات فوق تعیین و ابلاغ می‌شود. این خدمات از آنجایی که متقاضی خاص خود را دارد و دریافت تعرفه حق اشتراک، هزینه‌های کارشناسی و هزینه‌های جبرانی هزینه‌های ناچیزی در پی دارد در گروه کالاها و خدمات عمومی قرار ندارد. لازم به ذکر است تعرفه حق اشتراک کشاورزی به دلیل توجه به توان پرداخت کشاورز براساس اخذ کلیه هزینه‌ها قرار ندارد. بازنگری در شیوه‌نامه محاسبه حق اشتراک به هدف اخذ هزینه‌های احداث تاسیسات در قالب حق اشتراک در فصل فرآیند محاسبه و پیشنهاد تعرفه‌ها ارائه شده است.

فصل ۴

فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب

تعرفه‌ها

۴-۱- کلیات

منظور از فرآیند محاسبه تا تصویب و ابلاغ در این قسمت کلیه اقدامات لازم، گردش کار و ملاحظات مورد نظر در محاسبه، پیشنهاد، تصویب و ابلاغ تعرفه‌ها می‌باشد. این فرآیندها از قوانین، آیین‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و همچنین مصوبات شورای اقتصاد استخراج و ارائه شده است.

لازم به ذکر است روند مورد اشاره در مورد هر یک از تعرفه‌ها براساس آخرین تصمیم‌ها و سیاست‌های مورد عمل در سازمان مدیریت منابع آب ایران و کمیته‌های تخصصی مرتبط در زمان تهیه این راهنما می‌باشد. در ادامه به فرآیند پیشنهاد و تصویب انواع تعرفه‌ها پرداخته شده است.

۴-۲- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب آب بها

۴-۲-۱- کشاورزی

تعرفه آب بهای کشاورزی از جمله تعرفه‌هایی است که به دلیل وجود روش معین، هر ساله توسط هیات مدیره شرکت‌های آب منطقه‌ای، به تفکیک هردشت و نوع شبکه آبیاری (مدرن، نیمه مدرن و سنتی) و براساس عملکرد محصولات کشاورزی (طبق مستندات وزارت جهاد کشاورزی یا براساس بررسی‌های میدانی) و قیمت محصولات کشاورزی مندرج در مصوبه‌های شورای اقتصاد و یا قیمت سر مزرعه محاسبه و جهت اجرا به امور مشترکین شرکت اعلام می‌شود. قانون تثبیت آب بهای زراعی مصوبه سال ۱۳۶۹ و آیین‌نامه اجرایی آن نحوه محاسبه و دریافت آب بهای کشاورزی شامل محصولات زراعی و باغی را مشخص کرده است. براساس این قانون آب بهای دریافتی از کشاورزان بر حسب درصدی از ارزش محصول کشت شده می‌باشد. به استناد این قانون متوسط آب بهای آب تنظیم شده در شبکه‌های مدرن^۱ معادل ۳ درصد ارزش محصول و در شبکه‌های نیمه مدرن^۲ و سنتی به ترتیب معادل دو و یک درصد ارزش محصول تولید شده می‌باشد. نمودار (۴-۱) گردش اطلاعات و نحوه محاسبه آب بهای آب کشاورزی را براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی نشان می‌دهد.

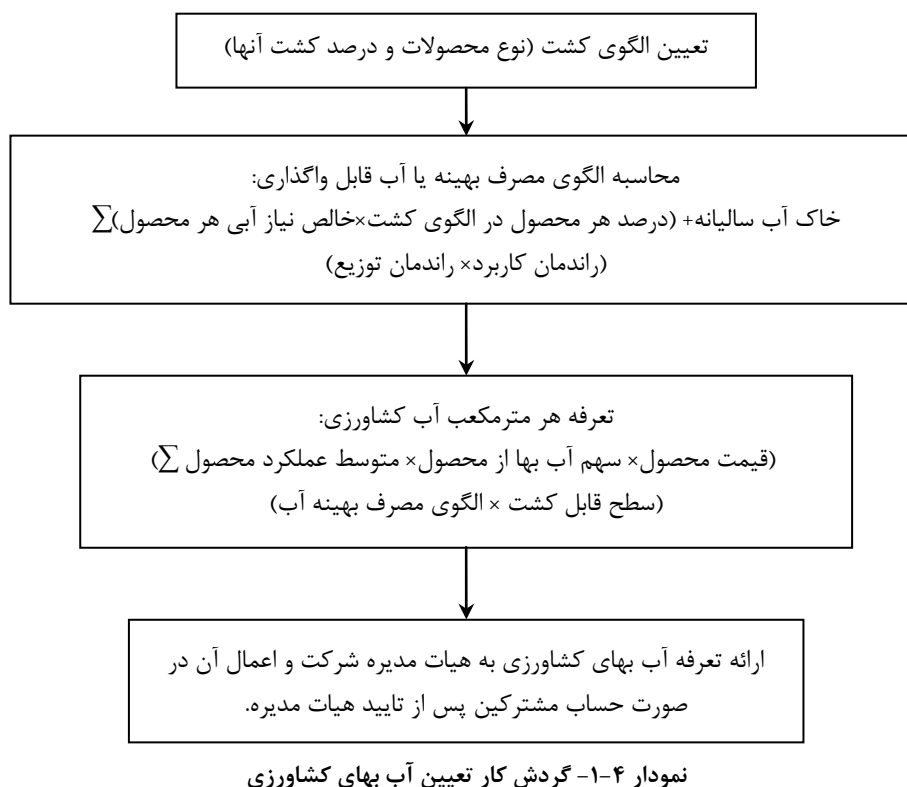
براساس این نمودار ابتدا الگوی کشت محصولات زراعی زمین‌های تحت پوشش شبکه‌های آبیاری مشخص می‌شود، سپس نیاز آبی هر یک از محصولات باید به استناد گزارش هیات سه نفره موضوع ماده ۱۹ قانون توزیع عادلانه آب و در صورت عدم تشکیل این هیات به استناد گزارش‌های منتشر شده توسط وزارت جهاد کشاورزی و با توجه به راندمان آبیاری و ضریب کم آبیاری تعیین می‌شود.^۳ اما در حال حاضر اکثر شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس سند ملی آب و یا

۱- براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی شبکه مدرن به شبکه‌ای اتلاق می‌شود که حداقل شامل شبکه‌های یک و دو باشد.

۲- شبکه نیمه مدرن شبکه‌ای است که دارای یکی از خصوصیات ۱- دارای سد و یا بند انحرافی یا ۲- دارای دهنه آبیگر و یا کانال اصلی انتقال آب باشد.

۳- علیرغم اشاره قانون‌گذار به نحوه تعیین نیاز آبی محصولات، در برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای نیاز آبی محصولات بر اساس سند ملی آب تعیین و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مطالعات مرحله ساخت تاسیسات نسبت به تعیین نیاز آبی محصولات اقدام می کنند. به رقم نیاز آبی، میزان خاک آب سالیانه نیز اضافه می شود تا کل نیاز آبی محصول به دست آید. ارزش محصول از حاصل ضرب عملکرد هر محصول در قیمت تثبیتی شورای اقتصاد و یا قیمت سر مزرعه محصول محاسبه و در برآورد تعرفه هر مترمکعب آب کشاورزی استفاده می شود.

در مرحله بعد، سهم آب از ارزش محصولات تولید شده از حاصل ضرب ارزش محصول در سهم آب بها بر حسب نوع شبکه (یک، دو و سه درصد ارزش محصول به ترتیب برای شبکه های سنتی، نیمه مدرن و مدرن) محاسبه می شود و در نهایت با تقسیم سهم آب از ارزش محصولات تولید شده در هر دشت یا شبکه بر مقدار آب مصرفی در هکتار، آب بهای هر مترمکعب آب مورد استفاده محاسبه می شود. صورت حساب هر کشاورز به استناد آب بهای هر مترمکعب و سطح زیر کشت هر یک از محصولات تولید شده صادر و دریافت می شود. جدول (۴-۱) نحوه گردش اطلاعات به منظور محاسبه آب بهای کشاورزی را براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی و آیین نامه آن را نشان می دهد. در محاسبه تعرفه آب بهای کشاورزی تخفیف و بخشودگی هایی نیز در شرایط خاص دیده شده است.

[illegible]

در استای رفع برخی ابهامات و مشکلات شیوه‌نامه فعلی که در فصل نواقص و مشکلات بدان پرداخته شده است، شیوه‌نامه جدیدی در فصل راه کارها و پیشنهادات ارائه شده است.

ماده (۲۱) آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران میزان و نحوه دریافت آب بها مصارف واحدهای پرورش ماهیان سردآبی و گرم آبی را تعیین کرده است. به استناد این آیین‌نامه آب بهای ماهیان گرم آبی از محل منابع آب تنظیم شده، معادل پنج (۵) درصد از محصول یا ارزش ریالی آن و برای منابع آب تنظیم نشده معادل یک (۱) درصد از محصول یا ارزش ریالی آن تعیین شده است. به استناد همین آیین‌نامه آب بهای آب تنظیم شده برای واحدهای پرورش آبزیان سردآبی معادل سه (۳) درصد از محصول یا ارزش ریالی آن و برای منابع آب تنظیم نشده یک (۱) درصد از محصول یا ارزش ریالی آن براساس قیمت عمده فروشی، سرمرعه تعیین شده است.

لازم به ذکر است در صورت استفاده از آب شیرین تنظیم شده در تولید آبزیان دریایی و لب شور تعرفه آب مورد استفاده این واحدها نیز متناسب با میزان استفاده از منابع آب شیرین براساس روش یاد شده محاسبه و دریافت خواهد شد.

۴-۲-۳- آب شرب

کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای که با احداث تاسیسات تامین و انتقال آب اقدام به تحویل آب به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی می‌نمایند براساس تعرفه سالیانه ابلاغ شده توسط وزیر نیرو اقدام به صدور صورت حساب و دریافت آب بها می‌نمایند. بخش عمده‌ای از اقدام‌های لازم به منظور تعیین و ابلاغ تعرفه‌های فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی در طرح‌های جدید^۱ و طرح‌های آبرسانی قبلی (دارای سوابق تعیین تعرفه) مشترک می‌باشد اما از آنجایی که در برخی موارد تفاوت‌هایی با هم دارند به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

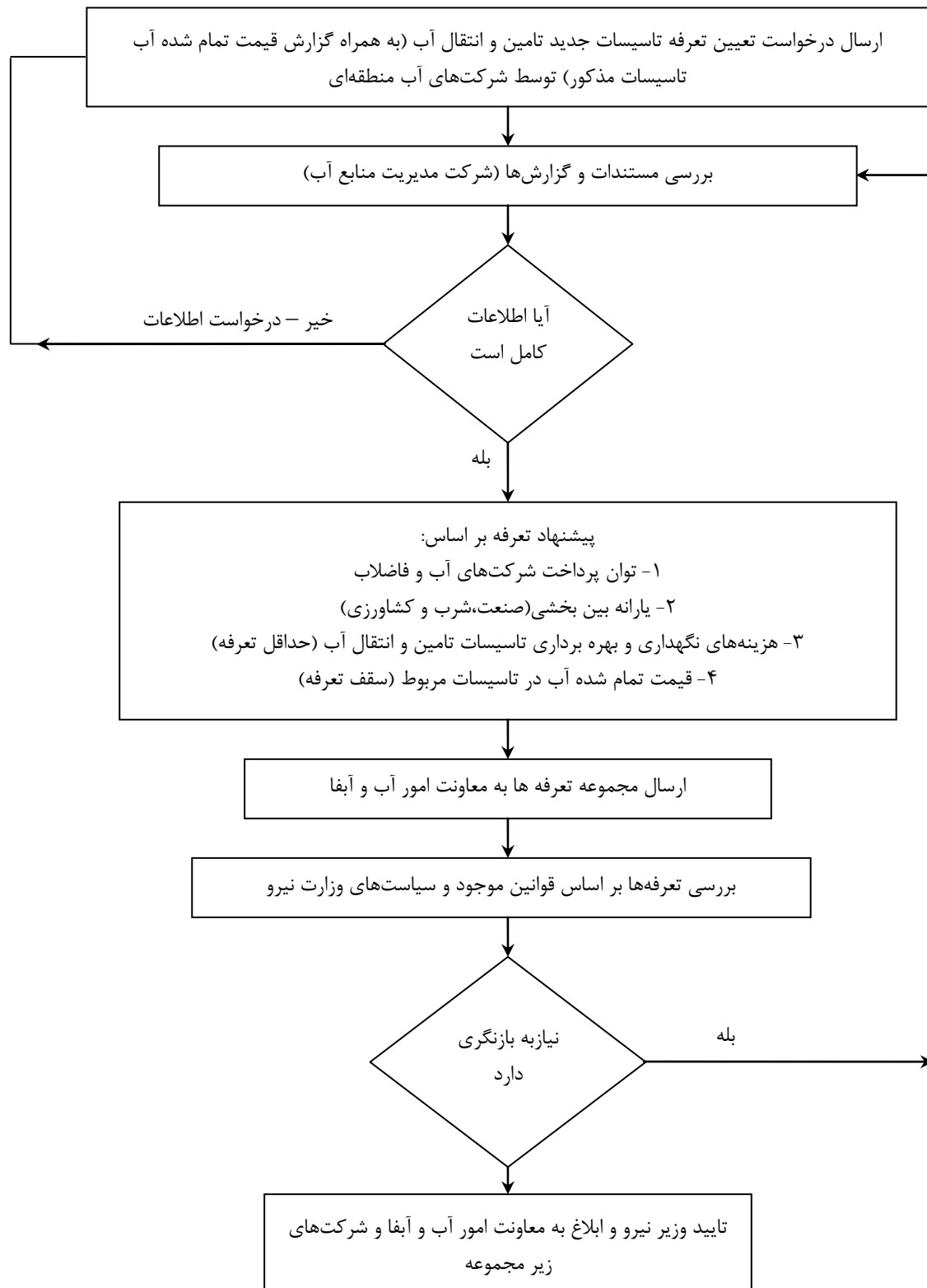
۴-۲-۳-۱- تاسیسات آبرسانی جدید

تعرفه طرح‌های جدید که بهره‌برداری از آن‌ها توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای انجام می‌گیرد، براساس مراحل منعکس در نمودار (۴-۲) تعیین می‌شود. ابتدا شرکت آب منطقه‌ای مسوول بهره‌برداری از طرح درخواستی جهت تعیین و ابلاغ تعرفه به دبیرخانه کمیته‌های تخصصی ارسال می‌نماید. در مرحله بعد گزارش قیمت تمام شده آب طرح آبرسانی جدید که توسط شرکت آب منطقه‌ای و یا مجری طرح تهیه شده و مورد تایید مراجع ذیصلاح در شرکت آب منطقه‌ای می‌باشد به دبیرخانه کمیته تخصصی تعرفه‌های آب سطحی واقع در دفتر برنامه‌ریزی منابع آب ارسال می‌شود. گزارش قیمت تمام شده باید به تفکیک تمام انشعاب‌ها، ظرفیت‌های اسمی و تحویلی هر یک از انشعاب‌ها، سرمایه‌گذاری‌های انجام شده به تفکیک منابع تامین اعتبار، هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری طرح و موافقتنامه‌های مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در خصوص سرمایه‌گذاری‌های انجام گرفته برای احداث طرح آبرسانی باشد. گزارش مذکور توسط دبیرخانه کمیته تخصصی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در صورت وجود ابهام یا نواقص احتمالی، درخواست تکمیل اطلاعات و رفع نواقص انجام می‌گیرد. در برخی موارد جهت رفع معایب احتمالی گزارش قیمت تمام شده آب در این تاسیسات جلسه‌ای برگزار می‌شود. پس از محاسبه قیمت تمام شده آب در هریک از انشعاب‌ها، تعرفه آب تحویلی به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی براساس هزینه نگهداری و بهره‌برداری (به عنوان حداقل تعرفه)، توجه به توان پرداخت شرکت‌های آب و فاضلاب و یارانه بین بخشی پیشنهاد می‌شود. لازم به ذکر است، تعرفه فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب حداکثر تا سقف پوشش هزینه تمام شده هر مترمکعب آب قابل افزایش می‌باشد.

در مرحله بعد مجموعه تعرفه‌ها به منظور بررسی و تایید برای وزیر نیرو ارسال می‌شود. وزیر نیرو نیز تعرفه‌های پیشنهادی معاونت امور آب را جهت بررسی و تایید به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت ارسال می‌نماید. معاونت برنامه‌ریزی و

۱- منظور از تاسیسات آبرسانی جدید طرح‌هایی که به طور موقت بهره‌برداری می‌شوند و به دلیل تحویل آب نیاز به ابلاغ تعرفه توسط وزارت نیرو دارد.

نظارت ضمن هماهنگی با معاونت آب و معاونت آب و فاضلاب (براساس ساختار جدید این دو معاونت ادغام و معاونت آب و آبفا تشکیل گردیده و مسئول این کار می‌باشد) نسبت به بررسی تعرفه‌های پیشنهادی اقدام می‌نماید. لازم به ذکر است علاوه بر معاونت امور آب، معاونت آب و آبفا نیز تعرفه خرید آب خام و تصفیه شده از شرکت‌های آب منطقه‌ای را جهت بررسی به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت ارسال می‌نماید و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت ضمن توجه به نظرها و پیشنهادهای هر دو معاونت نسبت به اعمال تغییراتی در تعرفه‌های پیشنهادی اقدام می‌نماید. در نهایت تعرفه‌های مورد تایید معاونت برنامه‌ریزی و نظارت (پس از اعمال نظرات وزیر) توسط وزیر نیرو ابلاغ می‌شود ملاک صدور صورت حساب و دریافت آب بها می‌باشد.

نمودار ۴-۲- گردش کار تعیین و ابلاغ تعرفه های فروش آب به آبفا.

۴-۲-۳-۲- تاسیسات آبرسانی قبلی

طرح‌های در دست بهره‌برداری توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای که در سال‌های گذشته تعرفه داشتند، نیاز به درخواست شرکت‌های آب منطقه‌ای جهت تعیین و ابلاغ تعرفه ندارند و همه ساله در صورتی که بهره‌برداری از آن‌ها به شرکت‌های آب و فاضلاب واگذار نشده باشد پیشنهاد تعرفه آن‌ها پس از بازبینی و به‌هنگام‌سازی هزینه تمام شده آب این طرح‌ها ارائه و جهت بررسی و تصویب برای وزیر نیرو ارسال می‌شود. تعرفه‌های پیشنهادی این طرح‌های آبرسانی پس از بررسی و تایید معاونت برنامه‌ریزی و نظارت (با تشکیل معاونت آب و آبفا این مسوولیت به این معاونت محول شده است) و تایید وزیر نیرو ابلاغ می‌شود.

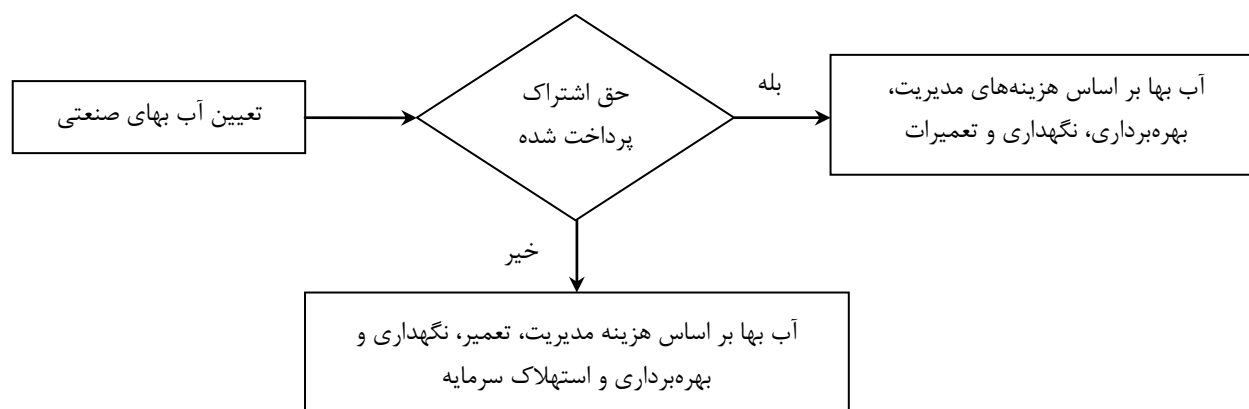
همه ساله تعرفه‌های حدود بیست طرح آبرسانی که جمعا دارای ۵۱ انشعاب می‌باشند به تفکیک هر یک از انشعاب‌ها براساس روند فوق تهیه و ابلاغ می‌شود.

۴-۲-۴- صنعت و خدمات

تعرفه آب بها مورد استفاده در بخش صنعت شامل دو بخش ثابت (حق اشتراک) و متغیر (آب بها) می‌باشد. براساس بخشنامه شماره ۴۷۱۸/۳۱/۱۰۰ مورخ ۷۸/۳/۱۲ وزارت نیرو صنایع می‌توانند بخش ثابت یا حق اشتراک را نیز به همراه آب بها پرداخت نمایند. در این بخش آب بهای صنعتی در هر دو حالت با و بدون حق اشتراک مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴-۲-۴-۱- آب بهای توام با هزینه‌های سرمایه‌گذاری

براساس آیین‌نامه عملیاتی واگذاری حق اشتراک و بخشنامه فوق‌الذکر، شرکت‌های آب منطقه‌ای پس از وصول درخواست اشتراک آب توسط صنایع و واحدهای خدماتی که امکان واگذاری انشعاب آب برای آن‌ها فراهم می‌باشد اقدام به بررسی درخواست و تعیین امکان واگذاری انشعاب می‌نمایند در صورت وجود آب و سایر شرایط مندرج در بخشنامه یاد شده، واگذاری انشعاب آب برای متقاضی در دستور کار قرار می‌گیرد. متقاضی موظف به پرداخت حق اشتراک و آب بها می‌باشد. نمودار زیر نشان می‌دهد در صورتی که متقاضی حق اشتراک پرداخت ننماید آب بهای هر مترمکعب آب مصرفی وی براساس هزینه‌های جاری تاسیسات تامین و انتقال آب شامل هزینه‌های تعمیر، نگهداری، هزینه استهلاک و مدیریت محاسبه و دریافت می‌شود. نحوه محاسبه و دریافت حق اشتراک در قسمت مربوط به حق اشتراک صنعت توضیح‌های لازم ارائه شده است.

نمودار ۴-۳- گردش کار تعیین آب بهای صنعت و خدمات

در این شرایط سرمایه گذاری انجام شده بر تاسیسات تامین و انتقال آب با نرخ بهره مناسب به معادل سالیانه تبدیل می شود. استهلاك سالیانه تاسیسات بر حجم آب آن تقسیم می شود تا هزینه استهلاك هر مترمکعب از آب به دست آید. مشترک صنعتی که مایل به پرداخت آب بها و هزینه های سرمایه گذاری به صورت توأم می باشد، مجموعه هزینه های جاری و استهلاك سالیانه را در قالب آب بها پرداخت خواهد کرد.

۴-۲-۲-۴ آب بها بدون هزینه های سرمایه گذاری

متقاضی دریافت حق انشعاب صنعتی می تواند هزینه های سرمایه گذاری را با پرداخت حق اشتراک و هزینه های نگهداری، بهره برداری و مدیریتی تامین و انتقال آب را به عنوان آب بها پرداخت نماید. در خصوص نحوه به روز نمودن سرمایه گذاری های انجام شده و نرخ سود مناسب روش یکسانی مورد استفاده شرکت ها نمی باشد و در مواردی دیده شده است که شرکت ها با توجه به ارزش آب برای واحد صنعتی متقاضی (ارزش افزوده آب برای صنعت) و توان پرداخت واحد صنعتی مربوط نرخ های سود متفاوتی را استفاده می کنند.

از آنجایی که محاسبه هزینه تمام شده آب یکی از ضروریات تدوین و پیشنهاد تعرفه هاست در این قسمت به نحوه محاسبه هزینه تمام شده آب و نواقص و مشکلات آن به طور خلاصه اشاره می شود.

۴-۲-۵- نحوه محاسبه هزینه تمام شده آب

هزینه تمام شده آب براساس مبانی نظری موجود از جنبه های مختلف قابل بررسی و برآورد می باشد. از نظر زمانی هزینه تمام شده کوتاه مدت و بلندمدت منتج به نتایج متفاوتی می شود. از نگاه مدیریتی به کارگیری هزینه های انجام شده در راستای احداث تاسیسات تامین و انتقال آب، هزینه های مطلوب نگهداری و بهره برداری (به منظور حفظ ثبات مالی تاسیسات) و هزینه های انجام شده به منظور نگهداری و بهره برداری تاسیسات تامین و انتقال آب در محاسبات مربوط به قیمت تمام شده، نیز بر نتیجه محاسبه هزینه واحد آب موثر خواهد بود. در این راهنما، روش محاسبه متوسط هزینه تمام شده آب بر مبنای هزینه های انجام شده و منعکس در دفاتر مالی شرکت های آب منطقه ای به منظور اجرا، نگهداری و

بهره‌برداری تاسیسات می‌باشد. در ادامه این بخش ضمن اشاره به برخی مفروضات و نحوه استخراج اطلاعات از صورت‌های مالی شرکت‌ها، اطلاعات پایه مورد نیاز و چارچوب انجام محاسبات مربوط به هزینه تمام شده آب ارائه می‌شود. در شرایطی که ثبت ارقام درآمد و هزینه هر یک از تاسیسات و به تفکیک هر منظور (اعم از کشاورزی، شرب، صنعت و...) در دفاتر مالی شرکت‌های آب منطقه‌ای صورت نمی‌گیرد، برای شروع محاسبه قیمت تمام شده آب می‌توان براساس اطلاعات مربوط به هزینه‌های سرمایه‌گذاری تاریخی تعدیل شده یا ارقام تجدید ارزیابی دارایی‌ها و تفکیک هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری در انشعابات مختلف تاسیسات تامین، انتقال و توزیع آب براساس نظرات کارشناسی اقدام کرد. استفاده از این روش محاسبه قیمت تمام شده آب، به عنوان یک روش رو به تکامل برای پاسخ‌گویی به نیازها، اجتناب‌ناپذیر است و از ضروریاتی است که از ابعاد مختلف می‌تواند مفید واقع شود.

هدف‌های مختلف محاسبه هزینه تمام شده آب براساس قانون توزیع عادلانه آب، راهبردهای درازمدت مدیریت بخش آب و برنامه چهارم توسعه اقتصادی اجتماعی کشور عبارتند از:

۴-۲-۵-۱- قیمت تمام شده مبنایی برای تعیین تعرفه‌ها

براساس ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب وزارت نیرو موظف است، نرخ آب را برای مصارف شهری؛ کشاورزی و صنعتی و سایر مصارف با توجه به نحوه استحصال و مصرف برای هر یک از مصارف تعیین و پس از تصویب شورای اقتصاد وصول نماید. براساس این ماده قانونی، تعیین قیمت تمام شده باید براساس کلیه هزینه‌ها در تاسیسات تامین و انتقال آب اجرا شده توسط دولت باشد. بنابراین یکی از جنبه‌های ضروری محاسبه قیمت تمام شده آب تعیین و وصول تعرفه‌های آب در طرح‌های تامین و انتقال آب توسط دولت می‌باشد.

براساس بند ۴ و ۶ راهبردهای توسعه بلندمدت منابع آب کشور (مصوبه شماره ۴۴۷۱۲/ت ۲۷۴۴۳ هـ مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۱) و بند ج ماده ۱۷ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور و ماده ۵۹ این قانون، محاسبه ارزش اقتصادی آب از وظایف بخش آب در طول این برنامه است و محاسبه قیمت تمام شده به عنوان گام اولیه در راستای توازن بخشی به ارزش اقتصادی و هزینه کامل آب اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

۴-۲-۵-۲- دریافت مابه‌التفاوت تعرفه

براساس بند «ج» ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم توسعه، بخش دیگری از وظایف تبیین شده برای بخش آب، دریافت مابه‌التفاوت هزینه تعیین شده و تکلیف شده آب در کشور است که لازمه آن محاسبه قیمت تمام شده آب (به عنوان هزینه تعیین شده) براساس معیارها و روش‌های مورد قبول و تایید محاسبات مربوطه توسط مراجع ذی‌صلاح می‌باشد. لازم به ذکر است که براساس مفاد بند «ج» ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم، کمیته‌ای مسوول تهیه دستورالعمل محاسبه هزینه تمام شده کالاهای مشمول این قانون شده است، ولی براساس آخرین پیگیری‌ها دستورالعمل مذکور هنوز به

تصویب هیات وزیران نرسیده است. با وجود این روش محاسبه هزینه تمام شده آب معرفی شده در این راهنما قابل انعطاف می باشد و امکان تطابق آن با تغییرات احتمالی مورد نیاز جهت ارائه و تایید در مراجع ذیصلاح وجود دارد.

۴-۲-۵-۳- پرداخت دیون طرح ها

محاسبه قیمت تمام شده آب در تاسیسات تامین و انتقال آب اجرا شده توسط دولت امکان پیگیری مصوبات مربوط به بخشودگی دیون این شرکت ها را بابت اعتبارات دریافتی از محل درآمدهای عمومی و فراهم می نماید (ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه). علاوه بر این در صورتی که تعرفه تاسیساتی منتج به درآمد مکفی شود امکان پرداخت دیون نیز فراهم خواهد بود.

۴-۲-۵-۴- کنترل و مدیریت هزینه ها

با برآورد قیمت تمام شده آب امکان شناسایی هزینه های غیرضروری و شفاف سازی ارقام ثبت شده در دفاتر مالی شرکت های آب منطقه ای فراهم خواهد شد. این اقدام ضمن کاهش هزینه ها، امکان هدایت اعتبارات محدود را به اقلام ضروری تر و مدیریت مناسب آن ها فراهم خواهد کرد.

۴-۲-۶- اطلاعات پایه مورد نیاز

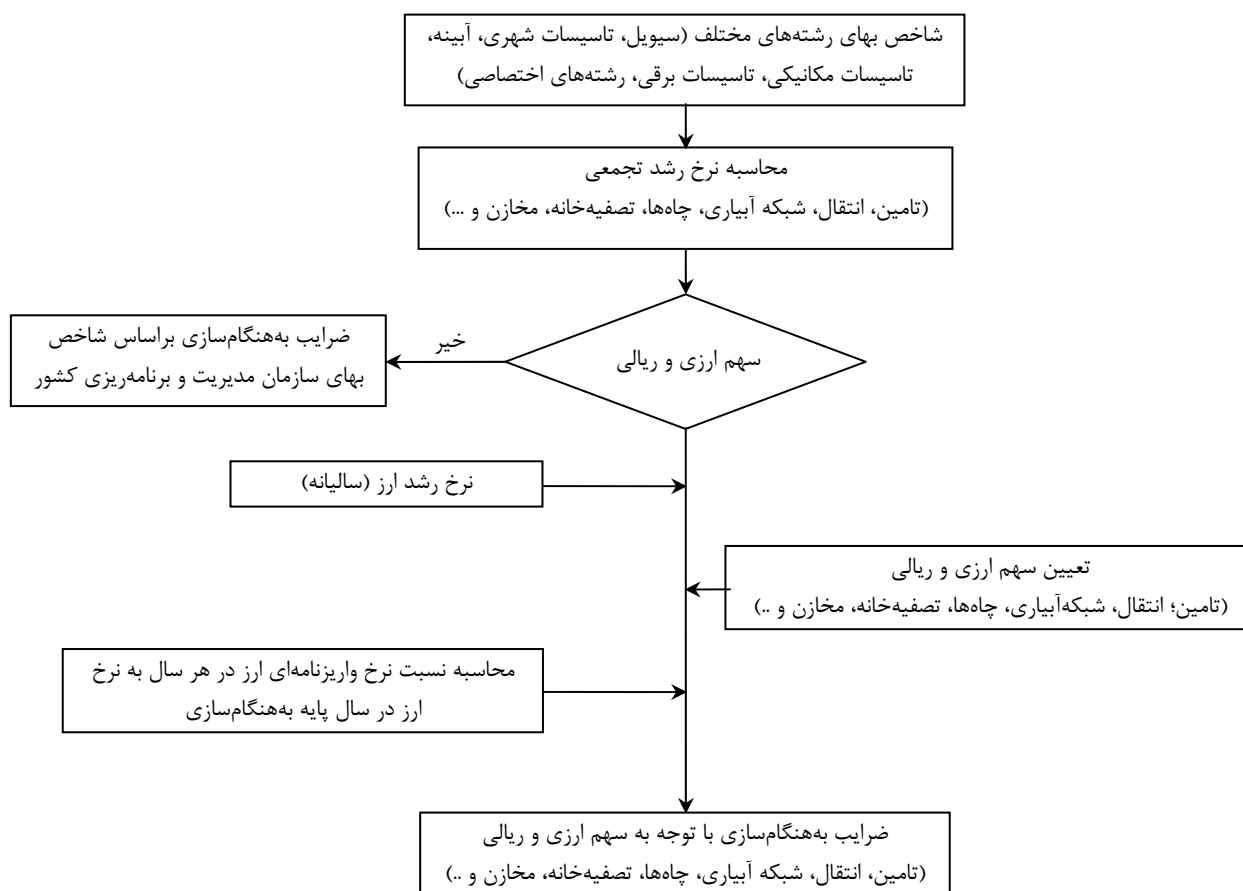
در محاسبه هزینه تمام شده آب به طور عمده به اطلاعات سرمایه گذاری، هزینه های نگهداری و بهره برداری و احجام آب (شامل ظرفیت اسمی و حجم آب تحویلی) نیاز می باشد. اطلاعات سرمایه گذاری های انجام شده در راستای ساخت تاسیسات تامین و انتقال آب به دو شکل موجود است. اطلاعات مربوط به سرمایه گذاری منعکس در دفاتر و موافقتنامه های مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه ریزی سابق (ارقام تاریخی) و ارقام مربوط به تجدید ارزیابی تاسیسات تامین و انتقال آب که آخرین آن مربوط به سال ۱۳۸۱ می باشد (ارقام تجدید ارزیابی). ارقام تجدید ارزیابی دارایی ها دارای مشکلات و ابهاماتی است که در قسمت نارسایی های مربوط به محاسبه هزینه تمام شده به آن پرداخته شده است اما این ارقام تنها اطلاعات موجود و در دسترس در راستای محاسبه هزینه تمام شده آب می باشد.

از آنجایی که شرکت های سهامی آب منطقه ای در سال ۱۳۸۱ اقدام به تجدید ارزیابی دارایی های خود نموده اند، برای محاسبه قیمت تمام شده آب از ارقام تجدید ارزیابی سال ۱۳۸۱ استفاده شده است. اطلاعات لازم از طریق تهیه و تدوین پرسشنامه و مکاتبه با شرکت های سهامی آب منطقه ای قابل جمع آوری شده است. اطلاعات مورد درخواست شامل ارقام تجدید ارزیابی دارایی ها و تاسیسات تامین و انتقال آب تحت مالکیت شرکت های سهامی آب منطقه ای، هزینه های نگهداری و بهره برداری ساختمان ها و تاسیسات مرتبط با تامین و انتقال آب، عمر مفید باقی مانده تاسیسات و ساختمان ها، ظرفیت اسمی، ظرفیت محقق شده (تحویلی) تاسیسات تامین و انتقال آب در طی پنج سال گذشته، هزینه های نگهداری و بهره برداری استاندارد مطلوب تاسیسات و تجهیزات تامین و انتقال آب می باشد.

برای سال ۱۳۸۲ و بعد از آن ارقام تجدید ارزیابی دارایی‌ها در سال ۱۳۸۱ با استفاده از شاخص‌های سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به‌هنگام‌سازی شده است. از طرف دیگر هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری همان سال (قابل استخراج از دفاتر بودجه شرکت‌ها) انجام می‌شود. نمودار (۴-۴) نحوه محاسبه ضرایب تعدیل ارقام تجدید ارزیابی دارایی‌ها را برای سال‌های بعد از تجدید ارزیابی نشان می‌دهد.

جدول ۴-۲- اطلاعات مورد استفاده و جمع‌آوری شده به تفکیک هر یک از انشعابات

نام تاسیسات		تا انشعاب اول روستایی خط کوت امیر					تا انشعاب مرغزار
آبگیر	ساختمان تصفیه‌شده	تاسیسات تصفیه‌شده	ساختمان‌های اداری	تاسیسات پمپاژ	مخازن	خط انتقال	
۲۴۷۷۰	۵۴۰۰۰	۵۴۶۸	۲۳۵۰۴	۷۲۰۰۰	۲۳۰۲	۲۷۱۸۹۵	تجدید ارزیابی سال ۸۱٪
۲۰	۲۰	۱۰	۲۰	۱۰	۲۰	۲۰	عمر مفید (سال)
۸۶۲۲		۸۶۲۲					هزینه نگهداری و بهره‌برداری *
-		۱۸۵					ظرفیت اسمی
۱۵		۱۲۴					ظرفیت تحقق‌یافته (حجم فروش) **
							* میلیون ریال
							** میلیون مترمکعب

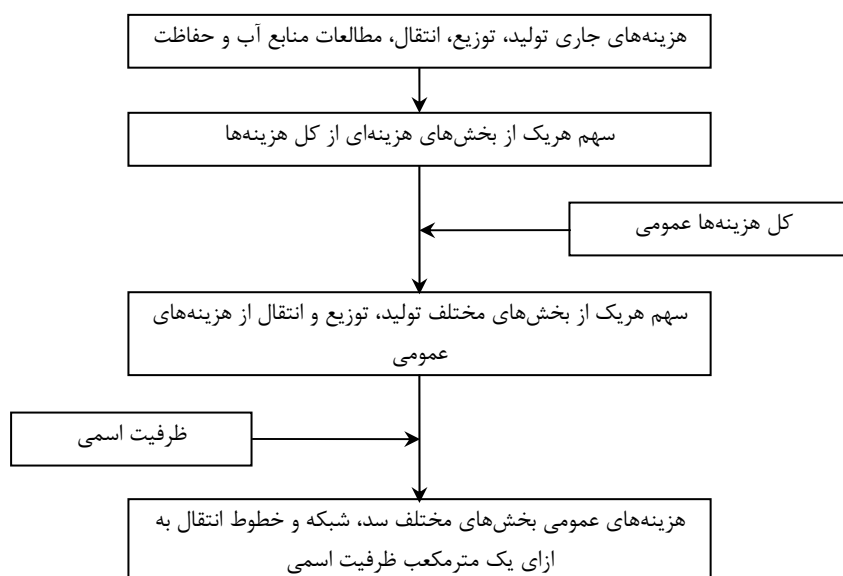

نمودار ۴-۴- فرآیند ضرایب به‌هنگام‌سازی در حالت‌های با و بدون در نظر گرفتن سهم ارزی و ریالی

۴-۲-۶-۱- مفروضات و روش انجام محاسبات

از آنجایی که سیستم ثبت ارقام درآمدها و هزینه‌ها در شرکت‌های آب منطقه‌ای به نحوی نمی‌باشد که بتوان برای هر یک از طرح‌ها و انشعابات اطلاعات مورد نیاز در راستای محاسبه هزینه تمام شده آب را استخراج نمود در این قسمت، از فروشی برای تفکیک ارقام سرمایه‌گذاری انجام شده و همچنین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری استفاده شده است که در جهت روشن تر شدن محاسبات انجام شده به‌طور خلاصه به آن‌ها اشاره می‌شود.

- در تفکیک هزینه‌های تعمیر و نگهداری تاسیسات تامین و انتقال آب بر حسب انشعابات مختلف، معیار تفکیک هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری هر انشعاب، پس از مشورت با کارشناسان مالی براساس نسبت ارقام تجدید ارزیابی در هر انشعاب به جمع کل رقم تجدید ارزیابی آن تاسیسات می‌باشد. به‌طور مثال اگر ۲۰ درصد از ارزش تجدید ارزیابی و دارایی‌های موجود در تاسیسات تامین و انتقال آب یک مجموعه قبل از انشعاب اول قرارداد معادل ۲۰ درصد از هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری کلی مجموعه به عنوان هزینه نگهداری و بهره‌برداری انشعاب اول در نظر گرفته شده است.
- در تعیین عمر مفید باقی مانده تاسیسات و ساختمان‌های مورد استفاده در این طرح‌ها (در صورتی که عمر مفید باقی مانده ارزیابی و یا ارسال نشده باشد) علاوه بر سال ساخت و بهره‌برداری، بخشنامه وزارت اقتصاد و دارایی و نظر کارشناسان شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای ملاک عمل قرار می‌گیرد. مقایسه ارقام عمر مفید براساس معیارهای فوق امکان خطا را کاهش خواهد داد.
- هزینه‌های عمومی و اداری سازمان‌ها نیز به تفکیک شرب، کشاورزی، صنعت و سایر براساس سهم هزینه‌های مراکز مختلف هزینه (تولید، توزیع، انتقال، حفاظت و مطالعات) از کل هزینه‌های شرکت منعکس در عملکرد بودجه شرکت‌ها قابل برآورد است.

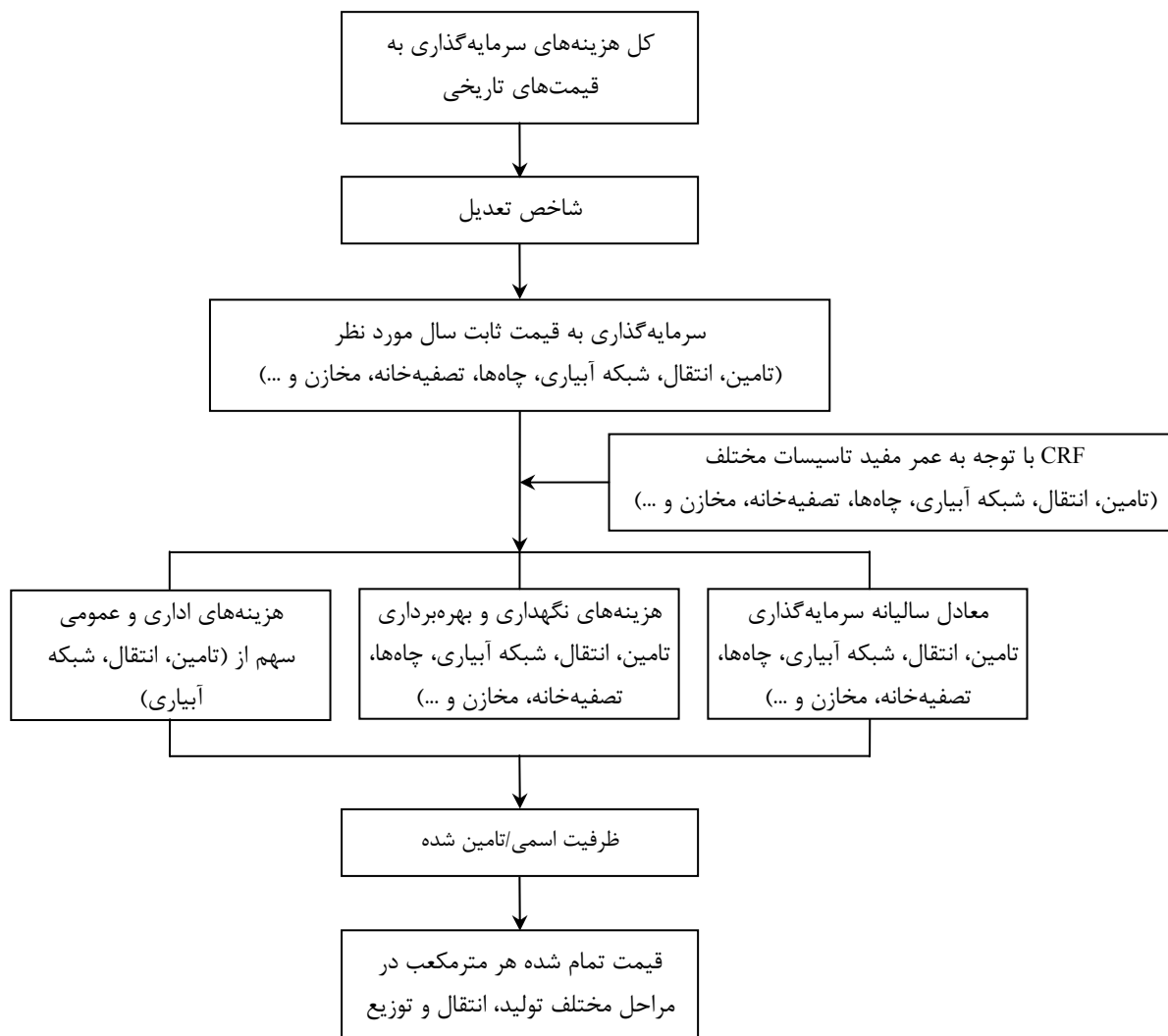
نمودار ۴-۵- فرآیند محاسبات هزینه عمومی هر مترمکعب آب

قیمت تمام شده هر مترمکعب آب، از جمع هزینه‌های سالیانه تعمیر و نگهداری هر مترمکعب آب تحویلی و هزینه استهلاک سالیانه هر مترمکعب (براساس ظرفیت اسمی) به دست می‌آید. به عبارت دیگر:

$$P = \frac{OM}{RC} + \frac{AD}{NC}$$

به طوری که P قیمت تمام شده آب در هر انشعاب هر مترمکعب، OM هزینه نگهداری و بهره‌برداری در هر انشعاب، RC ظرفیت محقق شده (تحویلی) تامین آب در سال، AD استهلاک سالیانه تاسیسات و ساختمان‌های مربوط به تامین و انتقال آب در هر انشعاب و NC ظرفیت اسمی در هر انشعاب می‌باشد.

نمودارهای (۴-۶) نحوه گردش اطلاعات دریافتی از شرکت‌ها و مراحل محاسبات لازم برای تعیین هزینه تمام شده آب را نشان می‌دهد.

نمودار ۴-۶- فرآیند محاسبه قیمت تمام شده هر مترمکعب آب

۴-۳- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب حق‌النظاره‌ها

فرآیند پیشنهاد و تصویب تعرفه حق‌النظاره به تفکیک هر یک از مصارف به شرح زیر است.

۴-۳-۱- کشاورزی

براساس ماده (۳) قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و سرمازدگی مصوب ۸۳/۸/۲۵ از ابتدای سال ۱۳۸۴ دریافت هرگونه وجهی بابت تعرفه برداشت از منابع زیرزمینی (حق‌النظاره) ممنوع است. همچنین براساس دستورالعملی که از طرف معاونت برنامه‌ریزی و نظارت وزارت نیرو در پاییز سال ۱۳۸۴ صادر شده، دریافت حق‌النظاره در قبال مصرف منابع آب سطحی مهار نشده نیز غیرقانونی است. بنابراین برای حق‌النظاره کشاورزی و آب‌های سطحی مهار نشده که به دریا میریزند گردش کاری وجود ندارد.

۴-۳-۲- شرب و بهداشت

از آنجایی که بخشی از آب مشترکین شرکت‌های آب و فاضلاب شهری^۱ از طریق برداشت از منابع آب زیرزمینی تامین می‌شود. این شرکت‌ها تعرفه‌ای به عنوان تعرفه برداشت از منابع زیرزمینی (حق‌النظاره) پرداخت می‌نمایند. بررسی و پیشنهاد تعرفه حق‌النظاره آب زیرزمینی برداشت شده توسط شرکت‌های آب و فاضلاب شهری از چاه‌هایی که با مجوز شرکت‌های آب منطقه‌ای احداث شده است، هم‌زمان با تعرفه آب بها و در قالب بند (ب) تبصره‌های ابلاغی، تهیه و توسط معاونت امور آب جهت بررسی و تایید وزیر نیرو ارسال می‌شود.

تعرفه برداشت از منابع آب زیرزمینی جهت مصارف شرب شهری براساس هزینه‌های انجام شده برای اقدامات زیر و با توجه به برخی ملاحظات بر حسب ریال بر مترمکعب تعیین و پس از تایید وزیر نیرو جهت اجرا ابلاغ می‌شود.

- حفاظت از حریم منابع آب‌های زیرزمینی.
- جلوگیری از برداشت بی‌رویه و غیرمجاز به منظور حفظ منافع دارندگان پروانه چاه.
- مطالعات تعیین عمق آب به منظور پاسخ‌گویی به متقاضیان کف شکنی چاه‌ها براساس تغییرات سطح آب.
- مطالعات کنترل کیفیت و مطالعات کمی آب زیرزمینی.
- اجرای طرح‌های مربوط به افت سطح آب.
- نوع دشت (ممنوعه، ممنوعه بحرانی و آزاد).
- تقسیم‌بندی مناطق مختلف: براساس این تقسیم‌بندی استان‌های مختلف کشور در قالب چهارگروه تقسیم‌بندی شده‌اند و تعرفه برداشت آب از منابع آب زیرزمینی در هر یک از این چهار گروه یکسان می‌باشد.

۱- براساس قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی، این شرکت‌ها از پرداخت حق‌النظاره معاف می‌باشند. از سال ۱۳۸۲ که این شرکت‌ها به مجموعه وزارت نیرو منتقل شده‌اند براساس نظر وزیر نیرو و به منظور کمک به این شرکت‌ها کماکان مشمول معافیت از پرداخت حق‌النظاره می‌باشند.

۴-۳-۳- پرورش آبزیان

تعرفه حق‌النظاره پرورش آبزیان براساس بند «و» مصوبه شماره ۳۴/۷۰۹ سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد دریافت می‌شود. ارقام ارائه شده در مصوبه مزبور دارای هیچ‌گونه مبنا و روش‌شناسی محاسباتی خاص و قابل ارائه نبوده و از سال فوق تاکنون نیز مصوبه مذکور ترمیم و اصلاح نشده است. لیکن شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس ردیف (۳) بند «ج» تبصره ۱۹ قانون برنامه دوم (۲۵٪ افزایش سالیانه) و ماده (۵) قانون برنامه سوم (۱۰٪ افزایش سالیانه) تعرفه رقم پایه (۲ریال) را افزایش داده‌اند.

۴-۳-۴- صنعت و خدمات

تعرفه حق‌النظاره صنعت و خدمات همانند تعرفه حق‌النظاره پرورش آبزیان براساس بند «و» مصوبه شماره ۳۴/۷۰۹ سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد دریافت می‌شود. ارقام ارائه شده در مصوبه مزبور دارای هیچ‌گونه مبنا و روش‌شناسی محاسباتی خاص و قابل ارائه نبوده و از سال فوق تاکنون نیز مصوبه مذکور ترمیم و اصلاح نشده است. ولی شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس ردیف (۳) بند «ج» تبصره ۱۹ قانون برنامه دوم (۲۵٪ افزایش سالیانه) و ماده (۵) قانون برنامه سوم (۱۰٪ افزایش سالیانه) تعرفه رقم پایه (۲ریال) را افزایش داده‌اند. لازم به توضیح است که برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای نیز تعرفه مصارف فوق را برمبنای تعرفه حق‌النظاره ابلاغی آب شرب که هرساله جهت شرکت‌های آب منطقه‌ای و آبفا ابلاغ می‌شود تعیین می‌نمایند. تعداد محدودتری از شرکت‌ها نیز براساس مصوبات داخلی هیات مدیره خودعمل می‌نمایند.

از آنجایی که اولاً مصوبه برنامه سوم مبنی بر افزایش ۱۰ درصدی نرخ‌ها بدون تصویب شورای اقتصاد قانونی نمی‌باشد و ثانیاً برخی از شرکت‌ها در به‌کارگیری افزایش نرخ‌ها ارقام را رند و برخی ارقام دقیق را مبنای محاسبات قرار داده‌اند، پس از گذشت ۱۷ سال از مصوبه مزبور شرکت‌های آب منطقه‌ای حتی در رقم فعلی حق‌النظاره دراین بخش دارای اختلافات زیادی می‌باشند.

شایان ذکر است که در سال ۱۳۸۳ به‌منظور اصلاح و تعدیل بند «و» مصوبه شورای اقتصاد، پیشنهاد اصلاحی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت طرح در شورای اقتصاد ارسال شده است که تاکنون بدون پاسخ مانده است. تعرفه بخش صنعت در این پیشنهاد برمبنای ارزش افزوده ایجاد شده در بخش صنعت به ازای مصرف یک مترمکعب آب، تنظیم و ارائه شده است.

۴-۴- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب هزینه های جبرانی

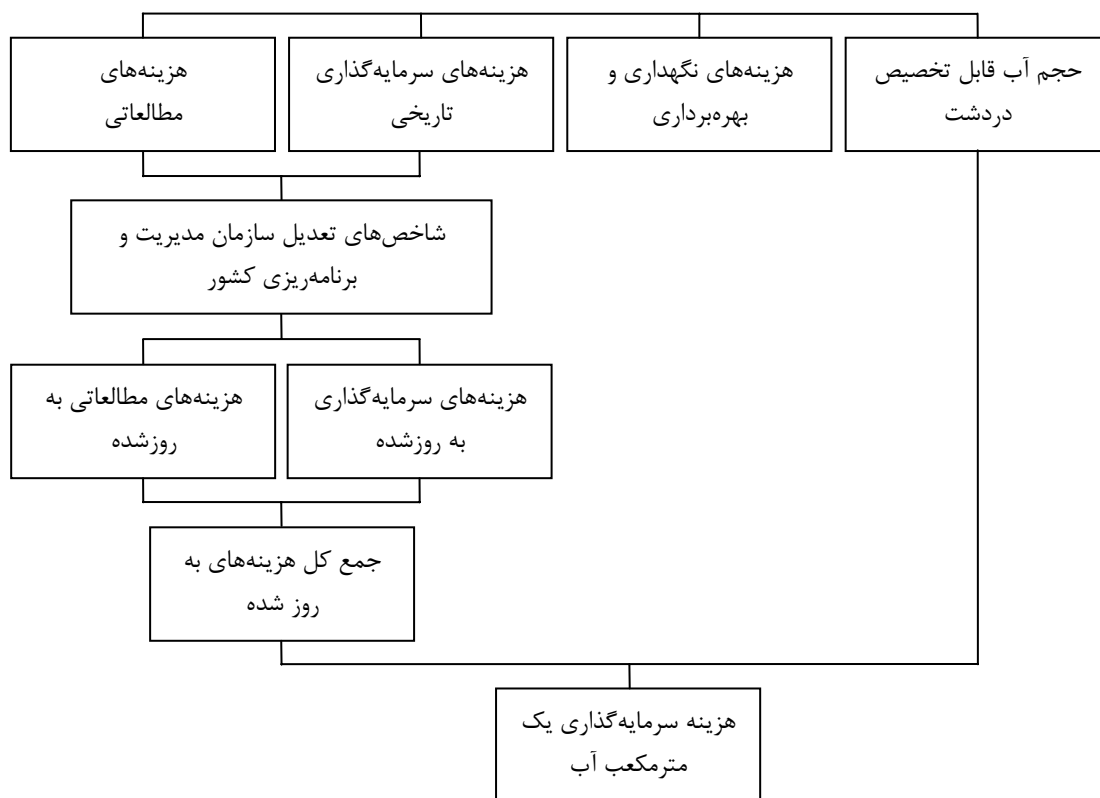
۴-۴-۱- روش فعلی محاسبه تعرفه هزینه های جبرانی

تا زمان تدوین این راهنما، شیوه نامه مربوط به آیین نامه قوانین مربوط به هزینه های جبرانی مورد عمل قرار نگرفته است. آخرین شیوه نامه ای که در این خصوص مورد عمل می باشد مربوط به شیوه نامه ابلاغی به شرکت ها در سال ۱۳۸۲ می باشد. (پیوست)

شیوه نامه سال ۱۳۸۲ بر مبنای محاسبه هزینه سرمایه گذاری یک مترمکعب آب قابل تخصیص از محل سفره های آب زیرزمینی در هر دشت ممنوعه با استفاده از اطلاعات مربوط به طرح های جایگزینی و تعادل بخشی تنظیم شده است. بر مبنای شیوه نامه فوق هزینه های تاریخی سرمایه گذاری طرح های جایگزینی با استفاده از شاخص میانگین رشد راه، باند فرودگاه، زیرسازی راه آهن و هزینه های تاریخی سرمایه گذاری طرح های انتقال آب با استفاده از شاخص میانگین رشد خطوط انتقال آب، منتشر شده توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی به نرخ روز محاسبه می شود. سپس هزینه های سرمایه گذاری به روز شده بر حجم آب قابل تخصیص از محل اجرای طرح تقسیم شده و هزینه سرمایه گذاری یک مترمکعب آب در اثر اجرای طرح به دست می آید. به منظور محاسبه هزینه سرمایه گذاری هر مترمکعب آب در هر دشت نیز مجموع هزینه های انجام شده در هر دشت بر رقم آب تخصیص داده شده در هر دشت تقسیم می شود. ضمناً اطلاعات مربوط به هزینه های نگهداری و بهره برداری نیز در شیوه نامه مزبور اخذ ولی در روند محاسبات بی اثر می باشد.

لازم به توضیح است در شیوه نامه مزبور تعرفه پیشنهادی هیات مدیره شرکت و قیمت بازار محلی آب نیز می باید ارائه شود. ضمن آن که براساس شیوه نامه مزبور در دشت هایی که فاقد طرح جبرانی می باشند ولی در ارتباط هیدرولیکی با دشت های مجاور دارای طرح جبرانی قرار دارند و دارای مجوز تخصیص نیز می باشند تعرفه معادل دشت مجاور دارای طرح جبرانی و یا متوسط تعرفه دریافتی از سایر دشت ها باید پیشنهاد شود.

نمودار (۴-۷) نحوه محاسبه هزینه سرمایه گذاری یک مترمکعب آب در حوضه هر دشت را براساس شیوه نامه مورد عمل سال ۱۳۸۲ را نشان می دهد.

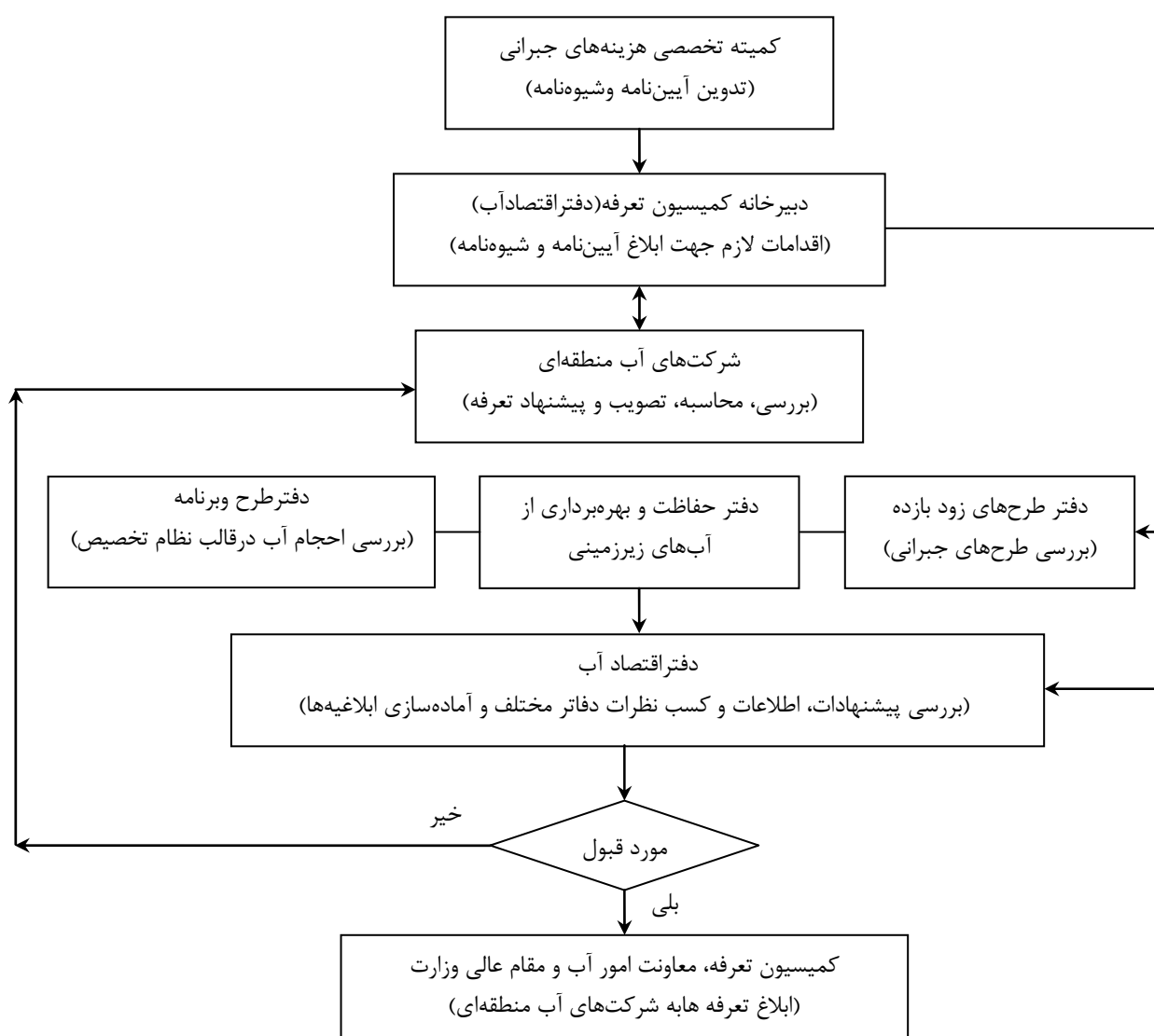
نمودار ۴-۷- نحوه محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب طرح‌های جبرانی

۴-۴-۲- روند پیشنهاد و تصویب تعرفه هزینه‌های جبرانی

شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس آخرین شیوه‌نامه محاسباتی ابلاغ شده توسط معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی شرکت مدیریت منابع آب، نسبت به تکمیل اطلاعات مربوط به طرح‌های جبرانی و جایگزینی، محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری برای تامین یک مترمکعب آب و پیشنهاد تعرفه یک مترمکعب آب در هر دشت اقدام می‌نمایند. دبیرخانه کمیته تخصصی تعرفه آب بهای زیرزمینی تعرفه آب اطلاعات فوق را به دفاتر ستادی حفاظت و بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و طرح‌های زودبازده جهت تایید اطلاعات تخصصی مربوط به ممنوعیت و یا عدم ممنوعیت دشت‌ها و همچنین تایید طرح‌های جبرانی ارائه شده و نیز واحد تخصیص آب جهت تایید تخصیص آب در دشت مورد نظر ارائه می‌نماید. دفتر برنامه‌ریزی منابع آب پس از کسب نظرات دفاتر ستادی و بررسی اطلاعات دریافت شده، چنانچه اطلاعات دارای نواقصی باشند آن‌ها را جهت تکمیل به شرکت‌ها عودت داده در صورت کامل بودن اطلاعات، تعرفه‌های مذکور را با توجه به ضوابط مصوب کمیته تخصصی جهت ابلاغ آماده می‌نماید. تعرفه‌های آماده شده پس از تایید کلیه اعضا کمیته تخصصی و تایید کارشناس تکمیل کننده اطلاعات در هر آب منطقه‌ای، جهت ابلاغ به مقام وزیر نیرو ارائه می‌شود. روند گردش کار تعیین و ابلاغ تعرفه هزینه‌های جبرانی در نمودار (۴-۸) ارائه شده است.

لازم به توضیح است، با تصویب قوانین «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» و «ماده (۵۷) قانون الحاق مواردی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» و ارسال آیین‌نامه جدید

برای دو قانون مذکور، روند فوق الذکر با توجه به آیین نامه ارسالی تا حدودی متفاوت می باشد. بدین ترتیب که ابتدا شرکت های آب منطقه ای باید طرح های جبرانی و جایگزینی خود را به دبیرخانه کمیته های تخصصی تعرفه آب (دفتر برنامه ریزی منابع آب) ارسال نمایند. پس از تایید طرح های ارائه شده توسط دفاترستادی ذی ربط، واحد تخصیص آب باتوجه به حجم آب قابل تغذیه به سفره های آب زیرزمینی توسط طرح های مذکور، نسبت به اعلام تخصیص آب در حوضه دشت مورد نظر اقدام می نماید. پس از آن دفاتر اقتصاد می تواند نسبت به محاسبه و تایید تعرفه های پیشنهاد شده اقدام نماید. ضمن آن که موضوع بررسی طرح های تعادل بخشی نیز مستقیماً توسط دفتر حفاظت و بهره برداری از آب های زیرزمینی انجام می پذیرد و دفتر طرح های زودبازده از روند بررسی این طرح ها خارج شده است.

نمودار ۴-۸- گردش کار تعیین و ابلاغ تعرفه هزینه های جبرانی

۴-۵- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب هزینه‌های کارشناسی

این تعرفه به دو بخش هزینه کارشناسی آب‌های زیرزمینی و هزینه کارشناسی تعیین حد بستر و حریم تقسیم می‌شود که به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴-۵-۱- روش فعلی محاسبه هزینه‌های کارشناسی

تا سال ۱۳۸۵ هیچ‌گونه مبنای محاسباتی برای تعیین تعرفه هزینه‌های کارشناسی در سوابق وجود ندارد. به دنبال تشکیل کمیته تعیین مبنای محاسباتی هزینه‌های کارشناسی در سال ۱۳۸۱ و تعیین مبنای برای محاسبه تعرفه؛ در سال ۱۳۸۵ برای اولین بار مبنای فوق مورد استفاده به منظور تعیین و ابلاغ تعرفه‌های هزینه‌های کارشناسی موضوع ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب و ماده (۹) آیین‌نامه تعیین حریم و بستر رودخانه‌ها قرار گرفت.

به منظور اخذ اطلاعات و محاسبه تعرفه‌ها در سال ۱۳۸۵ شیوه‌نامه به این منظور تهیه و به کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای ارائه شد. مبنای کلی شیوه‌نامه فوق محاسبه حقوق و مزایای کارشناسان، تکنسین‌ها و کارکنان امور دفتری و اجاره وسایط نقلیه ذی ربط در موضوع کارهای کارشناسی و همچنین سهم هزینه‌های آب، برق، سوخت، مخابرات، استهلاک و هزینه‌های متفرقه و همچنین تعداد گروه‌های کارشناسی در حوزه عملیات کارشناسی شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌باشد.

روش ارائه شده در شیوه‌نامه مزبور برای محاسبه تعرفه‌ها در حوزه هر شرکت آب منطقه‌ای به شرح ذیل می‌باشد:

– اطلاعات کلی تعیین هزینه‌های کارشناسی (نمودار ۴-۹) شامل:

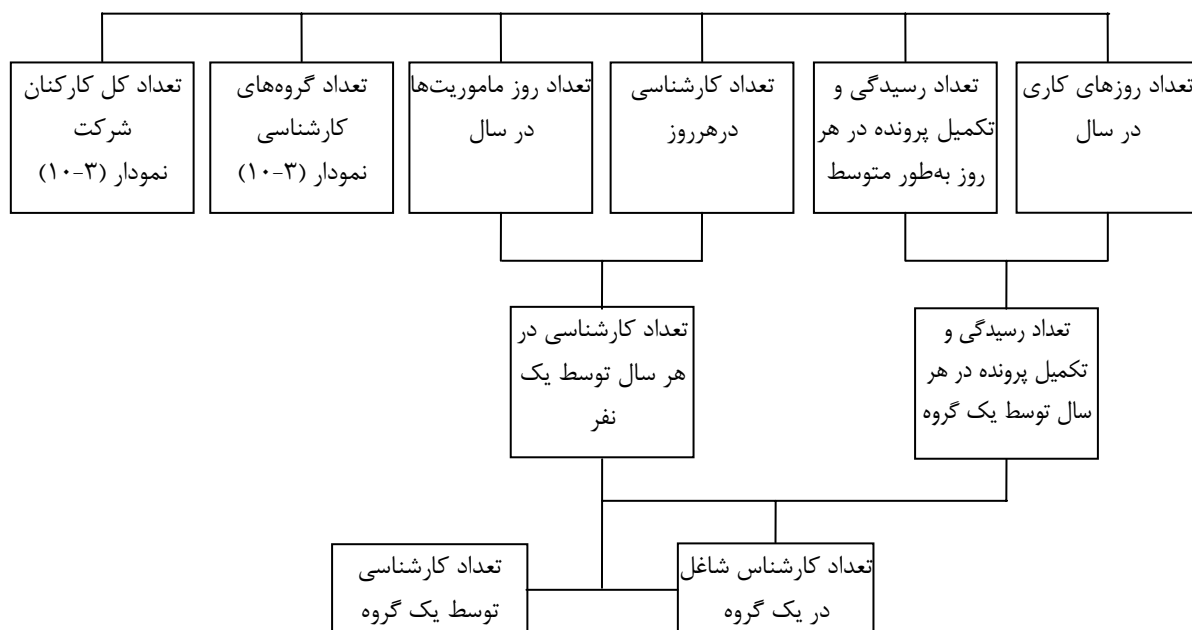
- تعداد روزهای کاری در سال و تعداد روزهای ماموریت در سال
- تعداد رسیدگی به پرونده‌ها و تعداد کارشناسی توسط یک گروه در روز
- تعداد گروه‌های کارشناسی و تعداد کل کارکنان شرکت

– محاسبات هزینه‌ها به منظور محاسبه متوسط هزینه تمام شده یک مورد کار کارشناسی توسط یک گروه

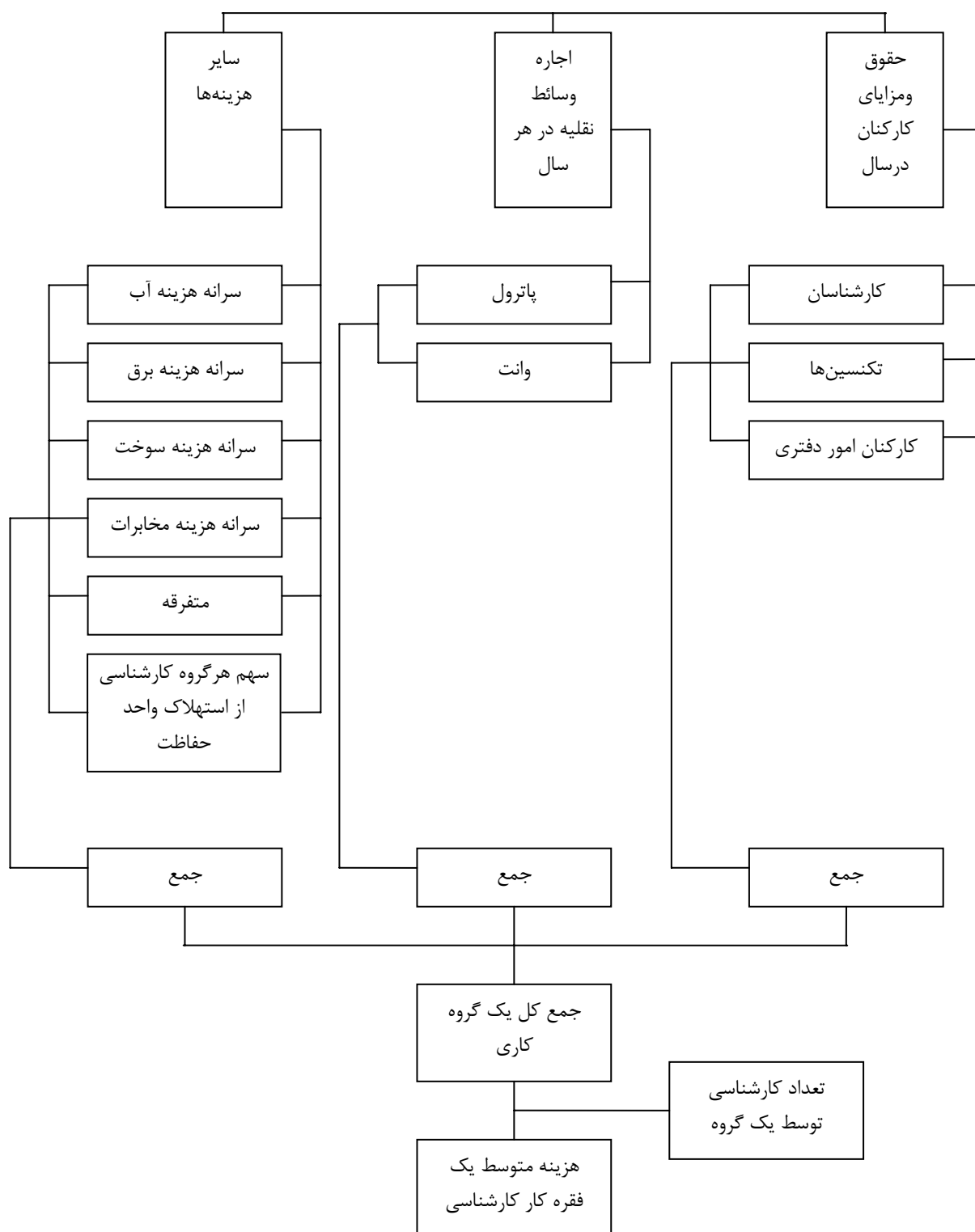
– محاسبه تعرفه بر مبنای متوسط هزینه تمام شده یک مورد کار کارشناسی و عناوین کارهای مختلف کارشناسی

نمودار شماره (۴-۱۰) نحوه محاسبه هزینه تمام شده یک مورد کار کارشناسی و نمودار (۴-۱۱) تعیین تعرفه برای

کارهای مختلف کارشناسی را براساس شیوه‌نامه مورد عمل سال ۱۳۸۵ نشان می‌دهد.

نمودار ۴-۹- نحوه تعیین اطلاعات کلی مورد نیاز در هزینه های کارشناسی

نمودار ۴-۱۰- محاسبه هزینه‌های کارشناسی

نمودار ۴-۱۱- محاسبه تعرفه هزینه های کارشناسی

۴-۵-۲- پیشنهاد و تصویب هزینه های کارشناسی

این تعرفه به دو بخش هزینه کارشناسی آب های زیرزمینی و هزینه کارشناسی تعیین حد بستر و حریم تقسیم می شود که به طور جداگانه مورد بررسی قرار می گیرد.

۴-۵-۲-۱- هزینه کارشناسی آب های زیرزمینی

تعرفه هزینه های کارشناسی موضوع ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب تا سال ۱۳۸۱ بدون هیچ گونه پشتوانه اطلاعاتی و رشد ثابت ارقام پایه در بعضی از سال ها توسط ستاد امور آب پیشنهاد و توسط وزیر نیرو ابلاغ می شده است. در سال ۱۳۸۱ به منظور تکمیل و اصلاح تعرفه هزینه های کارشناسی کار گروهی تشکیل و گروه مذکور پیشنهادی ارائه داد که براساس آن ضمن ارائه پیشنهاد تعرفه برای بعضی از کارهای کارشناسی جدید، تعرفه هزینه های کارشناسی بر مبنای محاسبه متوسط هزینه تمام شده ای که شرکت های آب منطقه ای در حوزه واحدهای حفاظت و بهره برداری خود برای یک فقره عملیات کارشناسی متحمل می شوند تنظیم شده است. این پیشنهاد در سال ۱۳۸۴ به ستاد کنترل و بررسی قیمت ها ارائه شد که با توجه به تصویب تبصره ذیل قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم، افزایش تعرفه ها مورد موافقت قرار نگرفت. در سال ۱۳۸۵ با توجه به نظر معاونت حقوقی وزارت نیرو، مبنی بر عدم شمولیت تبصره ذیل قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم بر تعرفه هزینه های کارشناسی، پیشنهاد مزبور پس تکمیل اطلاعات مجدداً

جهت تصویب به وزیر نیرو ارائه شد که در تاریخ ۸۵/۱۰/۱۷ توسط ایشان به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ شد. پس از آن نیز در سال ۱۳۸۷ تعرفه هزینه‌های کارشناسی بر مبنای ۱۰ درصد رشد نسبت به تعرفه‌های سال ۱۳۸۵ ابلاغ شد.

۴-۵-۲- کارشناسی تعیین حد بستر و حریم

تعرفه هزینه‌های کارشناسی موضوع ماده (۹) آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی برای اولین بار در سال ۱۳۸۳ با تشکیل کارگروهی مورد بررسی قرار گرفت. براین اساس تعیین تعرفه بر مبنای محاسبه هزینه‌های گردش کار در واحدهای حفاظت و مهندسی رودخانه و سواحل انجام پذیرفت. تعرفه‌های مزبور برای اولین بار در سال ۱۳۸۴ پس از تایید ستاد امور آب، توسط وزیر محترم نیرو ابلاغ شد. در سال ۱۳۸۵ تعرفه‌این هزینه‌های کارشناسی نیز بر مبنای محاسبه متوسط هزینه تمام شده یک فقره عملیات کارشناسی هم زمان با ابلاغ تعرفه‌های موضوع ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب در تاریخ ۸۵/۱۰/۱۷ به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ شد. لیکن با ابطال ماده (۹) آیین‌نامه توسط دیوان عدالت اداری تعرفه کارشناسی ماده فوق از تعرفه‌های ابلاغی سال ۱۳۸۷ حذف شد.

۴-۶- فرآیند محاسبه، پیشنهاد و تصویب حق اشتراک

فرآیند پیشنهاد و تصویب تعرفه حق اشتراک مصارف مختلف تا حدودی متفاوت است. به همین دلیل فرآیند مذکور برای هریک از مصارفی که تاکنون دارای روش‌شناسی محاسبه حق اشتراک بوده‌اند، به صورت جداگانه ارائه می‌شود.

۴-۶-۱- کشاورزی

پس از احراز امکان پذیری واگذاری آب مازاد هر طرح در چارچوب مجوز تخصیص، با استفاده از مفاد ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، آیین‌نامه اجرایی آن و روش‌شناسی محاسبه تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی، فرآیند ذیل برای محاسبه، پیشنهاد، تصویب و ابلاغ تعرفه حق اشتراک انجام می‌گیرد:

۱- محاسبه اولیه تعرفه

دفتر برنامه‌ریزی شرکت آب منطقه‌ای مربوطه در قالب روش‌شناسی ابلاغی و با استفاده از اطلاعات مورد نیاز حق اشتراک هر طرح را محاسبه و به مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای ارائه می‌نماید.

۲- بررسی تعرفه پیشنهادی در کمیته منطقه‌ای تعرفه

تعرفه پیشنهادی دفتر برنامه‌ریزی شرکت آب منطقه‌ای در کمیته منطقه‌ای تعرفه که اعضا آن نمایندگان معاونت‌ها و دفاتر ذی‌ربط و کارشناسان مرتبط هستند بررسی می‌شود.

۳- تصویب حق اشتراک در هیات مدیریت شرکت آب منطقه ای

هیات مدیره شرکت آب منطقه ای پیشنهاد دریافتی از کمیته منطقه ای تعرفه را بررسی و بعد از اعمال اصلاحات مورد نیاز به عنوان تعرفه پیشنهادی شرکت به کمیته تخصصی تعرفه های آب سطحی ارسال می کند.

۴- بررسی تعرفه پیشنهادی در دبیرخانه (کمیته تخصصی تعرفه های آب سطحی)

حق اشتراک پیشنهادی شرکت های آب منطقه ای توسط کمیته تخصصی مورد بررسی قرار گرفته و در صورت نیاز، با هماهنگی شرکت آب منطقه ای مربوطه، اصلاحات لازم بر روی تعرفه پیشنهادی انجام می گیرد و به کمیته تخصصی ارسال می شود.

۵- بررسی و تایید تعرفه پیشنهادی در کمیته تخصصی

در کمیته تخصصی، تعرفه پیشنهادی شرکت های آب منطقه ای بررسی و در صورت تایید توسط مدیرعامل شرکت مدیریت منابع آب برای تایید و امضاء معاون وزیر نیرو در امور آب و آبفا، ارسال می شود.

۶- بررسی نهایی تعرفه پیشنهادی به وسیله معاون وزیر نیرو در امور آب و آبفا و ارسال آن برای وزیر نیرو

تعرفه پیشنهادی با تایید و امضای معاون وزیر نیرو در امور آب و آبفا، جهت ابلاغ آماده و به دفتر وزیر نیرو ارسال می شود.

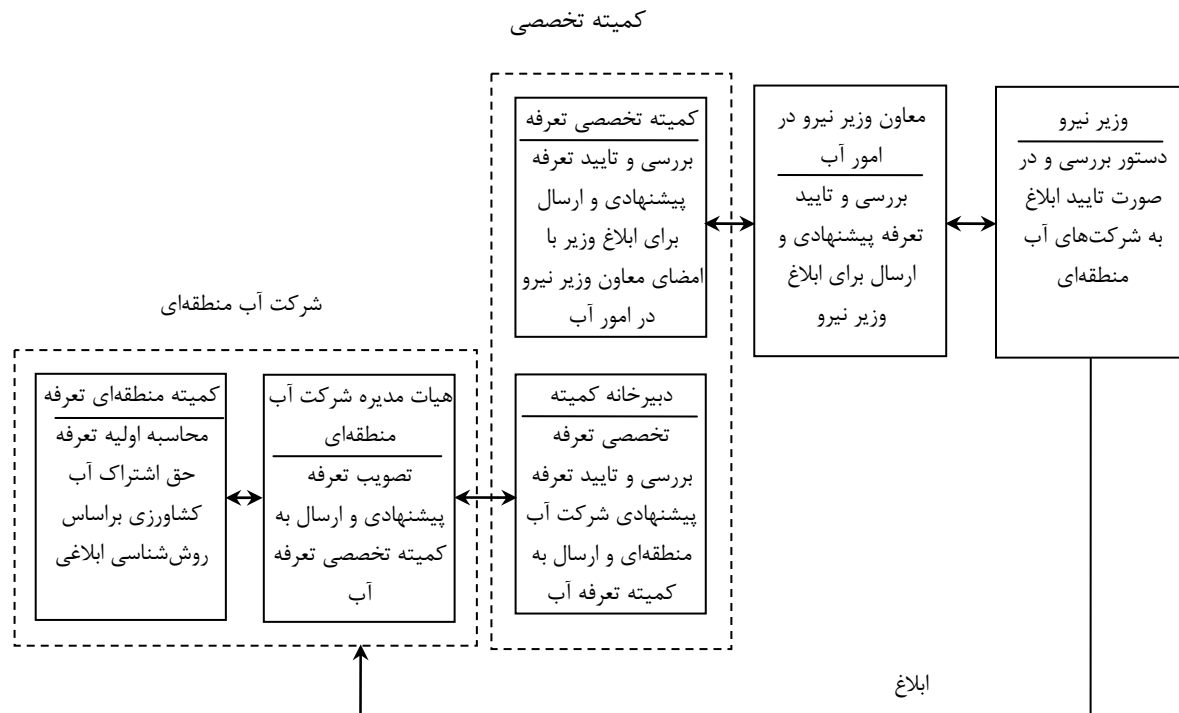
۷- ابلاغ تعرفه حق اشتراک کشاورزی توسط وزیر نیرو

تعرفه پیشنهادی پس از بررسی های لازم در حوزه ستادی وزارت نیرو، با امضای وزیر نیرو به شرکت آب منطقه ای مربوطه ابلاغ و در صورت ضرورت اعمال اصلاحات، قبل از ابلاغ وزیر نیرو به معاون وزیر در امور آب و از طریق ایشان به دفتر برنامه ریزی منابع آب، سپس به دبیرخانه کمیته تخصصی تعرفه جهت بررسی مجدد ارجاع می شود. اقدامات این زنجیره بار دیگر با همان گردش قبلی انجام و نهایتاً تعرفه حق اشتراک با امضای وزیر نیرو به شرکت های آب منطقه ای ابلاغ می شود. در نمودار شماره (۴-۵) گردش کار محاسبه، پیشنهاد، بررسی، تایید و تصویب و ابلاغ حق اشتراک آب کشاورزی ارائه شده است.

۴-۶-۲- آبی پروری

در حال حاضر به استناد ماده (۲۱) «آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران» - مصوب ۷۸/۴/۸ - تعرفه حق اشتراک آب هر ۱۰۰۰ مترمربع استخر آبی پروری (اعم از گرمایی و سردابی) معادل تعرفه حق اشتراک یک هکتار زراعت آبی همان منطقه است. بنابراین فرآیند پیشنهاد و تصویب تعرفه حق اشتراک آب استخرهای آبی پروری مستقل از حق اشتراک آب کشاورزی نیست. به عبارت دیگر با تصویب و ابلاغ تعرفه

حق اشتراک آب کشاورزی برای هر طرح، نیاز به ابلاغ مستقل تعرفه آب استخرهای آبی پروری نبوده و تنها با محاسبه ساده، تعرفه قابل دریافت، محاسبه می‌شود.

نمودار ۴-۱۲- گردش کار محاسبه، پیشنهاد، بررسی، تایید و تصویب و ابلاغ حق اشتراک آب کشاورزی

۴-۶-۳- صنعت و معدن

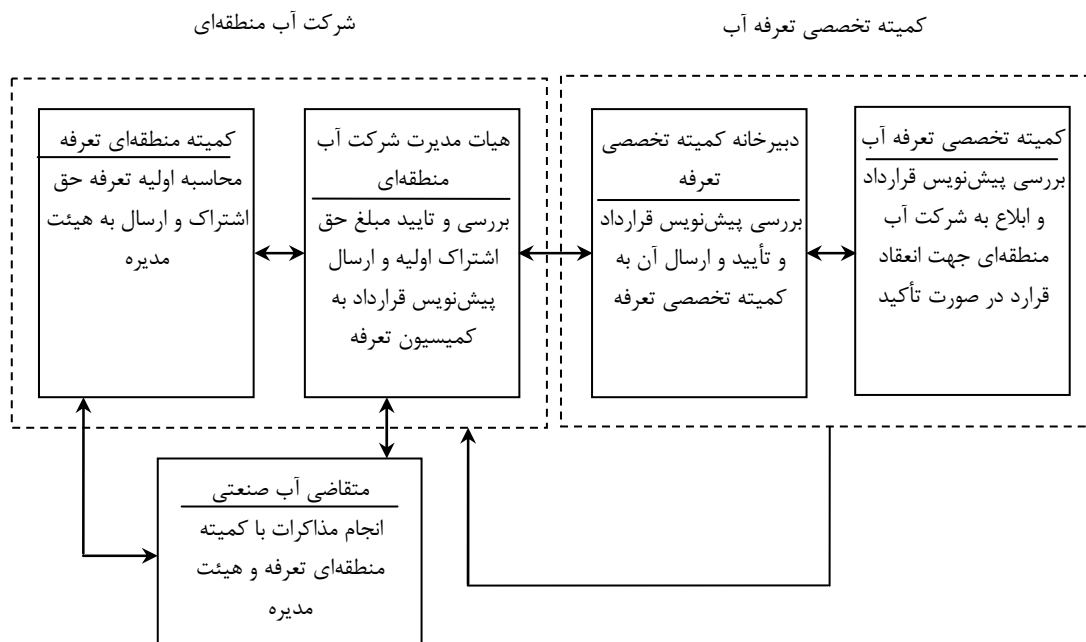
تعرفه حق اشتراک آب صنعت و معدن تا تابستان سال ۸۵ کاملاً براساس بخشنامه شماره ۴۷۱۸/۳۱/۱۰۰ مورخ ۷۸/۳/۱۲ وزیر وقت نیرو محاسبه و دریافت می‌شده است. براساس بخشنامه مذکور مراحل محاسبه، تصویب و نحوه دریافت حق اشتراک صنعت و معدن به‌عهده هیات مدیره شرکت بوده و نسخه‌ای از قرارداد پس از مبادله به معاونت امور آب ارسال می‌شده و تنها نحوه هزینه کردن وجوه حاصل از حق اشتراک صنعت و معدن با هماهنگی امور آب انجام می‌شده است.

از تابستان سال ۱۳۸۵ مقرر شد تعرفه حق اشتراک آب صنعت و معدن در شرکت آب منطقه‌ای مربوطه محاسبه شده و پیش‌نویس قرارداد قبل از مبادله جهت تایید به کمیته تخصصی ارسال شود. قابل ذکر است چارچوب محاسبه تعرفه حق اشتراک آب صنعت و معدن کماکان بخشنامه ۷۸/۳/۱۲ وزیر وقت نیرو است. با توجه به موارد مذکور گردش کار پیشنهاد و تصویب تعرفه حق اشتراک آب صنعت و معدن براساس نمودار (۳-۶) است.

قابل ذکر است در صورتی که حق اشتراک آب صنعتی همراه با آب بهای سالیانه دریافت شود براساس شرح مندرج در بند (۳-۱-۴) عمل خواهد شد.

۴-۶-۴- سایر مصارف

حق اشتراک سایر مصارف از جمله فضای سبز، دامداری ها و مرغداری ها دارای گردش کار مشخصی نیست و در بخش پیشنهادات، راهکارهای لازم ارائه خواهد شد. همچنین از شرکت های آبفا بابت تامین و انتقال آب شهری و روستایی حق اشتراک دریافت نمی شود.

نمودار ۴-۱۳ - گردش کار پیشنهاد، بررسی و تأیید حق اشتراک صنعت

۴-۶-۵- پساب (انواع مصارف)

حق اشتراک پساب شهری و صنعتی تاکنون به صورت مدون تهیه و تنظیم نشده است و در کمیته ای ویژه در معاونت برنامه ریزی و امور اقتصادی شرکت مدیریت منابع آب در دست بررسی است. گردش کار پیشنهادی محاسبه و ابلاغ تعرفه حق اشتراک پساب در مباحث آینده بررسی و ارائه خواهد شد. در صورتی که در نتیجه بررسی های فنی محرز شود که پساب تصفیه شده یک شهر منبع جدید آبی می باشد، حق اشتراک آن تعیین و ابلاغ می شود. در صورتی پساب تصفیه شده منبع جدید آبی تلقی می شود که تعهدات شرکت آب منطقه ای مربوطه در محدوده شهر مورد بررسی در زمینه حفظ حقوق بهره برداران و صاحبان منابع آب رعایت شده باشد. ممکن است نظام تعرفه حق اشتراک پساب شهری برحسب کمیت و ارزش اقتصادی پساب در محدوده مورد نظر متفاوت باشد.

تعرفه دیگر در زمینه پساب تصفیه شده، تعرفه پرداختی به شرکت های آبفا بابت تصفیه پساب است. تاکنون در این زمینه اتفاق نظر حاصل شده است که آن بخش از تصفیه پساب مشمول محاسبه تعرفه پرداختی به آبفا می شود که فراتر از سطح استاندارد تصفیه پساب و به منظور استفاده اقتصادی صورت گرفته باشد.

فصل ۵

کاستی‌ها و نارسایی‌های فرآیند تعیین

تا ابلاغ تعرفه‌ها

۵-۱- کلیات

در این فصل کاستی‌ها و نارسایی‌های موجود در انواع تعرفه‌ها را در قالب چهار محور عمده به شرح زیر طبقه‌بندی و نسبت به توضیح و تفسیر آن اقدام شده است. در مواردی که امکان ارائه بحث در قالب محورهای زیر فراهم نباشد تلاش شده است تا محورهای زیر حتی‌الامکان در تدوین کاستی‌ها و مشکلات لحاظ شود.

- مشکلات و نارسایی‌های عمومی (مشترک برای تمام تعرفه‌ها)
- نارسایی‌ها و مشکلات در زمینه تدوین و پیشنهاد تعرفه
- نارسایی‌ها و مشکلات در زمینه بررسی، تصویب و ابلاغ
- نارسایی‌ها و مشکلات در زمینه اعمال تعرفه
- نارسایی‌ها و مشکلات در زمینه نظارت تعرفه

۵-۲- مشکلات و نارسایی‌های عمومی

برخی از اهم مشکلات و نارسایی‌های که عمومیت دارد و در مورد تقریباً تمام تعرفه‌ها مشترک است به شرح زیر قابل تفکیک و تشریح است.

۵-۲-۱- پایین بودن تعرفه‌ها

براساس سیاست‌های دولت، تدوین تعرفه‌ها شامل ملاحظات مربوط به توان پرداخت شرکت‌های آب و فاضلاب در مورد مصارف شرب و یا توان پرداخت کشاورزان در مورد آب بهای کشاورزی نیز می‌باشد. براساس وضعیت جغرافیایی کشور، عمدتاً در مناطقی که با کمبود منابع آب مواجه هستیم و تامین و انتقال آب در آن مناطق با هزینه‌های بالای مواجه است توان پرداخت مردم نیز پایین است. توجه به توان پرداخت مردم امکان تعیین تعرفه‌ها در سطحی که بتواند هزینه تمام شده آب را پوشش دهد وجود ندارد.

در مصارف صنعتی که توان پرداخت بالایی نیز وجود دارد تعرفه‌ها در مواردی حتی پوشش هزینه تمام شده آب را نیز نمی‌دهد و کم توجهی به تعرفه مصارف صنعتی آب تا کنون مانع اخذ آب بهای بالا برای مصارف صنعتی شده است. این در حالی است که تعرفه آب بهای صنعتی مشترکین صنعتی شرکت‌های آب و فاضلاب به مراتب بالاتر از تعرفه آب بهای صنعتی مشترکین صنعتی شرکت‌های آب منطقه‌ای است. با صدور یک بخشنامه و همسان‌سازی تعرفه آب بهای صنعتی مشترکین صنعتی آب و فاضلاب و مشترکین صنعتی شرکت‌های آب منطقه‌ای در مواردی تعرفه آب بهای صنعتی تا ده برابر افزایش خواهد یافت.

با بهره‌برداری از تاسیسات جدید تامین آب به منظور تامین تقاضای فزاینده با نرخ‌های فعلی تعرفه فاصله زیادی دارد و در صورتی که تمهیدی در این خصوص اندیشیده نشود امکان تامین هزینه‌های تامین و انتقال آب در قالب تعرفه با گذشت زمان با مشکلات بیش‌تری همراه خواهد بود.

۵-۲-۲- عدم تصویب در شورای اقتصاد

یکی از مواردی که قانون توزیع عادلانه آب به‌طور کامل اجرا نشده است، اخذ مصوبه شورای اقتصاد در رابطه با تعرفه‌های فروش آب است. تلاش‌های متعددی در راستای اخذ مصوبه شورای اقتصاد صورت گرفته که تا کنون به دلایل مختلف به نتیجه نرسیده است. عدم وجود مصوبه شورای اقتصاد مسایل دیگری را نیز در پی خواهد داشت یکی از آن‌ها دریافت مابه‌التفاوت تعرفه تکلیفی و هزینه تمام شده آب منعکس در بند ج ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی کشور می‌باشد. در واقع فقدان تعرفه تکلیفی مصوب شورای اقتصاد کار پیگیری مابه‌التفاوت‌ها را با این تفسیر که تعرفه‌های تعیینی و ابلاغی وزارت نیرو مصوب وزیر نیرو است و مصوبه شورای اقتصاد را ندارد به نتیجه لازم نرسیده است. اگرچه این ایده نیز مطرح است که برخی از تعرفه‌ها از جمله تعرفه فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب از آن‌جایی که یک تعرفه داخلی بین دو شرکت زیرمجموعه وزارت نیرو است نیاز به مصوبه شورای اقتصاد ندارد و با رویه مورد عمل در طی سال‌های گذشته می‌توان نسبت به تعیین و اخذ تعرفه بدون اخذ مجوز از شورای اقتصاد اقدام نمود، ولی در این تفسیر در مجموعه وزارت نیرو اتفاق نظر وجود ندارد.

پرداخت دیون شرکت‌های آب منطقه‌ای در نتیجه اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب به دلیل پایین بودن تعرفه‌های ابلاغی ممکن نمی‌باشد و بخشودگی آن منعکس در ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه نیز به دلیل فوق و عدم مبادله موافقتنامه توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای با وزارت اقتصاد و دارایی نیز مشمول شرکت‌های آب منطقه‌ای (به جز سازمان آب و برق خوزستان) نشده است.

۵-۲-۳- تاخیر در تعیین و ابلاغ تعرفه‌ها

تاخیر در ابلاغ تعرفه‌های سالانه توسط وزارت نیرو، شرکت‌های آب منطقه‌ای را در اجرای ابلاغیه و دریافت آب بها با مشکل مواجه می‌کند، معمولاً تعرفه‌های سالیانه فروش آب به آبفا در طی چند سال گذشته در نیمه دوم سال ابلاغ شده است. بالا رفتن رقم صورتحساب‌ها در نتیجه اعمال ابلاغیه جدید در پایان سال مالی شرکت‌های آب و فاضلاب را در پرداخت آن با محدودیت‌هایی مواجه خواهد کرد و از آن‌جایی که شرکت‌های آب و فاضلاب معمولاً تمام هزینه‌های خود را پرداخت می‌کنند و در صورت وجود موجودی اقدام به پرداخت صورتحساب ارسالی شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌نمایند، دریافت‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای انجام نمی‌گیرد یا با تاخیر انجام می‌شود. عدم توان مالی و زیان‌ده بودن شرکت‌های آب و فاضلاب، یکی دیگر از عوامل انباشت دیون شرکت‌های آب و فاضلاب به شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌شود.

شرکت‌های آب منطقه‌ای نیز به واسطه عدم اجرای به موقع ابلاغیه وزیر نیرو موظف به پاسخ‌گویی به دستگاه‌های نظارتی می‌باشند. از طرف دیگر فقدان تعرفه مصوب در زمان بودجه بندی، شرکت‌های آب منطقه‌ای را با مشکلاتی مواجه خواهد کرد و همه ساله ارقام بودجه شرکت‌ها با فرض ۱۰ درصد افزایش تعرفه‌ها جمع‌بندی می‌شود و در صورت تغییر در آن در بودجه اصلاحی شرکت‌ها اعمال می‌شود.

تاخیر در ابلاغ تعرفه آب بهای صنعتی، حق‌النظاره صنعتی و گذشت بیش از ده سال از آخرین تعرفه ابلاغی مصوب شورای اقتصاد و بلا تکلیفی در تعرفه پساب بها نیز از این مقوله به حساب می‌آیند.

۵-۲-۴- عدم وجود شیوه هماهنگ در محاسبه و دریافت آب بها

شیوه محاسبه آب بهای با توجه به ارزش متفاوت آب برای مصارف مختلف، وضعیت منطقه‌ای و شرایط اقتصادی که در متن ماده ۳۲ قانون توزیع عادلانه آب آورده شده است، به‌طور معین دارای معیار و شاخص واحدی نیست و در شرکت‌های آب منطقه‌ای یکسان عمل نمی‌شود. شیوه توافقی فعلی در تعیین تعرفه‌های آب صنعتی با توجه به تنوع صنایع، موقعیت جغرافیایی متفاوت و توان پرداخت متفاوت صنایع دارای این ویژگی مهم نیز می‌باشد که شرکت آب منطقه‌ای و صنعت درخواست کننده آب با توجه به آگاهی نسبی در خصوص موارد فوق اقدام به توافق و عقد قرارداد می‌نمایند و در اجرا با مشکل چندانی مواجه نخواهند شد.

این مشکل در خصوص تعرفه آب بهای کشاورزی و سایر تعرفه‌هایی که براساس قانون تعیین آن به شرکت‌های آب منطقه‌ای گذاشته شده است، نیز وجود دارد و تا زمانی که جزییات روش محاسبه با توجه به مصارف، شرایط منطقه‌ای و سایر موارد تعیین و نظارت دقیق بر روی آن وجود نداشته باشد همچنان با این برخوردهای سلیقه‌ای مواجه هستیم.

۵-۲-۵- نواقص قانونی

مقایسه معیارهای قانونی تعرفه‌ها نشان دهنده فقدان قوانین لازم و یا وجود ابهام در اجرای قوانین می‌باشد. تعرفه آب بهای کشاورزی براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی تعیین و اخذ می‌شود، اما براساس ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب تعرفه‌ها باید براساس هزینه‌های جاری و همچنین شرایط اقتصادی اجتماعی هر منطقه باید تعیین شود. با توجه به تقدم قانون تثبیت آب بهای زراعی بر قانون توزیع عادلانه آب در حال حاضر این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن ملاک محاسبه آب بهای کشاورزی است. اجرای قانون تثبیت آب بهای زراعی مانع رسیدن به اهداف تعیین شده در بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب خواهد شد.

براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی، آب بها براساس درصدی از محصول کشت شده می‌باشد. این عبارت بدان معنی است که درصدی از میزان نهاده بذر در هکتار ملاک می‌باشد و نه درصدی از محصول برداشت شده. اگرچه در حال حاضر درصدی از محصول برداشت شده ملاک اخذ آب بها است، ولی براساس متن قانون و تفسیر آن، ملاک آب بها درصدی از ارزش محصول کاشته شده است که مبالغ بسیار پایینی خواهد بود.

فقدان ارزش تولیدی در برخی از مصارف مثل فضای سبز و جنگل‌ها اجرای این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن را در این مصارف با ابهام مواجه کرده است. به کارگیری این قانون برای زیر بخش‌های کشاورزی نیز امکان‌پذیر نمی‌باشد. از آنجایی که در متن قانون به قانون تثبیت آب بهای زراعی اشاره شده زیر بخش دام و طیور مشمول این قانون نمی‌باشد. یکی دیگر از ابهامات آیین‌نامه قانون تثبیت آب بهای زراعی عدم اشاره به آیین‌نامه در متن قانون تثبیت آب بهای زراعی است. آیین‌نامه موجود براساس ضرورت وجود یک آیین‌نامه که در آن نحوه محاسبه آب بها در محصولات زراعی را تبیین نماید، تهیه شده و مورد استفاده قرار می‌گیرد، ولی عدم اشاره به آیین‌نامه در متن قانون تثبیت آب بهای زراعی از ابهامات موجود در خصوص آب بهای کشاورزی است.

به کارگیری قانون تثبیت آب بهای زراعی برای زیر بخش‌های کشاورزی نیز با اشکال همراه خواهد بود. از یک طرف عنوان قانون به محصولات زراعی اشاره دارد و تعمیم آن به واحدهای دامپروری و پرورش طیور ایراد قانونی خواهد داشت. در صورتی که بخواهیم از این مصوبه برای اخذ آب بها برای واحدهای تولیدی محصولات دامی نیز استفاده کنیم، آیین‌نامه اجرایی این قانون این امکان را فراهم نکرده است. به عبارت دیگر امکان محاسبه تولید در واحد سطح برای واحدهای دامپروری و مراکز پرورش مرغ‌های گوشتی و تخم‌گذار فراهم نیست و به کارگیری این آیین‌نامه در عمل برای این دسته از فعالیت‌ها براساس این تفسیر میسر نمی‌باشد.

۵-۲-۶- مشکلات محاسبه هزینه تمام شده آب

از آنجایی که مبنای تعیین تعرفه فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب به‌طور اخص و سایر مشترکین به‌طور اعم هزینه تمام شده آب در تاسیسات تامین و انتقال آب می‌باشد در این قسمت مشکلات موجود در راه محاسبه هزینه تمام شده آب به‌طور خلاصه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

- نظام ثبت اطلاعات در دفاتر مالی

عدم استفاده از یک سیستم حسابداری صنعتی در شرکت‌های آب منطقه‌ای مشکلاتی را در شفاف‌سازی صورت‌های مالی شرکت‌ها و عدم امکان کنترل و مدیریت هزینه را ایجاد کرده است. اگرچه امکان به کارگیری یک سیستم قیمت تمام شده صنعتی به‌طور کامل برای شرکت‌های آب منطقه‌ای به دلیل وجود عدم قطعیت عرضه آب و سایر نیازهای اطلاعاتی در این خصوص با مشکلاتی مواجه است اما ارتقای سیستم حسابداری فعلی نیز در راستای کمک به مدیریت بهتر در شرکت‌های آب منطقه‌ای و تاسیسات تامین و انتقال آب لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

- اطلاعات متفاوت

در محاسبه هزینه تمام شده آب در شرکت‌های آب منطقه‌ای با اطلاعات متفاوت و متناقض که توسط دفاتر تخصصی و یا از طرف شرکت‌های آب منطقه‌ای ارائه می‌شود. به‌طور مثال اطلاعات مربوط به هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری در صورت‌های مالی شرکت‌ها به‌طور یکجا و بدون تفکیک (بر حسب تاسیسات یا انشعابات عمده) ارائه می‌شود. این موضوع

امکان دستیابی به هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری تاسیسات را با ابهاماتی مواجه خواهد کرد از طرف دیگر اطلاعات هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری دریافتی از شرکت‌های آب منطقه‌ای از ارقام منعکس در دفاتر مالی بیش‌تر است. اطلاعات هزینه نگهداری و بهره‌برداری منعکس در دفتر نگهداری و بهره‌برداری از تاسیسات آبی نیز تنها شامل اعتبارات هزینه شده در تاسیسات تامین و انتقال آب به منظور بازسازی و نوسازی آن‌ها و هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری مصوب منعکس در بودجه سالیانه شرکت‌ها می‌باشد.

- نواقص تجدید ارزیابی دارایی‌ها

در راستای اجرای مفاد ماده ۶۲ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و آیین‌نامه اجرایی آن شرکت‌های آب منطقه‌ای اقدام به تجدید ارزیابی دارایی‌های خود نمودند. این تجدید ارزیابی براساس دستورالعمل تجدید ارزیابی دارایی‌ها صورت گرفت، در مواردی رویه توصیه شده در این دستورالعمل با استانداردهای حسابداری مغایرت دارد و یا در مواردی در اجرا به طور کامل عمل نشده و منجر به برآورد ارزش دارایی‌ها به‌طور ناقص یا دارای اشکال شده است. در این قسمت به برخی از اهم این مغایرت‌ها اشاره می‌شود:

• مازاد تجدید ارزیابی

براساس استانداردهای حسابداری، افزایش مبلغ دفتری یک قلم دارایی در نتیجه تجدید ارزیابی به عنوان درآمد غیرعملیاتی تحقق نیافته ناشی از تجدید ارزیابی، تحت عنوان مازاد تجدید ارزیابی ثبت و در ترازنامه به عنوان بخشی از حقوق صاحبان سرمایه طبقه‌بندی می‌شود و کاهش مبلغ دفتری به عنوان هزینه، شناسایی و منظور می‌شود. افزایش سرمایه از محل مازاد تجدید ارزیابی مجاز نمی‌باشد و انتقال آن به سود (زیان) انباشته در صورت فروش دارایی امکان‌پذیر است. این در حالی است که براساس دستورالعمل تجدید ارزیابی دارایی‌ها مازاد ناشی از تجدید ارزیابی به عنوان سرمایه شرکت ثبت شده است. در خصوص کاهش ارزش تجدید ارزیابی دارایی‌ها نیز شرکت‌ها اقدامی در جهت اعمال آن در دفاتر مالی انجام نداده‌اند.

• عمر مفید دارایی‌ها

براساس معیارهای حسابداری عمر مفید یک دارایی پس از تجدید ارزیابی می‌بایست مورد ارزیابی مجدد قرار گیرد و در صورت عدم تغییر دارایی براساس عمر مفید باقی مانده مستهلک شود، درحالی‌که براساس دستورالعمل تجدید ارزیابی، پس از تجدید ارزیابی دارایی‌ها نو تلقی شده و استهلاک آن براساس عمر مفید منعکس در جدول استهلاک دارایی‌های صنعت آب و برق محاسبه خواهد شد.

• دارایی‌های قابل تجدید ارزیابی

براساس استاندارد حسابداری هرگاه یک قلم دارایی مورد تجدید ارزیابی قرار گیرد، کلیه اقلام طبقه‌ای که دارایی مزبور به آن تعلق دارد باید مورد تجدید ارزیابی قرار گرفته شود، اما در دستورالعمل تهیه شده به منظور تجدید ارزیابی دارایی‌ها تجدید ارزیابی طبقاتی از یک دارایی که اهمیت ویژه ندارد و یا ارزیابی آن به صرفه و صلاح نباشد (مثل لوازم اداری) از شمول ارزیابی خارج شده است.

• شرایط ارزیاب

براساس استانداردهای حسابداری، ارزیابی باید توسط ارزیابان مستقل و دارای صلاحیت حرفه‌ای انجام شود و چنانچه از ارزیابان خود شرکت استفاده می‌شود، نتیجه کار آن‌ها باید مورد تایید ارزیابان مستقل قرار گیرد. این در حالی است که تجدید ارزیابی دارایی‌ها در شرکت‌های آب منطقه‌ای توسط کارشناسان خود شرکت انجام شده و نتیجه کار به تایید ارزیابان مستقل نرسیده است. سازمان حسابرسی نیز علیرغم این مشکل اقدام به تایید کار کرده است و شرکت‌ها نیز نسبت به تغییر سرمایه خود براساس ارقام تجدید ارزیابی اقدام نموده‌اند.

• مشکلات ذخیره‌سازی استهلاک دریافت شده

عملاً بخشی از تعرفه‌های دریافتی توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای استهلاک سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، می‌باشد. به منظور بهسازی و جایگزینی تاسیسات پس از پایان عمر مفید آن‌ها اعتبارات لازم باید از محل درآمد ناشی از سهم استهلاک دریافتی تامین می‌شود. بنابراین لازم است، سهم استهلاک دریافتی از محل دریافت تعرفه‌های فروش آب به آبفای شهری و روستایی با مدیریت قوی‌تری همراه باشد به نحوی که بتوان پس از پایان عمر مفید تاسیسات و ساختمان‌های وابسته به طرح‌های آبرسانی از محل درآمد ایجاد شده امکان جایگزینی آن بدون نیاز به کمک دولت و یا سایر منابع مالی وجود داشته باشد.

در حال حاضر به استناد ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه بخشودگی دیون ناشی از اعتبارات دریافتی از محل بودجه عمومی شرکت‌های آب منطقه‌ای تا سقف پنجاه درصد مهیا می‌باشد، این میزان بخشودگی به علاوه بخشودگی ناشی از سرمایه‌گذاری از محل کمک‌های بلاعوض نیز که در تعیین تعرفه‌ها در نظر گرفته نمی‌شود باعث کاهش سهم استهلاک در تعرفه‌های دریافتی و کاهش انگیزه شرکت‌ها در نگهداری حساب ذخیره استهلاک گردیده است. با این شرایط امکان دریافت تمام سرمایه‌گذاری انجام شده براساس شاخص قیمت‌های پایان عمر مفید طرح وجود ندارد. از طرف دیگر براساس بررسی انجام شده شرکت‌های آب منطقه‌ای معتقدند درآمد حاصل از فروش آب را در طرح‌های دیگر آبرسانی و یا در جایگزینی تاسیسات مستهلک همان طرح‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنند و امکان نگهداری آن در یک حساب جداگانه به نحوی که بتوان در پایان عمر مفید تاسیسات بدون وابستگی مالی به بانک‌ها و یا بودجه دولت طرح قبلی جایگزین شود وجود ندارد.

• طرح‌های تحویل موقت

برخی از طرح‌های آبرسانی پس از پایان کار در مرحله اجرا و با هدف کنترل بر حسن انجام کار توسط پیمانکار به صورت موقت به شرکت‌های آب منطقه‌ای واگذار می‌شوند. تعیین قیمت تمام شده آب این طرح‌ها از آنجایی که ممکن است پس از بهره‌برداری و با هدف رفع برخی از مشکلات طرح، اعتبارات دیگری مورد نیاز باشد و این که مالکیت این تاسیسات کماکان در اختیار دولت می‌باشد با مشکل مواجه است. در برخی از موارد واگذاری موقت این طرح‌ها تا پنج سال نیز طول می‌کشد در این شرایط مناسب‌تر آن است پس از انتقال دائم طرح به شرکت‌های آب منطقه‌ای نسبت به تهیه قیمت تمام شده آب و تعیین تعرفه اقدام لازم را انجام داد.

• واگذاری و بازپس‌گیری اجزاء طرح‌ها

در طی سال‌های گذشته مالکیت برخی از تاسیسات و یا اجزای آن بلا تکلیف بود به عبارت دیگر این تاسیسات به شرکت‌های آب و فاضلاب واگذار شده بود اما مالکیت آن در ابهام بود و شرکت مسئول بازپرداخت دیون ناشی از اعتبارات دریافتی جهت تملک این دارایی به طور واضح مشخص نشده است. در چنین شرایطی تا زمان تعیین تکلیف این تاسیسات امکان محاسبه و اعمال استهلاک سرمایه‌ای تاسیسات آبرسانی در قیمت تمام شده و تعیین تعرفه براساس آن وجود نداشت. در نهایت براساس مصوبه شماره ۵۳۳۷۵/ت/۲۶۲۰۸ هـ مورخ ۸۳/۹/۱۱ هیات محترم وزیران مالکیت این تاسیسات نیز به شرکت‌های آب و فاضلاب منتقل می‌شود و پرداخت دیون مربوطه نیز بر عهده شرکت‌های آب و فاضلاب خواهد بود. در صورتی که تمام طرح منتقل شود، تعرفه این طرح از لیست تعرفه‌های بین دو شرکت حذف می‌شود و در صورتی که بخشی از طرح آبرسانی را شامل می‌شد آن بخش طرح از محاسبات قیمت تمام شده آب و در نتیجه تعرفه آب حذف می‌شود.

در آینده نیز در صورتی که بخش یا تمام اجزای یک طرح آبرسانی به شرکت‌های آب و فاضلاب منتقل شود، بازبینی لازم در قیمت تمام شده و تعرفه‌ها باید صورت گیرد. علاوه بر این در صورتی که بخش یا کل یک طرح آبرسانی به دلالی از شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی به شرکت‌های آب منطقه‌ای منتقل شود باید نسبت به اصلاح قیمت تمام شده و تعرفه آن اقدامات لازم از جمله جمع‌آوری آمار و اطلاعات مربوطه و محاسبه قیمت تمام شده آن صورت گیرد. براساس تجربیات گذشته تنها بخشی از خط آبرسانی جنوب شرق که در اختیار آبفا بوده مجدداً به دلیل عدم توانایی مالی این شرکت در نگهداری و بهره‌برداری مناسب از آن به شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان منتقل شده است.

• طرح‌های مرحله‌ای

یکی دیگر از مشکلات موجود در تعیین قیمت تمام شده آب در خصوص طرح‌های تامین و انتقال آب است که به صورت مرحله‌ای و آن هم در چند مرحله از اجرا به بهره‌برداری می‌رسند. در این شرایط طرح در دست اجرا براساس ماده ۱۱۳ قانون محاسبات عمومی کشور، جز دارایی‌های دولت به حساب می‌آید و نمی‌توان استهلاک این طرح را محاسبه و به عنوان بخشی از قیمت تمام شده آب در محاسبات منعکس نمود. اگرچه در صورتی که بتوان بخشی از آن را (در قالب

پروژه‌های مستقل) مورد بهره‌برداری قرار داد و شرکت آب منطقه‌ای مسوول اجرای طرح موافقتنامه لازم برای پرداخت دیون آن پروژه را با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منعقد کرده باشد، می‌تواند استهلاک آن را نیز در دفاتر خود ثبت نماید و درآمدهای ناشی از بهره‌برداری از آن نیز در حساب‌های شرکت منعکس خواهد بود. اما در شرایطی که هیچ یک از شرکت‌ها برای پرداخت دیون خود اقدام نکرده‌اند و یا طرح‌ها به دلایل مختلف قبل از اتمام مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد مشکل محاسبه هزینه تمام شده آب در آن‌ها به قوت خود باقی است.

• اعتبارات دریافتی از محل کمک‌های بلاعوض و کمک‌های مردمی

بخشی از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در برخی از طرح‌های تامین و انتقال آب از محل کمک‌های مردمی و اعتبارات بلاعوض می‌باشد که در محاسبه قیمت تمام شده در نظر گرفته نمی‌شود. در تاسیساتی که اخیراً به بهره‌برداری رسیده‌اند امکان جداسازی این بخش از سرمایه‌گذاری‌ها وجود دارد، اما در طرح‌های قدیمی به دلیل فقدان اطلاعات با مشکلاتی مواجه هستیم. با این وجود در صورت وجود اطلاعات مربوط به کمک‌های مردمی و اعتبارات بلاعوض در طرح‌های قدیمی نیز تعدیل لازم در این خصوص انجام می‌گیرد.

• تشکیل شرکت‌های آب منطقه‌ای جدید

با استانی شدن شرکت‌های آب منطقه‌ای تعداد شرکت‌های آب منطقه‌ای افزایش خواهد یافت. با این شرایط برخی از دارایی‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای در قالب دستورالعمل موجود، به شرکت‌های آب منطقه‌ای جدید التاسیس منتقل خواهد شد. محاسبه قیمت تمام شده آب براساس این تغییرات باید مورد بازبینی قرار گیرد به خصوص در طرح‌های آبرسانی که محدوده عمل آن‌ها بیش از یک استان را شامل می‌شود، مثل طرح آبرسانی به بوشهر از چشمه لنگان و یا طرح آبرسانی از زاینده رود به اصفهان، یزد و کاشان و برخی از طرح‌هایی در دست اجرا که با بهره‌برداری از آن‌ها مالکیت تاسیسات و نحوه محاسبه قیمت آب شرایط خاصی را ایجاد خواهد کرد.

• یکسان‌سازی روش برآورد قیمت تمام شده آب در شرکت‌های آب منطقه‌ای

در حال حاضر به جز چند شرکت هیچ‌کدام از شرکت‌های آب منطقه‌ای اقدام به محاسبه هزینه تمام شده آب در تاسیسات تامین و انتقال آب و ارائه آن در قالب گزارش مدون نکرده‌اند. مستندات موجود در این شرکت‌ها در خصوص هزینه تمام شده آب عمدتاً شامل گزارشات تهیه شده توسط مشاوران در زمان انجام مطالعات طرح‌ها است. روش محاسبه قیمت تمام شده آب در قسمت قبلی می‌تواند به عنوان یک روش واحد به منظور محاسبه هزینه تمام شده آب در کلیه شرکت‌ها مورد استفاده قرار گیرد. روش فوق به نحوی است که تنوع تاسیسات و کاربری‌های مختلف آب استحصال شده را در هر یک از تاسیسات را ممکن می‌سازد. برآورد هزینه تمام شده آب به تفکیک تاسیسات، شرایط لازم به منظور محاسبه هزینه در کل یک استان و یا حوضه آبریز فراهم خواهد کرد.

در روش فوق، امکان به‌کارگیری ارقام هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری استاندارد و یا هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری براساس عملکرد بودجه نیز وجود دارد و امکان انجام تحلیل حساسیت با به‌کارگیری اطلاعات متنوع نیز وجود دارد.

روش فوق در محاسبه هزینه تمام شده آب موجود در پایگاه تعرفه آب^۱ که به عنوان یک پایگاه اطلاعاتی و محاسباتی عمل می‌کند، نیز استفاده شده است. کارشناسان آشنا به نحوه ورود اطلاعات به این پایگاه پس از ارائه اطلاعات در این پایگاه می‌توانند، نتایج محاسبه هزینه تمام شده آب را با فروض مختلف مشاهده کنند. در این پایگاه تلاش شده است مشکلات موجود در محاسبه هزینه تمام شده آب در قالب یک برنامه محاسباتی و روش‌های مورد استفاده و تایید در مجموعه وزارت نیرو همسان و تا حدودی استاندارد شود. در این پایگاه راهنمایی قرار دارد که نحوه ورود اطلاعات و مشاهده نتایج در آن فراهم می‌باشد. لازم به ذکر است در حال حاضر کاربران معرفی شده توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای دارای مجوز، امکان ورود به این پایگاه و انجام محاسبات و مشاهده نتایج را دارا می‌باشند. کاربران بدون مجوز تنها قادر به مشاهده صفحه اصلی، تیتراژ اخبار موجود در پایگاه و برخی اطلاعات کلی در خصوص انواع تعرفه‌های مورد عمل در شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌باشند.

• عدم تحویل حجمی آب

در محاسبه هزینه تمام شده آب، اطلاعات مربوط به احجام آب مورد استفاده در مصارف مختلف به‌طور دقیق محاسبه نمی‌شود. به‌طور مثال در بخش کشاورزی که عمده مصرف آب را به خود اختصاص داده است، امکان به‌کارگیری وسایل اندازه‌گیری آب به‌نحوی که بتوان در کلیه مناطق کشور آب را حجمی تحویل داد وجود ندارد و ضمناً اطلاعات مربوط به حجم آب استفاده شده در انشعابات مختلف و مصارف مختلف با دقت لازم در اختیار نیست. همین موضوع کار محاسبه هزینه تمام شده آب را با مشکل همراه کرده است. عدم تحویل حجمی آب در برخی از شبکه‌های آبیاری مانع اجرای برخی از تکالیف قانونی به منظور افزایش بهره‌وری منابع آب، افزایش ارزش اقتصادی آب و همچنین اخذ تعرفه بالاتر از مصارف مازاد بر الگوی مصرف خواهد شد.

۵-۲-۷- مشکلات ساختاری

در راستای اجرای نظام تعرفه در شرایط فعلی و همچنین به منظور حرکت به سمت نظام مطلوب نرخ‌گذاری بر منابع آب، ساختار سازمانی موجود که طی آن دو کمیته تخصصی در شرکت مدیریت منابع آب ایران تشکیل شده است و در شرکت‌های آب منطقه‌ای نیز کمیته‌های تخصصی تعرفه به عنوان زیرمجموعه آن مشغول به فعالیت هستند، دارای ظرفیت لازم نیست و بازنگری این ساختار هم‌زمان با حرکت به سمت نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب ضروری به‌نظر

۱- این پایگاه در حال حاضر در مرحله بهره‌برداری موقت می‌باشد.

می‌رسد. تداخل وظایف این دو کمیته در برخی موارد، عدم اشاره به کمیته‌های منطقه‌ای در دستورالعمل کمیته‌های تخصصی تعرفه از جمله نارسایی‌های ساختار فعلی کمیته‌های تخصصی تعرفه می‌باشد.

جایگاه گروه اقتصاد آب و به تبع آن کمیته‌های تخصصی تعرفه‌ها در دفتر برنامه‌ریزی منابع آب نیز به دلیل ضرورت هماهنگی با واحدهای تنظیم‌کننده بودجه جاری و کنترل عملکرد شرکت‌های آب منطقه‌ای با مشکلاتی همراه است.

۵-۲-۸- برداشت‌های غیرمجاز

برداشت‌های غیرمجاز از کانال‌ها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی یکی از مشکلات شرکت‌های آب منطقه‌ای است. از طرفی امکان جلوگیری از این برداشت‌های غیرمجاز به دلیل طولانی بودن کانال‌های انتقال و گسترده بودن شبکه‌های آبیاری وجود ندارد از طرف دیگر در صورت شناسایی مشترکین غیرمجاز تنها را برخورد با آن‌ها تشکیل پرونده و ارسال آن برای محاکم قضایی است. براساس ماده ۶۶۰ قانون مجازات اسلامی جرمه متعلق به افرادی که برداشت غیرمجاز آب انجام می‌دهند تا دو برابر خسارت وارده می‌باشد. در مواردی که با پیگیری شرکت‌های آب منطقه‌ای متخلف به دادگاه فراخوانده شده است جرمه صادره از یک سوم آب بهای، آب برداشت شده کم‌تر است.

۵-۲-۹- کاربری‌های غیرمصرفی آب

براساس قوانین موجود آب بها در کاربری‌های غیرمصرفی مثل استفاده از آب در تولید نیروی برق و تفریحی و ترابری آبی مشخص نشده است. این مشکل در آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های مورد عمل فعلی نیز وجود دارد. فقدان مبانی قانونی باعث تفاوت در روش محاسبه و اخذ تعرفه آب در موارد فوق‌الذکر می‌شود.

۵-۳- کاستی‌ها و نارسایی‌های تدوین و پیشنهاد تعرفه آب بهای کشاورزی

۵-۳-۱- فقدان تعرفه فضای سبز و محصولات غیرمثمر

براساس آیین‌نامه تثبیت آب بهای زراعی، تعرفه آب بها براساس درصدی از محصول تعیین و اخذ می‌شود. این در حالی است که برای مصارف فضای سبز و غلمستان‌ها و جنگل‌ها که یا ارزش تولیدی آن‌ها قابل برآورد نیست و یا این‌که ارزش محصولات به‌طور سالیانه قابل برآورد نمی‌باشد کاربرد این قانون با ابهام مواجه است. لزوم توجه به این کاستی در تدوین تعرفه مصارف زیر بخش کشاورزی از ضروریات اجتناب‌ناپذیر بازنگری قوانین مرتبط با تعرفه آب بهای کشاورزی است.

۵-۳-۲- مشکلات اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی

براساس آیین‌نامه قانون تثبیت آب بهای زراعی، تعرفه آب بها براساس درصدی از محصول خواهد بود. این تعرفه پس از برداشت محصول و مشخص شدن قیمت سر مزرعه امکان‌پذیر است و کشاورزان ممکن است، براساس همین آیین‌نامه تا زمان برداشت محصول و مشخص شدن قیمت آن، پرداخت آب بها را به تاخیر بیندازد.

تعداد زیاد کشاورزان مراجعه کننده به شرکت‌های آب منطقه‌ای که باعث صرف زمان زیاد برای پاسخ‌گویی به آن‌ها می‌شود، در شرکت‌هایی که کشاورزان آن یا فاقد تشکل آب‌بران هستند و یا تشکل‌های قوی ندارد یکی دیگر از مسایل مرتبط با دریافت تعرفه آب بهای کشاورزی است.

در این آیین‌نامه آب بهای کشاورزی براساس درصدی از محصول کشت شده تعیین می‌شود ولی به استناد بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب، آب بها باید براساس هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری، سرمایه‌گذاری و شرایط اقتصادی اجتماعی هر منطقه تعیین شود. به نظر می‌رسد تعیین درصد محصول به عنوان آب بها براساس تجربیات موجود در بهره‌برداری از قنوات و چاه‌های توسط بخش خصوصی بوده است، ولی این معیار تامین کننده اهداف بند الف ماده ۳۳ نمی‌باشد. هر چند اخذ آب بها براساس قانون تثبیت آب بهای زراعی بخشی از هزینه‌های تامین و انتقال را پوشش می‌دهد، اما تعیین آب بهای کشاورزی براساس هزینه‌های تامین و انتقال آب و شرایط منطقه‌ای در شبکه‌های آبیاری اجرا شده توسط دولت با تاکید بر مصرف منابع مالی ایجاد شده از محل فروش آب به بخش کشاورزی در ارتقای خدمات ارائه شده به کشاورزان منطقی‌تر خواهد بود.

براساس اطلاعات موجود بخشی از درآمدهای فروش آب کشاورزی از طرف کشاورزان پرداخت نمی‌شود و یا با تاخیر و پس از پیگیری‌های مکرر محقق می‌شود که پیگیری آن نیز منجر به ایجاد هزینه برای شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌شود. با توجه به این که با استناد قانون تثبیت آب بهای زراعی درصدی از محصول کاشته شده به عنوان آب بها تعیین شده است در مواردی که قیمت محصول کاهش می‌یابد، بهره‌برداران پیشنهاد واگذاری معادل درصد محصول تولید شده به عنوان آب بها را به شرکت‌های آب منطقه‌ای ارائه می‌دهند. با توجه به این که متن قانون به نحوی تهیه شده که این تفسیر نیز از آن قابل دریافت است، بازنگری در متن و یا اصلاح آن در قالب مجوزهای قانونی مکمل ضروری است.

قانون تثبیت آب بهای زراعی برای مصارف مازاد بر الگوی مصرف تعیین تکلیف نکرده است. ولی به استناد تبصره ذیل بند ب ماده ۱۰ آیین‌نامه مصرف بهینه آب کشاورزی مصارف بیش از مصرف بهینه مشمول جریمه شده بود. به استناد این مصوبه تا سقف ده درصد اضافه بر الگوی مصرف معادل ۱/۵ برابر آب بها و تا سقف ۲۵ درصد از الگوی مصرف مشمول افزایش تا سه برابر رقم آب بها بر حسب نوع شبکه قابل وصول بود. اصلاح این بند براساس مصوبه مورخه ۷۶/۵/۸ هیات وزیران امکان اخذ این مبالغ مازاد بر الگو را منتفی کرده است.

عدم شمولیت این قانون بر مصارف زیربخش‌های کشاورزی مثل واحدهای دامپروری یکی دیگر از ابهامات موجود در قانون تثبیت آب بهای زراعی و آیین‌نامه اجرایی آن است. در صورتی که واحدهای زیر بخش کشاورزی را نیز مشمول این قانون بدانیم به لحاظ تعیین درصد محصول کاشته شده به عنوان آب بها امکان محاسبه و دریافت آب بها براساس این قانون برای برخی از واحدهای زیرمجموعه‌ی این بخش فراهم نیست.

این قانون در مواردی که از منابع آب تنظیم نشده که به دریا نمی‌ریزند و یا چشمه سارها که مورد بهره‌برداری موقت یا دائم بهر برداران قرار میگیرند قابل استفاده نمی‌باشد. بنابراین رویه مشخص و یکنواختی در کلیه شرکت‌ها وجود ندارد و هر شرکت براساس روش خود نسبت به محاسبه آب بهای این گروه از مصرف کنندگان اقدام می‌نماید.

براساس روش موجود در قانون تثبیت آب بهای زراعی رابطه تعرفه و میزان استفاده از آب یک رابطه معکوس است و بهره‌برداری که با حجم آب کم‌تر نسبت به میانگین دشت، اقدام به تولید محصول مشابه می‌کند همان تعرفه‌ای را می‌پردازد که بهره‌بردار با حجم آب مورد استفاده بالاتر از میانگین می‌پردازد.

۵-۴- کاستی‌ها و نارسایی‌های نظارت و اعمال تعرفه آب بها

۵-۴-۱- شرب

دریافت صورت حساب‌های صادره توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای از شرکت‌های آب و فاضلاب عمدتاً به دلیل پایین بودن توان مالی شرکت‌های آب و فاضلاب با تاخیر همراه است، به نحوی که باعث انباشت دیون شرکت‌های آب و فاضلاب به شرکت‌های آب منطقه‌ای شده است. براساس اطلاعات موجود بالغ بر چهل میلیارد تومان بدهی انباشته ناشی از عدم پرداخت صورت حساب آب بها توسط شرکت‌های آب و فاضلاب شهری به شرکت‌های آب منطقه‌ای وجود دارد. این مبلغ با گذشت زمان و به دلیل اضافه شدن مطالبات افزایش خواهد یافت.

۵-۴-۲- کشاورزی

توجه به مشکلات مربوط به محاسبه تعرفه آب بهای کشاورزی به دلیل استفاده حجم قابل توجهی از آب استحصال شده در بخش کشاورزی تأثیر قابل توجهی بر وضعیت مالی شرکت‌های آب منطقه‌ای خواهد داشت. به طور عمده مشکلات موجود در شبکه‌های آبیاری آثار چندگانه برجای می‌گذارد که توجه به آن نیز نیاز به یک نگاه جامع و کامل دارد. در این بخش عمده مشکلات مرتبط با تعیین تعرفه آب بهای کشاورزی معرفی می‌شود. بخش دیگری از مشکلات تعرفه آب کشاورزی به ارتباط نزدیک این موضوع با سیاست‌های اتخاذ شده توسط دست اندرکاران سیاسی کشور بازمی‌گردد و دریافت آب بهای کشاورزی را با مشکلاتی مواجه می‌نماید. در این راهنما به موانع و مشکلات اجرای قوانین موجود در این خصوص اشاره می‌شود و جنبه سیاسی تعیین و دریافت آب بهای کشاورزی در اینجا موضوع بحث نیست.

۵-۴-۲-۱- کاستی‌های آیین‌نامه‌ای

آیین‌نامه موجود و مورد استفاده به منظور محاسبه تعرفه آب بهای کشاورزی مستند به قانون تثبیت آب بهای زراعی نیست. به عبارت دیگر تهیه آیین‌نامه در قانون فوق توسط قانون‌گذار دیده نشده است. مواردی که در آیین‌نامه موجود منعکس است در واقع شیوه محاسبه تعرفه آب بهای کشاورزی است که با امضای وزیر نیرو ابلاغ شده است و نمی‌تواند ملاک حل اختلاف در مراکز رسیدگی به دعاوی قرار گیرد.

۵-۴-۲- ضعف و پراکندگی اطلاعات

ضعف اطلاعات مورد استفاده در محاسبه آب بهای کشاورزی از جمله الگوی کشت موجود و تناقضات آماری موجود در آمار مراکز مختلف تامین آمار و اطلاعات موثر می‌باشد. به‌طور مثال مبنا قرار دادن میزان نیاز آبی محصولات براساس سند ملی آب، نوسان در قیمت سر مزرعه و همچنین عملکرد محصولات از جمله مواردی است که تغییر در آن‌ها بر نتایج محاسبات تاثیر خواهد داشت. عدم اتخاذ یک شیوه یکسان و یا اجرای سلیقه‌ای آن در مناطق مختلف منجر به تفاوت در روش‌های محاسبه تعرفه آب بهای کشاورزی در هر یک از شرکت‌های آب منطقه‌ای در کشور شده است.

۵-۴-۳- عدم تحویل حجمی آب

عدم امکان تحویل حجمی در برخی از شبکه‌های آبیاری و زهکشی امکان نظارت بر میزان مصرف آب توسط کشاورزان را کاهش می‌دهد و از طرف دیگر امکان دریافت آب بهای بالاتر از مصارف مازاد بر الگو، براساس آیین‌نامه قانون تثبیت آب بهای زراعی را میسر نمی‌کند. با توجه به این که تاکید آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی بر تحویل حجمی آب می‌باشد لازم است، بار مالی مورد نیاز جهت نصب وسایل اندازه‌گیری آب برآورد و نسبت به تامین آن اقدام لازم از طرف شرکت مدیریت منابع آب ایران انجام شود.

۵-۴-۴- فقدان دستورالعمل در کنترل مصارف

براساس شیوه‌نامه واگذاری حق اشتراک کشاورزی و نظام‌نامه تخصیص منابع آب امکان واگذاری آب و حقوق مترتب بر آن در شرایطی دیده شده است. فقدان شیوه‌نامه عملیاتی برای شرکت‌های آب منطقه‌ای که با متقاضیان این‌گونه تغییر کاربری‌ها چگونه باید عمل شود یکی از کمبودهای است که با تهیه یک دستورالعمل قابل بررسی و تصمیم‌گیری می‌باشد. در شرایط خشکسالی نیز آب مورد نیاز مصارف کشاورزی به مصارف غیرکشاورزی تخصیص می‌یابد بدون این که زیان وارد شده به کشاورزان مورد توجه قرار گیرد. فقدان شیوه‌نامه‌ای که محورهای فوق را در بر داشته باشد از نواقص اعمال نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب در کشور به حساب می‌آید.

۵-۵- کاستی‌ها و نارسایی‌های تعرفه حق‌النظاره

۵-۵-۱- شرب

مشکلات مرتبط با تعیین و ابلاغ تعرفه برداشت از منابع آب زیرزمینی تقریباً مشابه مشکلات آب بهای شرب شهری می‌باشد. به عبارت دیگر عدم وجود مصوبه شورای اقتصاد، تاخیر در ابلاغ تعرفه‌های آب شرب و عدم توجه به مشکلات زیست محیطی برداشت بیش از حد توان سفره‌های آب زیرزمینی از جمله مواردی است که توجه به آن در تعیین تعرفه حق‌النظاره آب زیرزمینی ضروری است. پیشنهاد راه کارهای اصلاحی نیز در بخش مربوط به آب بهای شرب مورد بررسی

۵-۵-۱-۱- نارسایی های اطلاعاتی

۵-۵-۱-۲- برداشت بی‌رویه و خارج از کنترل

برداشت مازاد بر مجوز صادر شده در مورد تمام صاحبان مجوز و از جمله شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی وجود دارد. شرکت‌های آب منطقه‌ای توان کنترل اضافه برداشت شرکت‌های آب و فاضلاب را ندارند (به دلایل مختلف و از جمله ضروری بودن تامین آب شرب) و از طرف دیگر و بنا بر تفسیر واحد تخصصی آب زیرزمینی مستقر در شرکت مدیریت منابع آب، به دلیل غیرقانونی بودن اضافه برداشت، دریافت تعرفه برداشت مازاد از صاحبان مجوزهای بهره‌برداری که اقدام به برداشت بالاتر از حجم منعکس در پروانه می‌نمایند میسر نمی‌باشد. نگاه مدیریتی و منطقی به این مشکل آن است که ضمن تعیین تعرفه تصاعدی برای برداشت‌های مازاد بر مجوز و صرف منابع درآمدی حاصل از این تعرفه در کنترل برداشت و تغذیه سفره‌های آب زیرزمینی با نظارت بهتر برداشت از سفره آب زیرزمینی شرایط را در راستای مدیریت کاراتر منابع آب زیرزمینی ایجاد کرد. لازم به ذکر است به دلیل عدم وجود اطلاعات مربوط به اضافه برداشت به تفکیک هر یک از شرکت‌های آب منطقه‌ای امکان بررسی تاثیر دریافت تعرفه تصاعدی بر وضعیت مالی شرکت‌های آب منطقه‌ای وجود ندارد. فشار بر منابع آب زیرزمینی در دشت‌های ممنوعه و ممنوعه بحرانی مضاعف می‌باشد و در مواردی که با سرمایه‌گذاری‌های عظیم انجام گرفته کار انتقال آب از سایر منابع دوردست به این مناطق انجام شده است به دلیل بالا بودن هزینه‌های تامین و انتقال آب در این تاسیسات اثر معنی‌داری بر برداشت به رویه آب زیرزمینی در این دشت‌ها نداشته است.

۵-۱-۳-۵- مشترکین ماده پنج قانون توزیع عادلانه آب

علاوه بر شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی که در قبال برداشت از منابع آب زیرزمینی حق‌النظاره پرداخت می‌نمایند براساس ماده پنجم قانون توزیع عادلانه آب مشترکین با نیاز آبی کم‌تر از بیست و پنج (۲۵) متر مکعب در شبانه روز به منظور رفع نیاز آب شرب خود در دشت‌های آزاد میتوانند نسبت به احداث چاه و بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی با اطلاع وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) اقدام نمایند. تعرفه برداشت توسط این مشترکین نیز در شرکت‌های آب منطقه‌ای متفاوت می‌باشد و علت تفاوت آن نیز فقدان رویه یکسان در تهیه و تدوین تعرفه حق‌النظاره برای این مشترکین در قالب ابلاغیه و یا شیوه نامه واحد می‌باشد.

۵-۲-۵- کشاورزی

به استناد ماده سوم قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی، کشاورزان از پرداخت تعرفه حق‌النظاره مصارف کشاورزی معاف شده‌اند. ضرورت احیای این تعرفه به دلیل آنکه اخذ تعرفه ابزاری به منظور مدیریت بهره‌برداری از منابع آب است و از طرف دیگر زیان بسیار زیاد تخلیه سفره آب زیرزمینی برای منافع ملی از طریق اعمال نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب قابل پیگیری است. در شرایط فعلی تلاش برای احیای تعرفه حق‌النظاره و رفع ممنوعیت اخذ حق‌النظاره از مصارف کشاورزی باید در اولویت اول قرار گیرد. امکان بازبینی شیوه‌نامه تعرفه حق‌النظاره کشاورزی در شرایط فعلی با توجه به عدم امکان پیش‌بینی دقیق از زمان و نحوه رفع معافیت قانونی حق‌النظاره کشاورزی مشکل می‌باشد. بنابراین لازم است پس از رفع ممنوعیت مذکور موارد فوق در دستور کار کمیته تخصصی مربوط قرار گیرد.

۵-۳-۵- صنعت و خدمات

- ارقام قانونی تعرفه‌ها در طول ۱۷ سال پس از آخرین مصوبه قانونی به دلیل عدم موافقت مراجع قانونی عالی در طرح موضوع اصلاح مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد تا کنون ثابت می‌باشد.
- کامل نبودن مصوبه در مورد تسری آن به آب‌های سطحی مهار نشده (این منبع آبی دارای هیچ‌گونه مصوبه و تعرفه قانونی نمی‌باشد).
- کامل نبودن مصوبه در مورد بعضی از مصارف که در مصوبه ذکری از آن به میان نیامده است، مانند آب‌های بسته‌بندی و معدنی، مصارف تفریحی و گردشگری (آب‌های گرم و معدنی)
- یکسان بودن تعرفه برای تمامی صنایع و خدمات دارای نیازهای آبی و میزان آلودگی‌زایی و تکنولوژی متفاوت.
- شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس ردیف (۳) بند «ج» تبصره ۱۹ قانون برنامه دوم مجاز بوده‌اند تا رقم پایه حق‌النظاره را (۲ ریال به ازای هر مترمکعب) را در طول سال‌های برنامه به میزان ۲۵٪ سالانه افزایش دهند که این افزایش انجام پذیرفته است. ماده (۵) قانون برنامه سوم نیز مجوز لازم را به وزارت نیرو و شرکت‌های آب

منطقه‌ای جهت افزایش حداکثر ۱۰٪ رشد سالانه در طول برنامه با مجوز شورای اقتصاد داده است. از آنجایی که این مجوز عملاً اخذ نشده است هرگونه افزایش در تعرفه‌ها غیرقانونی می‌باشد. اما علیرغم این موضوع اکثر شرکت‌ها این افزایش را در طول برنامه سوم به کار برده‌اند.

- برای محاسبه رشد تعرفه‌ها براساس مجوزهای برنامه دوم و سوم برخی از شرکت‌ها از رند شده رقم سال قبل به منظور محاسبه رقم سال بعد استفاده نموده و برخی بدون رند کردن ارقام، رقم سال بعد را محاسبه نموده‌اند که در عمل شرکت‌های آب منطقه‌ای در حال حاضر دارای ارقام مختلف و ناهمگون در این زمینه می‌باشند.
- در مصوبه برنامه دوم با توجه به اینکه دقیقاً ذکر شده است که افزایش ۲۵٪ مورد نظر مربوط به (۲ ریال) حق النظاره می‌باشد این افزایش به رقم ثابت (۲۰۰۰۰ ریال برای صنایع وابسته به کشاورزی و ۵۰۰۰۰ ریال برای صنایع غیروابسته به کشاورزی) تسری نیافته است. اما در برنامه سوم با توجه به عدم ذکر رقم پایه قابل افزایش، میزان رشد ۱۰٪ به رقم ثابت نیز توسط اکثر شرکت‌های آب منطقه‌ای تسری یافته است که این موضوع نیز موجب تشدید ناهمگونی ارقام در سطح شرکت‌های مختلف شده است.

۵-۶- کاستی‌ها و نارسایی‌های هزینه‌های جبرانی

علاوه بر کلیه مواردی که در بخش نواقص مربوط به نحوه محاسبه هزینه تمام شده عنوان شد، نواقص موجود در تعرفه هزینه‌های جبرانی را می‌توان در چند گروه به شرح زیر دسته‌بندی نمود:

۵-۶-۱- نارسایی‌ها و مشکلات تدوین و پیشنهاد تعرفه

- عدم ابلاغ تعرفه جدید از سال ۱۳۸۲ به علت تغییر در قانون موجود و تصویب قوانین جدید و فاصله بسیار زیاد تصویب و ابلاغ آیین‌نامه با قوانین مصوب.
- شان تصویب تبصره و قوانین (سال ۱۳۸۴) فوق پاسخ‌گویی به نیازهای آبی مشمولین ماده (۱۲) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب^۱ (مصارف صنعتی و شرب و بهداشت) و همچنین توسعه صنعتی و اشتغال‌زایی در مصارف با بهره‌وری بالاتر بوده و پیشنهاد اولیه برای تصویب تبصره‌ها و قوانین مزبور شامل مصارف کشاورزی نمی‌شود. اما در عمل و در جریان تصویب تبصره‌ها و قوانین فوق در سال ۱۳۸۱ عبارت «و مجتمع‌های گیاهان دارویی و گل‌های زینتی که از روش‌های نوین آبیاری استفاده می‌کنند» به متقاضیان

۱- ماده (۱۲) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب:

صدور پروانه حفر چاه برای مناطق ممنوع برای اجرای طرح‌های صنعتی و عمرانی دولت با تصویب وزارت نیرو و تامین آب مشروب شهرها و شهرک‌ها و روستاها به پیشنهاد وزارتخانه‌های مربوطه یا سازمان‌های تابعه آن‌ها و همچنین تامین آب مورد نیاز واحدهای صنعتی و شرب و بهداشت دامداری‌ها و مرغداری‌ها با ارائه پروانه از مراجع ذی‌ربط بر مبنای امکانات آبی محل و تصویب وزارت نیرو امکان پذیر خواهد بود.

مشمول ماده (۱۲) در متن اضافه شد. در سال ۱۳۸۲ نیز به عبارت فوق عبارت «و محصولات گلخانه‌ای» نیز اضافه شد.

چنانچه ملاحظه می‌شود، در هر سال بخشی از مصارف کشاورزی به متقاضیان مشمول ماده (۱۲) اضافه شده است که این موضوع با هدف اولیه مغایرت دارد.

— در تبصره‌های سالانه، محل هزینه کرد وجوه دریافتی تهیه و اجرای طرح‌های علاج‌بخشی و ایجاد تعادل در سفره‌های آب زیرزمینی می‌باشد. در قانون «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت» نیز این حوزه کمی وسیع‌تر شده و شامل مطالعه و اجرای طرح‌های جایگزینی آب زیرزمینی (تامین و انتقال آب، تغذیه مصنوعی و تغییر سیستم‌های آبیاری) نیز می‌شود.

چنانچه ملاحظه می‌شود کلیه طرح‌های مشمول از نوع سازه‌ای بوده و در دشت‌هایی که امکان طرح و اجرای سازه‌های آبی وجود ندارد، در ظاهر امکان تخصیص آب و اخذ تعرفه نیز وجود ندارد. در صورتی که بسیاری از اقدامات غیرسازه‌ای که عملاً می‌تواند تاثیر عمیق‌تر و فوری‌تر بر روی سطح آب زیرزمینی در دشت‌های ممنوعه داشته باشد مانند کاهش ارقام حجم آب مندرج در پروانه‌های بهره‌برداری، مسدود شدن چاه‌های کشاورزی و تخصیص آن به مصارف صنعتی، رجوع به بازارهای محلی آب، جلوگیری از اضافه برداشت آب و سایر اقدامات حفاظتی و نظارتی که مستقیماً و در زمان کوتاهی می‌تواند سطح سفره‌ها را تحت تاثیر قرار داده و یا امکان تخصیص آب به واحدهای صنعتی را فراهم آورد، در طرح‌های مشمول به آن‌ها اشاره‌ای نشده است.

— میزان حجم آب از مهم‌ترین فاکتورهای موجود در محاسبه هزینه تمام شده طرح‌های جبرانی می‌باشد. لذا هر نوع تغییری در این حجم اثر معکوس بر روی میزان هزینه تمام شده خواهد گذاشت. براساس شیوه‌نامه تنظیم شده برای تبصره‌های سالانه مبنای حجم آب میزان حجم آب قابل تخصیص در هر دشت می‌باشد. به عبارتی متقاضی آب مشمول تعرفه هزینه‌های جبرانی عملاً به جای پرداخت هزینه واقعی تمام شده آب، رقمی را پرداخت می‌نماید که در اکثر موارد بسیار بیش‌تر از هزینه تمام شده واقعی آب بر مبنای حجم آب قابل تغذیه به سفره از محل اجرای طرح می‌باشد. به دلیل آن‌که تا ابتدای برنامه چهارم توسعه، میزان تخصیص کلی آب در دشت‌های ممنوعه هیچ‌گونه ارتباطی با طرح‌ها و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در حوضه دشت نداشته است. در این صورت متقاضی عملاً هزینه‌های آب تغذیه شده به سفره که جهت جبران افت بوده و جزو وظایف حاکمیتی دولت می‌باشد را پرداخت می‌نماید. از طرف دیگر چنانچه مبنای حجم آب، میزان آب قابل تغذیه به سفره از محل اجرای طرح قرار گیرد، از آنجایی که در واقع بخشی از آب، صرفاً به مصرف جبران افت رسیده است، شرکت‌های آب منطقه‌ای را قادر به پوشش کلیه هزینه‌ها نمی‌نماید.

— موضوع در نظر گرفتن و یا در نظر نگرفتن هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری در محاسبات هزینه تمام شده طرح‌های جبرانی از چند جنبه قابل تامل می‌باشد:

- از آن جایی که شرکت‌های آب منطقه‌ای از طریق بودجه عمومی دارای اعتباراتی به منظور حفاظت و بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی می‌باشند که یکی از موارد آن طرح‌های تغذیه مصنوعی می‌باشد، لذا به کاربرد هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری در محاسبات پایه تعرفه هزینه‌های جبرانی واخذ آن از متقاضیان جدید عملاً به نوعی دوباره شماری محسوب می‌شود.
- از طرف دیگر عدم اخذ هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری از متقاضیان به نوعی کم شماری و دریافت نکردن سهم متقاضیان از هزینه‌های انجام شده و به نوعی یارانه غیرمستقیم به آنان محسوب می‌شود. شایان ذکر است که ارقام دریافتی بابت حق النظاره‌ها نیز به دلیل واقعی نبودن ارقام، نمی‌تواند جبران‌کننده این هزینه‌ها باشد.
- از آن جایی که ارقام مربوط به هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری عمدتاً برآوردی می‌باشند، تسری آن به طول عمر مفید طرح و اخذ آن از متقاضیان تا حدودی با واقعیت هماهنگی ندارد.

۵-۶-۲- نارسایی‌ها و مشکلات بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه

- نداشتن تعرفه مستقل برای برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای، به دلیل استانی شدن شرکت‌های آب منطقه‌ای از سال ۱۳۸۵ و ایجاد ۱۵ شرکت آب منطقه‌ای جدید
- در تبصره‌های سالانه و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مرجع تصویب تعرفه‌ها وزارت نیرو است ولی در قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مرجع تصویب تعرفه‌ها هیات وزیران می‌باشد. به نظر می‌رسد هر دو این روش‌ها دارای مزایا و معایبی می‌باشد. چنانچه مرجع تصویب کننده تعرفه‌ها وزارت نیرو باشد از نظر گردش اداری زمان کوتاه‌تر و سهل‌تری، جهت تصویب تعرفه‌ها مورد نیاز است. ولی موضوع نظارت عالی به ابلاغ و اعمال تعرفه‌ها دچار نقصان می‌باشد. چنانچه مرجع تصویب کننده تعرفه‌ها هیات وزیران باشد ضمن آن که مراحل تصویب تعرفه روند طولانی‌تری را طی می‌نماید می‌باید به منظور تصویب تعرفه‌ها این روند به طور دائم در هر سال تکرار شود که این موضوع با اصل تمرکززدایی و واگذاری مسوولیت‌ها در تناقض می‌باشد.
- در متن مربوط به قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین به موضوع تعیین تکلیف چاه‌های ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب پرداخته شده که به نظر می‌رسد طرح این موضوع در متن قانونی فوق به دلیل عدم ارتباط موضوعی دارای اشکال است. چراکه موضع چاه‌های ذیل ماده (۳) چاه‌های غیرمجازی که عمدتاً کاربری کشاورزی دارند می‌باشد، در صورتی که موضوع قوانین فوق تخصیص آب به متقاضیان چاه‌های صنعتی جدید می‌باشد.

— محدود بودن حوزه تعریف طرح‌های جبرانی و تعادل‌بخشی و اخذ تعرفه صرفاً در دشت‌هایی که طرح جبرانی در آن‌ها اجرا می‌شود و امکان‌پذیر نبودن اجرای طرح در برخی از دشت‌ها، شرکت‌های آب منطقه‌ای را دچار مشکل نموده است.

۵-۶-۳- نارسایی‌ها و مشکلات اعمال تعرفه

- عدم اعلام تعرفه برای بعضی از دشت‌های ممنوعه که در زمان ابلاغ آخرین تعرفه‌ها یا دارای طرح جبرانی نبودند و یا به دلایل دیگری برای آن‌ها درخواست تعرفه نشده است.
- عدم وجود تعرفه برای بعضی از دشت‌هایی که از زمان ابلاغ آخرین تعرفه‌ها، ممنوعه اعلام شده‌اند.
- ناهمگونی تعرفه‌ها در دشت‌های مختلف شرکت‌های آب منطقه‌ای مختلف و حتی در داخل حوزه مدیریت هریک از آب‌های منطقه‌ای
- میزان وسقف آب قابل تخصیص در تبصره‌های سالانه و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم، مشخص نبوده و از نظر آب قابل تخصیص به هر متقاضی، محدودیتی وجود ندارد. این موضوع در قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت جنبه دیگری به خود گرفته و سقف تخصیص آب را ۲۵ مترمکعب در شبانه‌روز در نظر گرفته است. به نظر می‌رسد هر دو گزینه مورد اشاره دارای اشکال می‌باشد. عدم تعیین سقف عملاً موجب فشار بیش از اندازه بر سفره‌های آب زیرزمینی در دشت‌های ممنوعه شده و با مدیریت منابع آب تناقض دارد. تعیین سقف ۲۵ مترمکعب نیز برای کلیه مصارف به هیچ وجه پاسخ‌گوی نیاز واحدهای مختلف اقتصادی و صنعتی با سطوح مختلف تکنولوژی، آب‌بری و وسعت واحد اقتصادی نمی‌باشد.
- با توجه به اینکه تاپایان برنامه سوم توسعه میزان کلی تخصیص آب در هر دشت بدون توجه به میزان آب تغذیه شده به سفره از محل اجرای طرح‌های جبرانی، مصوب و اعلام شده بود، لذا در حوزه فعالیت شرکت‌های آب منطقه‌ای دشت‌هایی وجود داشت که دارای تخصیص آب بودند ولی طرح جبرانی در حوزه فعالیت این دشت‌ها وجود نداشت. به همین دلیل از شرکت‌ها خواسته شد تا در این‌گونه دشت‌ها براساس تعرفه دشت‌های مجاور، تعرفه مورد عمل قرار گیرد.
- از آنجایی که اولاً میزان تخصیص آب به متقاضیان، بسیار کمتر از حجم آب قابل تغذیه به سفره از محل اجرای طرح‌ها می‌باشد و ثانیاً اجرای طرح‌های جایگزینی بسیار هزینه‌بر می‌باشد، لذا عملاً وجوه دریافتی از متقاضیان امکان اجرای حتی یک طرح جبرانی را بدون مشارکت مستقیم دولت در حوضه هر دشت امکان‌پذیر نمی‌سازد که این موضوع از یک طرف خلاف مفاد قانونی بوده و از طرف دیگر اثربخشی این قوانین را دچار نقصان می‌نماید.

۵-۶-۴- نارسایی‌ها و مشکلات در نظارت تعرفه

- تعیین مبلغ سقف دریافت در تبصره‌های سالانه عملاً شرکت‌های آب منطقه‌ای را به سمت دریافت بیش‌تر از این محل و بالا بردن عملکرد مالی شرکت از محل این تبصره به‌منظور پاسخ‌گویی به نهادهای نظارتی، ترغیب می‌نماید. ولی قاعدتاً شان تصویب چنین قانونی، مدیریت گسترده‌تر بر روی منابع آب زیرزمینی بوده و میزان تعرفه و سخت‌گیری شرکت‌ها از این ناحیه می‌باید چنان حدی باشد که متقاضیان را قاعدتاً به سمت تامین نیاز خود از سایر طرق مانند تامین آب از بازار آب و یا خرید چاه کشاورزی و تغییر نوع مصرف آن و غیره ترغیب نماید. به عبارتی عملکرد این تبصره هرچقدر کم‌تر باشد قاعدتاً از دیدگاه مدیریت منابع آب می‌باید مطلوب‌تر باشد.
- تا زمانی که قوانین موضوعه به‌صورت تبصره‌های سالانه ابلاغ می‌شد، امکان انتقال وجوه دریافتی از محل قوانین فوق به سال آتی وجود نداشت. این موضوع در عمل شرکت‌های آب منطقه‌ای را از یک طرف درمقابل متقاضیان متعهد می‌ساخت و از طرف دیگر در قبال موافقت‌نامه‌های مبادله شده برای اجرای طرح‌ها، شرکت‌ها درمقابل به خزانه و دولت بدهکار می‌شدند و این موضوع امکان برنامه‌ریزی بلندمدت را در این خصوص سلب می‌نمود.

۵-۷- کاستی‌ها و نارسایی‌های تعرفه هزینه‌های کارشناسی

۵-۷-۱- نارسایی‌ها و مشکلات تدوین و پیشنهاد تعرفه

- در تدوین تعرفه‌ها مسافت بین مکان مورد کارشناسی با مرکز آب منطقه‌ای در نظر گرفته نشده و کلیه متقاضیان علی‌رغم بعد مسافت، تعرفه یکسانی را پرداخت می‌نمایند. از آنجایی که حوزه وسعت شرکت‌های آب منطقه‌ای بسیار متفاوت می‌باشد و ثانیاً تفاوت در فاصله محل مورد کارشناسی با مرکز بسیار زیاد می‌باشد، به لحاظ رعایت اصل عدالت لازم است تا بعد فاصله در میزان تعرفه دریافتی از متقاضیان مورد توجه قرار گیرد.
- از آنجایی که گاهی وسیله ایاب و ذهاب توسط متقاضی تامین می‌شود و در تدوین تعرفه‌ها، هزینه وسیله ایاب و ذهاب نیز اعمال می‌شود، لذا لازم است در تدوین تعرفه‌ها تامین وسیله ایاب و ذهاب توسط شرکت آب منطقه‌ای و یا متقاضی تفکیک شده و برای هر کدام تعرفه جداگانه‌ای در نظر گرفته شود.

۵-۷-۲- نارسایی‌ها و مشکلات بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه

- با ابطال بعضی از مواد آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها و غیره از جمله ماده (۹) آن که مستند دریافت تعرفه می‌باشد، توسط هیات عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ ۱۳۸۶/۱/۲۵، عملاً اخذ تعرفه از این مورد منتفی شده است.

۵-۷-۳- نارسایی‌ها و مشکلات اعمال تعرفه

— شرکت‌های آب منطقه‌ای بعضی از خدمات خاص را برای متقاضیان انجام می‌دهند که مستند قانونی برای اخذ تعرفه در قبال ارائه این خدمات وجود ندارد.

۵-۷-۴- نارسایی‌ها و مشکلات در نظارت تعرفه

— رقم تعرفه‌های موجود در سطح تمامی آب‌های منطقه‌ای یکسان می‌باشد. به همین دلیل بعضی از شرکت‌های آب منطقه‌ای با توجه به وسعت حوزه تحت مدیریت‌شان، تعداد متقاضیان و همچنین سهولت دسترسی به محل تقاضا شده برای کارشناسی، دارای تفاوت‌هایی می‌باشند که ترجیح دارد تا رقم‌های تعرفه کارشناسی بین مناطق و شرکت‌های مختلف، متفاوت باشد. البته این موضوع به لحاظ انسجام مدیریتی دارای توجیه لازم نمی‌باشد.

۵-۸- کاستی‌ها و نارسایی‌های تعرفه حق اشتراک

جایگاه حق اشتراک به‌عنوان ابزاری که هم می‌تواند در زمینه پایداری مالی توسعه منابع آب مورد استفاده قرار گیرد و هم به‌صورت کارآمد در اختیار مدیریت تقاضا مصرف باشد ارتقا نیافته است. هر چند بخشی از انتظارات از حق اشتراک جامعه عمل پوشیده ولی تا عملکرد مطلوب آن فاصله چشمگیر است. مجموعه نارسایی‌ها و مشکلاتی که سبب می‌شود، حق اشتراک عملکرد مطلوبی در مدیریت منابع آب (اعم از مدیریت عرضه و مدیریت تقاضا) نداشته باشد را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

۵-۸-۱- نارسایی‌ها و مشکلات تدوین و پیشنهاد تعرفه

۵-۸-۱-۱- عدم وجود قانون جامع و واحد

در زمینه تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک در حال حاضر دو قانون با کارکرد مشابه وجود دارد. اولین قانون که به‌صورت متوالی در برنامه دوم، سوم و چهارم توسعه در دست اجرا بوده و هست مشارکت مالی بهره‌برداران کشاورزی در احداث طرح‌های تامین آب و شبکه‌های آبیاری را تبیین می‌کند. تبصره (۷۶) قانون برنامه دوم، تبصره (۱) ماده (۱۰۶) قانون برنامه سوم و بند «ط» ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه با هدف گسترش سرمایه‌گذاری با اولویت در طرح‌های شبکه‌های آبیاری و زهکشی و طرح‌های تامین آب که دارای توجیه فنی و اقتصادی هستند، تصویب و به مرحله اجرا گذاشته شده است. برای اجرای این بندها و مواد قانونی، منابع عمومی با منابع بانک کشاورزی و منابع مالی بهره‌برداران تلفیق شده و برای سرمایه‌گذاری در زمینه احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی به مصرف می‌رسد. همچنان‌که ملاحظه می‌شود، بخشی از هزینه‌های اجرای قوانین مورد اشاره حاصل از مشارکت مالی بهره‌برداران است که به‌صورت اعتبارات بانکی در اختیار دستگاه مجری (شرکت‌های آب منطقه‌ای) قرار گرفته و به‌صورت اقساط توسط بهره‌برداران کشاورزی

بازپرداخت می شود. در قبال این مشارکت، بهره برداران کشاورزی با تقبل هزینه های اجرای طرح، دارای حقوق پایداری در زمینه تاسیسات آبی ایجاد شده، می شوند که تامین آب، متناسب با مشارکت بهره برداران، بدیهی ترین تعبیر آن است. آنچه که در اینجا قابل توجه است، این است که مطابق با آیین نامه ها و دستورالعمل های موجود بهره برداران کشاورزی حدود ۳۰ درصد از هزینه های احداث شبکه های آبیاری و زهکشی را آن هم، به صورت اقساط تقبل می کنند و در قبال این سطح از مشارکت، حقوقی برای آن ها ایجاد می شود که محروم کردن آن ها از این حقوق پس از مشارکت، حتی در صورتی که در چارچوب قوانین موضوعه مرتبط عمل نکنند مشخص نشده است. مساله دیگر قابل توجه این است که طبق قوانین مورد اشاره مشارکت در احداث شبکه های آبیاری و زهکشی (انتقال و توزیع) در اولویت قرار گرفته است. حال آنکه هزینه های تامین آب نیز ارقام قابل توجهی در زمینه توسعه منابع آب است که از دایره مشارکت بهره برداران خارج است.

دومین قانونی که به موضوع مشارکت کشاورزان اشاره دارد ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت است. طبق این ماده قانونی، شرکت های آب منطقه ای مکلفند، در قبال «حق برداشت جدید آب» تحت پوشش طرح های تامین و انتقال آب متناسب با سهم آب تخصیصی حق اشتراک دریافت نمایند. همچنان که ملاحظه می شود، موضوع ماده قانونی مورد اشاره و تبصره ۷۶ برنامه دوم، تبصره (۱) ماده (۱۰۶) قانون برنامه سوم و بند «ط» ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم به صورت متمایز غیرقابل تفکیک است.

به عبارت دیگر موضوع هر دو قانون جلب مشارکت مالی بهره برداران است. ولی فرآیند تدوین و پیشنهاد میزان مشارکت در دو قانون متفاوت است. تفاوت های عمده دو قانون مورد اشاره در مرحله تدوین و پیشنهاد به شرح ذیل است:

- تفاوت در فرآیند تدوین و پیشنهاد

فرآیند تدوین و پیشنهاد میزان مشارکت بهره برداران براساس بند «ط» ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم (و قوانین مشابه آن در قوانین پنج ساله پیشین) خارج از دستورالعمل کمیته های تخصصی تعرفه آب است. برای پیشنهاد میزان مشارکت، برآورد مشاور طرح در زمینه هزینه های سرمایه گذاری شبکه آبیاری و زهکشی توسط بانک کشاورزی مورد بررسی قرار می گیرد. پس از تایید میزان سرمایه گذاری و میزان مشارکت بهره برداران توسط بانک کشاورزی، کمیته ای متشکل از نمایندگان وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری موضوع را مورد بررسی قرار داده و در صورت تایید به شرکت آب منطقه ای مربوطه و بانک کشاورزی جهت اجرا ابلاغ می کنند.

در مقابل، محاسبه تعرفه حق اشتراک در چارچوب دستورالعمل کمیته های تخصصی تعرفه آب و مطابق با مفاد ماده (۳) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت تدوین و پیشنهاد می شود. طبق ماده (۳) آیین نامه مورد اشاره، تعرفه حق اشتراک به وسیله هیات مدیره شرکت های آب منطقه ای پیشنهاد می شود. برای این منظور، معاونت برنامه ریزی شرکت آب منطقه ای مربوطه براساس روش شناسی ابلاغی کمیسیون (سابق) تعرفه آب، مبادرت به محاسبه اولیه تعرفه حق اشتراک نموده و به کمیته منطقه ای تعرفه ارسال می نماید. تعرفه پیشنهادی پس از بررسی در کمیته مذکور جهت ارائه پیشنهاد نهایی به هیات مدیره شرکت آب منطقه ای ارسال می شود. آخرین گام

مرحله پیشنهاد تعرفه تایید هیات مدیره شرکت است. در مقابل همچنان که ملاحظه می‌شود، طبق فرآیند پیش‌بینی شده در بند «ط» ماده (۱۷)، علاوه بر وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای)، وزارت جهاد کشاورزی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری و همچنین بانک کشاورزی در تعیین و تدوین و پیشنهاد میزان مشارکت بهره‌برداران دخالت دارند. قابل ذکر است تصویب کمیته سه جانبه که با مشارکت نمایندگان ادارات و سازمان‌های یاد شده، تشکیل می‌شود میزان مشارکت را تعیین کرده و نیازی به ابلاغ میزان مشارکت در سطح وزرای وزارتین جهاد کشاورزی و نیرو یا معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری نیست.

- تفاوت در ضوابط تدوین و پیشنهاد

میزان مشارکت بهره‌برداران براساس بند «ط» ماده (۱۷) و قوانین مشابه آن در قوانین توسعه پیشین براساس ضوابط مشخصی که ناشی از میزان سرمایه‌گذاری اولیه احداث تاسیسات و سازه‌های شبکه‌های آبیاری و زهکشی است، تعیین می‌شود. براساس روال معمول، میزان سرمایه‌گذاری مورد نیاز احداث شبکه آبیاری و زهکشی به‌وسیله مشاور تعیین می‌شود. از کل سرمایه‌گذاری مورد نیاز ۷۰ درصد از طریق منابع عمومی و به‌صورت کمک بلاعوض دولت و ۳۰ درصد مابقی از طریق منابع بانک کشاورزی به‌صورت اعتبارات بانکی در ضمه بهره‌برداران تامین می‌شود (طبق بند «ط» ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم).

برای تادیه ۳۰ درصد اعتبارات بانکی بهره‌برداران مکلف به بازپرداخت اصل وام و سود بانکی مربوطه در دوره بازپرداخت (که معمولاً ۶ تا ۸ سال است) هستند. با توجه به موارد بیان شده مشارکت بهره‌برداران، هزینه‌های سرمایه‌گذار مرحله تامین آب را در بر نمی‌گیرد و صرفاً شامل سرمایه‌گذاری شبکه آبیاری و زهکشی مربوطه است. اما در مقابل ضوابط تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک کاملاً با ضوابط مورد اشاره در بند «ط» ماده (۱۷) متفاوت است. در ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ضوابط تعیین تعرفه حق اشتراک شامل نوع مصرف، سهم آب تخصیص یافته، مدت زمان تعیین شده، هزینه‌های سرمایه‌گذاری، ارزش اضافی ناشی از تامین آب و شرایط منطقه‌ای در چارچوب ضوابط و دستورالعمل‌های مورد عمل شرکت‌های آب منطقه‌ای است. همچنان که ملاحظه می‌شود، علاوه بر میزان هزینه‌های سرمایه‌گذاری ضوابط دیگری نیز در تعیین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک دخالت دارند.

۵-۸-۱-۲- عدم وجود شفافیت لازم در زمینه برخی از مبانی تعرفه

دومین مشکل و مانع اعمال مناسب تعرفه حق اشتراک تعیین چندین ضابطه برای پیشنهاد تعرفه حق اشتراک انواع مصارف است. همچنان که پیش‌تر بیان شد در ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی، ماده (۶۳) قانون تنظیم شش ضابطه برای تعیین حق اشتراک معرفی شده است بدون این که سهم هر یک از ضوابط در تعیین میزان تعرفه مصارف مختلف شده باشد. مشخص نشدن دامنه تاثیر ضوابط مندرج در آیین‌نامه مورد اشاره برای انواع مصارف موجب شده است که تهیه و

تنظیم روش شناسی (شیوه نامه) محاسبه تعرفه حق اشتراک انواع مصارف به آسانی میسر نشده و رسیدن به وحدت نظر در زمینه تعرفه حق اشتراک با مشکلاتی مواجه شود. عمده ترین مشکلات در زمینه ضوابط تعیین تعرفه عبارتند از:

- ضابطه «سهم آب تخصیص یافته»

سهم آب تخصیص یافته یکی از ضوابط تعیین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک است. مشخص نیست جهت تاثیر ضابطه مذکور به کدام طرف است. آیا مصارفی که سهم تخصیص بیش تری دارند باید بیش تر حق اشتراک بپردازند یا مصارفی که سهم آب تخصیص یافته کم تری دارند؟ چنانچه حق اشتراک متناسب با سهم آب تخصیص یافته افزایش باید به ناچار بخش کشاورزی (در بیش تر شبکه ها) باید بیش تر از سهمی که در تخصیص دارد حق اشتراک را تقبل کند. در حالی که چنین وضعیتی برای بخش کشاورزی قابل اعمال نیست. اگر منظور خلاف جهت حق اشتراک با سهم آب تخصیص یافته، است نیازمند تصریح است. یعنی باید عبارت طوری نگارش شود که از آن مستفاد شود که سهم آب تخصیصی در افزایش حق اشتراک موثر است.

- ضابطه «هزینه های سرمایه گذاری»

این ضابطه نیز شفافیت لازم را ندارد. مشخص نشده که منظور از هزینه های سرمایه گذاری، کل هزینه های سرمایه گذاری است یا بخشی از آن (مثلا هزینه های سرمایه گذاری تامین، انتقال، توزیع و...). نکته مهم تر این است که مشخص نشده برای پیشنهاد حق اشتراک هر یک از مصارف کدام نوع هزینه های سرمایه گذاری و به چه میزانی مورد توجه قرار گیرد.

- ضابطه «شرایط منطقه ای»

یکی دیگر از ضوابط تعیین تعرفه حق اشتراک شرایط منطقه ای است. این ضابطه نیز در متن ماده قانونی یا آیین نامه آن تعریف نشده است. یعنی مشخص نیست کدام شرایط منطقه ای مورد توجه بوده است. آیا منظور توانایی پرداخت بهره برداران است؟ آیا موضوع کمیت و کیفیت آب در منطقه مورد توجه است؟

۵-۸-۱-۳- عدم تعیین ابزارهای تشویقی برای مصارف مختلف

در تبصره (۱) ذیل ماده (۷) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت سه عامل شامل، ایجاد تشکلهای آب بران، رعایت الگوی کشت و استفاده از روش های نوین آبیاری موجب معافیت پرداخت حق اشتراک تا سقف ۲۰ درصد برای بهره برداران می شود.

همچنان که از انشای عوامل سه گانه مذکور برمی آید موضوع معافیت بهره برداران کشاورزی است. در صورتی که در مرحله تعیین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک لازم است اهرم های تشویقی برای متقاضیان سایر مصارف که الگوی بهینه مصرف آب

در مصرف مربوطه، ایجاد تشکلهای رسمی، توسعه روش‌های مناسب و صرفه‌جویانه از آب و بازچرخانی آن و ... را مدنظر قرار می‌دهند، نیز پیش‌بینی شود.

۵-۸-۱-۴- تهیه روش‌شناسی (شیوه‌نامه) متفاوت برای انواع مصارف

عدم شفافیت لازم در زمینه ضوابط تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک برای انواع مصارف آب سبب شده است روش‌شناسی‌های مختلفی برای مصارف تهیه شود. این مساله موجب مشکلاتی در زمینه برآورد تعرفه شده است. به‌علاوه به‌علت عدم شفافیت ضوابط، هنوز برخی از مصارف فاقد شیوه‌نامه محاسبه حق اشتراک هستند.

۵-۸-۱-۵- منابع آب غیرمعارف و مصارف جدید

علاوه بر مشکلات و چالش‌های بیان شده، چالش‌های جدیدی نیز در مقابل سیستم تعرفه آب وجود دارد که نیازمند تهیه و تصویب قوانین و ضوابط جدید است. از جمله این چالش‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- منابع آب غیرمعارف:

• مشخص نبودن مبانی و فرآیند تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک پساب‌ها و زهاب‌ها

هرچند براساس بند «ب» ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، بهره‌برداری از پساب‌ها و زهاب‌ها در زمره طرح‌های تامین آب محسوب می‌شود ولی تاکنون چگونگی فرآیند محاسبه تعرفه حق اشتراک پساب و زهاب و مبانی و ضوابط تعیین میزان حق اشتراک آن‌ها مشخص نشده است.

• مشخص نبودن مبانی و فرآیند تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک بهره‌برداری از آب دریا

با وجود آنکه متقاضیان استفاده از آب دریا برای انواع مصارف خصوصا شرب و پرورش آبی در حال فزونی است، هنوز ساز و کار قانونی و ضابطه‌ای لازم برای تعیین رابطه متقاضیان با شرکت‌های آب منطقه‌ای تعریف و طراحی نشده است.

• مسکوت بودن مبانی و فرآیند تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک برای طرح‌های در دست اجرا

ضرورت محاسبه تعرفه حق اشتراک برای طرح‌هایی که هنوز به مرحله بهره‌برداری نرسیده ولی مطالعات اجرایی آن‌ها پایان یافته و یا در دست اجرا هستند، کاملا احساس می‌شود. این اقدام هنوز در حوزه مدیریت و تعرفه حق اشتراک انجام نگرفته است.

• مشخص نبودن مبانی و فرآیند تعرفه حق اشتراک منابع آب شور و لب شور

در زمینه استفاده از منابع آب شور و لب شور نیز تا کنون ضوابط و معیارها برای تعیین و پیشنهاد حق اشتراک مشخص نشده است.

• مصارف جدید

۵ کشت حوضچه ای (هیدروپانیک)

کشت حوضچه ای از جمله تقاضاهای جدید مصارف آب است که تا کنون نه نامی از آن در متون قانونی آمده و نه الگویی برای مصرف آن مشخص شده است. ضمن این که چگونگی تعیین و پیشنهاد و میزان تعرفه حق اشتراک در این نوع مصرف نیز فاقد صراحت قانونی است.

۵ آب بطری (بسته بندی) با استفاده از منابع آب سطحی

با وجود تقاضا برای استفاده از آب سطحی جهت عرضه آب بسته بندی تا کنون چگونگی تعیین و پیشنهاد تعرفه این مصرف معین نشده است.

۵ حق اشتراک پرورش آبزیان در حالت بازچرخانی آب

هر چند چگونگی تدوین و پیشنهاد تعرفه حق اشتراک آب برای پرورش آبزیان مشخص است، ولی در حالتی که از آب در فرآیند تولید آبزیان به صورت گردشی (بازچرخانی) استفاده شود، شیوه محاسبه تعرفه مشخص نشده است.

۵-۸-۲- نارسایی ها و مشکلات تصویب و ابلاغ تعرفه

نارسایی ها و چالش ها در فرآیند پیشنهاد تا ابلاغ و ارزیابی عملکرد تعرفه منحصر به مرحله تدوین و پیشنهاد تعرفه نیست بلکه در مراحل دیگر نیز مشکلات و چالش هایی وجود دارد. عمده ترین چالش ها و مشکلات در مرحله بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه حق اشتراک برای انواع مصارف عبارتند از:

۵-۸-۲-۱- فقدان وحدت رویه در مرحله بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه

علیرغم تصریح ماده (۳) آیین نامه اجرایی مبنی بر پیشنهاد تعرفه حق اشتراک از جانب هیات مدیره شرکت آب منطقه ای و ابلاغ آن پس از تایید وزیر نیرو، این فرآیند در زمینه تعرفه حق اشتراک همه مصارف اجرا نمی شود. تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی هر ساله پس از پیشنهاد هیات مدیره شرکت های آب منطقه ای، ابتدا در کمیته تخصصی حق اشتراک (دبیرخانه کمیته های تخصصی تعرفه آب) بررسی شده، سپس برای تایید به کمیته تخصصی تعرفه های آب سطحی ارسال می شود و در نهایت پس از تایید در ستاد وزارت نیرو، توسط وزیر نیرو ابلاغ می شود. این فرآیند در زمینه تعرفه حق اشتراک آب شرب شهری و روستایی، صنعت و معدن و فعالیت های وابسته به بخش کشاورزی (پرورش آبزیان، دامداری ها و مرغداری ها، فضای سبز و...) اجرا نمی شود.

قابل ذکر است در حال حاضر تعرفه پیشنهادی حق اشتراک صنعت در قالب ارسال پیش‌نویس قرارداد اشتراک به دبیرخانه کمیته‌های تخصصی تعرفه، مورد بررسی قرار گرفته و پس از تایید، قرارداد منعقد می‌شود. تجارب موجود حاکی است که تعرفه حق اشتراک مصارف دیگر نظیر دامداری‌ها و مرغداری‌ها حتی مرحله مذکور را نیز طی نمی‌کند.

۵-۸-۲-۲- مشکل دسترسی به اطلاعات پایه

کمیته تخصصی تعرفه‌های آب سطحی (مستقر در دفتر برنامه‌ریزی منابع آب) وظیفه بررسی تعرفه‌های پیشنهادی شرکت‌های آب منطقه‌ای را به عهده دارد. انجام درست این وظیفه مستلزم وجود اطلاعات مختلفی است که پایه محاسباتی تعرفه حق اشتراک را برای هر طرح تشکیل می‌دهند. در حال حاضر این اطلاعات به سهولت از شرکت‌های آب منطقه‌ای به دبیرخانه ارسال نشده و در صورت ارسال نیز در برگیرنده حجم قابل توجهی از جداول و ارقام و آمار خواهد بود که بررسی مجدد آن‌ها مستلزم صرف زمان زیادی در دبیرخانه کمیته‌های تخصصی تعرفه خواهد بود. راه‌اندازی سایت تعرفه‌های آب می‌تواند به رفع بخشی از این مشکل بیانجامد.

۵-۸-۲-۳- ارسال پیش‌نویس قرارداد اشتراک آب صنعتی به جای ابلاغ تعرفه

براساس بخشنامه‌های صادره، شرکت‌های آب منطقه‌ای موظفند پیش‌نویس قرارداد اشتراک آب صنعتی را جهت بررسی و اطلاع معاونت امور آب (طبق ساختار سازمانی سابق)، به ستاد ارسال نمایند. بدیهی است در صورتی که با این قاعده کلیه قراردادها قبل از انعقاد به معاونت امور آب (و آبفا) ارسال شود، حجم وسیعی از مکاتبات اداری را در برخواهد گرفت. به علاوه لازمه بررسی درست تعداد زیاد قراردادها، جمع‌آوری اطلاعات هر یک به صورت جداگانه و بررسی کلیه اطلاعات از نظر صحت و سقم آن‌ها است. این مشکل زمانی بیش‌تر خودنمایی می‌کند که قراردادهای متعددی با یک تعرفه برابر منعقد شود ولی با این وجود همه قراردادها باید طبق بخشنامه به ستاد جهت بررسی ارسال شود. بدیهی است در چنین حالتی، زمان و هزینه قابل توجهی تلف خواهد شد.

۵-۸-۳- نارسایی‌ها و مشکلات اعمال تعرفه

همچنان که بیان شد مرحله بررسی، تصویب و ابلاغ تعرفه حق اشتراک برای انواع مصارف یکسان نیست. ولی چه تعرفه حق اشتراک در کمیته تخصصی تعرفه بررسی و تصویب شده و به وسیله وزیر نیرو ابلاغ شود و چه این فرآیند در داخل شرکت آب منطقه‌ای انجام گیرد و یا نهایتاً در کمیته تخصصی تعرفه آب خاتمه پذیرد مرحله اعمال را پشت سر خواهد داشت. مرحله اعمال تعرفه حق اشتراک نیز دارای موانع و مشکلات متعدد است که در این قسمت مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۵-۸-۳-۱- عدم وجود قرارداد تیپ برای انواع مصارف

قرارداد اشتراک آب برای انواع مصارف آب در سطح شرکت‌های آب منطقه‌ای یکسان نیست. علاوه بر آن حتی قرارداد اشتراک یک مصرف مشخص نیز در بین کلیه شرکت‌ها مشابه و یکسان نیست. این موضوع نیازمند اتخاذ وحدت رویه و تهیه چارچوبی حقوقی برای تهیه و تنظیم قرارداد اشتراک است.

۵-۸-۳-۲- تعریف نشدن حقوق متقابل مشترک و شرکت‌های آب منطقه‌ای

در قوانین و آیین‌نامه‌های موجد از «حق برداشت جدید آب» و «حق اشتراک» به عنوان حقوق و تکالیف متقابل مشترک و شرکت‌های آب منطقه‌ای یاد شده است. لازمه تادیه حقوق طرفین و انجام تکالیف، شفافیت جزییات در قرارداد است. در حال حاضر این حقوق و تکالیف نه در قرارداد اشتراک به صورت جامع منعکس می‌شود و نه قوانین جامعی برای آن تصویب شده است.

۵-۸-۳-۳- عدم تخصیص اعتبارات بانکی

عموما میزان حق اشتراک به میزانی است که ممکن است یک واحد تولیدی اعم از کشاورزی، صنعت یا ... نتواند به صورت یک جا کل آن را تادیه نماید و لاجرم تامین آن به صورت قسطی الزامی می‌شود. از آن جا که سیستم بانکی در حال حاضر دستورالعملی برای اعطای اعتبارات در زمینه حق اشتراک ندارد به ناچار در ابلاغیه‌های وزارت نیرو شرکت‌های آب منطقه‌ای مجاز شده‌اند، حق اشتراک آب را به صورت اقساط پنج‌ساله دریافت نمایند. با تقسیط حق اشتراک دو مشکل اساسی به شرح زیر در زمینه مالی برای شرکت‌های آب منطقه‌ای بروز می‌کند:

- مشکلات حقوقی در زمینه اعمال سود برای اقساط حق اشتراک

اعمال نرخ بهره- تنزیل بر روی ارقام اقساط حق اشتراک و دریافت آن از مشترکین توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای با موانع قانونی مواجه است. هر چند چنین اقدامی در چارچوب معیارهای اقتصادی در حال حاضر انجام می‌گیرد، ولی در مواردی با اقدام مشترکین و پیگیری‌های حقوقی آن‌ها موانعی ایجاد شده است. ضمن این که ثبت حسابداری سود دریافتی در شرکت‌های آب منطقه‌ای دچار محدودیت‌های حسابرسی است.

- انباشت مطالبات شرکت‌های آب منطقه‌ای

دریافت حق اشتراک به صورت اقساطی و عدم پرداخت به موقع اقساط توسط مشترکین موجب انباشت دیون اشخاص حقیقی و حقوقی طرف قرارداد (مشترکین) نزد شرکت‌های آب منطقه‌ای شده است. در حال حاضر دریافت اسناد جهت تضمین بازپرداخت اقساط حق اشتراک با مشکلات اجرایی مواجه است. عمدتاً با صدور چک توسط متقاضی به عنوان سند بازپرداخت اقساط، قرارداد اشتراک بین متقاضی و شرکت آب منطقه‌ای منعقد می‌شود. ولی در صورت «برگشت» چک، وصول مطالبات دچار مشکلات حقوقی می‌شود.

۵-۸-۳-۴- فقدان الگوی مصرف بهینه انواع مصارف

با وجود آنکه در تبصره (۱) ذیل ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به مساله تعیین الگوی مصرف بهینه انواع مصارف توسط وزارت نیرو و دستگاه اجرایی مربوطه، اشاره شده است ولی به استثنای الگوی مصرف کشاورزی (زراعت و باغداری) که مستند به سند ملی آب است برای سایر مصارف الگو مشخص نشده است. بدیهی است در زمان اعمال تعرفه یکی از موضوعات اصلی تعیین میزان آب قابل تحویل متناسب با الگوی مصرف کاربری مورد نظر است.

۵-۸-۴- نارسایی‌ها و مشکلات نظارت بر اعمال تعرفه

نظارت بر فرآیند تعیین تا ابلاغ تعرفه در کنار نظارت بر اعمال تعرفه می‌تواند موجب ارتقای تعرفه حق‌اشتراک شود. در شرایط حاضر با توجه به تصریح دستورالعمل کمیته‌های تخصصی تعرفه آب مبنی بر «نظارت بر عملکرد ارکان کمیته‌های تخصصی تعرفه آب» به‌عنوان وظایف کمیته تخصصی مذکور، نظارت بر فرآیند تعیین تا بررسی و تصویب (به استثنای ابلاغ) تعرفه حق‌اشتراک انجام می‌پذیرد، ولی در مرحله اعمال این تعرفه، نظارت از جایگاه شفاف و روشنی برخوردار نیست. عمده مسایل و مشکلات در این زمینه عبارتند از:

۵-۸-۴-۱- فقدان برنامه کمی سالانه

لازمه نظارت موثر در مرحله اعمال تعرفه حق‌اشتراک تعیین اهداف تعرفه در برنامه سالانه شامل حجم آب قابل واگذاری و حق‌اشتراک قابل دریافت است. در حال حاضر این دو هدف به‌صورت متناظر در اسناد برنامه سالانه شرکت‌های آب منطقه‌ای ثبت نمی‌شود. هر چند ارقامی به‌عنوان حق‌اشتراک قابل دریافت در طول سال مالی معین می‌شود، ولی محاسبه این رقم ارتباطی به تعیین میزان حجم آب قابل واگذاری ندارد. بدیهی است نظارت بر تحقق مناسب تعرفه زمانی کارآمد است که این دو داده اصلی در کنار همدیگر عرضه شود.

۵-۸-۴-۲- مشخص نبودن فرآیند نظارت

اعمال نظارت مستلزم تعیین فرآیند نظارت است. فرآیند و چگونگی سازماندهی فعالیت نظارت بر اعمال تعرفه حق‌اشتراک در تشکیلات و شرح وظایف شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب به‌صورت شفاف ترسیم نشده است. هر چند نظارت عام در درون هر سازمانی وجود دارد. در اینجا بحث نظارت تخصصی در مرحله اعمال تعرفه حق‌اشتراک مطرح است که جایگاه روشنی ندارد.

۵-۸-۴-۳- مشخص نبودن متولی ارزیابی عملکرد تعرفه

ارزیابی عملکرد یکی از ابزارهای دستگاه‌های نظارتی است. در زمینه عملکرد تعرفه حق‌اشتراک تا کنون در تشکیلات سازمانی، بخش معینی عهده‌دار مسوولیت نیست. به همین دلیل با وجود گذشت چندین سال در زمینه اعمال تعرفه حق‌اشتراک، هنوز گزارش جامعی در زمینه عملکرد تعرفه حق‌اشتراک تهیه و تنظیم نشده است.

۵-۸-۵- سایر مشکلات و نارسایی ها

علاوه بر مشکلات و نارسایی ها و چالش ها در مراحل چهارگانه بیان شده، نارسایی های دیگری نیز وجود دارد که خارج از فرآیند به آن اشاره است. عمده ترین این نارسایی ها عبارتند از:

۵-۸-۵-۱- درآمد تلقی کردن حق اشتراک

در متن ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و آیین نامه اجرایی آن از حق اشتراک به عنوان درآمد نام برده شده است. در صورتی که حق اشتراک سهم الشرکه متقاضیان (مشترکین) است و با انصراف آن ها قابل بازپرداخت می باشد.

۵-۸-۵-۲- ابهام در مصرف وجوه حاصل از تعرفه

در متن ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت آمده است که حق اشتراک با موافقت سازمان مدیریت و برنامه ریزی «برای اجرای طرح های عمرانی مربوط با اولویت نگهداری و مرمت سازه های آبی در دست بهره برداری در همان منطقه به مصرف برسد. بدیهی است آب طرح های تامین و انتقال عمدتاً در سال های آغازین بهره برداری، به متقاضیان واگذار می شود. این در حالی است که هنوز طرح مورد نظر به هزینه های قابل توجهی برای مرمت نیاز ندارند تا بتوان از حق اشتراک برای انجام آن استفاده کرد.

۵-۸-۵-۳- وابستگی اشتراک به ملک

مطابق با قوانین و آیین نامه های موجود (از جمله ماده (۴) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳)) اشتراک متعلق به ملک است. این مساله مشکلاتی را برای جابه جایی مالکیت آب و زمین به صورت مجزا ایجاد می کند و برخلاف نظام بهبود بهره وری آب و خاک است.

۵-۹- جمع بندی

براساس اطلاعات منعکس در این فصل می توان انواع تعرفه ها و کاستی های آن را در قالب جدول به شرح جدول زیر جمع بندی نمود. براساس اطلاعات این جدول در خانه هایی که سفید رنگ و خالی از ضابطه و یا تعرفه است، ملاک و معیار مشخصی برای تعیین آن وجود ندارد. براساس اطلاعات منعکس در این جدول تعرفه هزینه های جبرانی استفاده از پساب در تغذیه سفره های زیرزمینی در دشت های ممنوعه و ممنوعه بحرانی فاقد ضابطه و یا معیار مشخص می باشد. همچنین تعرفه فروش پساب به مشترکین صنعتی نیز از مواردی است که باید ضابطه یا معیار مشخصی برای تعیین تعرفه آن در کمیته تخصصی مربوط تعیین و جهت اجرا به شرکت های آب منطقه ای ارسال شود.

جدول ۵-۱- جمع‌بندی کاستی‌های تعرفه‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای

منبع آبی	بخش مصرف	نوع مصرف	نوع تعرفه	زیرزمین ی	نوع منبع آب			
					سطحی			
					مهارنشده	مهارشده		
سنتی	تلفیقی	مدرن						
زیرزمینی	کشاورزی	زراعت	حق النظاره	ضابطه				
		باغداری	حق النظاره	ضابطه				
		گلخانه‌ها و گیاهان دارویی	هزینه جبرانی	تعرفه				
		جنگل‌ها و مراتع	حق النظاره					
		فضای سبز	حق النظاره					
		دامداری و طیور	حق النظاره	تعرفه				
			هزینه جبرانی	تعرفه				
		آبی‌ری‌ری‌ری	حق النظاره	ضابطه				
	صنعتی		حق النظاره	تعرفه				
			هزینه جبرانی	تعرفه				
	شرب		حق النظاره	تعرفه				
	خدمات		حق النظاره	تعرفه				
			هزینه جبرانی	تعرفه				
	تفریحی و گردشگری		حق النظاره					
	آب بسته بندی		حق النظاره					
سطحی	کشاورزی	خدمات کارشناسی چاه‌ها			نرخ	تعرفه		
		زراعت	آب به‌ان‌رخ		ضابطه	ضابطه	ضابطه	ضابطه
		باغداری	آب به‌ان‌رخ		ضابطه	ضابطه	ضابطه	ضابطه
		زراعت و باغداری	حق اشتراک	تعرفه	تعرفه	تعرفه	تعرفه	
		جنگل‌ها و مراتع	آب به‌ان‌رخ					
		فضای سبز	آب به‌ان‌رخ					
		دامداری و طیور	آب به‌ان‌رخ					
			حق اشتراک	تعرفه	تعرفه	تعرفه	تعرفه	تعرفه
	آبی‌ری‌ری‌ری	آب به‌ان‌رخ		ضابطه	ضابطه	ضابطه	ضابطه	
		حق اشتراک		ضابطه	ضابطه	ضابطه	ضابطه	
	صنعتی		آب به‌ان‌رخ		ضابطه	ضابطه	ضابطه	
			حق اشتراک					
	شرب		آب به‌ان‌رخ	تعرفه	تعرفه	تعرفه	تعرفه	
	خدمات		آب به‌ان‌رخ					
	تفریحی و گردشگری		آب به‌ان‌رخ					
		خدمات کارشناسی آب‌های سطحی			نرخ			

در جدول فوق در مواردی که تعرفه براساس ضوابط (مانند قانون تثبیت آب بهای زراعی) تعیین می‌شود در ستون مربوطه عبارت ضابطه درج شده است. در مواردی که تعرفه مشخص و معینی وجود دارد (مانند فروش آب به آبفا یا هزینه‌های کارشناسی) در جدول فوق از عبارت تعرفه استفاده شده است. در مواردی که موضوع تعرفه مصداق نداشته باشد (تعرفه پساب برای مصارف شرب) خانه مربوطه در جدول فوق هاشور زده شده است. در مواردی که خانه‌های این

جدول خالی است به این معنی نیست که شرکت‌های آب منطقه‌ای از آن محل درآمد ندارند، بلکه به این معنی است که تعرفه و یا ضابطه یکسان برای کلیه شرکت‌ها وجود ندارد و هر یک از شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس معیارهای خود اقدام به تعیین تعرفه و اخذ آن از مصرف کنندگان می‌نمایند. در مواردی نیز امکان دارد به دلیل فقدان تعرفه و یا ضابطه لازم، ناچیز بودن درآمد از محل این مصارف شرکت‌ها پیگیری لازم را انجام نمی‌دهند و تعرفه‌ای اخذ نمی‌نمایند.

فصل ۶

راهکارها و پیشنهادات

۶-۱- راهکارها و پیشنهادات قانونی و آیین‌نامه‌ای

به منظور بهره‌برداری مناسب‌تر از پیشنهادات منعکس در این فصل، کلیه راهکارها و پیشنهادات اصلاحی در قالب دو زیر بخش تحت عنوان پیشنهادات اصلاحی قانونی و آیین‌نامه‌ای و پیشنهادات اصلاحی نظارتی و اجرایی برای کلیه تعرفه‌ها ارائه شده است.

۶-۱-۱- تعرفه آب بهای شرب

با توجه به قوانین و آیین‌نامه‌های موجود در رابطه با تعرفه‌های فروش آب به آبفا کمبودی در این قسمت دیده نمی‌شود و نواقص موجود در این بخش عمدتاً به دلیل ناقص اجرا شدن قوانین و یا عدم اجرای آن می‌باشد. رفع مشکلات مورد اشاره در بخش قبلی، نیاز به اصلاحات قانون و یا تصویب قوانین جدید ندارد.

در خصوص تعرفه آب مورد استفاده مشترکین ماده پنج قانون توزیع عادلانه آب در مصارف شرب و بهداشت نیز یکی از راهای سریع ابلاغ تعرفه این مصارف استفاده از تعرفه حق‌النظاره شرب شرکت‌های آب و فاضلاب به عنوان حق‌النظاره مشترکین ماده ۵ قانون توزیع عادلانه آب می‌باشد. در صورت بهره‌برداری از این چاهها در مناطق توریستی و خدمات بین راهی، مراکز اقامتی دائم و یا موقت تعرفه مذکور براساس نظر کمیته تخصصی تعرفه شرکت آب منطقه‌ای و تصویب هیات مدیره قابل بازبینی می‌باشد. لازم به ذکر است عقد قرارداد با مشترک در قالب ماده ۱۰ قانون مدنی به منظور حفظ حقوق شرکت آب منطقه‌ای ضروری می‌باشد.

۶-۱-۲- تعرفه آب بهای کشاورزی

بازبینی قانون تثبیت آب بهای زراعی و ایجاد تغییرات زیر به منظور رفع ابهامات موجود در این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن ضروری است:

— مغایرت قانون تثبیت آب بهای زراعی با بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب برطرف شود. محاسبه تعرفه آب بهای کشاورزی به استناد قانون تثبیت آب بهای زراعی با وجود بند الف ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب که طی آن تعرفه‌ها باید براساس هزینه‌های جاری و توجه به شرایط منطقه‌ای تعیین و اخذ شود براساس نظر برخی از کارشناسان با هم مغایراند.

— ضرورت تهیه آیین‌نامه اجرایی برای این قانون در متن اصلاحی مورد توجه قرار گیرد. آیین‌نامه موجود بر حسب ضرورت تهیه و توسط وزیر نیرو ابلاغ شده است، اما در متن قانون اشاره‌ای به تهیه آیین‌نامه اجرایی نشده است. در راستای اصلاح آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی لازم است وزارت نیرو موظف به تهیه آیین‌نامه اجرایی آن شود.

— متن بازنگری شده قانون تثبیت آب بهای زراعی به‌نحوی تهیه شود تا زیر بخش‌های کشاورزی نیز مشمول این قانون قرار گیرند. در این خصوص باید ضمن اصلاح عنوان قانون در قالب یک تبصره به شمولیت زیربخش‌های

کشاورزی در آن اشاره شود. با توجه به این که فعالیت‌های زیربخش کشاورزی به‌طور صریح در متن آیین‌نامه مصرف بهینه آب کشاورزی ذکر نشده است، بنابراین لازم است به منظور ساماندهی مصارف آب در این فعالیت‌ها یا تعریفی از بخش کشاورزی در متن آیین‌نامه اضافه شود که شامل فعالیت‌های مرتبط با بخش کشاورزی از جمله دامپروری، جنگل و فضای سبز نیز باشد و یا در قالب یک تبصره شمولیت زیر بخش‌های کشاورزی در این آیین‌نامه نیز ذکر شود. قبل از اعمال این تغییر لازم است الگوی مصرف بهینه برای مصارف زیر بخش کشاورزی مثل مصارف دامپروری، شیلات و ... توسط وزارت کشاورزی تعیین و در قالب مستندات پیوست آیین‌نامه ارائه شود.

– با تصویب لایحه هدفمند کردن یارانه‌ها و با توجه به مصارف مختلف آب و شرایط خاص این کالا لازم است، تهیه آیین‌نامه اجرایی به منظور توجه به همه جنبه‌های استفاده از آب در متن لایحه مورد توجه جدی قرار گیرد. درنهایت در صورت اتخاذ سیاست اخذ هزینه تمام شده آب در مصارف کشاورزی، بازنگری قانون تثبیت آب بهای زراعی از ضروریات می‌باشد.

– بازبینی آیین‌نامه موجود و تصویب آن در هیات دولت به منظور رفع مواردی ابهامات اجرایی آن و کمک به اتخاذ یک روش متحد و منسجم از دیگر موارد لازم جهت اصلاح نظام فعلی تعیین و دریافت آب بهای کشاورزی می‌باشد. اگرچه بسیاری از موارد مبهم موجود در آیین‌نامه اجرایی با عقد قرارداد تیپ و به‌کارگیری آن، برطرف خواهد شد، اما از آن جایی که در برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای تشکلهای قوی وجود ندارد شرکت‌های آب منطقه‌ای باید با تک تک بهره‌برداران اقدام به عقد قرارداد نمایند که منجر به اتلاف وقت و در بر دارنده هزینه برای شرکت خواهد بود. با این وجود و با هدف قانون‌مندتر شدن قرارداد تیپ مورد استفاده و استناد آن به مصوبه مجلس یا هیات دولت مناسب است، ضمن بازنگری آیین‌نامه اجرای نسبت به تصویب آن در هیات دولت اقدام لازم از طرف شرکت مدیریت منابع آب انجام شود.

– در راستای کنترل بیش‌تر بر مصارف مازاد بر الگوی مصرف اقداماتی در خصوص بازبینی آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی و درج متنی در قالب بک تبصره در ذیل ماده ۶ آن انجام شده است. لازم به توضیح است که وجود چنین تبصره‌ای بدون اشاره قانون‌گذار در متن قانون تثبیت آب بهای زراعی نیز خود محل اشکال است. در راستای قانون نمودن اخذ جریمه از مصارف مازاد بر الگوی مصرف در سال ۱۳۸۵ پیشنهاد لایحه‌ای دو فوریتی به منظور درج دو تبصره بر قانون تثبیت آب بهای زراعی از طرف شرکت مدیریت منابع آب تهیه و توسط وزارت نیرو جهت بررسی به هیات وزیران ارسال شده است. به استناد تبصره دوم پیشنهادی مصارف مازاد بر الگوی مصرف براساس هزینه‌های مدیریت، نگهداری، بهره‌برداری و جایگزینی تعیین و اخذ خواهد شد. متن تبصره پیشنهادی در پیوست راهنما ارائه شده است.

– از آن جایی که اعمال قانون تثبیت آب بهای زراعی برای محصولاتی که فاقد ارزش تولیدی قابل برآورد سالیانه هستند (مثل فضای سبز) و یا در سال‌های ابتدای تولید ارزش تولیدی ندارند (باغات) و یا ارزش تولیدی آن‌ها

در طی یک دوره بلندمدت به دست می آید (جنگل‌ها) و همچنین تعرفه منابع آب تنظیم نشده که به دریا نمی ریزند با ابهام مواجه است لازم است، طی استفساریه‌ای از مجلس شورای اسلامی نحوه اعمال این قانون در موارد فوق کسب تکلیف شود. در صورتی که امکان استفاده از قوانین موجود در موارد فوق الذکر وجود ندارد لازم است با ارائه لایحه‌ای نسبت به اخذ مصوبه قانونی در خصوص موارد فوق اقدام لازم صورت گیرد. ارائه پیشنهاد وزارت نیرو به همراه دلایل توجیهی لازم به منظور اخذ نظر مثبت مجلس شورای اسلامی در موارد فوق موثر خواهد بود.

۶-۱-۳- تعرفه حق النظاره کشاورزی

اگرچه به استناد ماده سه قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و سرمازدگی دریافت حق النظاره مصارف کشاورزی ممنوع شده است، ولی اقداماتی (دو مورد) به منظور ابطال این ماده واحده انجام شده است. براساس سوابق موجود گزارش توجیهی یک پیشنهاد (لایحه) تهیه و به منظور رسیدگی به معاونت حفاظت و بهره‌برداری ارسال شده است. این معاونت پیشنهاد فوق را جهت بررسی و طرح در مجلس شورای اسلامی به حوزه ستادی وزارت نیرو در تاریخ ۸/۳/۸۷ ارسال کرده است. پیگیری موضوع به منظور تسریع در بررسی و تعیین تکلیف باید در دستور کار قرار گیرد.

به جز مورد فوق اقداماتی نیز در راستای بازبینی آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی به منظور بی اثر نمودن این معافیت انجام شده است. براساس سوابق موجود تبصره دو ماده دو متن بازنگری شده آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی ضمن تعیین ضابطه‌ای برای دریافت حق النظاره (یک درصد منعکس در قانون تثبیت آب بهای زراعی) در صورت تصویب متن پیشنهادی خودبخود معافیت اخذ تعرفه حق النظاره کشاورزی منتفی خواهد شد.

۶-۱-۴- تعرفه حق النظاره صنعت و خدمات

در سال ۱۳۸۳ به منظور اصلاح و تعدیل حق النظاره مصارف صنعتی و خدماتی مندرج در بند «و» مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد، پیشنهادی تهیه شد. در پیشنهاد ارائه شده سعی شده است تا کلیه نواقص و کمبودهای تعرفه‌ای موجود در مصوبه شورای اقتصاد حتی الامکان رفع شود. چارچوب و مبانی کلی این پیشنهاد به شرح ذیل می‌باشد:

- از آنجایی که در پیشنهاد قبلی در خصوص حق النظاره مصارف از آب‌های سطحی مهار نشده، رقمی ارائه نشده است در تیترا پیشنهاد جدید کلیه تعرفه‌های پیشنهادی به مصارف فوق‌الذکر نیز تعمیم داده شده است.
- برای مصارف شرب شهری و روستایی، اشخاص و ارگان‌ها و نهادهای نظامی و انتظامی پیشنهاد نرخ ارائه شده است.
- برای صنایع آب مطروف و نوشابه‌سازی و مصارف تفریحی و گردشگری با توجه به ویژگی‌های این نوع مصارف چه از لحاظ کیفیت فیزیکی و شیمیایی آب و چه از لحاظ میزان ارزش آب در این نوع مصارف پیشنهاد جداگانه‌ای ارائه شده است.

- در بخش مصارف صنعتی با توجه به آنکه در این بخش، مصارف آب دارای ویژگی های مختلفی بوده و ارزش افزوده متفاوتی را در صنایع مختلف و حتی در بخش های مختلف یک صنعت ایجاد می نماید، بخش صنعت به سه گروه عمده براساس تقسیم بندی ISIC تقسیم شده و بر مبنای ارزش افزوده ایجاد شده در هر گروه به ازای آب مصرفی به صورت مجزا برای آن ها تعرفه تعیین شده است.
 - برای مصارف تجاری و فضای سبز نیز تعرفه ای مجزا پیشنهاد شده است.
 - از آن جایی که در برخی از صنایع ممکن است آب به مصارف مختلفی برسد، لذا برای این گونه واحدها نیز براساس نوع و مصرف آب در هر واحد بهره برداری تعرفه پیشنهاد شده است.
- با توجه به این که از زمان ارسال پیشنهاد فوق به دلایل مختلفی تاکنون موضوع پیشنهاد، مورد بررسی در شورای اقتصاد قرار نگرفته است و با توجه به این که تعرفه های پیشنهادی از زمان ارسال تاکنون چندین بار به روز و مجددا جهت پیگیری ارسال شده است، لذا در متن تهیه شده برای شورای اقتصاد (متن صفحه بعد) آخرین طبقه بندی و ارقام ارسال شده در سال ۱۳۸۶ ارائه شده است.
- موارد ذیل در پیشنهاد ارائه شده به شورای اقتصاد، منظور شده است:
- تسری تعرفه های حق النظاره مندرج در بند «و» مصوبه شورای اقتصاد به منابع آب سطحی مهار نشده
 - اصلاح متن بند «و» مصوبه شورای اقتصاد به منظور جامعیت و تسری آن به کلیه مصارف، از جمله آب شرب و بسته بندی، آب های گرم و معدنی، خدمات و ...
 - لزوم ارائه پیشنهاد در قالب تبصره ای در ذیل ماده (۳۴) قانون توزیع عادلانه آب مبنی بر اخذ جرایم در صورت اضافه برداشت و یا استنکاف از پرداخت تعرفه در مهلت تعیین شده
 - پیش بینی نحوه روند رشد تعرفه ها در سال های آتی به منظور جلوگیری از تکرار ارجاع پیشنهاد افزایش تعرفه ها به شورای اقتصاد.

پیشنهاد ارائه شده به شورای اقتصاد

شورای عالی برنامه ریزی و امور اقتصادی در جلسه مورخ درخواست شماره مورخ وزارت نیرو درخصوص تعمیم مصوبه شماره ۳۴/۷۰۹ مورخ ۷۱/۵/۵ شورای اقتصاد به کلیه منابع آبی^۱ اعم از آب های زیرزمینی و آب های سطحی تنظیم نشده موضوع بند «ب» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۶۱/۱۱/۱۶ مجلس شورای اسلامی). اصلاح بند «و» مصوبه فوق الذکر را بررسی و به شرح ذیل جهت اجرا تصویب نمود.

ردیف	نوع مصارف	حق النظاره (ریال به ازای هر مترمکعب)	مبلغ ثابت سالیانه (ریال به ازای هر چاه)
۱ (صنایع)	گروه (۱): صنایع غذایی؛ دخانیات- صنایع کاغذ؛ مقوا و چاپ	۱۷	۳۳۲۰۰۰
	گروه (۲): صنایع شیمیایی- صنایع چوب و محصولات چوبی- نساجی؛ پوشاک و چرم- نیروگاه ها	۳۱	۶۰۶۰۰۰
	گروه (۳): صنایع کانی غیرفلزی- تولیدات فلزات اساسی- ماشین آلات و تجهیزات- صنایع متفرقه و معادن	۶۸	۱۳۲۰۰۰۰
۲	مصارف شرب و بهداشت شهری و روستایی؛ اشخاص؛ ارگانها و نهادهای نظامی و انتظامی	۲۷	-
۳	مصارف تجاری	۶۸	۱۳۲۰۰۰۰
	فضای سبز و سایر مصارف	۱۷	۳۳۲۰۰۰

تبصره یک - در ازای واگذاری حق بهره برداری از منابع آب های زیرزمینی، سطحی و چشمه ها برای صنایع آب بسته بندی، نوشابه سازی و تفریحی و گردشگری، حداکثر سه درصد ارزش ناخالص فروش براساس قرارداد و توافق فی مابین، دریافت شود.

تبصره دو - در دشت های ممنوعه، ارقام فوق با اعمال ضریب ۱/۲ مبنای عمل قرارگیرد.

تبصره سه - مصارف چند منظوره براساس نوع و میزان مصرف آب در هر واحد بهره برداری، محاسبه شود.

۶-۱-۵- هزینه های جبرانی

درمورد هزینه های جبرانی به دلیل اینکه هم اکنون دو قانون که در بعضی از موارد متناقض و در بعضی از موارد مکمل یکدیگر می باشند وجود دارد، علیرغم آن که در آیین نامه مشترک تهیه شده، سعی شده است تا همه موارد مثبت دو قانون به صورت یکجا دیده شود ولی در بعضی از مواد آیین نامه بالا جبار تناقضاتی با دو قانون ممکن است وجود داشته باشد، لذا اولین قدم ادغام دو قانون در یکدیگر می باشد. در ادغام دو قانون پیشنهاد می شود به نکات ذیل توجه شود:

۱- برای مصارف آب مربوط به فعالیت های «پرورش دام و طیور» مطابق مفاد ماده (۳) قانون تامین منابع برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی مصوب ۱۳۸۳/۷/۱۴ مجلس شورای اسلامی؛ تعرفه ای پیشنهاد نشده است. تعرفه مصارف آب «پرورش آبزیان (گرمابی و سردابی)» نیز هم اکنون مطابق مفاد ماده (۲۱) آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران به شماره ۱۲۳۴۰/ت/۱۷۹۲۵-ه مورخ ۷۸/۳/۱۸ مصوب هیات وزیران؛ محاسبه و دریافت می گردد.

- رعایت حکم برنامه چهارم در بند «ب» ماده (۱۷) قانون مبنی بر بهبود ۲۵ درصدی تراز منفی سفره‌های آب زیرزمینی^۱
- به دلیل عدم پوشش ظرفیت آب مصرفی اکثر صنایع با سقف تعیین شده (۲۵ مترمکعب آب در شبانه‌روز) پیشنهاد می‌شود یا سقف مزبور کلاً حذف شود و یا سقف مزبور با بررسی کارشناسی و استفاده از نظرات وزارت صنایع اصلاح و افزایش یابد.
- حذف تعیین تکلیف چاه‌های تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب در متن جدید.
- بسط محل‌های هزینه کرد تعرفه‌های دریافتی از اقدامات فیزیکی و سازه‌ای به اقدامات غیرسازه‌ای مانند خرید و انسداد چاه‌های کشاورزی، کاهش پروانه‌های بهره‌برداری، برقی کردن چاه‌ها و
- بسط محل اجرای پروژه‌ها از دشت به حوضه به دلیل ارتباط هیدرولوژیکی بین دشت‌ها در یک حوضه و عدم امکان اجرای یک پروژه از محل مبالغ دریافتی در هر دشت.
- تاکید بر محل و مرجع تصویب تعرفه‌ها از هیات وزیران به وزارت نیرو به دلیل پیچیده بودن مراحل اخذ تاییدیه و مصوبه از هیات وزیران و تاکید بر تصویب چارچوب و شیوه‌نامه اخذ تعرفه از هیات وزیران

۶-۱-۶- هزینه‌های کارشناسی

۶-۱-۶-۱- کارشناسی آب‌های زیرزمینی

- به دلیل آن‌که خدمات کارشناسی برای چشمه‌ها نیز انجام می‌شود پیشنهاد می‌شود، عنوان چشمه نیز در متن ماده (۸) علاوه بر چاه و قنات، درج شود.
- از آنجایی که برخی از عملیات کارشناسی در حوضه عملکرد گروه‌های کارشناسی قرار داشته و شرکت‌های آب منطقه‌ای عملاً این اقدامات کارشناسی را برای متقاضیان انجام می‌دهند (مانند هزینه کارشناسی رسیدگی به شکایات و دعاوی و هزینه کارشناسی ارائه خدمات به حفاران و یا هزینه توقیف دستگاه‌های حفاری)، پیشنهاد می‌شود یا اخذ هزینه‌های کارشناسی از طریق اصلاح مواد قانونی مربوطه در قانون توزیع عادلانه آب انجام شود و یا از طریق پیشنهاد یک ماده واحد در قالب قانون توزیع عادلانه آب، اخذ هزینه‌های کارشناسی از کلیه خدمات کارشناسی آب زیرزمینی که توسط کارشناسان شرکت‌های آب منطقه‌ای انجام می‌شود، در قالب ماده واحد فوق درج شود.

۱- به منظور ایجاد تعادل بین تغذیه و برداشت سفره‌های آب زیرزمینی در دشت‌های با تراز منفی، دولت مکلف است با تجهیز منابع مالی مورد نیاز و تمهیدات سازه‌ای و مدیریتی، مجوزهای بهره‌برداری در این دشت‌ها را بر اساس مصرف معقول (موضوع ماده (۱۹) قانون توزیع عادلانه آب) که با روش‌های نوین آبیاری قابل دسترس است، اصلاح نماید به‌طوری‌که تا پایان برنامه چهارم تراز منفی سفره‌های آب زیرزمینی بیست و پنج درصد (۲۵٪) بهبود یابد.

۶-۱-۶-۲- کارشناسی ماده (۹) آیین‌نامه مربوط به تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها و

پیشنهادهای مربوط به هزینه‌های کارشناسی ماده (۹) به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- با توجه به ابطال برخی از مواد آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها و از جمله ماده (۹) آن توسط هیات عمومی دیوان عدالت اداری، اولین قدم در این خصوص پادار کردن ماده (۹) آیین‌نامه از طریق پیشنهاد اصلاح قانونی ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب به شرح ذیل می‌باشد:
- وزارت نیرو مکلف است در صورت درخواست افراد، شهرداری‌ها یا ادارات ثبت اسناد و املاک که به‌صورت موردی تقاضای تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها، مخازن و تاسیسات آبی، انهار طبیعی یا سنتی، مسیل‌ها یا مرداب‌ها و یا برکه‌های طبیعی و کانال‌ها و زهکش‌های عمومی را که در مجاورت ملکی واقع است، می‌نمایند. نسبت به تعیین حد بستر و حریم کمی و کیفی هریک از موارد یاد شده؛ پس از اخذ هزینه کارشناسی که تعرفه آن از طرف وزارت نیرو تعیین خواهد شد، اقدام نماید.
- انجام درخواست‌های فوق مشروط به آن است که تصرفات قانونی اشخاص نسبت به املاک مورد نظر احراز و توسط مراجع ذیصلاح تایید شده باشد.

- از آنجایی که برخی از عملیات کارشناسی در حوزه عملکرد گروه‌های کارشناسی قرار داشته و شرکت‌های آب منطقه‌ای عملاً این اقدامات کارشناسی را برای متقاضیان انجام می‌دهند (مانند هزینه کارشناسی آب‌های سطحی، هزینه کارشناسی معادن شن و ماسه و هزینه کارشناسی اجاره بستر)، پیشنهاد می‌شود که یا اخذ هزینه‌های کارشناسی از طریق اصلاح مواد قانونی مربوطه در قانون توزیع عادلانه آب انجام شود و یا از طریق پیشنهاد یک ماده واحده در قالب قانون توزیع عادلانه آب، اخذ هزینه‌های کارشناسی از کلیه خدمات کارشناسی آب سطحی که توسط کارشناسان شرکت‌های آب منطقه‌ای انجام می‌شود، در قالب ماده واحده فوق درج شود.

۶-۱-۷- حق اشتراک

- به‌علت وجود زمینه و کارکرد نسبتاً مشابه بین موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و بند (ط) ماده ۱۷ قانون برنامه چهارم، بهتر است جلب مشارکت متقاضیان در قالب یک ماده قانونی واحد ساماندهی شود. به عبارت دیگر هم میزان مشارکت متقاضیان در احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی (موضوع بند (ط) ماده ۱۷ قانون برنامه چهارم و هم میزان حق اشتراک برای در اختیار گرفتن حق برداشت جدید آب (موضوع ماده ۶۳) از طریق سازوکار کمیته تخصصی تعرفه آب تعیین شود. از آنجا که در حال حاضر چگونگی و میزان مشارکت متقاضیان مشارکت در احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی براساس بند (ط) ماده ۱۷ و آیین‌نامه اجرایی آن شکل می‌گیرد و مکانیزم گردش کار آن کاملاً با گردش کار ماده (۶۳) قانون تنظیم منطبق نیست، لاجرم تهیه یک متن مشترک در قالب ارائه لایحه‌ای برای جایگزینی دو مستند قانونی

فوق الذکر ضروری به نظر می رسد. قابل ذکر است در حال حاضر نمی توان از طریق تهیه و پیشنهاد آیین نامه اجرایی مشترک برای دو مستند قانونی فوق الذکر موجبات زمینه اجرایی یکسانی برای مرحله تدوین و پیشنهاد هر دو مستند مورد اشاره تهیه کرد، بلکه گام نخست، ارائه یک لایحه واحد مشتمل بر وجوه تشابه و افتراق دو مستند مورد نظر است.

– ضوابط تعیین تعرفه حق اشتراک در ماده (۳) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و دارای شفافیت لازم نیست.

از آن جا که در آیین نامه های اجرایی ضوابط اجرای شفاف قوانین ترسیم می شود، لازم است در زمینه حق اشتراک نیز آیین نامه اجرایی چنین نقشی را ایفا کند ولی آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) و ضوابط تعیین شده در آن (میزان سرمایه گذاری طرح، شرایط منطقه ای و ارزش اضافی ناشی از تامین آب) برای تعیین تعرفه اشتراک انواع مصارف چنین وضعیتی ندارند و باید با شفافیت بیش تر ترسیم شوند.

– در حال حاضر آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) با جهت گیری آب کشاورزی تنظیم شده است. هر چند نام مصارف دیگر نیز در برخی مواد و تبصره های آن آمده است، اما متن آیین نامه به صورت جامع همه مصارف را در بر نمی گیرد. از جمله اهرم تشویقی جهت مصارف آب در فعالیت های غیر از کشاورزی مشخص نشده است. در بازنگری آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) ضرورتا جامعیت حق اشتراک باید مدنظر قرار گیرد.

– از آن جا که آیین نامه اجرایی به صورت روشن به تفاوت ها و اشتراکات تعرفه حق اشتراک انواع مصارف توجه نکرده لاجرم تهیه روش شناسی مجزا برای تعیین حق اشتراک هر نوع مصرف بدیهی است. روش شناسی وظیفه تعیین روش انجام کار را به عهده دارد در صورتی که در حال حاضر روش شناسی به نوعی تعیین وزن ضوابط محاسبه تعرفه را به عهده گرفته است. بنابراین ضوابط تعیین تعرفه در آیین نامه و شیوه محاسبات در شیوه نامه ها ارائه شود.

– آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) در زمینه منابع غیر متعارف و جدید آب مسکوت است. یکی از وجوه جامعیت آیین نامه مذکور توجه به منابع جدید و غیر متعارف (آب دریا، پساب و زهاب، آب شور و لب شور، کشت حوضچه ای (هیدروپانیک)، آب بسته بندی با استفاده از منابع آب سطحی، پرورش آبزیان در حالت باز چرخانی آب) است.

۲-۶- راهکارها و پیشنهادات نظارتی و اجرایی

هر گونه نظارت و تلاش به منظور دستیابی به اهداف نظام جامع نرخ گذاری بر منابع آب بدون بهره برداری از یک ساختار مناسب با این نظام، با ایراداتی همراه خواهد بود. ساختار فعلی که در آن کمیته های تخصصی تعرفه در شرکت های آب منطقه ای به عنوان واحدهای مستقر در صف و کمیته های تخصصی تعرفه آب مستقر در شرکت مدیریت منابع آب در واقع شکل تغییر یافته کمیسیون تعرفه سابق و کمیته های پنج گانه تخصصی آن می باشد. تبیین نواقص این

نظام با توجه به دوره کوتاه از آغاز فعالیت آن نیاز به زمان بیش تری دارد. لازم است در فرآیند پیشنهاد، تصویب و ابلاغ تعرفه‌ها و همچنین نظارت بر حسن اجرای آن نواقص ساختار موجود از جمله عدم توجه به کمیته‌های منطقه‌ای در دستورالعمل کمیته‌های تخصصی تعرفه مستقر در شرکت مدیریت منابع آب، عدم هماهنگی بین واحدهای تهیه کننده بودجه جاری و واحد پیشنهاد کننده تعرفه آب بها و همچنین ناهماهنگی واحد بررسی کننده عملکرد شرکت‌های آب منطقه‌ای با کمیته‌های تخصصی تعرفه مورد توجه قرار گیرد. تغییر متناوب ساختار شرکت مدیریت منابع آب یکی از مشکلات شکل‌گیری یک ساختار کامل و جامع برای پرداختن به موضوعات مرتبط با انواع تعرفه مشترکین شرکت‌های آب منطقه‌ای است. در ادامه راهکارهای پیشنهادی جهت بهبود وضعیت نظارتی و اجرایی هر یک از تعرفه‌های مورد بررسی در این راهنما ارائه شده است.

نظام جامع نرخ‌گذاری بر آب و خدمات منضم به آن نیاز به ساختار متناسب با این نظام شامل پایگاه‌های اطلاعاتی مناسب، رفع موانع فعلی موجود در ساختار تهیه و تدوین تعرفه‌های آب، اصلاح و تکمیل سامانه امور مشترکین در هر یک از شرکت‌های آب منطقه‌ای، توجه و تاکید بر خود اتکایی مالی شرکت‌های آب منطقه‌ای از طریق فروش آب و سایر خدمات منضم به آن دارد.

۶-۲-۱- تعرفه آب بهای شرب

به‌کارگیری برخی شیوه‌های مدیریتی به شرح زیر می‌تواند در رفع موانع موجود کارساز باشد.

۶-۲-۱-۱- تمرکز درآمد فروش آب به آبفا

دریافت تعرفه بیش‌تر (از هزینه تمام شده آب) از یک منطقه که هزینه‌های تامین و انتقال آب در آن نسبتاً پایین می‌باشد و انتقال وجوه حاصل از این درآمد به شرکت‌های آب منطقه‌ای مستقر در مناطق محروم از طریق شرکت مدیریت منابع آب ایران می‌تواند راهکار مناسبی باشد. به عبارت دیگر، شرکت‌های آب و فاضلاب موجود در مناطق با هزینه نسبی تامین و انتقال پایین موظف‌اند بخش یا تمام وجوهی را که باید برای پرداخت صورت حساب به شرکت آب منطقه‌ای پرداخت می‌نمایند را به حساب شرکت مدیریت منابع آب ایران واریز نمایند و شرکت مدیریت منابع آب نیز ضمن مدیریت وجوه امکان انتقال بخشی از آن را به شرکت‌های آب منطقه‌ای مستقر در مناطق خشک و با توان پرداخت پایین در قالب بودجه سالانه آن‌ها دارد. به‌کارگیری این شیوه مزایای دیگری نیز دارد که برخی از اهم آن شامل جلوگیری از انباشت دیون شرکت‌های آب و فاضلاب به شرکت‌های آب منطقه‌ای که در حال حاضر (۱۳۸۶) بالغ بر پنجاه میلیارد تومان می‌باشد. به عبارت دیگر با تشکیل معاونت آب و آبفا امکان پیگیری قوی‌تر به منظور دریافت آب بها از طرف شرکت مدیریت منابع آب ایران فراهم شود و تاخیر در پرداخت‌ها و انباشت دیون کم‌تر به وجود بیاید. از طرف دیگر شرکت‌های آب منطقه‌ای که از این محل کمک دریافت می‌کنند موظف به ارائه برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت لازم در خصوص اصلاح نظام ثبت اطلاعات در دفاتر مالی و حرکت به سمت سیستم حسابداری صنعتی و

مدیریت هزینه‌ها شوند و در شرایطی که امکان این کار برای شرکت وجود ندارد از محل این وجوه نسبت به عقد قرارداد با مشاوران توانمند و آشنا به موضوع در جهت کمک به شرکت‌های آب منطقه‌ای به منظور اجرای نظام حسابداری قیمت تمام شده اقدام کرد.

۶-۲-۱-۲- کاهش دیون انباشته

دریافت درصدی از صورتحساب مشترکین شرکت‌های آب و فاضلاب و پرداخت آن به شرکت‌های آب منطقه‌ای توسط سیستم بانکی راه کار عملی است که ضمن جلوگیری از افزایش بدهی‌های معوق شرکت‌های آب و فاضلاب، بر مدیریت تاسیسات تامین و انتقال آب در نتیجه تحقق به موقع درآمدهای شرکت‌های آب منطقه‌ای تاثیر مثبت خواهد داشت. اتخاذ این روش مشکل بدهی‌های گذشته شرکت‌های آب و فاضلاب به شرکت‌های آب منطقه‌ای را نیز امکان پذیر خواهد کرد. به عبارت دیگر در صورتی که سهم شرکت‌های آب منطقه‌ای از صورتحساب ارسالی برای مشترکین توسط شرکت‌های آب و فاضلاب براساس بررسی کارشناسی باشد، می‌توان به نحوی عمل کرد تا دیون معوق ظرف یک دوره کوتاه مدت پرداخت شود. به منظور عملیاتی کردن این پیشنهاد ضمن مبادله موافقتنامه با بانک‌های عامل باید شیوه‌نامه‌ای تهیه شود تا نحوه گردش مالی وجوه دریافت شده، تغییرات لازم در نظام بودجه‌ای شرکت‌های آب منطقه‌ای ناشی از اجرای این روش، مبادله موافقتنامه‌های احتمالی مورد نیاز و سایر جنبه‌های اجرایی کار به طور دقیق مشخص و معرفی شود. این روش به طور نمونه می‌تواند در استان تهران اجرا و پس از رفع موانع آن در سایر شرکت‌های آب منطقه‌ای نیز به اجرا گذاشته شود.

۶-۲-۱-۳- تسریع در ابلاغ تعرفه‌ها

واگذاری تعیین تعرفه‌ها به شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و فاضلاب استانی می‌تواند، مشکل تاخیر در تهیه و ابلاغ تعرفه‌ها به روش فعلی را بر طرف نماید. یکی از ویژگی‌های این پیشنهاد دخالت شرایط منطقه‌ای در تصمیم‌گیری در خصوص تعرفه‌های آب تحویلی به شرکت‌های آب و فاضلاب توسط کمیته مشترک آب و آب و فاضلاب استانی است که پس از تشکیل معاونت آب و آبفا در وزارت نیرو در هر یک از استان‌ها نیز تشکیل شده است. به عبارت دیگر شرکت‌های آب و فاضلاب و آب منطقه‌ای نسبت به مشکلات منطقه‌ای مرتبط با تامین آب شرب و صنعت در هر منطقه اشراف بیشتری دارند و کسب توافق دو جانبه استانی سریع‌تر و موثرتر خواهد بود. لازم به ذکر است در صورت اتخاذ این روش تعرفه توافق شده آب تحویلی به شرکت‌های آب و فاضلاب باید جهت بررسی تایید نهایی و اعمال در بودجه شرکت‌ها به معاونت اب و آبفا وزارت نیرو ارسال شود.

به کارگیری روش توافقی در مورد تاسیسات تامین و انتقال آب فرا استانی نیز امکان پذیر است، ولی در صورت عدم حصول توافق بین شرکت‌های منتفع از این تاسیسات، امکان تعیین و ابلاغ تعرفه برای تاسیسات تامین و انتقال آب فرا استانی در حوزه ستادی وزارت نیرو فراهم می‌باشد و پس از ارجاع کار (در صورت عدم توافق) به ستاد وزارت نیرو نسبت

به تعیین و ابلاغ تعرفه این گونه تاسیسات مطابق روش فعلی اقدام شود. از آنجایی که تعداد این نوع تاسیسات در حال حاضر زیاد نمی‌باشد و این که شرکت‌های آب منطقه‌ای طرف مبادله آب قرار دارند، تعیین و ابلاغ تعرفه آب تاسیسات آبرسانی فرااستانی در زمان کم‌تر و با سرعت بیش‌تر امکان‌پذیر است.

۶-۲-۱-۴- تصویب در شورای اقتصاد

اگرچه به دلیل این که شرکت‌های آب و فاضلاب و شرکت‌های آب منطقه‌ای هر دو به عنوان شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو به حساب می‌آیند و عدم اخذ مصوبه شورای اقتصاد برای تعرفه‌های فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب مشکل جدی به حساب نمی‌آید ولی براساس قانون توزیع عادلانه آب وزارت نیرو برای تعرفه‌های فروش آب به مشترکین (به جز مصارف کشاورزی) موظف به اخذ مصوبه از شورای اقتصاد می‌باشد و تا کنون تلاش برای اخذ مصوبه شورای اقتصاد درخصوص تعرفه فروش آب به آبفا نشده است. دریافت درصدی از آب بهای قبوض مشترکین شرکت‌های آب و فاضلاب که به منظور حل مشکل انباشت دیون شرکت‌های آب و فاضلاب در قسمت قبل بدان اشاره شد در این مورد نیز با هدف مرتبط کردن مصوبه شورای اقتصاد برای شرکت‌های آب و فاضلاب به تعرفه فروش آب خام کارگشا خواهد بود. به عبارت دیگر هر ساله شرکت‌های آب و فاضلاب نسبت به اخذ مصوبه از هیات دولت و بازبینی تعرفه‌های خود براساس مجوز شورای اقتصاد اقدام می‌کنند و در صورتی که درصدی از آب بهای مشترکین آب به حساب شرکت‌های آب منطقه‌ای واریز شود عدم دریافت مجوز شورای اقتصاد نیز مساله‌ای به وجود نمی‌آورد و افزایش اعمال شده در تعرفه‌های شرکت‌های آب و فاضلاب به طور خودکار در درآمد شرکت‌های آب منطقه‌ای تاثیر خواهد داشت.

۶-۲-۱-۵- تعدیل آب بها

با توجه به دولتی بودن شرکت‌های آب منطقه‌ای و ملاحظات موجود در تعیین و دریافت تعرفه‌های آب شرب شهری و روستایی، نگهداری و بهره‌برداری از این تاسیسات به نحو مطلوبی انجام نمی‌شود. اگرچه هر ساله مبالغی به عنوان کمک زیان به برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای اختصاص می‌یابد اما این مبالغ جوابگوی نیازهای اعتباری شرکت‌های آب منطقه‌ای به منظور مدیریت قوی‌تر بر تاسیسات و سازه‌های آبی را فراهم نمی‌کند. از آنجایی که بر خلاف شرکت‌های آب و فاضلاب، شرکت‌های آب منطقه‌ای امکان تحویل حجمی آب به مشترکین خود و دریافت تعرفه براساس میزان مصرف یا به عبارتی اعمال ضرایب تصاعدی برای مشترکین پر مصرف را ندارند، شرایط لازم برای افزایش درآمد از طریق دریافت تعرفه‌های تصاعدی از مشترکین پر مصرف وجود ندارد. در حال حاضر تلاش می‌شود با شفاف‌سازی روابط مالی بین شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت‌های آب و فاضلاب از طریق عقد قرارداد فروش آب و اجرا کردن برخی از آیین‌نامه‌های مصوب و ابلاغی قبلی از طریق این قرارداد امکان افزایش درآمد شرکت‌های آب منطقه‌ای فراهم شود.

اگرچه تا کنون روش دریافت حق انشعاب از شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی مورد استفاده قرار نگرفته است اما دریافت حق انشعاب از شرکت‌های برخوردار از طرح‌های تامین و انتقال آب که در آینده به بهره‌برداری می‌رسد به عنوان راه حلی به منظور جبران درآمد پایین ناشی از تعرفه‌های تکلیفی می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد.

بررسی راه‌های افزایش درآمد شرکت‌های آب منطقه‌ای از طریق اجاره دارایی‌های سرمایه‌ای به متقاضیان، انجام خدمات نظارتی در زمینه اجرای پروژه‌های آبرسانی در شهرک‌های صنعتی و یا واحدهای تجاری متقاضی، شناسایی ظرفیت‌های شرکت‌های آب منطقه‌ای با توجه به شرایط جغرافیایی که امکان ایجاد درآمد را دارا هستند، می‌تواند در راستای جبران پایین بودن تعرفه‌های فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب مفید واقع شود. بدیهی است موارد پیشنهادی فوق و همچنین سایر مواردی که بر حسب شرایط هر شرکت آب منطقه‌ای می‌تواند منجر به درآمد شود و مغایر با قوانین و سیاست‌های موجود نباشد باید با بررسی دقیق و به همراه تهیه دستورالعمل یکسان و قابل اجرا همراه شود. ضمن این‌که لازم است مدیریت تاسیسات تامین و انتقال آب با برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های کوتاه مدت و بلندمدت نسبت به افزایش کیفیت خدمات ارائه شده به مشترکین خود و اعمال مدیریت مالی قوی‌تر با هدف افزایش کارایی اعتبارات هزینه شده در این تاسیسات اقدام لازم انجام دهند.

۶-۲-۱-۶- همسان‌سازی روش‌ها

در حال حاضر تعرفه‌های فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب به‌طور متمرکز در حوزه ستادی وزارت نیرو و با همکاری و هماهنگی با کمیته‌های منطقه‌ای تعرفه فروش آب به آبفا تهیه، تصویب و ابلاغ می‌شود. تلاش شده است که تعرفه‌های مذکور براساس سیاست‌های کلان مصوب در وزارت نیرو و محورهای مورد توافق در کمیته تخصصی تعرفه مستقر در دفتر برنامه‌ریزی منابع آب تهیه، تصویب و ابلاغ شود. در شرایط فعلی که تعرفه‌های مذکور متأثر از افزایش تعرفه شرکت‌های آب و فاضلاب شهری است و رویه قابل پذیرش و معینی ملاک عمل قرار ندارد، تدوین روش مشخص به منظور حرکت در راستای سیاست‌های وزارت نیرو و رفع ابهامات و رویه‌های غیرمستند و غیرشفاف از ضروریات این تعرفه به حساب می‌آید. لازم به ذکر است براساس تجربیات گذشته اجرای یک روش شفاف و مستند در تهیه و تدوین تعرفه‌های آب شرب نیاز به تاکید مدیران ارشد بخش آب و پیگیری اجرای آن دارد در غیراین‌صورت اجرای چنین روش‌های هر چند شفاف با مشکل مواجه خواهد بود.

۶-۲-۲-۶- آب بهای کشاورزی

براساس موارد مطرح شده در خصوص نواقص تعیین و دریافت آب بهای کشاورزی پیشنهادات زیر با هدف طرح در کمیته‌های تخصصی مربوط و بررسی بیش‌تر آن و رفع یا کاهش مشکلات مذکور پیشنهاد می‌شود.

— انعقاد قرارداد با بهره‌برداران یا نماینده آن‌ها شرایط لازم به منظور رفع برخی از ابهامات موجود در آیین‌نامه قانون تثبیت آب بهای زراعی را فراهم خواهد کرد. در متن قرارداد نحوه دریافت آب بهاء، میزان آب بهاء به ازای هر

- محصول و شرایط و ضوابط تغییر مفاد قرارداد ذکر خواهد شد. به کارگیری یک قرارداد تیپ مشابه قرارداد مورد استفاده مابین شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت‌های آب و فاضلاب می‌تواند در این خصوص راهگشا باشد.
- توجه به کشت غالب در یک دشت به خصوص در دشت‌هایی که کشت غالب محصولات ارزش بالا دارد (مثل زعفران، برنج، پنبه، چغندر قند و حبوبات) و نزدیک کردن آب بها براساس الگوی کشت رایج به آب بهای به‌دست آمده ناشی از محاسبات مربوط به کشت غالب یکی دیگر از روش‌های بازبینی آب بهای محصولات کشاورزی است.
 - تشکیل شورای حل اختلاف با هدف رسیدگی به مشکلات کشاورزان و هماهنگی بیش‌تر با آن‌ها امکان وصول درصد بیش‌تری از آب بها را فراهم می‌نماید. این شورای حل اختلاف می‌تواند متشکل از نماینده کشاورزان، نماینده شرکت آب منطقه‌ای یا شرکت بهره‌بردار از شبکه آبیاری، نماینده وزارت جهاد کشاورزی و نماینده استانداری هر استان باشد و بر حسب نیاز جلسات لازم برگزار نماید.
 - تشکیل و تقویت تشکلهای آبران و واگذاری کار به این تشکلهای منجر به کاهش مشکلات مربوط به جمع‌آوری تعرفه آب، تحویل حجمی آب، جلوگیری از اتلاف آب و مصرف کاراتر آن موثر می‌باشد.
 - براساس اطلاعات موجود، نیاز آبی در سند ملی آب در برخی مناطق، بالاتر از میزان متوسط منطقه می‌باشد و از آنجایی که استفاده مازاد بر الگو مصرف براساس آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی (بند ۶) منجر به اعمال ضریب ۱/۵ در آب بها می‌شود، اصلاح نیاز آبی محصولات مختلف براساس متوسط منطقه‌ای منجر به افزایش درآمد آب بهای کشاورزی شرکت‌های آب منطقه‌ای خواهد شد. براساس برآوردهای موجود در حدود ۱/۵ میلیارد مترمکعب آب مازاد بر نیاز براساس سند ملی آب در کشور استفاده می‌شود. در صورتی که متوسط نیاز آبی منطقه را معیار قرار دهیم این رقم افزایش پیدا خواهد کرد. با توجه به این که براساس ماده ۶ آیین‌نامه قانون تثبیت آب بهای زراعی، نیاز آبی می‌تواند براساس نظر کمیته سه نفره تعیین شود، امکان افزایش درآمد به واسطه استفاده از ضریب ۱/۵ برای مصارف مازاد بر الگوی مصرف وجود دارد. بازبینی سند ملی آب و تهیه الگوی مصرف برای مصارف عمده آب در کلیه بخش‌ها از ضروریات مدیریت تقاضای آب است که با همکاری سازمان‌ها و وزارتخانه‌های ذیربط باید تهیه گردد.
 - به کارگیری پایگاه تعرفه آب نیز ضمن هماهنگ کردن روش‌های متنوع مورد استفاده در شرکت‌های آب منطقه‌ای، برخی از مواردی (چگونگی تعیین نیاز آبی محصولات، الگوی کشت، میزان برداشت محصول) موجود در آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب بهای زراعی که با اعمال سلیقه توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای همراه است نیز برطرف خواهد شد.
 - نظام موجود تخصیص آب با به کارگیری یک دستورالعمل یا شیوه‌نامه تحت عنوان شیوه‌نامه تسهیل مبادلات آب در شبکه‌های آبیاری و زهکشی ضمن استفاده از ظرفیت‌های موجود در شیوه‌نامه واگذاری حق اشتراک، نظام‌نامه تخصیص آب و آیین‌نامه الگوی مصرف بهینه امکان تخصیص مجدد منابع آب برای مصارف با ارزش

اقتصادی بالاتر و همچنین جبران خسارت وارده به کشاورزان در نتیجه واگذاری آب و حقوق مترتب بر آن به مصارف غیرکشاورزی به ویژه در شرایط خشکسالی فراهم خواهد شد. تدوین چنین دستورالعملی در حیطه این راهنما قرار ندارد و ضروری است در قالب گزارش جداگانه‌ای نسبت به تهیه آن اقدام شود. به کارگیری چنین دستورالعملی با کمک نظام جامع نرخ‌گذاری بر منابع آب امکان مدیریت مناسب منابع آب را از طریق تسهیل و تقویت مبادله آب مازاد بر نیاز فراهم خواهد کرد.

۶-۲-۳- آب بهای صنعتی

۶-۲-۳-۱- اخذ مجوز شورای اقتصاد

با توجه به این که آب بهای صنعتی فاقد مصوبه شورای اقتصاد است، پیگیری تصویب تعرفه آب بهای صنعتی در هیات وزیران (شورای اقتصاد سابق) و همچنین تعیین تکلیف رشد سالانه آب بهای صنعتی در این مصوبه تا زمان مصوبه بعدی از ضروریات آب بهای صنعتی است. براساس نظرات شرکت‌های آب منطقه‌ای صنایع بزرگ در مقابل افزایش سالیانه تعرفه‌های آب بهای صنعتی فاقد مصوبه شورای اقتصاد مقاومت می‌نمایند. از این رو پیگیری دریافت مصوبه هیات دولت از اقدامات فوری در این قسمت می‌باشد. لازم به ذکر است که در این خصوص تلاش‌هایی تا کنون انجام شده است که به نتیجه نهایی نرسیده است و لازم است ضمن بررسی تجربیات گذشته موضوع دریافت مصوبه آب بهای صنعتی از شورای اقتصاد در دستور کار قرار گیرد.

۶-۲-۳-۲- درج تعرفه آب بهای صنعتی در ابلاغیه تعرفه شرکت‌های آب و فاضلاب (آب خام)

در حال حاضر همه ساله شرکت‌های آب و فاضلاب نسبت به دریافت مصوبه برای آب مصارف تجاری و صنعتی اقدام می‌کنند و معمولاً تعرفه‌های مصارف صنعتی را افزایش می‌دهند. یکی از راه کارهای عملی به منظور رفع مشکل فقدان تعرفه مصوب آب بهای صنعتی برای شرکت‌های آب منطقه‌ای، اضافه کردن بندی به تعرفه مصارف صنعتی شرکت‌های آب و فاضلاب به مصوبه هیات وزیران می‌باشد. به نحوی که تعرفه آب تحویلی به صنایع از محل تاسیسات تامین و انتقال آب در اختیار شرکت‌های آب منطقه‌ای نیز شامل تعرفه صنعتی منعکس در این مصوبه شود. با تشکیل معاونت آب و آبفا در وزارت نیرو اجرای این پیشنهاد عملی و سهل‌الوصول خواهد بود.

۶-۲-۳-۳- برابری تعرفه صنعتی در شرکت‌های آب و فاضلاب و آب منطقه‌ای

براساس این پیشنهاد همان تعرفه آب بهای صنعتی منعکس در ابلاغیه شرکت‌های آب و فاضلاب شهری ملاک اخذ تعرفه برای مشترکین شرکت‌های آب منطقه‌ای خواهد بود. در این حالت ضرورت دارد تعدیلات لازم در خصوص تحویل آب تصفیه شده یا تصفیه نشده به صنایع، هزینه تمام شده آب در نقطه تحویل به صنایع داخل و خارج شهرها و تاکید بر

انعقاد قرارداد فی مابین شرکت‌های آب منطقه‌ای و مشترکین آب صنعتی ضروری خواهد بود. این موضوع می‌تواند در قالب بخشنامه توسط وزیر نیرو به کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ شود.

۴-۳-۲-۶- تعرفه کاربری های غیر مصرفی

کاربری غیر مصرفی آب در بخش صنعت از جمله نیروگاههای برق آبی به جهت امکان بهره‌برداری مجدد از آب رها شده از این واحدها با تعرفه آب مورد استفاده در کاربرهای مصرفی متفاوت می‌باشد. در شرایط فعلی و با وجود پایین بودن تعرفه آب بهای مصارف صنعتی لزوم تفکیک تعرفه در این دو گروه ضروری نبوده و یا اینکه توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای و براساس توافق با بهره‌برداران بخش صنعت صورت می‌گیرد. استفاده از روش هزینه فرصت آب به عنوان یک روش پیشنهادی به منظور تهیه و ابلاغ تعرفه این مصارف می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

۴-۲-۶- راهکارها و پیشنهادات در زمینه حق النظاره

۴-۲-۶-۱- شرب

به کارگیری قرارداد تیپ ابلاغ شده به شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت‌های آب و فاضلاب امکان کاهش مشکلات مرتبط با تعرفه حق النظاره شرب را فراهم خواهد کرد. اهتمام جدی مدیران شرکت‌های آب و شرکت‌های آب و فاضلاب در اجرای قرارداد فوق ضمن فراهم آوردن اطلاعات مربوط به میزان و نحوه برداشت از منابع آب زیرزمینی و همچنین شناسایی سایر نواقص احتمالی زمینه لازم به منظور مدیریت بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی را فراهم می‌نماید.

۴-۲-۶-۲- صنعت و خدمات

چنانچه در بخش قبل ملاحظه شد در پیشنهاد ارائه شده اخیر به شورای اقتصاد سعی شده است تا ضمن آنکه جنبه‌های مختلف مصارف و منابع مختلف مشمول مورد توجه قرار گرفته در جهت تعیین تعرفه‌ها نیز پیشنهادی که تاحدودی (بالاخص در زمینه آب صنعتی) بتواند ساختار تعرفه‌ها را دچار دگرگونی نماید، ارائه شود. اما از آنجایی که مقوله محاسبه و تعیین حق النظاره مصارف غیرکشاورزی (مندرج در بند «و» مصوبه شورای اقتصاد) و بالاخص آب صنعتی دارای ویژگی‌ها و اهمیت خاصی بوده و به عوامل مختلف بستگی دارد که تعیین تعرفه‌ها را دچار پیچیدگی می‌نماید، لازم است این موضوع دقیق‌تر مورد بررسی قرار گیرد. از مهم‌ترین این عوامل می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- نوع تولید
- تکنولوژی تولید
- میزان اهمیت آب در روند تولید و محصول نهایی تولید شده و بالا بودن ارزش افزوده ایجادشده به ازای آب مصرفی در این بخش
- کمبود منابع آبی و لزوم استقرار صنایع با مصارف آبی اندک

- تولید آلاینده‌ها و اثرات زیست محیطی فاضلاب‌های صنعتی بر روی منابع آب و خاک
 - ترکیبی بودن مصارف در بخش صنعت مانند تولید بخار، شستشو، تولید نهایی، شرب و بهداشت، فضای سبز و ...
 - ناچیز بودن تعرفه‌های موجود در بخش‌های صنعت و خدمات به نسبت کل هزینه‌های این بخش‌ها
 - روند رو به رشد صنایع و توسعه صنعتی
 - توانایی پرداخت بالاتر بخش‌های صنعت و خدمات نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی از جمله بخش کشاورزی
- وجود عوامل فوق‌الذکر باعث شده در کشورهای مختلف در تعیین تعرفه‌های بخش صنعت با توجه به میزان منابع آبی در دسترس، به یک یا ترکیبی از عوامل فوق توجه شود که می‌توان آن‌ها را در سه گروه کلی ذیل دسته‌بندی نمود:
- توجه به هزینه‌های انجام شده جهت تامین و استحصال آب
 - توجه به ویژگی‌های مصرف کننده نهایی
 - توجه هم‌زمان به هزینه‌های انجام شده جهت تامین و استحصال آب و ویژگی‌های مصرف کننده نهایی
- با وجود این‌که در حال حاضر مقدار و نحوه دریافت تعرفه حق‌النظاره صنعتی و خدماتی هیچ شباهتی با موارد ذکرشده ندارد، اما میزان تعرفه در مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد با توجه به زمان ابلاغ و مقایسه آن با تعرفه سایر مصارف در آن زمان نشان می‌دهد که تاحدودی در ابلاغ تعرفه به هزینه‌های تامین و استحصال آب توجه شده است.
- در شرایط فعلی با توجه به محدودیت اطلاعات در دسترس در زمینه هزینه‌های استحصال، میزان مصرف آب، تفاوت‌های تکنولوژیکی در میزان آب‌بری، میزان آلودگی‌زایی، میزان مصارف آب در داخل هر واحد صنعتی، توانایی پرداخت و ... در هر صنعت به نظر می‌رسد که امکان تعیین تعرفه‌ها از طریق هر یک از گروه‌های ذکر شده به تنهایی امکان‌پذیر نبوده و لازم است تا در تعیین تعرفه‌ها به‌طور هم‌زمان هم به هزینه‌های انجام شده جهت تامین و استحصال آب و هم به ویژگی‌های مصرف کننده نهایی در بخش صنعت توجه نمود. با توجه به تجارب موجود و به‌منظور رسیدن به هدف فوق اجرای مرحله‌ای فعالیت‌های ذیل توصیه می‌شود:
- اجرای سیستم نرم‌افزاری پایگاه اطلاعات پروانه‌های صادره در شرکت‌های آب منطقه‌ای بر مبنای احجام تخصیص یافته، نوع صنعت، نوع فعالیت، نوع منبع آبی، ریز مصارف آبی در واحد براساس موافقت اصولی و یا پروانه‌های بهره‌برداری صادره از وزارت صنایع
 - تدقیق هزینه‌های حفاظت و نظارت از آب‌های زیرزمینی و سطحی مهار نشده در دو گزینه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب
 - تدقیق میزان برداشت و مصارف از منابع آب زیرزمینی و سطحی مهار نشده براساس بخش‌های اقتصادی مصرف‌کننده آب (کشاورزی، صنعت، خدمات، شرب و ...)
 - تهیه استانداردهای لازم جهت تعیین میزان آلودگی‌زایی صنایع مختلف با تکنولوژی‌های متفاوت مرسوم
 - تهیه طرح جامع آمایش سرزمین به‌خصوص در بخش میزان و نحوه استقرار صنایع
 - اخذ جرایم سنگین تعرفه‌ای در صورت عدول از سند آمایش در استقرار صنایع

– تبیین سیستم اخذ جرایم برای مصارف بیش از پروانه‌های بهره‌برداری صادره

۶-۲-۵- هزینه‌های جبرانی

در پیش‌نویس شیوه‌نامه‌ای جدیدی که بر مبنای دو قانون «الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین» و «ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» تهیه شده است، بعضی از موارد نسبت به شیوه‌نامه قبلی دچار تغییراتی شده که به ترتیب به آن‌ها اشاره می‌شود:

- کلیه محاسبات براساس با وبدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری ارائه می‌شود.
- علاوه بر هزینه‌های سرمایه‌گذاری، مطالعات و نگهداری و بهره‌برداری، هزینه‌های جایگزینی نیز در محاسبات وارد شده است.
- حجم آب مبنای محاسبات از آب قابل تخصیص، به حجم آب قابل تغذیه از محل اجرای طرح و طبق برنامه طرح تغییر یافته است.
- علاوه بر محاسبات مربوط به هزینه‌های سرمایه‌گذاری هر مترمکعب، قیمت تمام شده هر مترمکعب آب با و بدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری، نیز محاسبه می‌شود.
- نمودار شماره (۶-۱) نحوه محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب در حوضه هر دشت براساس شیوه‌نامه پیشنهادی سال ۱۳۸۵ را نشان می‌دهد.
- با توجه به تجارب به‌دست آمده علاوه بر موارد فوق که در شیوه‌نامه پیشنهادی ذکر شده است می‌توان به نکات دیگری نیز اشاره نمود که موجب تسهیل در روند محاسبات و همچنین همگونی در مبانی اطلاعاتی مورد استفاده در شرکت‌های آب منطقه‌ای مختلف خواهد شد:

شیوه‌نامه مزبور عمدتاً بر مبنای طرح‌های سازه‌ای و محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری و قیمت تمام شده این سازه‌ها طراحی شده است. اما در عمل و براساس آیین‌نامه پیشنهادی اقدامات غیرسازه‌ای زیادی وجود دارد که عملاً موجب کاهش برداشت و یا جلوگیری از برداشت خواهد شد و به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر سطح سفره‌های آب زیرزمینی اثرگذار می‌باشند. این اقدامات مانند کاهش حجم پروانه‌های بهره‌برداری، خرید و انسداد چاه‌های کشاورزی، الزام‌بخش کشاورزی در به‌کارگیری سیستم‌های آبیاری تحت فشار، اقدامات فرهنگی در زمینه صرفه‌جویی در مصرف و ... اشاره نمود که لازم است هزینه این‌گونه اقدامات نیز در محاسبات ارائه شود.

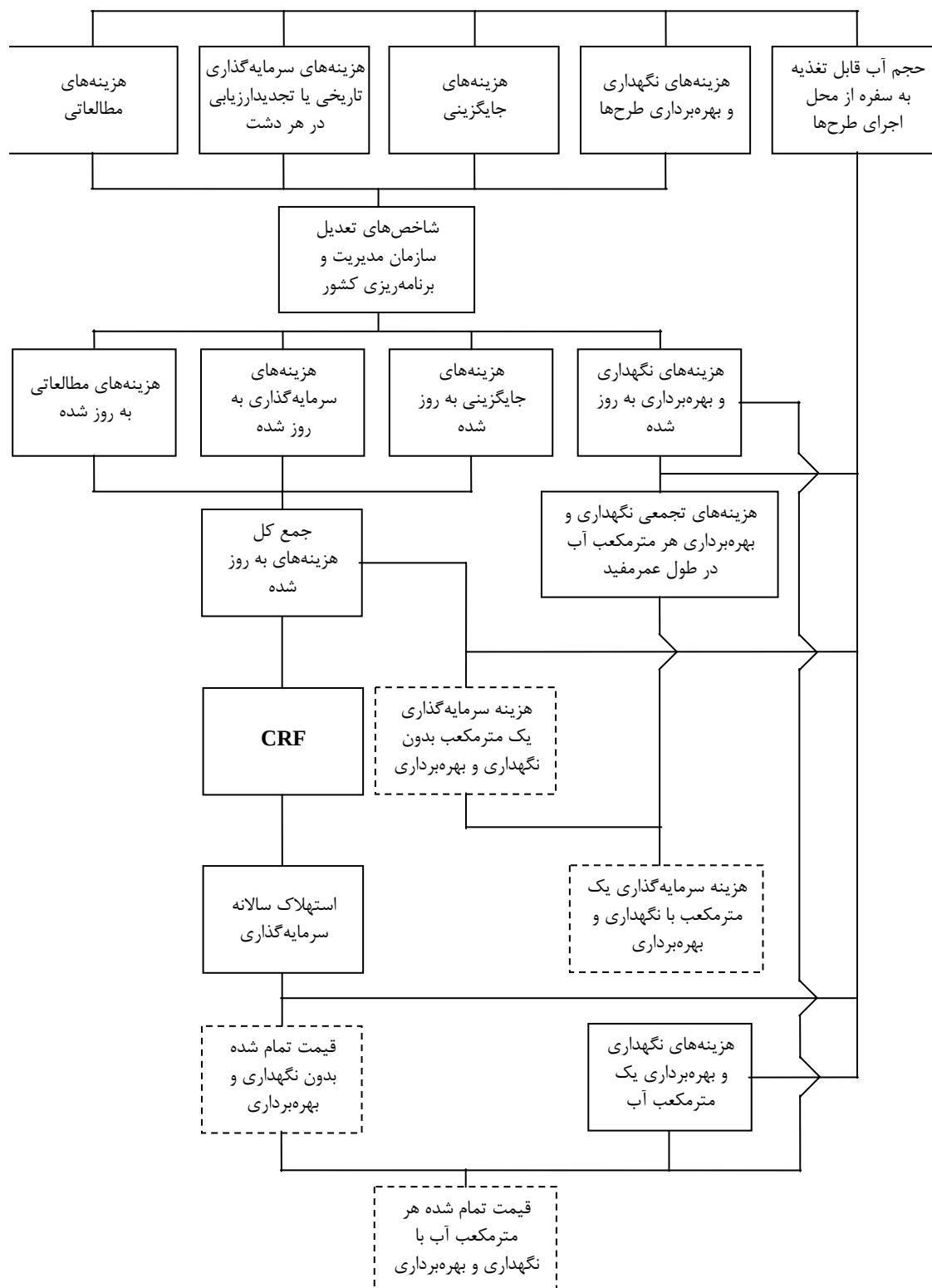
- از آن‌جایی که اندازه‌گیری و محاسبه حجم آبی که از طریق انجام اقدامات فوق ذخیره و یا عملاً برداشت نمی‌شود بسیار مشکل و در بعضی از موارد غیرممکن است و با توجه به اینکه به‌منظور عملیاتی نمودن محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری و یا قیمت تمام شده نیاز به حجم آب می‌باشد، پیشنهاد می‌شود توسط واحدهای تخصصی ذی‌ربط هزینه سرمایه‌گذاری هر مترمکعب آب از طریق ابزارهای غیرسازه‌ای فوق، یک رقم

متوسط براساس تجارب گذشته ارائه و تمامی شرکت‌های آب منطقه‌ای ملزم به رعایت رقم ارائه شده در محاسبات مربوط شوند.

تامین منابع مالی طرح‌های هزینه‌های جبرانی از طریق سه منبع و مجوز قانونی انجام می‌پذیرد:

- تامین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری طرح‌های جبرانی و علاج‌بخشی تحت عنوان هزینه‌های حفاظت و بهره‌برداری از طریق بودجه جاری شرکت‌های آب منطقه‌ای
- تامین هزینه‌های اجرایی طرح‌های جبرانی و علاج‌بخشی از طریق بودجه عمرانی شرکت‌های آب منطقه‌ای
- تامین بخشی از هزینه اجرایی طرح‌های جبرانی و علاج‌بخشی از طریق قوانین خاص مانند ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین

با توجه به موارد فوق و از آنجایی که همیشه این حساسیت نسبت به اخذ مضاعف و دوباره شماری هزینه‌های مربوط به طرح‌های جبرانی و علاج‌بخشی هم از محل بودجه عمومی و هم از محل اخذ تعرفه از متقاضیان براساس قوانین موضوعه وجود دارد لازم است تا در مورد هزینه‌های اجرایی طرح‌های جبرانی، کلیه هزینه‌های انجام شده در حوزه هر دشت اعم از اینکه تامین هزینه‌های آن از طریق بودجه عمومی انجام شده و یا از طریق قوانین خاص مانند ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین انجام می‌پذیرد، مبنای محاسبه هزینه‌های جبرانی قرارگیرد.

نمودار ۶-۱- محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری و قیمت تمام شده آب در طرح‌های جبرانی

اما در مورد هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری از طرح‌های جبرانی موضوع کمی پیچیده‌تر می‌باشد. چرا که اولاً در قوانین خاص اشاره‌ای به محل تامین این هزینه‌ها نشده است و ثانیاً در بودجه جاری شرکت‌های آب منطقه‌ای ارقامی تحت عنوان

هزینه‌های حفاظت و نظارت از آب‌های زیرزمینی وجود دارد که یکی از سرفصل‌های آن نگهداری و بهره‌برداری از طرح‌های جبرانی و علاج‌بخشی می‌باشد. به عبارتی به نظر می‌رسد که قانون‌گذار با وجود آن‌که از طریق تصویب قوانین خاص هزینه‌های جبران آب برداشت شده توسط متقاضیان جدید را به‌عهده متقاضیان گذاشته است، ولی تامین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری این طرح‌ها را به‌عهده بودجه عمومی گذاشته است که این موضوع با هدف قانون‌گذار در اخذ هزینه جبران آب برداشت شده توسط متقاضیان در تضاد می‌باشد. در این خصوص لازم است تا با اصلاح قوانین خاص اولاً تامین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری از طرح‌ها را به میزان آب تخصیص یافته به متقاضیان از ایشان و تحت عنوان آب بها اخذ شود و ثانیاً نظام مالی به‌نحوی این موضوع را در نظام بودجه‌ریزی شرکت‌ها مدنظر قرار دهد که ضمن آن‌که به میزان دریافتی از متقاضیان، دریافت از محل بودجه عمومی در مورد هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری طرح‌های جبرانی کاهش یابد، دریافتی از این محل جزو درآمدهای جاری شرکت‌های آب منطقه‌ای محسوب شود.

۶-۲-۶- هزینه‌های کارشناسی

۶-۲-۶-۱- کارشناسی آب‌های زیرزمینی

با توجه به صراحت قانونی دریافت هزینه‌های کارشناسی از مشمولین ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب و تدوین چارچوب محاسبه و تعیین این نوع هزینه‌ها در سال‌های اخیر و به‌دنبال آن تدوین شیوه‌نامه تهیه اطلاعات و نحوه محاسبه هزینه‌ها در قالب چارچوب تعیین شده به نظر می‌رسد که مجموعه فوق با توجه به مبانی اطلاعاتی موجود و همچنین اجماع نمایندگان شرکت‌های آب منطقه‌ای در تعیین چارچوب مورد نظر در شرایط فعلی از جامعیت کلی برخوردار باشد. تنها به دلیل استانداردسازی ارقام هزینه، پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- تعیین متوسط مبلغ حقوق و مزایای کارشناسان، کارمندان و تکنسین‌های شاغل در معاونت‌ها و دفاتر حفاظت به‌منظور جلوگیری از پراکندگی ارقام پایه مورد محاسبه در شرکت‌های آب منطقه‌ای مختلف توسط ستاد امور آب
- تعیین استاندارد نوع و تعداد خودروهای مورد نیاز جهت انجام امور کارشناسی و همچنین میزان متوسط اجاره بها این خودروها به‌منظور جلوگیری از پراکندگی ارقام پایه مورد محاسبه در شرکت‌های آب منطقه‌ای مختلف توسط ستاد امور آب
- تعیین دقیق تعداد مورد نیاز کارشناس، تکنسین و کارمند امور دفتری در یک گروه کاری
- استانداردسازی تعداد گروه‌های کاری مورد نیاز در یک شرکت آب منطقه‌ای براساس تعداد چاه‌ها، چشمه‌ها و قنوات ثبت شده در حوزه مدیریتی هر آب منطقه‌ای
- از آنجایی که امکان تامین وسیله نقلیه برای برخی از متقاضیان وجود دارد و به‌دلیل جلوگیری از شائبه اخذ هزینه مضاعف از متقاضیان، ابلاغ تعرفه در قالب دو گزینه «با و بدون وسیله نقلیه» با شرط تدوین استاندارد لازم جهت نوع و کیفیت وسیله نقلیه توسط ستاد امور آب پیشنهاد می‌شود.

- محاسبه سهم هزینه‌های متفرقه در تعیین میزان هزینه تعرفه کارشناسی با توجه به تکرر و همچنین عدم دخالت اکثر این هزینه‌ها در هزینه‌های خدمات کارشناسی به نظر نادرست و غیرعادلانه می‌باشد. لذا حذف و یا محاسبه درصد کوچکی از این هزینه‌ها در محاسبات مربوط به هزینه‌های خدمات کارشناسی پیشنهاد می‌شود.
- با توجه به این که تفکیک ساختمان‌های واحدهای مربوط به حفاظت و محاسبه جداگانه هزینه استهلاک این ساختمان‌ها ناممکن و یا بسیار مشکل بوده و امکان زیاد شماری و یا کم شماری این هزینه‌ها وجود دارد لذا پیشنهاد می‌شود توسط ستاد امور آب سهمی متوسط از هزینه‌های استهلاک ساختمان‌های مربوط به واحدهای حفاظت نسبت به استهلاک کل شرکت‌های آب منطقه‌ای محاسبه و به شرکت‌های آب منطقه‌ای اعلام شود.
- از آنجایی که مسافت محل مورد بازرسی و کارشناسی و همچنین راه‌های دسترسی به آن دارای اهمیت می‌باشد، پیشنهاد می‌شود تا پارامترهای مسافت و کیفیت راه‌های دسترسی نیز در ابلاغ تعرفه‌ها مد نظر قرار گیرد.

۶-۲-۶-۲- کارشناسی ماده (۹) آیین‌نامه مربوط به تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها و ...

- از آنجایی که خدمات ارائه شده به متقاضیان مربوط به کارشناسی حریم و بستر و خدمات کارشناسی چاه‌ها دو مقوله کاملاً جدا از هم بوده و توسط دو واحد کاملاً مجزا در شرکت‌های آب منطقه‌ای عمل می‌شود، لذا محاسبه هزینه‌های کارشناسی از طریق واحدهای حفاظت شرکت‌ها (آب‌های زیرزمینی) و تعمیم آن به خدمات کارشناسی تعیین حد بستر و حریم نادرست می‌باشد. با توجه به موارد فوق پیشنهاد می‌شود تا محاسبات مجزا و متفاوتی در مورد هزینه‌های خدمات کارشناسی تعیین حدبستر و حریم از طریق واحدهای مهندسی رودخانه و سواحل شرکت‌های آب منطقه‌ای، به‌عنوان واحد تخصصی مربوط با استفاده از چارچوب مورد استفاده در محاسبه هزینه‌های کارشناسی چاه‌ها انجام پذیرد و نتیجه حاصل مبنای تعیین هزینه کارشناسی تعیین حد بستر و حریم قرار گیرد.
- با توجه به این که هزینه‌های انجام شده در ارتباط با تعیین حد و بستر در رودخانه‌ها، مسیل‌ها، کانال‌ها، انهار و ... بسیار متفاوت می‌باشد، پیشنهاد می‌شود تا تعیین تعرفه برای بازدید کارشناسی از هر یک از موارد فوق به‌صورت مجزا تعیین و ابلاغ شود.
- از آنجایی که امکان تامین وسیله نقلیه برای برخی از متقاضیان وجود دارد و به‌دلیل جلوگیری از شائبه اخذ هزینه مضاعف از متقاضیان، ابلاغ تعرفه در قالب دوگزینه «با و بدون وسیله نقلیه» با شرط تدوین استاندارد لازم جهت نوع و کیفیت وسیله نقلیه توسط ستاد امور آب پیشنهاد می‌شود.
- از آنجایی که مسافت محل مورد بازرسی و کارشناسی و همچنین راه‌های دسترسی به آن دارای اهمیت می‌باشد، پیشنهاد می‌شود تا پارامتر مسافت و کیفیت راه‌های دسترسی نیز در ابلاغ تعرفه‌ها مدنظر قرار گیرد.

۶-۲-۷- حق اشتراک

- اتخاذ روش واحد در مرحله تصویب و ابلاغ تعرفه حق اشتراک ضروری است به‌طوری‌که انواع تعرفه شامل تعرفه حق اشتراک کشاورزی، شرب، صنعت، ... از یک فرآیند واحد در این مرحله پیروی نمایند.
- طراحی ساختاری برای دسترسی به اطلاعات یا محاسبه تعرفه حق اشتراک انواع مصارف در مرحله بررسی و تصویب و ابلاغ ضرورت دارد. در حال حاضر اطلاعات پشتیبان به سهولت در مراحل مختلف قابل دسترسی نیست.
- لازم است تغییر فرآیند بررسی و ابلاغ تعرفه حق اشتراک آب صنعتی در اولین اقدام به‌صورت یک بخشنامه اعلام شود. بررسی و ابلاغ تک تک قراردادهای اشتراک آب صنعتی وقت‌گیر، پرهزینه و اقدامی غیرکارآمدی است. این روال در بخشنامه ابلاغ تعرفه اشتراک آب کشاورزی به شرکت‌های آب منطقه‌ای تکلیف شده است و لازم است نظیر حق اشتراک آب کشاورزی که برای تاسیسات معین، شرب یا دشت تعیین می‌شود حق اشتراک آب صنعتی نیز برای یک طرح، شبکه یا دشت تعیین شده نه تک تک واحدهای صنعتی.
- تهیه یک قرارداد تیپ واحد برای انواع مصارف موجب ایجاد وحدت رویه در زمینه اعمال تعرفه حق اشتراک است. برای این اقدام جمع‌آوری تجارب شرکت‌های آب منطقه‌ای و متون موجود قراردادهای اشتراک آب مفید است.
- حقوق و تکالیف شرکت‌های آب منطقه‌ای و مشترک در قرارداد به‌صورت جامع مورد توجه قرار گیرد. در حال حاضر این خلا به سهولت قابل شناسایی است.
- با وجود این‌که ماهیتا مشارکت بهره‌برداران از طریق ماده (۶۳) قانون تنظیم و بند (ط) ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم مشابه است و تفاوت آن‌ها عمدتاً در زمان مشارکت است زمینه استفاده از اعتبارات بانکی برای مشارکت جویان از طریق بند (ط) ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم مهیا شده است اما چنین زمینه قانونی برای متقاضیان موضوع ماده (۶۳) تدارک دیده نشده است. ضمن این‌که گروه اول از پشتیبانی دولت در حد ۷۰ درصد از هزینه مشارکت برخوردارند و ۳۰ درصد دیگر نیز از طریق سیستم اعتبار تامین می‌شود. سازوکار مذکور به شکل تعدیل یافته‌تر در زمینه متقاضیان موضوع ماده (۶۳) مفید به نظر می‌رسد.
- اقدامات لازم در جهت اجرایی کردن تبصره (۱) ذیل ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) در زمینه تعیین الگوی مصرف بهینه انواع مصارف از ضروریات است. چنین چارچوب و الگویی که براساس روش‌های علمی برآورد شده باشد در زمینه میزان آب قابل تحویل به انواع مصارف وجود ندارد. پیشنهاد می‌شود کمیته‌ای با مشارکت دستگاه‌های اجرایی مربوطه، شرکت مدیریت منابع آب، پژوهشی مرتبط و مدرسین دانشگاهی در رشته مرتبط، تشکیل و الگوی مصرف بهینه انواع مصارف تعیین کرد.
- اولین و اساسی‌ترین اقدام در این زمینه تعیین اهداف کمی (حجمی) و مالی (ریالی) حق اشتراک و حق برداشت جدید آب است.
- تعیین اهداف مذکور در مستندات برنامه پنج‌ساله و قانون بودجه سنواتی امکان نظارت را فراهم خواهد ساخت.

- نظارت بر مراحل مختلف پیشنهاد تا اعمال تعرفه حق اشتراک از طریق سلسله مراتب مدیریتی وجود دارد اما سازوکار نظارت بر کل فرآیند وجود ندارد. پیشنهاد می‌شود سیستم نظارت تخصصی بر حق اشتراک متناسب بر هر یک از فرآیندها آن طراحی و اجرا شود.
- واحد سازمانی متولی نظارت بر هریک از اهداف (کمی و ریالی) در داخل شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت مدیریت منابع آب و وزارت نیرو مشخص شود.

۶-۲-۱- سایر پیشنهادات

- لازم است تعبیر درآمد از حق اشتراک به سهم‌الشرکه متقاضیان در متن ماده (۶۳) و آیین‌نامه آن تغییر کند. این تغییر عبارت پیامدها مناسبی در گردش مالی وجوه حاصل از حق اشتراک برای شرکت‌های آب منطقه‌ای خواهد داشت.
- حذف اولویت مصرف وجوه حاصل از حق اشتراک در متن ماده (۶۳) در هنگام پیشنهاد تغییر متن ماده (۶۳) به استفاده وجوه حاصل از اشتراک در سطح طرح‌های شرکت آب بدون ذکر اولویت.
- عدم وابستگی مالکیت آب و ملک می‌تواند هم‌جهت و همسو با افزایش بازدهی و بهره‌وری ارزیابی شود. اصلاح ماده (۴) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) از این نظر ضروری به نظر می‌رسد.

۶-۳- دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های پیشنهادی

در این بخش دستورالعمل‌ها و یا شیوه‌نامه‌هایی که براساس پیشنهادات عنوان شده در بخش‌های قبل و همچنین تجارب کسب شده از اجرای تعرفه‌ها در سال‌های گذشته به‌دست آمده به اقتضای هر یک از تعرفه‌ها ارائه می‌شود:

۶-۳-۱- آب بهای شرب

با توجه به این‌که تعرفه فروش آب خام و تصفیه شده به شرکت‌های آب و فاضلاب یک تعرفه داخلی است و تصویب آن منوط به توافق هر دو شرکت مادر تخصصی منابع آب ایران و مهندسی آب و فاضلاب کشور دارد امکان ارائه شیوه‌نامه قابل بهره‌برداری برای این تعرفه در شرایط فعلی وجود ندارد. بخشی از فرآیند تصویب تعرفه فروش آب خام و تصفیه شده به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی براساس چانه‌زنی می‌باشد و در این شرایط امکان ارائه شیوه‌نامه برای این تعرفه با مشکلات متعددی همراه است. با این وجود تهیه شیوه‌نامه از ضروریات تعیین و ابلاغ تعرفه‌های آب شرب خواهد بود. ارائه شیوه‌نامه در خصوص تعرفه‌های آب شرب در شرایطی که هزینه تمام شده معادل تعرفه فروش قرار گیرد می‌تواند در قالب شیوه‌نامه محاسبه هزینه تمام شده نیز مطرح شود.

۶-۳-۲- آب بهای کشاورزی^۱

به استناد قانون تثبیت آب بهای زراعی و آیین نامه اجرایی آن و همچنین به منظور هماهنگی و اعمال وحدت رویه در محاسبه تعرفه های آب بهای کشاورزی دستورالعملی به شرح زیر پیشنهاد می شود.

الف- تعاریف

- محصولات کشاورزی: شامل کلیه محصولات زراعی است.
- درصد ترکیب کشت: شامل درصد ترکیب کشت محصول براساس الگوی کشت منطقه و یا سند ملی آب در هر دشت با لحاظ کشت های توام می باشد.
- متوسط عملکرد تولید در هر هکتار: متوسط عملکرد تولید محصولات کشت شده براساس آخرین آمار نامه های سازمان جهاد کشاورزی هر استان (متوسط ۳ ساله) و یا بررسی میدانی در هر دشت با لحاظ محصولات توام تعیین خواهد شد.
- قیمت محصولات کشاورزی: قیمت تضمینی محصولات یا قیمت سر مزرعه (خرمن) هرکدام بالاتر بود.
- نیاز خالص آبی، ضریب کم آبیاری و راندمان آبیاری و حجم خاک آب سالانه: موارد ذکر شده از سند ملی آب اخذ می شود و در صورتی که در سند ملی آب وجود نداشته باشد به شرح زیر استفاده می شود.
 - ضریب کم آبیاری: معادل ۸۰ درصد تا ۹۰ درصد حجم آب مورد نیاز آبیاری یک هکتار.
 - خاک آب: براساس بررسی میدانی برای هر دشت و حداکثر تا سیصد مترمکعب خاک آب سالانه.
- ضرایب محاسباتی: براساس ضرایب مندرج در قانون تثبیت آب بهای زراعی.

ب- محاسبات

ابتدا براساس ترکیب کشت هر دشت، مبلغ آب بهای یک هکتار از محصولات کشت شده در آن دشت محاسبه می شود (A). سپس حجم آب تحویلی به یک هکتار از اراضی دشت مذکور (V) محاسبه می شود. آب بهای یک مترمکعب (R) از تقسیم آب بهای یک هکتار بر حجم آب تحویلی در هکتار به دست خواهد آمد.

$$(R = A/V)$$

- نحوه محاسبه آب بهای یک هکتار^۲ (A)

۱- لازم به ذکر است اجرای این شیوه نامه، منوط به بررسی و تایید در کمیته تخصصی تعرفه آب کشاورزی است. در حال حاضر اخذ تعرفه حق النظاره مصارف کشاورزی ممنوع است. در صورت برقراری مجدد این تعرفه یا اصلاح قانون بر اساس شرایط ارائه شده توسط قانون گذار، این شیوه نامه به منظور اعمال محاسبات حق النظاره برداشت از منابع زیرزمینی نیاز به بازنگری دارد.

۲- برای محصولات غیر مثمر، فضای سبز و زیر بخش های کشاورزی پس از اخذ مجوز قانونی بر اساس شرایط منعکس در قانون قابل بررسی و اعمال خواهد بود.

درصد ترکیب کشت محصول I × متوسط تولید در هکتار محصول I × قیمت یک کیلوگرم محصول I × ضریب آب بها محصول I

$$A = \sum_{i=1}^n$$

(ریال) (کیلوگرم)

برای محاسبه حجم آب تحویلی به مترمکعب در هکتار (V) به ترتیب ذیل عمل شود:

- ابتدا با استفاده از فرمول ذیل خالص نیاز آبی یک هکتار از محصولات کشاورزی کشت شده در هر دشت براساس الگوی کشت محاسبه شود:

$$W = \sum_{i=1}^n I \times \text{نیاز خالص آبی محصول } I$$

– محاسبه راندمان آبیاری با استفاده از اطلاعات سند ملی آب و به شرح ذیل می‌باشد.

- راندمان آبیاری دشت‌ها با استفاده از سند ملی آب و از حاصل ضرب راندمان تولید و انتقال به‌دست می‌آید.
- از حاصل ضرب خالص نیاز آبی محصولات کشت شده در عکس راندمان آبیاری دشت میزان آب قابل تحویل به یک هکتار محاسبه می‌شود.

– با توجه به مراتب فوق، فرمول کلی محاسبه حجم آب تحویلی به هر هکتار برحسب مترمکعب در سال به شرح ذیل خواهد بود:

(درصد ترکیب کشت محصول × خاک آب سالانه) + (ضریب کم آبیاری × راندمان آبیاری ۱/۱ × خالص نیاز آبی هکتار بر مترمکعب در سال) × درصد ترکیب کشت محصول = V

آب بهای یک مترمکعب (R) از تقسیم آب بهای یک هکتار بر حجم آب تحویلی همان هکتار به‌دست خواهد آمد
(R = A / V)

ج- فرمول محاسبه آب بهای کشاورزی تا سقف الگوی مصرف

– روش محاسبه آب بهای هر هکتار (A):

$$A = \sum_{i=1}^n S_i \cdot P_i \cdot Y_i \cdot C_i$$

در این رابطه:

S = ضریب آب بهای محصول (درصد) P = قیمت یک کیلوگرم محصول (ریال)

Y = عملکرد محصول در هکتار (کیلوگرم) C = سهم محصول در ترکیب کشت (درصد)

آب بهای هر مترمکعب آب در دشت مورد نظر (به‌طور متوسط):

$$R = \frac{A}{V}$$

در این رابطه:

R = متوسط آب بها هر مترمکعب آب در دشت مورد نظر (ریال)

$A =$ متوسط آب بها هر هکتار در دشت مورد نظر (ریال)

$V =$ متوسط حجم آب تحویلی به هر هکتار تا سقف الگوی مصرف در دشت مورد نظر (مترمکعب)

- روش محاسبه متوسط حجم آب تحویلی (V):

$$V = \sum_{i=1}^n (N_i \cdot C_i) \cdot \frac{1}{E} \cdot D + W \cdot C_i$$

در این رابطه:

$N =$ نیاز خالص آبی محصول (مترمکعب) $E =$ درصد راندمان آبیاری (متوسط دشت)

$D =$ درصد ضریب کم آبیاری (متوسط دشت) $W =$ خاک آب سالانه (مترمکعب)

$i =$ مبین محصولات هر دشت.

۶-۳-۳- حق النظاره صنعت و خدمات

از آن جایی که اولاً تعرفه حق النظاره مصارف صنعت و خدمات براساس مصوبه شورای اقتصاد اخذ می شود و هرگونه تغییر در آن می باید به تصویب شورای مزبور برسد. ثانیاً همان طور که قبلاً اعلام شد هرگونه تغییر محتوایی در آن نیاز به مصوبه قانونی دارد و این موضوع در سال ۱۳۸۳ بر مبنای ارزش افزوده ایجاد شده در بخش صنعت به ازای هر مترمکعب آب برداشت شده پیشنهاد و تاکنون به نتیجه نرسیده است. به دلیل ذکر شده و با توجه به این که پیشنهاد ارائه شده براساس مقدمات اطلاعاتی و همچنین اجماع کارشناسان خبره در زمان خود تهیه شده است لذا ارائه هرگونه دستورالعمل جدید منوط به تصویب و یا اصلاح ساختاری پیشنهاد قبلی توسط شورای اقتصاد می باشد.

۶-۳-۴- هزینه های جبرانی

از آن جایی که آخرین شیوه نامه تعرفه هزینه های جبرانی در پایان سال ۱۳۸۷ تصویب و ابلاغ شده و با توجه به این که در این شیوه نامه سعی شده است اغلب نقاط ضعف شیوه نامه های گذشته مرتفع شود، لذا در این راهنما عیناً شیوه نامه فوق به عنوان دستورالعمل استاندارد تحت عناوین ضوابط و شرایط عمومی، جداول اطلاعاتی و روند پیشنهاد، تصویب و ابلاغ تعرفه ها منعکس می شود:

۶-۳-۴-۱- ضوابط و شرایط عمومی

در راستای اهداف تعیین شده برای قوانین و آیین نامه فوق و همچنین در جهت اهداف بند «ب» ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم، شرکت های آب منطقه ای (استانی) در اجرای این شیوه نامه موظف به رعایت موارد ذیل می باشند:

- شرکت های آب منطقه ای باید ابتدا از وجود آب مازاد در دشت های ممنوعه و بحرانی و همچنین پیش بینی و اجرای طرح های جبرانی و تعادل بخشی که به تایید دفتر حفاظت و بهره برداری از آب های زیرزمینی شرکت مدیریت منابع آب، رسیده شده و از نظر فنی و اقتصادی توجیه داشته باشند اطمینان حاصل نمایند.

- طرح‌های جایگزینی شامل کلیه طرح‌های اعلام شده در بند (چ) ماده (۱) آیین‌نامه قانون فوق‌الذکر نظیر طرح‌های تغذیه مصنوعی، تملیک و انسداد چاه‌های کشاورزی، پروژه‌های انتقال آب و ... می‌باشد.
- تخصیص آب در مناطق ممنوعه منوط به ارائه طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی آب‌های زیرزمینی توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای خواهد بود.
- سقف تخصیص آب توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای با توجه به بند «ب» ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم حداکثر به میزان ۷۵٪ از آب تغذیه شده به سفره آب زیرزمینی در اثر اجرای طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی می‌باشد.
- مبنای اخذ تعرفه از متقاضیان پس از احراز شرایط فوق، هزینه تمام شده مطالعه و سرمایه‌گذاری طرح‌های جایگزینی و تعادل بخشی ارائه شده به معاونت حفاظت و بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و میزان آب تغذیه شده آن‌ها پس از تایید معاونت مزبور بوده و براساس آن تعرفه تعیین خواهد شد.
- شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌باید، تعرفه در هر دشت را براساس مکانیزم تعیین شده در شیوه‌نامه و با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی هر منطقه، پیشنهاد نمایند.
- میزان و نحوه تخصیص آب، شرایط دریافت تعرفه، صدور پروانه حفر و بهره‌برداری، مدت و سایر شروط لازم فی‌مابین شرکت آب منطقه‌ای و بهره‌بردار طی قراردادی که به پیوست این شیوه‌نامه ارائه و به امضای طرفین خواهد رسید، مورد تاکید قرار خواهد گرفت.

۶-۳-۴-۲- جداول اطلاعاتی

شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان موظف می‌باشند به منظور ارائه اطلاعات، محاسبه و پیشنهاد تعرفه هزینه‌های جبرانی جداول ذیل را تکمیل و پس از تصویب هیات مدیره شرکت جهت تصویب نهایی و ابلاغ تعرفه به شرکت مدیریت منابع آب ارسال نمایند:

- جدول شماره (۶-۱): اطلاعات عمومی مربوط به حوضه هر دشت در هر آب منطقه‌ای
- جدول شماره (۶-۲): اطلاعات مربوط به طرح‌های جبرانی در حوضه دشت ذکر شده در جدول شماره (۱)
- جدول شماره (۶-۳): محاسبه هزینه‌های سرمایه‌گذاری و قیمت تمام شده^۱ طرح‌ها جبرانی در حوضه دشت مذکور

۶-۳-۴-۳- نحوه تکمیل جدول اطلاعات عمومی دشت

- در ستون (۱) نام دشت ممنوعه و یا ممنوعه بحرانی ذکر می‌شود.
- در ستون (۲) کد محدوده مطالعاتی مورد نظر ذکر می‌شود.

۱- به منظور مقایسه قیمت تمام شده طرح‌های جبرانی و علاج بخشی با سایر طرح‌های تامین آب، محاسبات مربوط به قیمت تمام شده طرح‌های جبرانی نیز، انجام خواهد شد.

- در ستون (۳) نوع دشت براساس درجه ممنوعیت، تحت دو عنوان ممنوعه و ممنوعه بحرانی علامت زده می شود.
- در ستون (۴) نحوه ارتباط دشت مورد نظر با دشت های آب منطقه ای مجاور ارائه می شود. چنانچه دشت مورد نظر با آب منطقه ای مجاور هیچ ارتباطی نداشته باشد، ستون مستقل علامت و چنانچه با آب منطقه ای مجاور همسایه باشد در ستون همسایه نام آب منطقه ای و نام دشت همسایه ذکر می شود. ولی چنانچه دشت فوق با آب منطقه ای مجاور مشترک باشد درصد حوزه مالکیت اداری آب منطقه ای به کل مساحت دشت و نام آب منطقه ای مجاور در ستون مشترک ذکر می شود.
- در ستون (۵) حجم آب ورودی به مخزن آب زیرزمینی در شرایط نرمال براساس میلیون مترمکعب ذکر می شود.
- در ستون (۶) حجم آب خروجی از مخزن آب زیرزمینی (اعم از خروجی طبیعی و برداشت از محل سفره) در شرایط نرمال، براساس میلیون مترمکعب ذکر می شود.
- در ستون (۷) میزان حجم کسری مخزن در سال مورد نظر براساس میلیون مترمکعب ذکر می شود.
- در ستون (۸) قیمت متوسط بازار محلی خرید دائمی سهم آب در منطقه و دشت مورد نظر براساس هر مترمکعب آب قابل برداشت ذکر می شود.

۶-۳-۴-۴- نحوه تکمیل جدول اطلاعات عمومی طرح ها

- در ستون (۱) نام دشت های مندرج در جدول (۱) ارائه می شود.
- در ستون (۲) عناوین طرح های مربوط به حوضه دشت های ذکر شده ارائه می شود.
- در ستون (۳) وضعیت طرح براساس موقعیت فعلی طرح، در ستون های مربوطه علامت زده می شود.
- در ستون (۴) حجم آب قابل تامین توسط هر طرح و همچنین میزان حجم آب تخصیص یافته و قابل برداشت بر مبنای نظام تخصیص آب در برنامه چهارم برای دشت مورد نظر (اعلامی توسط وزارت نیرو) برای یکسال و براساس میلیون مترمکعب ارائه می شود.
- در ستون (۵) هزینه های طرح به قیمت تاریخی آن و براساس هزینه های مطالعات، اجرا و نگهداری و بهره برداری طرح و هزینه های جایگزینی به همراه ذکر سال تاریخی پرداخت هزینه ها و براساس میلیون ریال ارائه می شود.
- در ستون (۶) سال شروع و خاتمه احداث طرح ذکر می شود.
- در ستون (۷) سال های عمر مفید طرح ذکر می شود.

۶-۳-۴-۵- نحوه تکمیل جدول محاسبات قیمت تمام شده و هزینه سرمایه‌گذاری طرح‌ها^۱

- در ستون (۱) عناوین طرح‌های هر دشت ارائه می‌شود.
- در ستون‌های (۲) الی (۵) ارقام مندرج در ستون (۵) جدول (۲) با استفاده از شاخص‌های ارائه شده توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و با توجه به سال برآورد هزینه به قیمت‌های سال پایه تبدیل می‌شوند. سپس یک‌بار جمع کل هزینه‌های مطالعات، سرمایه‌گذاری و هزینه‌های جایگزینی در ستون (۶) جمع کل (بدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری) ذکر می‌شود و یک‌بار نیز هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری در تعداد سال مالی عمر مفید طرح ضرب و با ستون (۶) جمع کل (بدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری) جمع و در ستون (۷) جمع کل (با هزینه نگهداری و بهره‌برداری) ارائه می‌شود.
- شاخص‌های مورد استفاده به شرح ذیل می‌باشند:
- الف- هزینه‌های سرمایه‌گذاری تامین و انتقال آب با استفاده از شاخص میانگین رشد خطوط انتقال آب.
- ب- هزینه‌های سرمایه‌گذاری طرح‌های تغذیه مصنوعی و هزینه‌های جایگزینی با استفاده از شاخص میانگین رشد راه، باند فرودگاه، زیرسازی راه آهن (سیویل).
- ج- هزینه مطالعات، نگهداری، بهره‌برداری و سایر براساس شاخص بهای خرده فروشی.
- در ستون (۸) عدد ستون (۶) جمع کل (بدون هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) بر حجم آب طبق برنامه طرح (مندرج در ستون (۴) جدول (۲) تقسیم شده و هزینه سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب (بدون هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) به دست می‌آید.
- در ستون (۹) عدد ستون (۷) جمع کل (با هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) بر حجم آب طبق برنامه طرح (مندرج در ستون (۴) جدول (۲) تقسیم شده و هزینه سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب (با هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) به دست می‌آید.
- در ستون (۱۰) جمع کل (بدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری) ستون (۶) با استفاده از روش CRF با نرخ (صفر درصد)، به استهلاك سالانه تبدیل می‌شود.

CRF:

$$A = P((i(1+i)^n)/((1+i)^n - 1))$$

A: مبلغ سالیانه استهلاك

P: ارزش سرمایه‌گذاری

i: نرخ بهره

n: عمر مفید

۱- نمودار (۱) نحوه محاسبات فوق را به‌طور خلاصه نشان می‌دهد.

- در ستون (۱۱) رقم مربوط به ستون (۱۰) بر رقم حجم آب (طبق برنامه طرح) تقسیم شده و قیمت تمام شده یک مترمکعب آب (بدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری) به دست می‌آید.
- در ستون (۱۲) مجدداً رقم مربوط به ستون (۱۰) با رقم هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری ستون (۵) جمع شده بر رقم حجم آب (طبق برنامه طرح) تقسیم شده و قیمت تمام شده یک مترمکعب آب (با هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) به دست می‌آید.
- در سطر «جمع کل دشت»، اعداد ستون‌های (۶) و (۷) جمع کل (بدون هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) و (با هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) بر جمع کل حجم آب طبق برنامه طرح‌ها (مندرج در ستون (۴) جدول (۲)) تقسیم شده و هزینه سرمایه‌گذاری یک مترمکعب آب (بدون و با هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری) به دست می‌آید و در سطر «جمع کل دشت» جمع ارقام ستون‌های (۸) و (۹) ذکر می‌شود.
- در سطر «جمع کل دشت»، جمع رقم مربوط به ستون (۱۰) بر رقم حجم آب (طبق برنامه طرح) تقسیم شده، قیمت تمام شده یک مترمکعب آب (بدون هزینه نگهداری و بهره‌برداری) به دست می‌آید و در جمع ستون (۱۱) ذکر می‌شود. و مجدداً رقم مربوط به ستون (۱۰) با رقم هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری ستون (۵) جمع شده بر رقم حجم آب (طبق برنامه طرح) تقسیم شده و قیمت تمام شده یک مترمکعب آب با هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری به دست می‌آید و در جمع ستون (۱۲) ذکر می‌شود.
- در سطر «تعرفه پیشنهادی» رقم تعرفه پیشنهادی هیأت مدیره شرکت به ازای هر مترمکعب آب برای دشت مورد نظر و با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی منطقه، ارائه می‌شود.
- در سطر «تعرفه پیشنهادی چاه‌های تبصره ذیل ماده (۳)» رقم تعرفه پیشنهادی هیأت مدیره شرکت برای چاه‌های تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب، به ازای هر مترمکعب ارائه می‌شود. این پیشنهاد مستند به بررسی و اظهار نظر ۳ نفر کارشناس رسمی دادگستری در مورد قیمت مبادله دائمی یک مترمکعب آب در بازار محلی، انجام می‌پذیرد.

۶-۳-۴-۶- روند پیشنهاد، تصویب و ابلاغ تعرفه

روند پیشنهاد، تصویب و ابلاغ تعرفه هزینه‌های جبرانی توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت مدیریت منابع آب به شرح ذیل می‌باشد:

- کمیته‌های منطقه‌ای تعرفه در شرکت آب منطقه‌ای پس از تعیین و تصویب طرح‌های موضوع آیین‌نامه و تعیین میزان آب تخصیص یافته از طریق اجرای طرح‌ها در هر دشت براساس دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های مصوب، نسبت به محاسبه هزینه سرمایه‌گذاری طرح‌ها براساس جداول ارائه شده از طریق واحدهای ذی‌ربط

۴- پس از تصویب هیات مدیره، پیش‌نویس ابلاغیه جهت طی مراحل بعدی اخذ مصوبه رسمی، به وزارت نیرو و پس از آن به هیات وزیران ارسال خواهد شد.

[illegible]

احجام : مليون متر مكعب

جدول ۶-۲- اطلاعات مربوط به طرح های جبرانی و تعادل بخشی در سال

شرکت آب منطقه ای

ردیف	نام دشت	عنوان طرح	۳ وضعیت طرح			۴ حجم آب		۵ هزینه های طرح به قیمت تاریخی یا تجدید ارزیابی								۶ دوره احداث		عمر مفید (سال)
			در دست مطالعه	در دست اجرا	در حال بهره برداری	طبق برنامه طرح	طبق نظام تخصیص	مطالعاتی			اجرایی		نظارتی		سال شروع	سال خاتمه		
								هزینه	سال برآورد	هزینه	سال برآورد	هزینه	سال برآورد	هزینه			سال برآورد	
۱																		
۲																		
۳																		
۴																		
۵																		
۶																		
۷																		
۸																		
۹																		
۱۰																		
جمع کل																		

ارقام: میلیون ریال

احجام: میلیون مترمکعب

(۱) - هزینه های جایگزینی به هزینه های اصلاح، بازسازی و نوسازی طرح ها و تاسیسات آبی اطلاق می شود.

جدول ۶-۳- محاسبه هزینه‌های سرمایه‌گذاری و قیمت تمام شده طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی دشت

ردیف	عنوان طرح	هزینه های طرح به قیمت ثابت (سال :)						هزینه سرمایه گذاری یک مترمکعب آب		استهلاک سالیانه (CRF) با نرخ	قیمت تمام شده (ریال)	
		مطالعات	سرمایه گذاری	هزینه های جایگزینی و بهره برداری	هزینه های نگهداری و بهره برداری	جمع کل		بدون هزینه نگهداری و بهره برداری	باهزینه نگهداری و بهره برداری		بدون هزینه های نگهداری و بهره برداری	با هزینه های نگهداری و بهره برداری
	۱	۲	۳	۴	۵	۶=(۴+۳+۲)	۷=((۵*عمر مفید طرح))	۸= (۶/ آب حجم)	۹= (۷/ آب حجم)	10=(6*CRF)	۱۱= (۱۰/ آب حجم)	۱۲= ((۵+۱۰)/ آب حجم)
۱												
۲												
۳												
۴												
۵												
۶												
۷												
۸												
۹												
۱۰												
جمع کل دشت												
تعرفه پیشنهادی طرح های جبرانی به ازای هر مترمکعب آب دردشت(ریال)												
تعرفه پیشنهادی چاه های تبصره ذیل ماده(۳) قانون توزیع عادلانه آب به ازای هر مترمکعب آب دردشت(ریال)												

ارقام: میلیون ریال

احجام: میلیون

مترمکعب

۶-۳-۵- هزینه‌های کارشناسی

شیوه‌نامه ابلاغی سال ۱۳۸۵ تا حدود زیادی امکان محاسبه تعرفه هزینه‌های کارشناسی در حوزه هر آب منطقه‌ای را براساس معیارهای استاندارد مشخص نمود. ولی این شیوه‌نامه همان‌طور که در بخش‌های نواقص و راهکارها اشاره شد دارای نقاط ضعفی است که لازم است به آن‌ها توجه شود. بخش عمده‌ای از این اشکالات با استاندارد کردن مبانی اطلاعاتی توسط شرکت مدیریت منابع آب قابل رفع می‌باشد. بدین ترتیب ضمن آنکه فعالیت‌های گروه‌های کارشناسی استاندارد می‌شود از تحمیل هزینه‌های اضافی به متقاضیان جلوگیری می‌شود. عمده‌ترین نقاط ضعفی که وجود دارد و همچنین پیشنهادات لازم درخصوص رفع آن‌ها به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۶-۳-۵-۱- تعداد گروه‌های کارشناسی

تدوین استاندارد لازم درخصوص تعداد گروه‌های کارشناسی مورد نیاز در هر آب منطقه‌ای براساس تعداد چاه‌های موجود و یا وسعت هر آب منطقه‌ای و یا ترکیبی از این دو موضوع اقدام شود.

۶-۳-۵-۲- تعداد کارشناسان و تکنسین‌ها شاغل در یک گروه

تدوین استاندارد لازم درخصوص تعداد کارشناس و تکنسین‌هایی که لازم است در یک گروه کارشناسی فعالیت نمایند.

۶-۳-۵-۳- تعداد رسیدگی و تکمیل پرونده در هر روز

تدوین استاندارد لازم درخصوص تعداد پرونده‌هایی که در هر روز امکان بررسی و رسیدگی آن توسط کارشناسان، تکنسین‌ها و مسؤولین امور دفتری در حوزه اداری وجود دارد.

۶-۳-۵-۴- تعداد روزهای کاری و تعداد ماموریت‌ها در سال

با توجه به این که در اکثر شرکت‌های آب منطقه‌ای روزهای پنجشنبه نیز تعطیل می‌باشد و با در نظر گرفتن تعداد روزهای تعطیل مناسبی در کشور، تعداد روزهای کاری که می‌توان به‌طور استاندارد برای کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای مدنظر قرار گیرد ۲۵۰ روز کاری در سال می‌باشد. همچنین تعداد ماموریت‌هایی که توسط کارشناسان یک گروه کارشناسی در سال امکان انجام آن وجود دارد توسط واحدهای تخصصی در شرکت مدیریت منابع آب قابل برآورد و اعلام می‌باشد.

۶-۳-۵-۵- میزان حقوق و مزایا

با توجه به امکان پراکندگی محاسبه حقوق و مزایا در سطح شرکت‌های آب منطقه‌ای لزوم استاندارد کردن این ارقام از طریق بودجه جاری شرکت‌های آب منطقه‌ای و اعلام متوسط ارقام حقوق و مزایا توسط شرکت مدیریت منابع آب به شرکت‌ها، وجود دارد.

۶-۳-۵-۶- استانداردسازی نوع و تعداد وسایط نقلیه مورد نیاز هر گروه کارشناسی

با توجه به این که نوع وسیله نقلیه هم به لحاظ حساسیت در ایمنی آن و هم به لحاظ حفظ اقدام به کارشناس دارای اهمیت می‌باشد، لذا لزوم تدوین نظام‌نامه‌ای درخصوص حداقل شرایط ایمنی مورد نیاز و همچنین تعداد وسایط نقلیه مورد نیاز برای گروه کارشناسی توسط ستاد امور آب وجود دارد. پس از تعیین استاندارد فوق، امکان محاسبه اجاره وسیله نقلیه مورد نظر براساس معیارهای فوق و اعلام آن به شرکت‌های آب منطقه‌ای وجود دارد. از این طریق امکان ابلاغ تعرفه‌های کارشناسی در حالت بدون وسیله نقلیه (از طریق خارج شدن سهم هزینه وسایط نقلیه از کل هزینه‌ها) در شرایطی که وسیله نقلیه تامین شده توسط متقاضی با استانداردهای تدوین شده فوق مطابقت داشته باشد، وجود دارد.

۶-۳-۵-۷- حذف سهم هزینه‌های متفرقه از محاسبات

از آن جایی که اولاً سرفصل هزینه‌های متفرقه در شرکت‌های آب منطقه‌ای عموماً به مواردی اطلاق می‌شود که امکان طبقه‌بندی آن در صورت‌های مالی وجود ندارد و ثانیاً این هزینه‌ها عموماً شامل مواردی است که اطلاق آن به هزینه‌های مربوط به خدمات کارشناسی جای تردید زیادی دارد لذا پیشنهاد می‌شود این سرفصل هزینه از محاسبات مربوط به هزینه‌های کارشناسی حذف شود.

۶-۳-۵-۸- استانداردسازی سهم واحدهای حفاظت از هزینه‌های استهلاک

ساختمان‌هایی که واحدهای حفاظت و بهره‌برداری در شرکت‌های آب منطقه دارند بسیار متفاوت از هم بوده و لذا تعیین سهم واحدهای حفاظت از آن‌ها بسیار مشکل و متفاوت می‌باشد. به همین دلیل رقم سهم استهلاک از کل هزینه‌ها نیز بسیار متفاوت می‌باشد. لذا لازم است تا در ستاد امور آب متوسط سهم واحدهای حفاظت از هزینه‌های استهلاک ساختمان‌ها محاسبه و به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ شود.

۶-۳-۵-۹- در نظر گرفتن میزان مسافت در تعیین تعرفه هزینه‌های کارشناسی

از آن جایی که شرکت‌های آب منطقه‌ای از لحاظ وسعت با یکدیگر بسیار متفاوت می‌باشند، لذا منطقی است که مبنای تعیین تعرفه برای متقاضیان مختلف در شرکت‌های آب منطقه‌ای متفاوت باشد. پیشنهاد می‌شود رقم تعرفه تعیین شده براساس مبانی فوق برای یک فاصله منطقی از مرکز (به عنوان مثال ۱۰۰ کیلومتر) ملاک قرار گرفته و برای فواصل بالاتر از آن، درصدی اضافی از متقاضی دریافت شود. به عنوان مثال چنانچه تعرفه ابلاغ شده براساس معیارهای فوق X ریال تعیین شود. این تعرفه برای فاصله Y کیلومتری از مرکز ملاک قرار گرفته و چنانچه متقاضی در فاصله Z کیلومتری باشد، تعرفه ابلاغی از متقاضی، براساس فرمول ذیل قابل محاسبه می‌باشد:

$$Z > Y \text{ برای تعرفه متقاضی برای } X * (Z / Y)$$

$$Z \leq Y \text{ برای تعرفه متقاضی برای } X$$

با عنایت به موارد فوق دستورالعمل محاسبه تعرفه هزینه‌های کارشناسی با تغییراتی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- جداول اطلاعاتی و محاسباتی:

- جدول (۴-۶) اطلاعات کلی هزینه‌های کارشناسی را نشان می‌دهد که در این جدول اطلاعات کلی و پایه مربوط به محاسبات به شرح ذیل ارائه می‌شود:
- سطر ۱- در این سطر تعداد روزهای کاری در هر سال ارائه می‌شود. (پیشنهادی ۲۵۰ روز)
- سطر ۲- در این سطر تعداد روزهایی در سال که امکان انجام مأموریت در آن‌ها وجود دارد ذکر می‌شود. (پیشنهادی ستاد امور آب)

سطر ۳- در این سطر تعداد کارشناسی هایی که توسط یک کارشناس امکان انجام آن در یک روز وجود دارد ذکر می شود. (پیشنهادی ستاد امور آب)

سطر ۴- در این سطر تعداد پرونده هایی که به طور متوسط در یک روز امکان بررسی و تکمیل را دارند ذکر می شود. (پیشنهادی ستاد امور آب)

سطر ۵- در این سطر تعداد کارشناس های شاغل در یک گروه کاری ذکر می شود. (پیشنهادی ستاد امور آب)

سطر ۶- در این سطر تعداد گروه های کارشناسی که در شرکت فعالیت می نمایند ذکر می شود. (پیشنهادی ستاد امور آب)

سطر ۷- در این سطر تعداد کل کارکنان شرکت ذکر می شود.

سطر ۸- این سطر تعداد کارهای کارشناسی است که توسط یک کارشناس در سال انجام می شود که از حاصل ضرب سطر ۲ در سطر ۳ حاصل می شود.

سطر ۹- این سطر تعداد پرونده هایی را که در هر سال امکان بررسی و تکمیل را دارند می باشد که از حاصل ضرب سطر ۱ در سطر ۴ حاصل می شود.

سطر ۱۰- این سطر تعداد کارشناسی هایی است که توسط یک گروه در یک سال امکان انجام آن وجود دارد، که از حاصل ضرب سطر ۵ در سطر ۸ حاصل می شود.

جدول ۶-۴- اطلاعات کلی هزینه های کارشناسی

ردیف	شرح	ارقام
۱	تعداد روزهای کاری در سال	
۲	تعداد روز ماموریت ها در سال	
۳	تعداد کارشناسی در هر روز توسط یک کارشناس	
۴	تعداد رسیدگی و تکمیل پرونده در هر روز به طور متوسط	
۵	تعداد کارشناس شاغل در یک گروه	
۶	تعداد گروه های کارشناسی	
۷	تعداد کل کارکنان شرکت	
۸	تعداد کارشناسی توسط یک نفر در هر سال	•
۹	تعداد رسیدگی و تکمیل پرونده در هر سال	•
۱۰	تعداد کارشناسی توسط یک گروه در یک سال	•

• جدول (۶-۵) جدول محاسبه متوسط هزینه کارشناسی است که در این جدول محاسبات مربوط به تعیین متوسط هزینه یک فقره کار کارشناسی انجام می پذیرد.

کد A1- در ستون مبلغ این سطر متوسط حقوق و مزایای سالانه یک کارشناس شاغل در واحد حفاظت (پیشنهادی ستاد امور آب) و در ستون تعداد این سطر، تعداد کارشناسان مورد نیاز و در ستون مبلغ کل حاصل ضرب دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد A2 - در ستون مبلغ این سطر متوسط حقوق و مزایای سالانه یک تکنسین شاغل در واحد حفاظت و در ستون تعداد این سطر، تعداد تکنسین های مورد نیاز (پیشنهادی ستاد امور آب) و در ستون مبلغ کل حاصل ضرب دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد A3- در ستون مبلغ این سطر متوسط حقوق و مزایای سالانه یک کارمند امور دفتری شاغل در واحد حفاظت و در ستون تعداد این سطر، تعداد کارکنان امور دفتری مورد نیاز (پیشنهادی ستاد امور آب) و در ستون مبلغ کل حاصل ضرب دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد A- در ستون مبلغ کل این سطر، جمع اعداد مبلغ کل سطرهای A1 و A2 و A3 ذکر می شود.

کد B1- در ستون مبلغ این سطر، مبلغ اجاره سالانه یک دستگاه خودرو پاترول و در ستون تعداد این سطر، تعداد خودرو مورد نیاز (پیشنهادی ستاد امور آب) و در ستون مبلغ کل حاصل ضرب دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد B2 - در ستون مبلغ این سطر، مبلغ اجاره سالانه یک دستگاه خودرو وانت و در ستون تعداد این سطر، تعداد خودرو مورد نیاز (پیشنهادی ستاد امور آب) و در ستون مبلغ کل حاصل ضرب دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد B- در ستون مبلغ کل این سطر، جمع اعداد مبلغ کل سطرهای B1 و B2 ذکر می شود.

کد C1- در ستون مبلغ این سطر، کل هزینه های آب مصرفی شرکت در طول سال و در ستون تعداد این سطر، تعداد کارکنان مندرج در سطر ۷ جدول (۵-۶) و در ستون مبلغ کل حاصل تقسیم دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد C2- در ستون مبلغ این سطر، کل هزینه های برق مصرفی شرکت در طول سال و در ستون تعداد این سطر، تعداد کارکنان مندرج در سطر ۷ جدول (۵-۶) و در ستون مبلغ کل حاصل تقسیم دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد C3- در ستون مبلغ این سطر، کل هزینه های سوخت مصرفی شرکت در طول سال و در ستون تعداد این سطر، تعداد کارکنان مندرج در سطر ۷ جدول (۵-۶) و در ستون مبلغ کل حاصل تقسیم دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد C4- در ستون مبلغ این سطر، کل هزینه های مخابرات و ارتباطات شرکت در طول سال و در ستون تعداد این سطر، تعداد کارکنان مندرج در سطر ۷ جدول (۵-۶) و در ستون مبلغ کل حاصل تقسیم دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد C5- در ستون مبلغ این سطر، هزینه های استهلاك ساختمان های موجود و مورد نیاز واحد حفاظت (پیشنهادی ستاد امور آب) و در ستون تعداد این سطر، تعداد گروه های کارشناسی مندرج در سطر ۶ جدول (۵-۶) و در ستون مبلغ کل حاصل تقسیم دو ستون قبلی ذکر می شود.

کد C- در ستون مبلغ کل این سطر، اعداد مبلغ کل سطرهای C1 و C2 و C3 و C4 جمع و در ستون کارشناسان و تکنسین ها و کارکنان امور دفتری (ستون تعداد کد A) ضرب شده و با رقم ستون مبلغ کل سطر C5 جمع می شود.

کد D- در ستون مبلغ کل این سطر، اعداد مبلغ کل سطرهای A و B و C با هم جمع می شوند.

کد E- در ستون مبلغ کل این سطر، حاصل تقسیم سطر D بر تعداد کارشناسی های انجام شده توسط یک گروه در یک سال، مندرج در سطر ۱۰ جدول (۵-۶) ذکر می شود.

به این ترتیب متوسط هزینه های انجام شده برای یک فقره کارشناسی به دست می آید.

جدول ۵-۶- جدول محاسبه هزینه های کارشناسی

مبلغ کل	فرمول	اطلاعات کد		کد	شرح	
		تعداد مورد نیاز	مبلغ			
•	(تعداد* A1)			A1	کارشناسان	حقوق و مزایای سالانه کارکنان
•	(تعداد* A2)			A2	تکنسین ها (A1*٪۷۰)	
•	(تعداد* A3)			A3	کارکنان اموردفتری (A1*٪۶۵)	
•	(A1+A2+A3)			A	جمع	
•	(تعداد* B1)			B1	پاترول	هزینه اجاره سالانه
•	(تعداد* B2)			B2	وانت	
•	(B1+B2)			B	جمع خودرو	وسائط نقلیه
	(تعداد کل کارکنان/ C1)			C1	هزینه آب	سایر هزینه ها
	(تعداد کل کارکنان/ C2)			C2	هزینه برق	
	(تعداد کل کارکنان/ C3)			C3	هزینه سوخت	
	(تعداد کل کارکنان/ C4)			C4	هزینه مخابرات و ارتباطات	
	(تعداد گروه های کارشناسی/ C5)			C5	هزینه استهلاک	
	(تعداد کل کارکنان/ C6)			C6	هزینه های متفرقه	
	(مبلغ کل کدهای (C1+C2+C3+C4+C6)) * (تعداد مورد نیاز (کد A))			C	جمع سایر هزینه ها	
	مبلغ کل کدهای (A+B+C)			D	جمع کل هزینه یک گروه کاری	جمع
	(تعداد کارشناسی توسط یک گروه/ D)			E	متوسط هزینه یک مورد کارشناسی	

- در جدول (۶-۶) محاسبه تعرفه هزینه های کارشناسی ارائه شده است،

در این جدول خدمات مختلف کارشناسی که امکان اخذ تعرفه در قبال آن ها وجود دارد را ارائه نموده است. براساس تصمیمات گروه کاری ذی ربط، درصد فعالیت های قابل انجام برای هر خدمتی به نسبت متوسط فعالیت ها و هزینه های یک فقره کارشناسی در جدول فوق ارائه شده است. براین مبنا کلیه ردیف های مربوط به ستون درصد جدول (۶-۶) در عدد متوسط هزینه کارشناسی (کد E) ضرب شده و به عنوان تعرفه پیشنهادی هر خدمت در ستون مبلغ جدول فوق ارائه می شود.

جدول ۶-۶- تعرفه هزینه‌های کارشناسی

مبلغ	درصد	عنوان	ردیف	ماخذ قانونی
	۱۰۰	هزینه کارشناسی حفرچاه جدید	۱	ماده ۸ قانون توزیع عادلانه آب
	۹۰	هزینه کارشناسی کف شکنی، لایروبی، جابجایی و سایر مواردی که نیاز به اعزام کارشناس دارد	۲	
	۱۲۰	هزینه کارشناسی کف شکنی، لایروبی و پیشکاری قنوات و حفرچاه بجای قنات	۳	
	۱۲۰	هزینه کارشناسی نظارت بر عملیات پمپاژ چاه ها	۴	
	۵۰	هزینه کارشناسی تعیین میزان آبدهی منابع آب زیرزمینی (چاه، چشمه و قنات و....)	۵	
	۱۵۰	هزینه کارشناسی سازندهای سخت	۶	

- تعرفه هر متقاضی بر مبنای میزان مسافت اضافه بر متوسط اعلام شده:

چنانچه مسافت محل مورد نظر متقاضی از متوسط مسافت اعلام شده (توسط ستاد امور آب) بیش تر باشد،

تعرفه هزینه کارشناسی متقاضی مورد نظر به ترتیب ذیل محاسبه می‌شود:

$$Z > Y \text{ برای متقاضی } = X * (Z / Y)$$

$$Z \leq Y \text{ برای متقاضی } = X$$

در این فرمول:

X: تعرفه ابلاغی

Z: فاصله متقاضی به کیلومتر

Y: مسافت نرمال تعرفه ابلاغی به کیلومتر

۶-۳-۶- حق اشتراک

با توجه به تنوع مصارف آب و ضوابط محاسبه حق اشتراک، لازم است برای هریک از مصارف، میزان دخالت ضابطه‌های تعیین تعرفه حق اشتراک، مشخص شود. در غیراین صورت عملیاتی کردن ضوابط مطرح در ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، به آسانی میسر نخواهد شد. لازمه این عمل، تهیه و تنظیم شیوه‌نامه محاسباتی تعرفه حق اشتراک به‌طور جداگانه برای انواع مصارف است. در این شیوه‌نامه‌ها الگوی محاسبه تعرفه حق اشتراک برای مصرف مورد نظر تعریف می‌شود. قبل از آنکه دستورالعملی برای رعایت ملاحظات قانونی و آیین‌نامه‌ای در زمینه حق اشتراک تهیه شود لازم است، برخی از الزامات پیوسته به این موضوع نیز مورد تذکر قرار گیرد. از جمله:

– تهیه و تنظیم یک متن تیپ قرارداد که توسط کارشناسان حقوقی مسلط به حقوق آب و آشنا با موضوع اشتراک آب، مورد بررسی قرار گرفته باشد الزامی است. این متن می‌تواند رابطه حقوقی شرکت‌های آب منطقه‌ای و متقاضیان مصارف مختلف را تعریف و تبیین نماید.

– لازم است کلیه حقوق و تکالیف متقاضیان اشتراک به‌عنوان متقاضی حق برداشت جدید آب و شرکت‌های آب منطقه‌ای به‌عنوان مجریان قانون و دریافت کنندگان حق اشتراک، در قرارداد تیپ احصاء و مشخص شود. از جمله این حقوق و تکالیف متقابل عبارتند از:

- حقوق شرکت های آب منطقه ای (تکالیف متقاضیان):
 - 0 انجام تعهدات مالی به وسیله متقاضی اشتراک آب در زمان مقرر مطابق با تعهدات مندرج در قرارداد
 - 0 عدم استفاده از آب توسط متقاضی در مصارف غیر از بهره برداری توافق شده
 - 0 عدم استفاده از آب جاری در کانال ها به صورت غیر مجاز
 - 0 رعایت الزامات توسط متقاضی در شرایط ویژه نظیر خشکسالی ها
 - 0 رعایت سایر توافقات موردی در قرارداد اشتراک آب
 - حقوق متقاضیان اشتراک آب (تکالیف شرکت های آب منطقه ای):
 - 0 تامین آب متناسب با کیفیت مورد توافق
 - 0 تامین آب از نظر کمی مطابق با زمان بندی توافق شده
 - 0 تعیین و توافق بر روی تغییرات نسبی در کیفیت و کمیت آب تحویلی در شرایط ویژه، از جمله در خشکسالی ها
 - 0 امکان استفاده از آب مازاد توسط متقاضی در صورت رعایت کلیه مفاد قرارداد برای مصارف نظیر مصرف مورد توافق
- به استناد قوانین و آیین نامه های موجود، حق اشتراک مصارف مختلف می تواند متفاوت باشد. تفاوت اصلی، در شیوه محاسبه حق اشتراک است که آن هم برگرفته از ضوابط قانونی محاسبه حق اشتراک است. به عبارت دیگر حق اشتراک انواع مصارف، در فرآیند محاسباتی با هم فرقی ندارند. در زمینه ریاضیات مالی نیز، حق اشتراک انواع مصارف نظیر هم هستند. بنابراین تنها تفاوت قابل توجه در محاسبه حق اشتراک انواع مصارف، شیوه محاسبه است. از آن جا که در شیوه نامه، میزان دخالت هر یک از عوامل، در تعیین حق اشتراک معین می شود، نمی توان شیوه نامه ای صرفاً مبتنی بر داده های تحقیق، بدون توجه به ملاحظات مدیریتی دستگاه کارفرمایی، تهیه کرد. به همین دلیل در ادامه، ابتدا کلیاتی برگرفته از قوانین و آیین نامه های مرتبط با حق اشتراک به صورت عمومی ارائه شده و پس از آن شیوه نامه محاسبه حق اشتراک آب کشاورزی، به عنوان یکی از مصارف آب، ارائه می شود.

۶-۳-۶-۱- دستورالعمل عمومی واگذاری اشتراک آب (برای کلیه مصارف)

الف- شمولیت حق اشتراک

- ۱- مطابق با ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، حق اشتراک در مقابل حق برداشت جدید آب تحت پوشش طرح های تامین و انتقال آب، قابل دریافت است. در متن این ماده قانونی هیچ نوع مصرفی از پرداخت حق اشتراک آب مستثنی نشده است.
- ۲- براساس بند (الف) ماده (۱) آیین نامه اجرایی ماده قانونی مذکور، مجوز برداشت از آب های استحصال شده در اثر اجرای طرح های تامین و انتقال آب که «حقابه اشخاص نبوده و براساس مقررات مربوط و اسناد مالکیت یا

احکام دادگاه‌ها متعلق دیگری قرار نگرفته باشد» مشمول حق اشتراک خواهد شد. بنابراین همه مصارف آب که خواهان حق برداشت جدید آب باشند مشمول این قانون هستند مگر این که به حکم قانون، نوع مصرفی استثنا شده باشد.

۳- مطابق بند (ب) ماده (۱) آیین‌نامه مذکور، بهره‌برداری از پساب‌ها و زه‌آب‌ها در زمره طرح‌های تامین آب است.

۴- برای شمولیت حق اشتراک تفاوتی بین طرح‌های ملی و استانی وجود ندارد.

۵- هر طرح تامین و انتقال آب که به‌وسیله سازمان‌ها و ادارات دولتی اجرا شده باشد مشمول حق اشتراک خواهد بود و این موضوع مختص طرح‌های اجرا شده توسط وزارت نیرو و شرکت‌های تابعه آن، نیست.

ب- مبانی محاسبه حق اشتراک

۱- مطابق با ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، حق اشتراک برحسب عوامل زیر تعیین می‌شود:

- نوع مصرف
- هزینه‌های سرمایه‌گذاری
- سهم آب تخصیص یافته
- ارزش اضافی ناشی از تامین آب
- مدت زمان تعیین شده
- شرایط منطقه‌ای

ج- انواع مصارف

۱- انواع مصارف آب تامین شده و یا انتقال یافته شامل موارد ذیل است:

- کشاورزی (زراعت و باغداری)
- پرورش دام و طیور
- صنعت
- پرورش آبزیان
- خدمات
- مصارف آزاد
- شهری و روستایی
- سایر مصارف
- فضای سبز

د- سهم آب تخصیص یافته

این ضابطه می‌تواند همان حجم آب قابل واگذاری به متقاضی باشد. برای این منظور لازم است، میزان حق اشتراک قابل پرداخت به‌وسیله متقاضی متناسب با سهم آب قابل واگذاری به وی باشد.

ه- مدت زمان تعیین شده

واگذاری اشتراک آب باید الزاماً مقید به مدت زمان معین، باشد. عمر مفید تاسیسات اصلی تامین و انتقال آب می‌تواند به‌عنوان حداکثر زمان ممکن برای واگذاری اشتراک آب تعیین شود. در سطح حداکثر زمان واگذاری اشتراک،

حق اشتراک از متقاضی مربوطه به صورت کامل دریافت می شود. برای زمان های کم تر، حق اشتراک متناسب با مدت زمان واگذاری اشتراک تعیین خواهد شد.

و- هزینه های سرمایه گذاری

- هزینه های سرمایه گذاری طرح های تامین و انتقال آب با استفاده از مستندات مالی طرح، جمع آوری و پردازش می شود.
- قیمت های تاریخی (جاری) با استفاده از شاخص های رسمی تعدیل که عمدتاً به وسیله معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری تهیه و تنظیم و منتشر می شود به هنگام خواهد شد.
- پس از آن، این ضابطه برای هریک از مصارف، جهت تعیین تعرفه حق اشتراک (مطابق با شیوه نامه محاسباتی مصرف مربوطه) به کار گرفته خواهد شد.
- هزینه های نگهداری و بهره برداری در محاسبات حق اشتراک وارد نمی شود.
- هزینه های سرمایه گذاری جایگزین قسمت هایی از طرح که دارای عمر مفید کم تر از طول مدت قرارداد هستند در محاسبه حق اشتراک لحاظ می شود.
- ارزش اضافی ناشی از تامین آب:

- 0 ارزش اضافی ناشی از تامین آب معادل مفهوم ارزش افزوده آب، نیست. ارزش اضافی می تواند تفاضل ارزش ملک در حالت با و بدون اجرا طرح باشد. از آن جا که مصارف مختلف برای به کارگیری ضابطه مذکور قاعده یکسانی ندارند بهتر است ارزش اضافی ناشی از تامین آب برای هریک از مصارف به طور جداگانه مورد بررسی کارشناسی قرار گرفته و شیوه واحدی برای هریک از مصارف تعیین شود.
- 0 ارزش اضافی ناشی از تامین آب برای مصارف کشاورزی (زراعت و باغداری) می تواند تفاضل ارزش زمین آبی و دیم باشد.
- 0 ارزش اضافی ناشی از تامین آب برای مصارف دیگر (صنعت، خدمات، ...) قبل از بررسی درازمدت این ضابطه، می تواند بر مبنای هزینه تامین آب از طریق گزینه های رقیب، تعیین شود.
- شرایط منطقه ای:

برای اعمال این ضابطه لازم است مبانی واحدی برای تعیین شاخص تعریف شود. شرایط منطقه ای می تواند در جهت افزایش میزان حق اشتراک نیز عمل نماید. بنابراین لازم است برای اعمال این ضابطه، شاخص های تعریف شده، قابلیت تغییر تعرفه در جهت اهداف بلندمدت مدیریت منابع آب را داشته باشند.

- ۱- برای محاسبات تعرفه حق اشتراک هرگونه ارقام جاری با استفاده از شاخص های رسمی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری و بانک مرکزی به هنگام خواهد شد.

- ۲- هرگونه معافیت، تخفیف، کسر سهم مشارکت و اقدامات مشابه در زمینه حق اشتراک فقط بعد از محاسبه و ابلاغ تعرفه و براساس مستندات رسمی قابل اعمال است. از جمله این موارد عبارتند از:
- تخفیف موضوع تبصره (۱) ماده (۷) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
 - تخفیف حق اشتراک براساس تبصره (۲) قانون الحاق ۳ تبصره به قانون توزیع عادلانه آب
 - کسر سهم مشارکت متقاضی در زمینه احداث سازه های تامین و انتقال آب

ز- گردش کار محاسبه، پیشنهاد و ابلاغ تعرفه حق اشتراک

- ۱- مطابق با ماده (۳) آیین نامه اجرای ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات، حق اشتراک توسط هیات مدیره شرکت های آب منطقه ای پیشنهاد و پس از تایید وزیر نیرو، ابلاغ می شود.
- ۲- برای اعمال وحدت رویه در همه شرکت های آب منطقه ای لازم است، محاسبه اولیه تعرفه در معاونت برنامه ریزی شرکت های آب منطقه ای انجام گرفته و سپس برای بررسی به هیات مدیره شرکت مربوطه ارجاع شود. تعرفه پیشنهادی پس از بررسی در هیئت مدیره به شرکت مادر تخصصی (شرکت مدیریت منابع آب) ارجاع شده تا در واحد مربوطه (دفتر برنامه ریزی منابع آب به عنوان متولی کمیته های تخصصی تعرفه آب یا واحد اجرایی دیگری که به وسیله مدیر عامل تعیین می شود) بررسی شده و جهت اقدام بعدی به ستاد وزارت نیرو ارسال شود. تعرفه پیشنهادی در مرحله بعد در وزارت نیرو مورد بررسی قرار می گیرد و پس از اعمال تغییرات مورد نیاز به شرکت های آب منطقه ای ابلاغ می شود.
- ۳- جزییات گردش کار محاسبه، پیشنهاد و ابلاغ حق اشتراک هریک از مصارف در شیوه نامه محاسبه حق اشتراک مصرف مربوطه، بیان می شود.

ح- گردش مالی تعرفه حق اشتراک

- مطابق با ماده (۶) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) کلیه وجوه دریافتی از محل واگذاری اشتراک آب به حساب درآمد عمومی (خزانه) واریز می شود.
- وجوه دریافتی از مشترکین براساس موافقت نامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه ریزی (معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری) به ردیف معینی که در قانون بودجه سالانه مشخص شده واریز و از محل ردیفی که آن هم در قوانین بودجه سنواتی به همین منظور هر ساله پیش بینی می شود برای اجرای طرح ها، دریافت می شود.
- اولویت اجرا از محل وجوه حاصل از واگذاری اشتراک آب، بازسازی با بهسازی و مرمت سازه های آبی در دست بهره برداری در همان منطقه است.
- در دو صورت که شامل موارد ذیل است حق اشتراک به وسیله مشترک یا مشترکین قابل استرداد است:

- عدم انجام تعهدات به وسیله شرکت آب منطقه ای
- انصراف مشترک
- 0 وجه اشتراک قابل استرداد به تناسب مدت باقی مانده از زمان تعیین شده و ارزش روز تاسیسات طرح، محاسبه می شود.
- 0 برای سهولت در انجام اقدامات مذکور در یک سال مالی، موارد ذیل پیشنهاد می شود:
- اقدامات واگذاری اشتراک در نیمه اول سال انجام گیرد تا بتوان از وجوه واریزی در همان سال مالی استفاده کرد.
- وجوه واریزی در حساب معین نگهداری شود تا پس از کسر کسورات ناشی از استرداد اشتراک، رقم نهایی قابل واریزی به خزانه معین شود.

ط - سایر موارد

- مطابق با ماده (۴) آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، اشتراک متعلق به ملک است. بنابراین اشتراک بدون ملک ماهیت قانونی ندارد.
- از آن جا که تشکلهای آب بران (رسمی) قانونا فاقد ملک هستند مطابق با تبصره (۲) ماده (۴) آیین نامه مذکور، در صورت کسب موافقت صاحب ملک، این گونه تشکلهای می توانند نسبت به پیشنهاد خرید مستقیم اشتراک اقدام نمایند.
- به هریک از انواع مصارف بایستی بر حسب الگوی مصرف بهینه مجوز برداشت جدید آب واگذار شود. ضروری است جهت اجرای آیین نامه مذکور، الگوی مصرف بهینه انواع مصارف، تعیین شود.
- طبق ماده (۵) آیین نامه اجرایی مورد اشاره، لازم است حق اشتراک در قبال حق برداشت جدید آب طی قرارداد منعقد، دریافت شود.
- انتخاب حالت دریافت حق اشتراک (نقدی یا قسطی) با متقاضی است.
- مطابق با ماده (۸) آیین نامه مذکور، پروانه برداشت جدید باید پس از دریافت حق اشتراک به نام متقاضی، صادر شود.

۶-۳-۲- کشاورزی

- مبانی محاسبه حق اشتراک

$$S_{ai} = IL_i - UL_i$$

نحوه محاسبه حق اشتراک آب هر هکتار زمین:

$$S_{ai} \geq \bar{N}_i$$

به شرط این که:

$$S_{mi} = \frac{S_{ai}}{DC_i}$$

نحوه محاسبه حق اشتراک هر مترمکعب آب:

در روابط مذکور:

$$S_{ai} = \text{حق اشتراک هر هکتار زمین در طرح}$$

$$IL_i = \text{متوسط ارزش یک هکتار زمین آبی در طرح}$$

$$UL_i = \text{متوسط ارزش یک هکتار زمین دیم در طرح}$$

$$\bar{N}_i = \text{متوسط سرمایه‌گذاری ثابت طرح } i \text{ به ازای هر هکتار شامل: متوسط سرمایه‌گذاری ثابت دولت و بخش}$$

غیردولتی برای تامین، انتقال و توزیع آب در طرح

$$S_{mi} = \text{متوسط حق اشتراک آب به ازای یک مترمکعب آب در طرح}$$

$$DC_i = \text{متوسط حجم آب قابل واگذاری به ازای هر هکتار در طرح}$$

- ضوابط محاسباتی

۱- تعیین ارزش زمین آبی و دیم از طریق کارشناسان رسمی دادگستری، ترجیحاً کارشناسان شاغل در بخش

آب انجام می‌گیرد.

۲- در صورتی که محدوده طرح مورد نظر وسیع باشد و ارقام تفاضل ارزش زمین آبی و دیم در مناطق طرح i

خیلی متفاوت باشد به‌طوری که اعمال یک تعرفه واحد در سرتاسر طرح صلاح نباشد، متناسب با تفاضل ارزش

زمین آبی و دیم، دو یا چند تعرفه برای مناطق طرح پیشنهاد می‌شود.

۳- مبنای ارزش زمین، میانگین حسابی ارقام ارزش زمین آبی و دیم (به‌طور جداگانه) است که در محدوده طرح

جمع‌آوری می‌شود.

۴- زمین‌هایی که تحت تاثیر عوامل خاصی غیر از آب دارای ارزش بالاتر و یا پایین‌تر از پهنه اصلی طرح هستند

ملاک تعیین ارزش زمین نیستند.

۵- در صورتی که هر کشاورز در محدوده طرح از طریق محمل‌های قانونی نظیر بند «ط» ماده (۱۷) قانون برنامه

چهارم و یا به طرق دیگر با ارائه مدارک قابل قبول برای تامین، انتقال و توزیع آب مشارکت داشته باشد،

معادل میزان مشارکت از حق اشتراک وی کسر می‌شود.

۶- کلیه اطلاعات هزینه‌های سرمایه‌گذاری ثابت دولت و هزینه‌های سرمایه‌گذاری ثابت بخش غیردولتی از

جمله کشاورزان متقاضی اشتراک محدوده طرح (مشارکت) در زمینه تامین، انتقال و توزیع آب،

جمع‌آوری و به‌عنوان هزینه‌های سرمایه‌گذاری ثابت طرح مستندسازی و نگهداری می‌شود. هزینه‌های

سرمایه‌گذاری ثابت پس از به‌هنگام‌سازی بر سطح اراضی طرح تقسیم می‌شود. حاصل تقسیم مذکور،

میانگین سرمایه‌گذاری ثابت طرح به ازای هر هکتار زمین را نشان می‌دهد.

- ۷- چنانچه تفاضل ارزش یک هکتار زمین آبی و دیم در طرح از میانگین سرمایه گذاری ثابت هر هکتار زمین در طرح کم تر باشد حداقل معادل میانگین سرمایه گذاری ثابت، به عنوان حق اشتراک از متقاضیان دریافت می شود.
- ۸- کلیه ارقام جاری هزینه های سرمایه گذاری ثابت دولت و هزینه های جاری سرمایه گذاری ثابت بخش غیردولتی از جمله کشاورزان (مشارکت) با استفاده از شاخص قیمت مرتبط (منتشره به وسیله معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری) به هنگام می شود.
- ۹- پس از محاسبه حق اشتراک آب کشاورزی هر هکتار زمین طرح، رقم محاسبه شده، به حجم آب قابل تحویل در هر هکتار تقسیم شده تا حق اشتراک هر مترمکعب آب در طرح به دست آید. رقم اخیر جهت اجرای آیین نامه تحویل حجمی، در قرارداد اشتراک درج می شود.
- ۱۰- متوسط حجم آب قابل تحویل براساس سند ملی آب و الگوی کشت طرح محاسبه می شود. متوسط حجم آب قابل واگذاری برای کلیه اراضی طرح که تعرفه واحد دارند یکسان خواهد بود. در صورتی که متقاضی اشتراک برای بیش از یک کشت درخواست آب نماید حق اشتراک محاسبه شده در ضریب تراکم کشت ضرب می شود. مبنای حجم آب قابل تحویل برای محصولاتی که آب مورد نیاز آن ها در سند ملی آب مشخص نشده، توافق سازمان کشاورزی استان مربوطه و شرکت آب منطقه ای ذی ربط است.
- ۱۱- هرگونه تخفیف و بخشودگی قانونی، نظیر بند «ج» ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم، ماده (۹۰) قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی، تبصره (۱) ماده (۷) آیین نامه اجرایی قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و کسر سهم مشارکت متقاضی، تنها پس از ابلاغ تعرفه حق اشتراک، قابل اعمال است.
- ۱۲- حداکثر زمان واگذاری اشتراک آب معادل عمر مفید تاسیسات اصلی طرح i خواهد بود. در هر صورت این مدت از ۳۰ سال تجاوز نمی کند. در صورت انصراف مشترک یا عدم ایفای تعهدات مفاد قرارداد توسط شرکت آب منطقه ای، متناسب با مدت باقی مانده از زمان قرارداد و ارزش روز تاسیسات طرح، باقی مانده حق اشتراک محاسبه و مسترد خواهد شد.
- ۱۳- محاسبه و دریافت حق اشتراک از طرح هایی که در دست اجرا و یا آماده اجرا هستند براساس برآوردهای مشاور طرح و به صورت علی الحساب خواهد بود.
- ۱۴- پس از عقد قرارداد اشتراک و تحویل آب، هر مشترک ملزم به مشارکت در سرمایه گذاری های مکمل، متناسب با سطح اراضی خود است.
- ۱۵- در صورتی که طرحی به وسیله بخش غیردولتی اجرا شود و یا آب مازادی از محل طرح های واگذار شده به بخش غیردولتی، قابل واگذاری باشد میزان حق اشتراک و موضوعات مالی وابسته به آن براساس توافق سرمایه گذار و متقاضی (اعم از دولتی و غیردولتی) و در چارچوب قوانین مرتبط، تعیین می شود.

۳-۶-۳-۶- صنعت، خدمات، شهری و روستایی

- مبانی محاسبه

$$S_{mi} = \frac{(I_i + IR_i)}{W_i} \cdot (1 + G_i)$$

نحوه محاسبه حق اشتراک هر مترمکعب آب:

در رابطه مذکور:

$$S_{mi} = \text{حق اشتراک به ازای هر مترمکعب آب در طرح}$$

$$I_i = \text{سرمایه‌گذاری ثابت اولیه طرح}$$

$$IR_i = \text{سرمایه‌گذاری جایگزینی در طرح}$$

$$G_i = \text{نسبت تضمین تامین آب صنعتی در طرح}$$

$$W_i = \text{حجم آب قابل تنظیم طرح}$$

- ضوابط محاسباتی

۱- کلیه ارقام سرمایه‌گذاری ثابت دولت و بخش غیردولتی در زمینه طرح مورد نظر جمع‌آوری شده و به عنوان

اسناد هزینه‌های ثابت اولیه طرح (I_i) مستندسازی و نگهداری می‌شود.

۲- هر جزیی از طرح که دارای عمر مفید کم‌تری نسبت به مدت زمان قرارداد اشتراک باشد مشخص می‌شود و

هزینه سرمایه‌گذاری جایگزینی (IR_i) هر یک محاسبه شده و مستندسازی و نگهداری می‌شود.

۳- کلیه ارقام هزینه‌های سرمایه‌گذاری ثابت اولیه (I_i) و هزینه‌های سرمایه‌گذاری جایگزینی طرح (IR_i) با

استفاده از شاخص قیمت مرتبط (منتشره به وسیله معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری) به‌هنگام می‌شود.

۴- جهت محاسبه هزینه‌های سرمایه‌گذاری به ازای هر مترمکعب آب، هزینه‌های سرمایه‌گذاری (ثابت اولیه و

جایگزینی) بر حجم آب قابل تنظیم طرح تقسیم می‌شود.

۵- رقم مذکور در ضریب تضمین تامین آب صنعتی ($1 + G_i$) ضرب می‌شود (G_i) از مطالعات توجیهی طرح

قابل دریافت است. در صورت عدم ثبت (G_i) در مطالعات توجیهی طرح، هیات مدیره شرکت آب منطقه‌ای مربوطه می‌تواند ضریبی را تعیین و تضمین نماید.

۶- در صورتی که متقاضیان برای اجرای طرح مشارکت داشته باشند معادل میزان مشارکت، از حق اشتراک آنان

کاسته می‌شود.

۷- هرگونه تخفیف و بخشودگی، تنها پس از محاسبه، تایید و در صورت نیاز ابلاغ تعرفه حق اشتراک، قابل

اعمال است.

۸- حداکثر زمان واگذاری اشتراک آب معادل عمر مفید تاسیسات اصلی طرح مذکور خواهد بود. در هر صورت این مدت از ۳۰ سال تجاوز نمی کند.

۹- محاسبه و دریافت حق اشتراک از طرح هایی که در دست اجرا و یا آماده اجرا هستند براساس برآوردهای مشاور طرح و به صورت علی الحساب خواهد بود.

۱۰- پس از عقد قرارداد اشتراک و تحویل آب، هر مشترک ملزم به مشارکت در سرمایه گذاری های مکمل، متناسب با حجم آب تحویلی خود است.

۱۱- در صورتی که طرحی به وسیله بخش غیردولتی اجرا شود و یا آب مازادی از محل طرح های واگذار شده به بخش غیردولتی، قابل واگذاری باشد میزان حق اشتراک و موضوعات مالی وابسته به آن براساس توافق سرمایه گذار و متقاضی و در چارچوب قوانین مرتبط، تعیین می شود.

حق اشتراک آب شهری و روستایی با حذف ضریب تضمین تامین آب از رابطه مبانی محاسبه ارائه شده در بخش ۶-۲-۳، برآورد می شود. به عبارت دیگر حق اشتراک آب شهری و روستایی، معادل حاصل جمع هزینه های سرمایه گذاری ثابت اولیه و هزینه های جایگزینی است. رقم حاصله، در ضریب تضمین تامین آب ضرب نمی شود.

پیوست

قوانین مرتبط با تعرفه در قانون توزیع

عادلانه آب

قوانین

ماده ۲- بستر انهار طبیعی و کانال‌های عمومی و رودخانه‌ها اعم از این‌که آب دائم یا فصلی داشته باشند و مسیل‌ها و بستر مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است و همچنین است اراضی ساحلی و اراضی مستحذثه که در اثر پایین رفتن سطح آب دریاها و دریاچه‌ها و یا خشک شدن مرداب‌ها و باتلاق‌ها پدید آمده باشد در صورت عدم احیای قبل از تصویب قانون نحوه احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی.

تبصره ۱- تعیین پهنای بستر و حریم آن در مورد هر رودخانه و نهر طبیعی و مسیل و مرداب و برکه طبیعی در هر محل با توجه با آمار هیدرولوژی رودخانه‌ها و انهار و داغاب در بستر طبیعی آن‌ها بدون رعایت اثر ساختمان تاسیسات آبی با وزارت نیرو است.

تبصره ۲- حریم مخازن و تاسیسات آبی و همچنین کانال‌های عمومی آبرسانی و آبیاری و زهکشی اعم از سطحی و زیرزمینی به وسیله وزارت نیرو تعیین و پس از تصویب هیات وزیران قطعیت پیدا خواهد کرد.

تبصره ۳- ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه‌ها و انهار طبیعی و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی و همچنین در حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزنی ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو.

تبصره ۴- وزارت نیرو در صورتی‌که اعیانی‌های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه‌ها و کانال‌های عمومی و مسیل و مرداب و برکه طبیعی را برای امور مربوط به آب یا برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف، وزارت نیرو با اجازه و نظارت دادستان یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع خواهد کرد.

خسارات به ترتیب مقرر در مواد ۴۳ و ۴۴ این قانون تعیین و پرداخت می‌شود.

ماده ۸- وزارت نیرو موظف است بنا به درخواست متقاضی حفرچاه یا قنات و به منظور راهنمایی فنی و علمی، حفر چاه یا قنات را از لحاظ فنی و اقتصادی مورد بررسی قرار داده و در صورت لزوم متخصصین خود را به محل اعزام نماید تا متقاضی را راهنمایی کنند و هزینه کارشناسی طبق تعرفه وزارت نیرو به عهده متقاضی خواهد بود.

تبصره- شرکت‌های تعاونی روستایی و مراکز خدمات روستایی و عشایری و موسسات عام‌المنفعه فقط ۵۰٪ هزینه کارشناسی مقرر را پرداخت خواهند کرد.

ماده ۳۳- وزارت نیرو موظف است نرخ آب را برای مصارف شهری و کشاورزی و صنعتی و سایر مصارف با توجه به نحوه استحصال و مصرف برای هر یک از مصارف در تمام کشور به شرح زیر تعیین و پس از تصویب شورای اقتصاد وصول نماید.

الف - در مواردی که استحصال آب به وسیله دولت انجام پذیرفته و به صورت تنظیم شده در اختیار مصرف کننده قرارگیرد نرخ آب با در نظر گرفتن هزینه‌های جاری از قبیل:

مدیریت، نگهداری، تعمیر، بهره‌برداری و هزینه استهلاک تاسیسات و با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی هر منطقه تعیین و از مصرف کننده وصول شود.

ب - در مواردی که استحصال آب به وسیله دولت انجام نمی پذیرد دولت می تواند به ازای نظارت و خدماتی که انجام می دهد با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی هر منطقه در صورت لزوم عوارضی را تعیین و از مصرف کننده وصول نماید.

تبصره ۱- وزارت نیرو مکلف است میزان بخشودگی مصرف آب مشروب شهرهای بزرگ و کوچک را به منظور کمک به طبقه مستضعف تعیین و پس از تصویب هیات دولت به اجرا در آورد.

تبصره ۲- در مواردی که جلوگیری از ضرر کشاورزان و یا تشویق آن‌ها به کشت محصولات اساسی تخفیف خاصی را اقتضا کند وزارت نیرو می تواند با تصویب هیات دولت تخفیف لازم را منظور نماید.

تبصره ۳- دولت مکلف است همه ساله علاوه بر تامین اعتبارات کمک به شرکت‌های آب منطقه‌ای بابت بخشودگی بهای آب مابه‌التفاوت احتمالی ناشی از اجرای تبصره (۱) این ماده در مقایسه با قانون اصلاح قانون بخشودگی آب بهای مشترکین کم مصرف تخفیف‌های موضوع تبصره (۲) این ماده را در بودجه سالانه پیش‌بینی کرده و به منظور تامین آب در مناطق محروم در اختیار وزارت نیرو بگذارد.

- موارد (۳۲) و (۳۳) قانون برنامه و بودجه کشور

ماده (۳۲): وجوهی که از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرح‌های عمرانی انتفاعی به دستگاه‌های اجرایی مربوط پرداخت می شود به صورت وام خواهد بود. دستگاهی که به این ترتیب وام دریافت می کند، مکلف است اصل و بهره متعلق را طبق قرارداد منعقد با وزارت دارایی در سررسید مقرر بخزانة بپردازد.

ماده (۳۳): در مورد برخی از طرح‌های انتفاعی که توسط شرکت‌های دولتی و موسسات وابسته به دولت اجرا می شود، شورای اقتصاد می تواند پیشنهاد سازمان اجازه دهد حداکثر تا پنجاه درصد از اعتبارات لازم برای اجرای طرح انتفاعی به صورت بلاعوض اعطا شود.

- بند «خ» تبصره (۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۴

اخذ آب بها از کشاورزان بهره‌مند از آب رودخانه‌هایی که در طول سال به دریا روانه می شود قبل از مه‌ار آن با ایجاد سد ممنوع می باشد.

- مواد (۵۷) و (۵۸) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴

ماده ۵۷- در اجرای ماده (۱۰۷) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران تنفیذی در بند (الف) ماده (۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، به

وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای استانی و سازمان آب و برق خوزستان) اجازه داده می‌شود در قبال صدور مجوز برداشت آب با توجه به توان سفره‌های آب زیرزمینی، از متقاضیان مشمول ماده (۱۲) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۳/۷/۱۸ و تولیدکنندگان گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای که از روش‌های نوین آبیاری استفاده می‌کنند، براساس آیین‌نامه‌ای که بنا به پیشنهاد وزارت نیرو به تصویب هیات وزیران می‌رسد، وجوهی متناسب با هزینه‌های جبران افت را دریافت نماید و به حساب درآمد عمومی کشور نزد خزانه‌داری کل واریز و حداکثر تا منابع واریزی برای تهیه و اجرای طرح‌های علاج‌بخشی و ایجاد تعادل در سفره‌های آب زیرزمینی مناطق مزبور به مصرف برساند.

ماده ۵۸- اخذ آب بها از کشاورزان بهره‌مند از آب رودخانه‌هایی که در طول سال به دریا روانه می‌شود، قبل از مه‌ار آن با ایجاد سد ممنوع می‌باشد.

- طرح استفساریه ماده (۵۸) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴

• موضوع استفساریه

ماده واحده- آیا مراد از مه‌ار آب با ایجاد سد در ماده (۵۸) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵، سد مخزنی جهت ذخیره آب در تضمین آب زراعی است یا شامل بند انحرافی و کانال هم می‌شود؟

نظر مجلس:

مراد انواع سد شامل مخزنی، انحرافی و تنظیمی است و شامل بند انحرافی و کانال نمی‌شود.

- بند «ج» ماده (۳۹) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ج: قیمت‌گذاری به کالاها و خدمات عمومی و انحصاری و کالاهای اساسی محدود می‌شود. فهرست و ضوابط تعیین قیمت این‌گونه کالاها و خدمات براساس قواعد اقتصادی، ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون، با پیشنهاد کارگروهی متشکل از وزارت بازرگانی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارتخانه‌های ذی‌ربط و تصویب هیات وزیران تعیین می‌شود. چنانچه دولت به هر دلیل فروش کالا یا خدمات فوق‌الذکر را به قیمتی کمتر از قیمت تعیین شده تکلیف کند، مابه‌التفاوت قیمت تعیین شده و تکلیف شده می‌باید هم‌زمان تعیین و از محل اعتبارات و منابع دولت در سال اجراء پرداخت شود و یا از محل بدهی دستگاه ذی‌ربط به دولت تهاتر شود.

– ماده (۱۲) آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب

ماده ۱۲- صدور پروانه حفر چاه در مناطق ممنوع برای اجرای طرح‌های صنعتی و عمرانی دولت با تصویب وزارت نیرو و تامین آب مشروب شهرها و شهرک‌ها و روستاها به پیشنهاد وزارتخانه‌های مربوطه یا سازمان‌های تابعه آن‌ها و همچنین تامین آب مورد نیاز واحدهای صنعتی و شرب و بهداشت دامداری‌ها و مرغداری‌ها با ارائه پروانه از مراجع ذی‌ربط بر مبنای امکانات آبی محل و تصویب وزارت نیرو امکان‌پذیر خواهد بود.

– ماده (۵) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

افزایش قیمت کالاها و خدمات توسط دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی بیش از ده درصد (۱۰٪) مجاز نیست و با ملحوظ داشتن افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها قیمت‌گذاری کالا و خدمات شرکت‌های دولتی به استثنای آن دسته از اقلامی که در مورد آن‌ها حکم قانونی خاص در این قانون و یا قوانین بودجه سنواتی وجود دارد، در چارچوب ضوابط اعلام شده از سوی هیات وزیران خواهد بود و چنانچه دولت به هر دلیل فروش کالا یا خدمات هر یک از شرکت‌های دولتی را به قیمتی کم‌تر از قیمت تعیین شده به شرح فوق تکلیف کند، مابه‌التفاوت قیمت محاسبه شده و قیمت تکلیف شده از محل اعتبارات و منابع دولت به شرکت ذی نفع پرداخت می‌شود.

قانون تثبیت آب‌بهای زراعی

ماده واحده: از تاریخ تصویب این قانون آب‌بها دریافتی از کشاورزان و زارعین با توجه به اولویت تخفیف برای

زراعت‌های استراتژیک به شرح زیر است:

- ۱- متوسط آب‌بها از آبهای تنظیم شده و شبکه‌های مدرن ۳٪ محصول کاشت شده
- ۲- متوسط آب‌بها از آبهای تنظیم شده و کانالهای تلفیقی ۲٪ محصول کاشت شده
- ۳- متوسط آب‌بها از آبهای تنظیم شده و کانالهای سنتی ۱٪ محصول کاشت شده

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ چهاردهم شهریور ماه یکهزار و سیصد و شصت و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۹/۹/۲۶ به تأیید شورا ینگهبان رسیده است.

مهدی کروی

رئیس مجلس شورای اسلامی

آیین نامه نحوه اجرای قانون تثبیت آب‌بهای زراعی به کلیه سازمان‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان

به استناد قسمت اخیر بند اول اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آیین نامه نحوه اجرای قانون تثبیت آب‌بهای زراعی مصوب ۱۳۶۹/۶/۱۴ به شرح زیر جهت اجرا ابلاغ می‌گردد:

توضیح آنکه این آیین نامه صرفاً برای آب‌های سطحی است و در مواردی که زارعین به صورت تلفیقی علاوه بر استفاده از آب‌های سطحی از آب‌های زیرزمینی نیز استفاده می‌کنند سطح زیر کشت هر کدام به طور متوسط تعیین و آب‌بهای هر قیمت طبق ضوابط مربوطه محاسبه و دریافت می‌گردد.

ماده ۱ -

تحويل آب به کشاورزان باید به صورت حجمی و به میزان نیاز آبی معقول هر کشت در منطقه انجام پذیرد.

ماده ۲ -

تحويل آب به شرکت‌های کشت و صنعت و ماهی‌سراها باید به صورت حجمی و با تعیین دیماندا انجام پذیرد.

ماده ۳ -

آب‌بهای کشاورزی طبق قانون تثبیت نرخ آب‌بهای زراعی مصوب مجلس شورای اسلامی بر مبنای درصدهای متوسط محصول برداشت شده و با توجه به هدف حمایت از محصولات استراتژیک و نیل به متوسط درآمدهای مقرر در قانون تعیین می‌شود.

تبصره ۱ -

آب‌بهای کشتهای مختلف در هر سال با توجه به قانون و رعایت متوسط درآمدهای مقرر توسط هیئت مدیره هر سازمان تعیین و در سطح سازمان به مورد اجرا گذارده می‌شود.

تبصره ۲ -

در مواردی که از آب‌های زیرزمینی و یا از آب‌های سطحی به طریق پمپاژ توسط سازمان در تنظیم آب شبکه‌ها استفاده می‌شود برای دریافت آب‌بها باید هزینه‌های پمپاژ جداگانه محاسبه و دریافت گردد.

ماده ۴-

در اجرای قانون، شبکه مدرن به شبکه‌ای اطلاع می‌شود که حداقل شامل شبکه‌های یک و دو باشد. شبکه نیمه مدرن و یا تلفیقی به شبکه‌ای اطلاع می‌شود که یکی از خصوصیت‌های زیر را دارا باشد:

الف- دارای سد و یا بند انحرافی باشد.

ب - دارای دهنه آبگیر و یا کانال اصلی انتقال آب باشد.

ماده ۵ -

سازمان‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان براساس درصدهای تعیین شده به‌عنوان آب‌بهای هر محصول هر ساله نرخ هر متر مکعب آب را برای مصارف مختلف در همان سال محاسبه و ملاک دریافت آب‌بها قرار می‌دهند.

ماده ۶-

نیاز آب هر محصول در هر منطقه (مصرف معقول) از طرف هیئت‌های ۳ نفره موضوع ماده ۱۹ قانون توزیع عادلانه آب مشخص خواهد شد، در صورت عدم تشکیل این هیئت‌ها نیاز آبی معقول هر کشت از مراجعه ذی‌صلاح و ترجیحاً مراکز تحقیقات کشاورزی اخذ می‌گردد.

ماده ۷-

مصرف آب اضافه بر نیاز واقعی کشت (مصرف معقول) مشمول دریافت آب‌بهای بیشتر خواهد بود.

تبصره:

این اضافه دریافت با توجه به شرایط خاص منطقه و با احتساب حداقل ۱/۵ برابر آب‌بهای عادی دریافت خواهد شد.

ماده ۸ -

در صورتی که مشترک بدون عقد قرارداد و یا مغایر با قرارداد منعقد اقدام به کشت محصول با آب غیرمجاز نماید، سازمان مجاز خواهد بود علاوه بر دریافت آب‌بها و جرایم لازم از طریق قانونی، متخلف را تحت پیگرد قرار دهد.

بدیهی است تجدید قرارداد تحویل آب به مشترک نسبت به مازاد برداشت آب از حد قرارداد منعقدہ پس از وصول آببها و جرایم مربوطه می‌باشد.

تبصره:

آببهای مشترک در چنین حالتی با توجه به تبصره ذیل ماده ۷ تعیین و دریافت خواهد شد.

ماده ۹ -

میزان متوسط برداشت محصول از هر هکتار با تصویب هیئت مدیره سازمان با توجه به آمار منتشره وزارت کشاورزی و یا بررسیهای محلی تعیین می‌گردد.

ماده ۱۰ -

قیمت واحد محصول در مورد محصولاتی که دارای قیمت تثبیتی مصوب شورای اقتصاد نیستند، قیمت متوسط مورد عمل در پای مزرعه خواهد بود.

توضیح اینکه در مورد محصولاتی که دارای قیمت تضمینی می‌باشند (نظیر چغندر قند- پنبه- ذرت - برنج - جو- سیب زمینی و پیاز و حبوبات) نیز ملاک محاسبه قیمت متوسط قیمت فروش در پای مزرعه است لیکن در مورد محصولاتی نظیر چغندر قند و گندم که دارای نرخ تثبیتی مصوب شورای اقتصاد می‌باشند، ملاک قیمت‌های مصوب خواهد بود.

ماده ۱۱ -

در صورتی که مشترک به هر دلیل و عنوان در مهلت مقرر نسبت به پرداخت آببهای مصرفی خود اقدام ننماید سازمان مجاز خواهد بود مشترک را به عنوان بدحساب جهت وصول مطالبات خود طبق ماده ۳۴ قانون توزیع عادلانه آب از طریق مراجع قانونی تحت پیگرد قرار دهد. بدیهی است تجدید قرارداد یا تحویل مجدد آب منوط به ارائه برگ تسویه حساب خواهد بود.

این دستورالعمل شامل ۱۱ ماده و ۴ تبصره می‌باشد و از تاریخ تصویب قانون (۱۳۶۹/۶/۱۴) قابل اجرا است.

بیژن زنگنه

وزیر نیرو

- بند ۳ ردیف ج تبصره ۱۹ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور.

۳- تعرفه آب مصرفی غیرشهری بخش صنعت را سالانه به میزان بیست و پنج درصد (۲۵٪) نسبت به سال ماقبل با مبنای سال ۱۳۷۳ (مترمکعبی ۲ ریال) افزایش دهد.

- ماده (۹) آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی

ماده ۹- چنانچه افراد یا شهرداری‌ها یا ادارات ثبت اسناد و املاک به صورت موردی تقاضای تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار یا مسیل یا مرداب و یا برکه طبیعی را که در مجاورت ملکی واقع است بنمایند، شرکت آب منطقه‌ای مکلف است با اخذ هزینه کارشناسی که تعرفه آن از طرف وزارت نیرو تعیین خواهد شد، نسبت به تعیین حد بستر و حریم هر یک از موارد یاد شده به ترتیب مقرر در این آیین‌نامه اقدام نماید مشروط بر این که تصرفات قانونی اشخاص نسبت به املاک مورد نظر احراز و توسط مراجع ذیصلاح تایید شده باشد.

- ماده (۲۱) آیین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۲۱- آب بها یا حق‌النظاره و حق‌اشتراک برای استفاده از منابع آبی کشور که تحت نظارت و مسوولیت وزارت نیرو هستند به شرح زیر محاسبه و توسط دارنده پروانه به وزارت نیرو پرداخت می‌شود.

الف- پرورش ماهیان گرم آبی

۱- آب بها برای منابع آبی تنظیم شده، پنج درصد (۵٪) از محصول یا ارزش ریالی آن و برای منابع آبی تنظیم نشده، یک درصد (۱٪) از محصول و یا ارزش ریالی آن می‌باشد.

۲- حق‌اشتراک برای هر یک هزار مترمربع استخر معادل حق‌اشتراکی است که برای هر هکتار زراعت آبی در همان منطقه پرداخت می‌شود.

ب- پرورش ماهیان سرد آبی

۱- آب بها برای منابع آبی تنظیم شده، سه درصد (۳٪) از محصول یا ارزش ریالی آن و برای منابع آبی تنظیم نشده، یک درصد (۱٪) از محصول و یا ارزش ریالی آن می‌باشد.

۲- حق‌اشتراک برای هر یک هزار مترمربع استخر معادل حق‌اشتراکی است که برای هر هکتار زراعت آبی در همان منطقه پرداخت می‌شود.

تبصره ۱- ملاک محاسبه ارزش ریالی قیمت عمده فروشی در هر مزرعه خواهد بود.

تبصره ۲- فعالیت‌های تکثیر و پرورش آبزیان دریایی و لب شور که از منابع آب‌های شور و لب شور سطحی (با میزان شوری بیش از ده گرم در لیتر) استفاده می‌کنند از پرداخت آب بها و حق اشتراک معاف هستند.

تبصره ۳- در مزارع تکثیر و پرورش آبزیان دریایی و لب شور که از منابع آب‌های شیرین استفاده می‌کنند، میزان آب بها و حق اشتراک بر حسب میزان و درصد آب شیرین که برای تعدیل شوری مورد استفاده قرار می‌گیرد و براساس تعرفه مشخص شده در این ماده محاسبه و تعیین خواهد شد. درصد آب شیرین مورد استفاده توسط شیلات و با هماهنگی وزارت نیرو تعیین می‌شود.

تبصره ۴- در صورتی که مبالغ و درصدهای مورد فوق با تصویب مراجع قانونی تغییر کند درصدها و مبالغ مصوب اخیر قابل اجراست.

وزارت نیرو

پیشنهاد شماره ۸۱/۱۵۹۵ مورخ ۱۳۷۱/۲/۷ سازمان برنامه و بودجه براساس درخواست شماره ۶۵۰۵۵/۲۲۰ مورخ ۱۳۷۰/۱۰/۲۱ وزارت نیرو در مورد تعیین تعرفه مربوط به دریافت حق‌النظاره از صاحبان چاه‌های مجاز موضوع بند "ب" ماده ۳۳ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۱/۱۶ مجلس شورای اسلامی در جلسه مورخ ۱۳۷۱/۴/۲۹ شورای اقتصاد مطرح شد و به‌منظور:

- حفاظت از حریم منابع آبهای زیرزمینی.
 - جلوگیری از بهره‌برداری بی‌رویه و غیرمجاز به‌منظور حفظ منافع دارندگان پروانه چاه.
 - بررسی تغییرات عمق آب زیرزمینی منطقه و اطلاع از افت سطح آب و در صورت لزوم صدور مجوزهای کف شکنی با توجه به تغییرات فوق.
 - مطالعه کمی آب زیرزمینی و بیان منطقه از نظر حجم برداشتهای سالیانه و اعلام ممنوعیت بهره‌برداری براساس نتایج حاصل از اطلاعات فوق.
 - مطالعه شیمیایی سفره به‌لحاظ تعیین تیپ آب و به‌کارگیری تدابیر لازم جهت کنترل کیفیت.
 - اجرای طرحهای مربوط به جبران افت سطح آب زیرزمینی به‌منظور حفظ تعادل بیان مناطق.
- تصمیماتی به‌شرح زیر اتخاذ گردید:

- میزان حق‌النظاره از آبهای زیرزمینی در حداکثر برداشت آب تا میزان ذکر شده در پروانه بهره‌برداری، به‌شرح زیر تعیین می‌گردد:

گندم	بیشتر و پنج صدم	درصد محصول برداشت شده
برنج	شش دهم	درصد محصول برداشت شده
مرکبات، خرما، صیفی جات	هشتادوپنج صدم	درصد محصول برداشت شده
پسته و بادام صادراتی	یک	درصد محصول برداشت شده
سردرختی	هشت دهم	درصد محصول برداشت شده
سایر	پنج دهم	درصد محصول برداشت شده

در صورتیکه زارع از کشت تلفیقی استفاده نماید، نرخها نیز به‌صورت تلفیقی اعمال خواهد شد.

ب- وزارت کشاورزی متوسط تولید هر محصول در واحد سطح در هر منطقه را تعیین و به سازمان آب منطقه‌ای ذی‌ربط اعلام نماید.

ج- میزان حق‌النظاره تعیین شده در مورد برداشتهای مازاد بر متوسط (موضوع بند "ب") به شرح ذیل کاهش می‌یابد:

- برداشت محصول از ۱/۵ برابر تا ۲ برابر متوسط ۵۰ درصد قیمت
- برداشت محصول از ۲ برابر به بالا رایگان

د - به‌منظور تجهیز چاه‌های مورد نظر به کنتور اندازه‌گیری و برداشت آب، وزارت نیرو مکلف است برنامه لازم را به‌نحوی تهیه نماید که در مدت سه سال این مهم صورت پذیرد.

هـ - وزارت نیرو اقدامات لازم جهت استفاده بهینه از منابع آب و تشویق استفاده از سیستمهای صحیح آبیاری، کاهش هدر رفتن آب را با اولویت انجام دهد.

و - میزان حق‌النظاره از صاحبان چاه‌های صنعتی جهت شرب، بهداشت، دامداریها (مرغداریها و گاوداریها)، پرورش ماهی و ... صنایع وابسته به کشاورزی به ازاء هر متر مکعب آب استحصالی ۲ ریال با توجه به میزان مجاز پروانه بهره‌برداری صادره به‌علاوه رقم ثابت ۱۰۰۰۰ ریال تعیین می‌شود و جهت سایر صنایع هر مترمکعب ۲ ریال به‌علاوه رقم ثابت ۵۰۰۰۰ ریال تعیین می‌گردد.

ز - وزارت نیرو تمهیدات لازم جهت برخورد با متخلفین از مفاد این مصوبه را به‌عمل آورد.

مسعود روغنی زنجانی

معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه

– متن ماده ۶۳ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در خصوص

واگذاری حق برداشت جدید آب

– شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و برق خوزستان مکلفند در قبال واگذاری حق برداشت جدید آب تحت پوشش طرح‌های تامین، انتقال و آب، متناسب با سهم آب تخصیصی، حق اشتراک دریافت و درآمد حاصله براساس موافقتنامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای اجرای طرح‌های عمرانی مربوط با اولویت نگهداری و مرمت سازه‌های آبی در دست بهره‌برداری در همان منطقه به مصرف برسانند. آیین‌نامه اجرایی این قانون شامل تعرفه حق اشتراک با پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت نیرو به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

شماره: ۲۶۹۶۰/ت ۲۶۹۶۰ هـ

تاریخ: ۱۳۸۱/۵/۲۹

پیوست:

رئیس جمهور
تصویب نامه هیات وزیران

بسمه تعالی

وزارت نیرو - سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۵/۲۳ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور موضوع نامه شماره ۱۰۱/۸۵۹۸۶ مورخ ۱۳۸۱/۵/۱۴ سازمان مذکور و به استناد ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - آیین نامه اجرایی ماده یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
(واگذاری حق برداشت جدید آب)

ماده ۱ - تعاریف:

الف - حق برداشت جدید آب: مجوزی است که برای برداشت از آبهای استحصال شده در اثر اجرای طرحهای تامین و انتقال آب صادر می شود و اینگونه آبها قبلاً حقا به اشخاص نبوده و براساس مقررات مربوط به اسناد مالکیت یا احکام دادگاهها متعلق حق دیگری قرار نگرفته باشد.

ب - طرح های تامین آب: طرح هایی است که به منظور استحصال آب برای مصارف مختلف اجرا شده یا می شود، بهره برداری از پسابها و زه آبها در زمره طرح های تامین آب است.

ج - طرح های انتقال آب: طرحهایی است که آب استحصال، موجود در نقطه ای را به نقطه دیگر برای مصارف مختلف هدایت و با در شبکه های آبیاری و زهکشی جریان می دهد.

ماده ۲ - میزان حق برداشت جدید آب برای مصارف کشاورزی و فضای سبز مطابق پروانه استفاده از آب براساس الگوی بهینه سازی تعیین خواهد شد. میزان حق برداشت جدید آب برای سایر مصارف شامل مصارف شهری و روستایی، پرورش دام، طیور و آبیان طبق الگوی مصرف بهینه هر یک از کاربری ها و براساس ضوابط و دستورالعمل های ابلاغی وزارت نیرو و برحسب حجم تعیین خواهد شد.

تبصره - الگوی مصرف بهینه آب برای مصارف شهری و روستایی، پرورش دام، طیور و آبیان توسط وزارت نیرو و سایر دستگاه های ذی ربط تعیین می گردد.

ماده ۳ - تعرفه حق اشتراک آب حسب نوع مصرف، سهم آب تخصیص یافته و مدت زمان تعیین شده با توجه به هزینه های سرمایه گذاری، ارزش اضافی ناشی از تامین آب و شرایط منطقه ای در چهارچوب ضوابط و دستورالعمل های مورد عمل شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان توسط هیات مدیره شرکت پیشنهاد و پس از تایید وزیر نیرو ابلاغ می شود.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب‌نامه هیات وزیران

شماره: ۲۲۶۶۰/ت/۲۶۹۶۰ هـ

تاریخ: ۱۳۸۱/۵/۲۹

پیوست:

ماده ۴ - اشتراک متعلق به ملک است و دریافت تعرفه اشتراک از متقاضی و صدور قبض دریافت وجه به نامه پرداخت‌کننده یا متقاضی، دلیل بر مالکیت یا شناسایی حقی برای وی نسبت به ملک نخواهد بود.

تبصره ۱ - در صورتی که صاحبان ملک در محدوده طرح‌ها یا در ظرف مدت اعلام شده برای دریافت اشتراک مراجعه نمایند، شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط یا سازمان آب و برق خوزستان حسب مورد می‌تواند نسبت به واگذاری اشتراک ملک یا املاک مذکور به غیر اقدام نماید.

تبصره ۲ - متقاضیان بدون ملک (با اولویت تشکلهای آب‌بران ثبت شده) می‌توانند در صورت کسب موافقت صاحب ملک نسبت به پیشنهاد خرید مستقیم اشتراک اقدام نمایند.

ماده ۵ - تعرفه حق اشتراک آب در قبال واگذاری حق برداشت جدید طی قرارداد منعقد بین شرکت‌ها و سازمان مذکور و متقاضیان دریافت می‌شود.

ماده ۶ - کلیه وجوه دریافتی از این محل به حساب درآمد عمومی (خزانه) واریز خواهد شد. معادل وجوه واریزی از محل ردیفی که در قوانین بودجه سنواتی به همین منظور پیش‌بینی می‌شود براساس موافقتنامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای اجرای طرح‌های ذی‌ربط با اولویت بازسازی، بهسازی و مرمت سازه‌های آبی در دست بهره‌برداری در همان منطقه توسط شرکت‌ها و سازمان مذکور به مصرف خواهد رسید. در صورت انصراف مشترک یا عدم ایفای تعهدات شرکت به مفاد قرارداد، استرداد وجه از طریق خزانه دولت میسر خواهد بود. استرداد وجه دریافتی اشتراک آب به تناسب مدت باقیمانده از زمان تعیین شده و ارزش روز تاسیسات انجام می‌پذیرد.

ماده ۷ - ارقام مربوط به تعرفه اشتراک به دو شکل نقدی و یا قسطی محاسبه و تعیین می‌شود و متقاضی می‌تواند نسبت به انتخاب هر یک از دو حالت اقدام نماید.

تبصره ۱ - به منظور تشویق ایجاد تشکلهای آب‌بران (ثبت شده) و رعایت الگوی کشت و استفاده از روش‌های نوین آبیاری شرکت‌های مزبور و رعایت‌کنندگان الگوی کشت و استفاده‌کنندگان از روش‌های نوین آبیاری از پرداخت تا ۲۰ درصد تعرفه اشتراک معاف خواهند شد.

ماده ۸ - پس از دریافت تعرفه اشتراک آب، پروانه برداشت جدید برای مشترکین صادر خواهد شد. در صورت فروش یا انتقال پروانه صادره در چهارچوب ضوابط تعیین شده توسط وزارت نیرو، وجه اضافی از این بابت از متقاضیان قابل وصول نمی‌باشد.

ماده ۹ - پس از اتمام زمان تعیین شده برای حق برداشت آب، اخذ تعرفه جدید با اولویت مشترکین قبلی به منظور بازسازی، بهسازی، مرمت و جایگزینی تاسیسات بر مبنای ضوابطی که در ماده (۳) ذکر شده است بلامانع می‌باشد.

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیات وزیران

شماره: ۲۲۶۶۰/ت/۲۶۹۶۰ هـ

تاریخ: ۱۳۸۱/۵/۲۹

پیوست:

ماده ۱۰- در صورت بروز اختلاف بین شرکت ها و متقاضیان با مشترکین، حکمیت با حکم مرضی الطرفین که در قرارداد ذکر می شود می باشد. تا قبل از مراجعه طرفین به مراجع قضایی سعی در حل مشکل گردد.

محمد رضا عارف

معاون اول رئیس جمهور

۳۸۴۵/ت ۳۲۷۶۴ هـ.....

تایخ
۱۳۸۴ / ۱ / ۲۸

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

وزارت نیرو - وزارت جهاد کشاورزی

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۱/۲۱ بنا به پیشنهاد وزارت نیرو و به استناد بند "ب" تبصره (۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور، آیین نامه اجرایی بند یادشده را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی بند "ب" تبصره (۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور

ماده ۱- شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای، سازمان آب و برق خوزستان و شرکت آب استان زنجان که در این آیین نامه از آنها به عنوان شرکت نام برده خواهد شد، مجازند برای تأمین آب متقاضیان مشمول ماده (۱۲) آیین نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب، موضوع تصویب نامه شماره ۴۹۷۲۴ مورخ ۱۳۶۳/۸/۱۹ و مجتمع‌های گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای که از روش‌های نوین آبیاری استفاده می نمایند، در دشتهای ممنوعه در چارچوب سقف‌هایی که براساس نظام تخصیص آب از طریق وزارت نیرو تعیین و به شرکتها ابلاغ شده است، پروانه بهره برداری صادر نمایند.

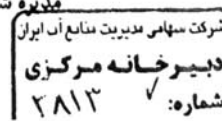
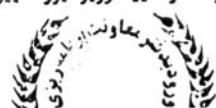
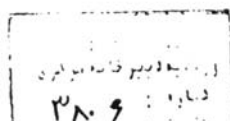
تبصره - مجتمع گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای به واحدهایی اطلاق می‌شود که متشکل از مجموعه‌ای از متقاضیان بوده و با مجوز وزارت جهاد کشاورزی ایجاد و به وسیله هیئت مدیره اداره می شود و اراضی آن محصور و روش آبیاری نیز قطره ای، بارانی و سایر روش‌های نوین دیگر باشد.

ماده ۲ - وزارت نیرو موظف است در تعیین سقف تخصیص در دشتهای ممنوعه موضوع ماده (۱) از جبران افت ناشی از مزاد برداشت، در اثر اجرای طرح‌های جایگزینی و جبرانی اطمینان حاصل نماید.

تبصره - هر مجتمع گیاهان دارویی و گل‌های زینتی و محصولات گلخانه‌ای یک واحد محسوب و فقط پروانه حفر یک حلقه چاه برای آن صادر می شود.

ماده ۳ - صدور پروانه بهره برداری منوط به تأمین هزینه اجرایی طرح‌های جایگزینی و جبرانی توسط متقاضی یا متقاضیان می باشد.

ماده ۴ - هزینه های سرمایه گذاری جبرانی برای مناطق و مصارف مختلف با پیشنهاد هیئت مدیره شرکت و تأیید وزیر نیرو تعیین و دریافت می گردد.

۳۸۴۵/ت/۳۲۷۶۴هـ

شماره.....

تاریخ.....
۱۳۸۳/۱/۲۸

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

تبصره - در صورت درخواست متقاضی، شرکت می تواند متناسب با روند بهره برداری از طرح مورد تقاضا و مدت زمان اجرای طرحهای جبرانی با اخذ تضمینهای معتبر نسبت به تقسیط هزینه های یادشده در سال ۱۳۸۴ اقدام نماید.

ماده ۵ - وجوه دریافت شده تا سقف یکصد میلیارد (۱۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰) ریال به حساب درآمد عمومی نزد خزانه داری کل موضوع ردیف ۱۴۰۱۰۵ واریز می گردد و معادل وجوه واریزی از محل اعتبار منظور در قسمت چهارم قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور در اختیار وزارت نیرو قرار می گیرد تا طبق شرح عملیات موافقتنامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور صرفاً برای اجرای طرحهای علاج بخشی و ایجاد تعادل در سفره های آب زیرزمینی مصرف گردد.

تبصره - نحوه دریافت، واریز به خزانه و استرداد وجوه از طریق وزارت نیرو تعیین و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۶ - در مواردی که پس از حفر چاه مشخص گردد که چاه فاقد استعداد آبدی لازم بوده یا کیفیت آب چاه برای مصرف موردنظر مناسب نباشد یا اصولاً آبدی ندارد، پروانه حفر چاه توسط شرکت ابطال و هزینه های جبران افت دریافت شده از متقاضی به وی مسترد خواهد شد. در صورتی که آبدی به میزان موردنیاز نباشد ولی متقاضی خواهان استفاده در همان حد باشد، هزینه های جبران افت به تناسب مسترد می گردد.

تبصره - مقررات فوق شامل متقاضیانی که قبل از شروع بهره برداری، از استفاده آب منصرف شده و مراتب را به طور کتبی به شرکت اعلام نمایند نیز خواهد شد.

ماده ۷ - شرکت مکلف است در زمان صدور پروانه بهره برداری، تعهد لازم مبنی بر عدم رهاسازی پساب احتمالی به منابع آبی و محیط زیست از متقاضیان اخذ و در صورت عدم رعایت متقاضی، نسبت به ابطال پروانه اقدام نماید.

محمد رضا عارف

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضاییه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، استانداریهای سراسر کشور، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

شماره ۱۶۰/۱۰۲۰۸۳

تاریخ ۱۳۸۴/۴/۳۰

پست

مجلس شورای اسلامی

قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین

ماده واحده - به وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه ای، سازمان آب و برق خوزستان و سازمان آب استان زنجان) اجازه داده می شود در مناطق معنوعه به منظور تأمین نیاز ضروری آب مصرفی و شرب و بهداشت واحدهای صنعتی، مرغداری و دامداری ها، خدماتی و گلخانه ای با مصارف آبی اندک (حداکثر ۲۵ متر مکعب در شبانه روز) براساس سقف تخصیص آب در هر دشت نسبت به صدور مجوز اقدام نماید.

وزارت نیرو مکلف است در این مناطق نسبت به اجرای طرحهای جایگزینی (تأمین و انتقال آب، تغذیه مصنوعی، تغییر سیستم های آبیاری) اقدام نماید به نحوی که میانگین حجم منابع آب زیرزمینی در دوره های پنج ساله این مناطق از وضع موجود کمتر نشود.

وزارت نیرو موظف است چاههای بدون پروانه حفر شده در مناطق معنوعه قبل از تصویب قانون توزیع عادلانه آب موضوع تبصره ذیل ماده (۳) قانون فوق الذکر را تا پایان سال ۱۳۸۴ تعیین تکلیف نماید. با انقضای این مهلت تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ لغو می گردد.

از متقاضیان چاههای موضوع این قانون وجوهی برای صدور پروانه براساس تعرفه ای که به تصویب هیأت دولت خواهد رسید دریافت و به درآمد عمومی کشور واریز و در قالب قوانین بودجه سالانه کشور صرف مطالعه و اجرای طرحهای جایگزینی آب زیرزمینی (تأمین و انتقال آب، تغذیه مصنوعی، تغییر سیستم های آبیاری) جهت جبران معادل آب تخصیص یافته همان دشت خواهد شد.

آیین نامه اجرایی این ماده به وسیله وزارت نیرو تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ دوازدهم تیرماه یکهزار و سیصد و هشتاد و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۲ به تأیید شورای نگهبان رسید.

غلامعلی حداد عادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

۰۳۱۸/۴۰۳۴۶۵۶

شماره.....

تاریخ ۱۳۸۷/۸/۲۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی
بسمه تعالی
حاج صلوات بر محمد و آل محمد
معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور - وزارت جهاد کشاورزی
وزارت نیرو - وزارت امور اقتصادی و دارایی - سازمان حفاظت محیط زیست

وزیران عضو کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۲/۱ بنا به پیشنهاد شماره ۷۲۵۴۷/۴۰/۱۰۰ مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۷ وزارت نیرو و به استناد ماده واحده قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین - مصوب ۱۳۸۴ - و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۴ - و با رعایت تصویب نامه شماره ۳۷۲/۱۶۴۰۸۲ مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۱۰ آیین نامه اجرایی قانون و ماده یادشده را به شرح زیر تصویب نمودند:

آیین نامه اجرایی قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین - مصوب ۱۳۸۴ - و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۴ -

ماده ۱- در این آیین نامه اصطلاحات ذیل در معانی مشروح مربوط به کار می روند:
الف - شرکت: شرکت سهامی آب منطقه ای (استان) و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان.

ب - آب مصرفی شامل:

۱- آب مصرفی و شرب و بهداشت واحدهای صنعتی، مرغداری و دامداریها، خدماتی و گلخانه ای که دارای مجوز از دستگاه مربوط می باشند با مصارف آبی اندک (حداکثر ۲۵ متر مکعب در شبانه روز)

۲- آب مورد نیاز برای اجرای طرحهای صنعتی و عمرانی دولت و تولیدکنندگان گیاهان دارویی و گلهای زینتی و محصولات گلخانه ای که دارای مجوز از دستگاه مربوط بوده و آب مشروب شهرها، شهرکها و روستاها (براساس ماده "۱۳" آیین نامه اجرایی فصل دوم - قانون توزیع عادلانه آب)

پ - آبخوان: مخازن آب زیرزمینی آبرفتی و سازندگی.

ت - محدوده مطالعاتی: کوچکترین واحد مطالعاتی هیدرولوژیک که دارای یک یا چند دشت

بوده و در حوزه عمل یک یا چند استان قرار گرفته باشد.

توزیع عادلانه آب
وزارت نیرو
۲۲۵۰۸
۱۳۸۷/۸/۲۰

۱۸/۴۰۲/ت ۳۴۶۵۶

شماره
تاریخ ۳۸۷ / ۳ / ۲۰

تصویب‌نامه کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی

ث - دشت ممنوعه: دشتهایی که در اجرای قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - و آیین نامه اجرایی آن، توسط وزارت نیرو، ممنوعه و ممنوعه بحرانی اعلام شده یا می شود.

ج - چاههای مشمول تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب: چاههایی که قبل از تصویب قانون توزیع عادلانه آب بدون اجازه وزارت نیرو حفر شده باشند، اعم از اینکه چاه مورد بهره برداری قرار گرفته یا نگرفته باشد.

چ - طرحهای جبرانی و ایجاد تعادل در سفره های آب زیرزمینی: کلیه اقدامات سازه ای و غیر سازه ای منسجم به منظور ایجاد تعادل آب زیرزمینی در آبخوانهایی که تراز در آنها روند منفی پیدا کرده است، این طرحها عبارتند از:

۱ - طرحهای تأمین و انتقال آب شامل پروژه های تأمین و انتقال آب از حوضه ها یا محدوده های مطالعاتی مجاور

۲ - طرحهای تغذیه مصنوعی شامل مطالعه و اجرای بندها و حوضچه های تغذیه مصنوعی، عملیات آبخیزداری، کنترل و بخش سیلاب و در صورت ضرورت، تملک و انسداد چاههای کشاورزی با تفاهم بهره برداران، انسداد چاههای غیرمجاز و جلوگیری از اضافه برداشت چاههای مجاز براساس سند ملی الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی و استفاده از پساب های تصفیه شده آب شهری.

۳ - تغییر سیستم های آبیاری شامل احداث کانال بتنی و پوشش انهار سستی و بکارگیری روشهای نوین آبیاری در راستای افزایش بهره وری، تعادل بخشی و صرفه جویی در منابع آب زیرزمینی از طریق ایجاد شکل های آب بران.

ماده ۲- شرکت مجاز است در دشتهای ممنوعه برای تأمین نیاز آبی مصرفی واحدهای موضوع این آیین نامه و با توجه به توان سفره های آب زیرزمینی در چارچوب سقف تخصیص آب در هر محدوده مطالعاتی که از طریق وزارت نیرو تعیین می شود، پروانه حفر، مجوز نصب منصوبات مجاز و پروانه بهره برداری لازم را صادر نماید. صدور پروانه حفر چاه منوط به پرداخت هزینه های جبرانی مربوطه توسط متقاضیان، براساس تعرفه های مصوب هیئت وزیران می باشد.

تبصره ۱- هزینه های جبرانی پرداختی برای طول عمر مفید طرحهای جبرانی حداقل (۳۰) سال خواهد بود و پس از آن شرکت موظف است با اجرای طرحهای جدید با آئینت دارندگان پروانه قبلی که در راستای اجرای طرح، پروانه اخذ نموده اند، هزینه های جبرانی جدید را وفق مقررات این آیین نامه اخذ نماید.

۳۴۶۵۶/ت ۴۰۲۱۸

شماره

تاریخ ۱۳۸۷/۳/۲۰.....

تصویب نامه کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی

تبصره ۲- مدت اعتبار پروانه حفر، چاه جهت شروع عملیات حفاری یک سال بوده و در صورت عدم تمدید آن توسط متقاضی، پروانه حفر صادره توسط شرکت لغو و وجوه دریافتی جهت هزینه های جبرانی ظرف مدت (۱۵) روز پس از دریافت از خزانه، به وی مسترد خواهد شد.

تبصره ۳- شرکت می تواند با هماهنگی شرکت های آب و فاضلاب شهری و روستایی تا شعاع دو کیلومتری شهرها و روستاها، در قالب سقف تخصیص آب اعلام شده، پس از اخذ هزینه های جبرانی نسبت به صدور مجوز بهره برداری از طریق شبکه های آب شهری و روستایی برای اینگونه واحدها اقدام نماید.

ماده ۳- شرکت، واحدهای تجمیع شده متقاضی آب را به منظور مدیریت بهینه منابع آب زیرزمینی و جلوگیری از اضافه برداشت چاهها در اولویت تخصیص آب قرارداد و در صورت امکان برای آنها یک فقره پروانه حفر چاه صادر می نماید. سقف آب مصرفی به نسبت تعداد واحدهای استقرار یافته، تعیین می شود.

تبصره - نحوه تأمین آب طرحهای صنعتی بزرگ که امکان تجمیع آنها وجود ندارد، در صورت وجود امکانات آبی و اجرای طرحهای جایگزینی در قالب سقف تخصیص آب توسط وزارت نیرو و در قالب مقررات ماده (۱۲) آیین نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب، بررسی خواهد شد.

ماده ۴- شرکت مکلف است قبل از تخصیص آب به متقاضیان موضوع این آیین نامه از اجرای طرحهای جایگزینی و یا برنامه ریزی و مطالعه اینگونه طرحها در دشتهای ممنوعه اطمینان حاصل نماید.

تبصره ۱- شرکت با احراز شروط ذیل از امکان اجرای طرحهای جبرانی اطمینان می یابد:
۱- محدوده مطالعاتی یا دشت ممنوعه دارای آب مازاد خروجی بوده که از دسترسی خارج و دشت دیگری را تغذیه نمی کنند.

۲- وجود آب مازاد در دشتهای مجاور دشت ممنوعه و امکان انتقال آب مازاد به دشت ممنوعه
۳- از نظر شرایط عوارض طبیعی و زمین شناسی، امکان اجرای طرحهای جبرانی با عمر کافی برای بازدهی وجود داشته باشد.

تبصره ۲- در صورتی که جهت تعادل بخشی و جبران افت آبخوان از روشهای تملک و اسناد چاههای مجاز و اسناد چاههای غیرمجاز، جلوگیری از اضافه برداشت و استفاده از پساب های تصفیه شده شهری استفاده شود، شرکت قبلاً از اجرایی بودن آنها اطمینان حاصل نماید.

۱۸۰۴/ت۳۴۶۵۶۳

شماره
تاریخ ۱۳۸۷ / ۳ / ۲۰

تصویب نامه کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی

ماده ۵ - وزارت نیرو مکلف است با اجرای طرح‌های جایگزین، میزان آب قابل تخصیص به متقاضیان را به گونه ای برنامه ریزی نماید که میانگین حجم منابع آب زیرزمینی در دوره های پنجساله این مناطق حداقل از وضع موجود کمتر نباشد.

تبصره - وضعیت مخازن آب زیرزمینی در هر محدوده مطالعاتی توسط وزارت نیرو تعیین می شود.

ماده ۶ - طرح‌های جبرانی و تعادل بخشی ارایه شده از طرف شرکتها و میزان تخصیص آب در قبال اجرای طرح‌های فوق می باید، توسط وزارت نیرو مورد تصویب قرار گیرد.

ماده ۷ - تعرفه هزینه های جبرانی براساس هزینه مطالعات و اجرای طرح‌های مذکور، نوع و حجم مصرف، شرایط اقتصادی، اجتماعی هر منطقه و با در نظر گرفتن محدوده های مطالعاتی ممنوعه و تعرفه چاه‌های تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب براساس ارزش محلی آب، با نظر کارشناسان رسمی دادگستری، بنا به پیشنهاد وزارت نیرو و تصویب هیئت وزیران تعیین خواهد شد.

تبصره - چنانچه شرایط اقتصادی و اجتماعی یک منطقه ایجاب نماید که تعرفه های فوق کمتر از هزینه اجرای طرح‌های جبرانی باشد، مابه التفاوت تعرفه تکلیفی با هزینه های اجرایی در لوایح بودجه سنواتی پیش بینی و پرداخت خواهد شد.

ماده ۸ - صدور پروانه بهره برداری چاه‌های مشمول تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب، در دشتهای ممنوعه آب منوط به پرداخت کلیه حق النظاره های معوقه براساس مصوبات کمیسیون اقتصاد هیئت وزیران و هزینه های جبرانی خواهد بود.

ماده ۹ - وزارت نیرو موظف است، وجوه قابل دریافت از متقاضیان مربوط را که به منظور تأمین بخشی از اعتبار مورد نیاز اجرای طرح‌های جایگزینی اخذ خواهد شد به تفکیک هر طرح در قالب فهرست پیشنهادی، هر ساله به منظور درج در ردیف درآمدی و هزینه ای مربوط در لایحه بودجه سال آنی به معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور ارسال نماید.

ماده ۱۰ - شرکت مکلف است وجوه دریافت شده تا سقف مندرج در قانون بودجه سالانه را به حساب درآمد عمومی نزد خزانه داری کل کشور موضوع ردیف درآمدی تصریح شده در قانون بودجه سال مذکور واریز نماید.

ماده ۱۱ - معادل وجوه واریزی از محل اعتبار منظور شده در قانون بودجه سالانه در اختیار شرکت قرار می گیرد تا طبق شرح عملیات موافقتنامه های مبادله شده با وزارت نیرو و معاونت

۱۸۰۳/۴۰۳۴۶۵۶ ی

شماره.....

تاریخ: ۱۳۸۷/۳/۱۷

تصویب‌نامه کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی

برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور، صرف اجرای طرحهای موضوع بندهای (۱)، (۲)، (۳) جزء "چ" ماده (۱) این آیین‌نامه شود.

تبصره ۱- مانده وجوه مصرف نشده در هر سال، قابل انتقال به سال بعد خواهد بود.

تبصره ۲- در شرایطی که با تشخیص وزارت نیرو، به منظور تعادل بخشی در یک دشت، نیاز به انجام عملیات سازه ای و غیرسازه ای باشد و عملیات یادشده جزو وظایف سازمان دیگری قرار داشته باشد، وزارت نیرو اعتبار لازم از محل وجوه دریافت شده از متقاضیان را در اختیار دستگاه اجرایی مربوط قرار می دهد تا عملیات مذکور انجام پذیرد.

ماده ۱۲- در مواردی که به هر دلیلی پروانه حفر متقاضی ابطال و یا پس از حفر چاه مشخص گردد که چاه فاقد استعداد آبهای لازم بوده و یا کیفیت آب چاه برای مصرف مورد نظر مناسب نباشد، یا اصولاً آبدهی نداشته باشد، پروانه حفر چاه توسط شرکت ابطال و هزینه های جبران افت دریافت شده از متقاضی پس از دریافت از خزانه طی (۱۵) روز به وی مسترد خواهد شد. در صورتی که آبدهی به میزان مورد نیاز نباشد ولی متقاضی خواهان استفاده در همان حد باشد، هزینه های جبران افت به تناسب مسترد می گردد.

تبصره ۱- مقررات فوق شامل متقاضیانی که قبل از شروع بهره برداری، از استفاده آب منصرف شده و مراتب را به طور کتبی به شرکت اعلام نمایند نیز خواهد شد.

تبصره ۲- خزانه داری کل مکلف است حسب درخواست وزارت نیرو نسبت به استرداد وجوه دریافتی موضوع این ماده به شرکتهای مربوط، ظرف مدت (۳) ماه پس از درخواست وزارت نیرو اقدام نماید.

ماده ۱۳- شرکت مکلف است در زمان صدور پروانه بهره برداری، تعهد لازم مبنی بر نصب کنتر هوشمند آب و برق و احداث سیستم تصفیه فاضلاب و عدم رها سازی پساب احتمالی آلوده کننده منابع آبی و محیط زیست را از متقاضیان اخذ و در صورت عدم رعایت متقاضی، نسبت به ابطال پروانه وفق مقررات قانون توزیع عادلانه آب اقدام نماید.

ماده ۱۴- با توجه به اینکه تا پایان سال ۱۳۸۴ کلیه چاههای موضوع تبصره ذیل ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب توسط وزارت نیرو، تعیین تکلیف شده است و یا عنایت به لغو تبصره مذکور از ابتدای سال ۱۳۸۵، چاههای موجود که بدون مجوز حفر شده اند غیرمجاز تلقی شده و براساس بند (ه) ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب، شرکت مکلف به پر و مسلوب المنفعه نمودن آنها خواهد بود.

۲۱۸۰۴۶۵۶۳۳۳

شماره

١٤٢٠ هـ

تصویرنامه کمیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی

ماده ۱۵- شرکت مکلف است به هنگام صدور پروانه حفر و بهره برداری چاه در محدوده مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست نظر سازمان یادشده را اخذ نماید.

ماده ۱۶- دستورالعملها و شیوه نامه های اجرایی این آیین نامه ظرف مدت (۳) ماه پس از ابلاغ این آیین نامه توسط وزارت نیرو تهیه و ابلاغ خواهد شد.

این تصویب نامه در تاریخ ۱۳۸۲/۲/۱۳ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده است.

پرویز داودی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رییس جمهور، دفتر رییس قوه قضائیه، دفتر رییس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دفتر معاون اول رییس جمهور، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس جمهور، معاونت حقوقی و امور مجلس رییس جمهور، معاونت اجرایی رییس جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، اداره کل حقوقی، کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

شماره

تاریخ ۱۳۸۲ / ۱۱ / ۸

پیوست

تجشال

قانون اصلاح ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ماده واحده - ماده (۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳ - قیمت فروش بنزین، نفت گاز، نفت سفید، نفت کوره و سایر فرآورده‌های نفتی، گاز، برق و آب، همچنین نرخ خدمات فاضلاب، ارتباطات تلفن و مرسولات پستی در سال اول برنامه چهارم، قیمت‌های پایان شهریور ۱۳۸۳ خواهد بود. برای سالهای بعدی برنامه چهارم، تغییر در قیمت کالاها و خدمات مزبور طی لوایحی که حداکثر تا اول شهریور هر سال تقدیم می‌شود، پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

پیشنهاد هر قیمتی می‌باید همراه با توجیه اقتصادی، اجتماعی باشد.
تبصره ۱ - سایر دریافتی‌های مرتبط از جمله حق اشتراک، حق انشعاب، دیماند، عوارض و... مشمول این حکم می‌باشند.

تبصره ۲ - دولت مکلف است تا پایان سال دوم برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ضمن اتخاذ تمهیدات لازم برای کاهش مصرف فرآورده‌های نفتی و افزایش ظرفیت حمل و نقل عمومی، نیاز داخلی به فرآورده‌های نفتی را از محل تولیدات پالایشگاههای داخلی کشور و یا فرآورده‌های جایگزین تولید داخلی، تأمین نماید. صنایع خودروسازی و سایر کارخانجات مرتبط مکلف به برنامه‌ریزی جهت کاهش مصرف حاملهای انرژی و یا سازگار ساختن محصولات خود با فرآورده‌های جایگزین، مانند گاز طبیعی فشرده در خودروها، می‌باشند. دولت مکلف است سازوکار لازم را برای حمایت از اجرای این تبصره فراهم ساخته و بودجه مورد نیاز را برای حمایت از تغییرات یادشده در بودجه سالیانه پیش‌بینی نماید.

تبصره ۳ - دولت مکلف است تا پایان سال ۱۳۸۳ گزارش مربوط به اجرای وظیفه مندرج در ماده (۵) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ برای افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها را تقدیم

مجلس شورای اسلامی

شماره: ۰۱۲۲۰۸۲
تاریخ: ۱۳۸۲/۱۱/۱۴
پست:

مجلس شورای اسلامی نماید.

تبصره ۴- به منظور کاهش مصارف غیر ضرور و صرفه جویی در مصرف برق و گاز، به شرکت های برق و گاز اجازه داده می شود از مصرف کنندگان غیر تولیدی با مصارف بالاتر از الگوی مصرف، جریمه مقطوع دریافت و به درآمد عمومی در خزانه واریز نمایند. دولت سقف های الگوی مصرف و میزان جریمه مذکور را هر سال ضمن تبصره های لایحه بودجه به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد می نماید.

تبصره ۵- صدا و سیما و جمهوری اسلامی ایران موظف است از طریق شبکه های سراسری و استانی خود نسبت به ترویج افکار عمومی در خصوص ضرورت اعمال مصرف بهینه در مصادیق ماده واحده اقدام و گزارش عملکرد خود را ماهانه به کمیسیون های برنامه و بودجه و محاسبات و انرژی مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

تبصره ۶- آئین نامه اجرایی این ماده واحده توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور با همکاری دستگاه های اجرایی ذی ربط تهیه و حداکثر ظرف دو ماه از زمان ابلاغ به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۷- احکام مغایر با این ماده واحده در مواد آتی این قانون لغو می گردد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ بیست و دوم دی ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

غلامعلی حداد عادل

رئیس مجلس شورای اسلامی

شماره ۴۶،۲۱۵۲۰

تاریخ ۱۳۸۳/۷/۲۵

پشت

بتجهت

قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و باسرمازدگی

ماده ۱ - به منظور کاهش مشکلات استانهایی که از خشکسالی و باسرمازدگی متحمل خسارت شده‌اند، دولت موظف است در سال ۱۳۸۳ علاوه بر اعتبارات پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۸۳ مبلغ یک هزار میلیارد (۱۰۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال از محل اعتبار ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰ برای اجرای طرحهای تأمین آب، جبران بخشودگی آب بهاء و حق‌النظاره آبهای کشاورزی به میزان صددرصد (۱۰۰٪) و توسعه بیمه محصولات باغی در برابر سرمازدگی به صورت صددرصد (۱۰۰٪) به شرح ذیل اختصاص دهد:

۱ - اجرای طرحهای تأمین آب با اولویت استانهایی که شدت خسارت در آنها بیشتر است مبلغ شصت میلیارد (۶۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال.

۲ - جبران بخشودگی آب بهاء و حق‌النظاره آبهای کشاورزی تا مبلغ سیصد میلیارد (۳۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال به میزان صددرصد (۱۰۰٪) از طریق پرداخت به شرکتهای آب منطقه‌ای استانها و شرکت آب و برق خوزستان و شرکت سهامی سازمان آب استان زنجان.

۳ - توسعه بیمه محصولات کشاورزی در برابر خشکسالی و سرمازدگی به میزان یکصد میلیارد (۱۰۰ ۰۰۰ ۰۰۰) ریال از طریق پرداخت به صندوق بیمه محصولات کشاورزی.

تبصره - استفاده از اعتبارات این ماده جهت خرید تجهیزات اداری و اتومبیل و ساختمان و زمین ممنوع است.

ماده ۲ - سود پیش‌بینی شده و دپوکرد تسهیلات پرداخت شده از سوی بانکهای کشور به کشاورزانی که محصولات باغی و زراعی آنان در سال زراعی ۸۳-۱۳۸۲ دچار

شماره ۴۶۷۱۵۲۰

تاریخ ۱۳۸۳/۷/۲۵

پست

پست

خشکالی و با سرمازدگی شده و موعد بازپرداخت آنان در سال ۸۳-۱۳۸۲ است از سوی بانکها مورد مطالبه قرار نمی گیرد. این اقدام رأساً از طرف بانکهای کشور و بدون نیاز به مراجعه کشاورزان عملیاتی می شود و نظام بانکی در صورت مطالبه گسانی که سود و دیرکرد خود را پرداخت کرده اند موظف است مبالغ دریافتی از این بابت را در حساب بستنکار مطالبه کنندگان ثبت نماید.

ماده ۳- از ابتدای سال ۱۳۸۳ دریافت هرگونه وجهی از فعالیتهای بخش کشاورزی و دامداری به عنوان حق النظاره آب ممنوع است.

ماده ۴- آئین نامه اجرایی این قانون ظرف مدت یک ماه به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و وزارت کشور به تصویب هیأت وزیران می رسد. دولت موظف است حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون که از زمان تصویب لازم الاجرا است، گزارش عملکرد اجرایی مواد مختلف این قانون را به تفکیک استان های کشور به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات و کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی ارسال نماید.

قانون فوق مشتمل بر چهار ماده و یک تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ چهاردهم مهرماه یکهزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۳/۷/۲۲ به تأیید شورای نگهبان رسید.

سلامتی حداد عادل
رئیس مجلس شورای اسلامی

- از قانون اجازه تاسیس بنگاه آبیاری مصوب ۲۹ اردیبهشت ماه ۱۳۲۲

ماده ششم - بنگاه مستقل آبیاری می‌تواند بهای آب زمین‌هایی که به خرج خود یا شرکت‌ها و بر اثر عملیات آبیاری و زهکشی مشروب می‌شوند طبق ارزش قیمت و معمول در هر محل با رعایت حال کشاورزان دریافت نماید. در مواردی که از آب برای مشروب کردن شهرها یا کارهای غیرزراعتی از قبیل آسیاب آبرنگ و تولید نیروی برق و غیره استفاده شود بهای آب بتراضی بنگاه آبیاری مصرف کننده تعیین و وصول خواهد شد.

- از قانون اصلاح قانون تاسیس بنگاه آبیاری و امور مربوط به آبیاری کشور مصوب ۱۳۳۴/۵/۱۱

ماده هفتم - بنگاه مستقل آبیاری مجاز است، برای انجام عملیات آبیاری و یا زهکشی هر نقطه شرکت‌هایی با سرمایه بنگاه و سرمایه مالکین تشکیل دهد ولی چنانچه پس از خاتمه عمل مالکین و یا اشخاص دیگری حاضر باشند که تمام یا قسمتی از سهام دولت را خریداری نمایند بنگاه آبیاری مجاز است طبق آیین‌نامه که به تصویب هیات وزیران خواهد رسید سهام خود را به مصرف فروش برساند و مبلغ حاصله از فروش سهام را بر طبق ماده ششم برای امور آبیاری تخصیص دهد در خرید سهام مالکین محل که از آب استفاده می‌کنند حق تقدم خواهند داشت و همچنین بنگاه آبیاری می‌تواند سهام شرکای دیگر را با رضایت آن‌ها خریداری نماید.

بهای آب حاصل از تاسیسات آبیاری با توجه به هزینه انجام شده با سود حداکثر ۱۲٪ بوده و توسط بنگاه آبیاری تعیین و شرکت‌ها یا اشخاص و یا بنگاه‌ها به هیچ وجه حق تجاوز از آن میزان را نخواهند داشت چنانچه شرکت یا اشخاص از مقررات بنگاه آبیاری تخلف نموده و یا بهای آب تعیین شده را مراعات ننمایند بنگاه آبیاری می‌تواند با نظر کمیسیون مرکب از نمایندگان بنگاه مستقل آبیاری نماینده صاحبان سهام و مامور عالی‌رتبه قضایی محل موضوع تخلف را رسیدگی و رای کمیسیون نسبت به جرایم قطعی است.

- قانون وصول بهای آب سازمان‌ها و شرکت‌های تابع وزارت آب و برق مصوب ۱۳۴۶/۳/۸

ماده واحده - قراردادهایی که از طرف سازمان‌ها و شرکت‌های آبیاری که بیش از ۵۰ درصد سهام آن متعلق به دولت باشد با استفاده‌کنندگان از آب در هر مورد منعقد می‌شود در حکم اسناد رسمی بوده و در صورت عدم پرداخت بهای آب به‌وسیله ثبت محل لازم‌الاجرا است.

در مواردی که بین سازمان‌ها و شرکت‌های آبیاری تابع وزارت آب و برق در حوزه عملیات آن‌ها در مورد آب بهای قراردادی با استفاده‌کنندگان از آب منعقد نشده باشد میزان آب بها به توافق تعیین و در صورت بروز اختلاف مرجع رسیدگی کمیسیون است مرکب از رئیس اداره آبیاری - رئیس اداره کشاورزی و نمایندگان آنان و معتمد محل به انتخاب فرماندار یا بخشدار.

رای هیات مزبور قطعی است و طبق آن اداره ثبت مکلف به صدور اجرا است.

قانون بالا مشتمل بر یک ماده که لایحه آن به موجب ماده واحد مصوب بیستم آذرماه ۱۳۴۲ تقدیم شده و در جلسه روز سه شنبه نوزدهم اردیبهشت ماه یک هزار و سیصد و چهل و شش به تصویب مجلس شورای ملی رسیده بود در جلسه روز دوشنبه هشتم خرداد ماه ۱۳۴۶ شمسی به تصویب مجلس سنا رسید.

نایب رئیس مجلس سنا - دکتر سیدمحمد سجادی

- وصول آب بها و دیون

ماده ۵۳- وزارت آب و برق موظف است در مناطقی که طرح های عمرانی یا قانون ملی شدن آب به مرحله اجرا درآمده است، نرخ متوسط تمام شده آب را برحسب مترمکعب به تدریج در هر ناحیه یا حوضه آبریز برای کلیه مصرف کنندگان پنج سال یک بار با توجه به هزینه های جاری شامل مدیریت و نگهداری و تعمیر و بهره برداری و هزینه استهلاک و بهره سرمایه با توجه به استهلاک تعیین و اعلام دارد و همچنین به طور تدریجی نرخ آب مصارف کشاورزی را برای محصول واحد در تمام کشور یکسان تعیین و وصول کند.

ضروری که به علت گران تر بودن هزینه استحصال آب در یک منطقه آبریز به سازمان یا شرکت مزبور تحمیل می شود از محل درآمد شرکت ها یا سازمان هایی که در منطقه آبریز دیگر به علت ارزان تر بودن هزینه استحصال عاید می شود، جبران کند و آب بران موظف به پرداخت بهای آب مصرفی براساس نرخ مذکور هستند و گرنه آب مصرف کننده که حاضر به پرداخت آب بها نشده است پس از برداشت هر محصول قطع می شود و به علاوه آب بهای معوق طبق مقرراتی که در این قانون پیش بینی شده است وصول خواهد شد. تحویل مجدد آب مستلزم پرداخت هزینه هایی که تعیین می شود، خواهد بود. در صورتی که آب بران مستنکف ظرف مهلت مقرر در تبصره ۶ این ماده که از طرف مدیران و روسای مناطق و نواحی آبیاری تعیین می شود، بدهی خود را پرداخت نکنند و یا ترتیب قابل قبولی برای تصفیه حساب خود برقرار نسازند متصدی و مسوول منطقه یا ناحیه مربوط صورت بدهی را جهت صدور اجراییه به اداره ثبت محل ارسال خواهد کرد و اداره ثبت مکلف است برطبق مقررات اجرای اسناد رسمی لازم الاجرا اقدام به صدور ورقه اجراییه و وصول مطالبات از بدهکار کند.

تبصره ۱- شرکت ها و سازمان های مذکور در این قانون از تاریخ تاسیس از معافیت های مالیاتی که در قانون مالیات بر درآمد برای شرکت های خصوصی (کشاورزی و صنعتی) در نظر گرفته شده بهره مند می شوند و به منظور اعمال نرخ واحد برای محصول معین در مناطق مختلف کشور شرکت ها و سازمان های نفع دهنده زیان شرکت ها و سازمان های ضرر دهنده را به تشخیص وزارت آب و برق به هزینه خود منظور و به شرکت ها و سازمان های ضرر دهنده پرداخت می کنند و سود خالص که به این ترتیب محاسبه می شود، پس از انقضای مدت معافیت مشمول مقررات مالیاتی است.

تبصره ۲- میزان بهره سرمایه که در نرخ آب باید احتساب شود در مورد مصارف کشاورزی با توجه به وضع اجتماعی و اقتصادی در هر منطقه ای که وزارت آب و برق تشخیص دهد حداکثر تا ده سال اول بهره برداری در نرخ منظور نمی شود و پس از دوره معافیت بنا به پیشنهاد وزارت آب و برق از طرف هیات وزیران تعیین می شود.

تبصره ۳- پس از صدور پروانه مصرف مفید در هر ناحیه یا منطقه طرز احتساب آب بهای طبق ماده ۵۳ این قانون خواهد بود لیکن در نواحی که تاسیسات ذخیره و انحراف و انتقال و توزیع آب تکمیل نشده باشد تا تاریخ خاتمه تکمیل طرح هزینه‌های استهلاک و بهره سرمایه در نرخ آب بهای دارندگان حقابه‌های قبلی به میزان حجم آب مندرج در پروانه محسوب نخواهد شد.

تبصره ۴- کلیه وجوه دریافتی به موجب این قانون به هر عنوان طبق اساسنامه شرکت‌ها و سازمان‌های آب که مسؤول اداره رودخانه و سایر منابع آب است به مصرف هزینه‌های جاری و بهره‌برداری و نگهداری و استهلاک و تکمیل تاسیسات و کمک احتمالی به شرکت‌های ضرر دهنده موضوع تبصره (۱) این ماده خواهد رسید در محاسبه نرخ آب بهره سرمایه برای مصارف شهری مراکز استان‌ها و مراکز صنعتی ۰/۰۶ در سال و مصارف شهری سایر شهر ۰/۰۳ محسوب می‌شود.

تبصره ۵- وظایف مقرر در ماده ۱۶ قانون سابق بنگاه مستقل آبیاری تا اجرای قانون ملی شدن آب در هر ناحیه و هر منطقه راسا به وسیله وزارت آب و برق یا شرکت‌ها و سازمان‌های تابع انجام خواهد شد و عواید حاصله صرفا صرف اداره و مرمت تاسیسات آبیاری حوزه مربوطه خواهد گردید.

تبصره ۶- مدت اخطار قطع آب به علت عدم پرداخت آب بها به تشخیص وزارت آب و برق از یک ماه تا چهار ماه است و برای امور زراعی پس از برداشت هر محصول

تبصره ۷- اجرای ثبت در مورد وصول بدهی آب بها مصرف کشاورزی کم‌تر از بیست هزارریال فقط از طریق توقیف اموال استیفای حقوق دائن را خواهد نمود و از بازداشت این بدهکاران خودداری خواهد شد.
ماده ۵۴- دارندگان حقابه‌های قبلی از منابع سطحی که مشمول ماده ۷ این قانون می‌شوند متناسب با حجم آب مصرفی طبق پروانه صادره برای مدت ده سال از سی درصد تخفیف آب بها بهره‌مند می‌شوند.

- از نظامنامه تقسیم آب رودخانه‌های زرینه رود و سیمین‌رود

ماده ۵- برای هزینه این رودخانه از قبیل دستمزد میرابی و نهربرداری و غیره بابت هریک نهر حقابه سالی پانصد ریال (نصف در اول تیر و نصف در اول شهریور) به موجب قبض رسمی از مالکین دریافت خواهد شد.

ماده ۷- بهای مازاد آبی که فروخته می‌شود هر نهر چهارسنگی در ۲۴ ساعت به قرار ذیل است:

۱۵ روز اول فروردین ۵۰ ریال

۱۶ روز دوم فروردین ۱۰۰ ریال

۱۵ روز اول اردیبهشت ۱۲۰ ریال

۱۶ روز دوم اردیبهشت ۱۵۰ ریال

از اول خرداد تا ۱۵ آبان ۲۰۰ ریال

از ۱۵ آبان به بعد ۵۰ ریال

ماده ۸- هرگاه کسی به طریق قاچاق از آب این رودخانه استفاده کند باید سه برابر بهای آب مزبور را بپردازد.

– قانون استفساریه نسبت به قانون جبران خسارات و پیشگیری عوارض ناشی از خشکسالی

نقل از شماره ۱۶۲۴۸ - ۱۳۷۹/۹/۱۳ روزنامه رسمی
 شماره ۳۲۷ - ق
 حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای سید محمد خاتمی
 ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران
 طرح استفساریه نسبت به قانون جبران خسارات و پیشگیری عوارض ناشی از
 خشکسالی که در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۷ مجلس شورای
 اسلامی مطرح و نظر تفسیری به شرح پیوست تصویب و در تاریخ ۱۳۷۹/۸/۲۵
 به تایید شورای نگهبان رسیده است، در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳)
 قانون اساسی ارسال می گردد.
 رئیس مجلس شورای اسلامی - مهدی کروبی

شماره ۳۸۲۵۲
 وزارت کشاورزی - وزارت جهاد سازندگی
 قانون استفساریه نسبت به قانون جبران خسارات و پیشگیری عوارض ناشی از
 خشکسالی که در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ هفدهم آبان ماه یک هزار و سیصد
 و هفتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۹/۸/۲۵ به تایید شورای
 نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۳۲۷ - ق مورخ ۱۳۷۹/۸/۲۹ واصل گردیده است،
 به پیوست جهت اجراء ابلاغ می گردد.
 رئیس جمهور - سید محمد خاتمی

قانون استفساریه نسبت به قانون جبران خسارات و پیشگیری عوارض ناشی از خشکسالی

موضوع استفساریه:
 ماده واحده - آیا باغداران و دامداران صنعتی در شرایط مشابه از جمله مصادیق
 مشمول قانون جبران خسارات و پیشگیری عوارض ناشی از خشکسالی مصوب
 ۱۳۷۹/۲/۲۰ می باشند؟
 نظر مجلس:

باتوجه به اینکه بخش کشاورزی شامل زراعت و باغبانی، دام و طیور، جنگل
 و مرتع و شیلات و آبزیان و ... می باشد لذا باغداران و دامداران صنعتی و موارد مشابه
 در بخش کشاورزی از جمله مصادیق مشمول قانون جبران خسارات و پیشگیری
 عوارض ناشی از خشکسالی مصوب ۱۳۷۹/۲/۲۰ می باشند.
 قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ هفدهم
 آبان ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ
 ۱۳۷۹/۸/۲۵ به تایید شورای نگهبان رسیده است.
 رئیس مجلس شورای اسلامی - مهدی کروبی

— ماده ۴۳ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶

ماده ۴۳- در موارد ضرورت اراضی، مستحدثات، اعیانی و املاک متعلق به اشخاص که در مسیر شبکه آبیاری و خطوط آبرسانی واقع باشند با رعایت حریم مورد نیاز در اختیار دولت قرار می گیرند و قیمت عادلانه با توجه به خسارت وارده به مالکین شرعی پرداخت می شود.

تبصره ۱- در مواردی که دولت قادر به پرداخت به صورت نقدی نیست می تواند با توافق مالک به شکل قسطی پرداخت نماید.

تبصره ۲ - به وزارتین کشاورزی و نیرو اجازه داده می شود در مواردی که اراضی مستحدثات، اعیانی و املاک متعلق به اشخاص که در مسیر شبکه آبیاری و زهکشی واقع و زمینهایی که در اجرای طرح غیرقابل استفاده می شود با توافق مالک از زمینهایی که در اثر اجرای طرح قابل کشت شده یا بشود و یا از زمینهای مواتی که آماده واگذاری است و یا در مقابل حق اشتراک از شبکه آبیاری به افراد مزبور داده شود و ما به التفاوت ناشی از بهای زمین و حق اشتراک را به صورت اقساطی پرداخت نمایند^۱.

^۱ تبصره های ۱ و ۲ به موجب قانون الحاق ۲ تبصره به ماده ۴۳ قانون توزیع عادلانه آب در تاریخ ۱۳۶۴/۸/۱۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

– بند «ز» تبصره ۴۴ قانون بودجه سال ۱۳۷۹

ز - وزارت نیرو مکلف است در زمان واگذاری حقابه های جدید در اراضی نوآباد تحت پوشش طرح های تامین و انتقال آب، متناسب با سهم آب تخصیصی، حق اشتراک دریافت و درآمد حاصل را به حساب درآمد عمومی ردیف ۵۹۴۴۹۰ قسمت سوم این قانون واریز نماید. معادل درآمد حاصله از ردیف ۵۰۳۴۷۴ قسمت چهارم این قانون در اختیار وزارت نیرو قرار می گیرد تا بر اساس موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه برای اجرای طرح های عمرانی مربوطه با اولویت نگهداری و مرمت سازه های آبی و در دست بهره برداری در همان منطقه به مصرف برسد. آیین نامه اجرایی این بند شامل تعرفه حق اشتراک با پیشنهاد مشترک سامان برنامه و بودجه و وزارت نیرو به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

رئیس جمهور
تصویب نامه هیات وزیران

شماره: ۳۴۷۵۵/ت/۲۳۶۲۴ هـ

تاریخ: ۱۳۷۹/۸/۹

پیوست:

بسمه تعالی

وزارت نیرو سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۸/۱ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (موضوع نامه شماره ۳۱۹/۱۳۴۷-۱۰۵/۳۵۱۷ مورخ ۱۳۷۹/۷/۱۸ سازمان مدیریت برنامه ریزی کشور) و به استناد بند "ز" تبصره (۴۴) قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور آیین نامه اجرایی بند یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی بند "ز" تبصره (۴۴) قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور

ماده ۱ - حقابه های جدید عبارت از حق مصرف آبی است که به موجب تبصره "۱" ماده (۱۸) قانون توزیع عادلانه آب در دفاتر جزء جمع قدیم ثبت شده و یا به استناد حکم دادگاه یا مدارک قانونی دیگر برای ملک یا مالک آن تعیین تکلیف نشده باشد.

ماده ۲ - اراضی نوآباد به اراضی گفته می شود که سابقه کشت آبی در آنها وجود نداشته (اراضی موات، بایر و دیم) و یا اراضی آبی که دچار کمبود شدید آب بوده و با اجرای طرحهای تامین و انتقال آب به این اراضی، آب مورد نیاز (بر مبنای الگوی بهینه مصرف آب) به طور مطمئن تامین می شود.

ماده ۳ - طرحهای تامین و انتقال آب طرحهایی است که در قالب برنامه های تامین آب، شبکه های آبیاری و زهکشی و طرح های کوچک تامین آب به اجرا درآمده و یا در حال اجرا بوده و یا آماده اجرا می باشد.

ماده ۴ - سهم آب تخصیصی میزان آبی است که براساس وسعت، الگوی کشت و امکانات آبی در قالب اسناد ملی آب توسط وزارت نیرو (سازمان مدیریت منابع آب ایران سازمان های آب منطقه ای) تعیین می گردد.

ماده ۵ - حق اشتراک برحسب نوع مصرف و سهم آب تخصیصی با توجه به میزان سرمایه گذاری، ارزش افزوده

شماره: ۳۴۷۵۵/ت/۲۳۶۲۴ هـ

تاریخ: ۱۳۷۹/۸/۹

پیوست:

رئیس جمهور

تصویب نامه هیات وزیران

زمین، وضعیت کمی و کیفی منابع آب و شرایط منطقه ای در چهارچوب روش جاری توسط شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان (حسب مورد) پیشنهاد و به تایید وزارت نیرو می رسد.

ماده ۶ - حق اشتراک متعلق به ملک است و دریافت حق اشتراک از متقاضی و صدور قبض دریافت وجه به نام پرداخت کننده یا متقاضی، دلیل بر مالکیت یا شناسایی حقی برای وی نسبت به ملک نخواهد بود.

ماده ۷ - مبلغ حق اشتراک در قبال واگذاری انشعاب طی قرارداد منعقد بین وزارت نیرو (شرکت ها و سازمان های آب منطقه ای) و متقاضی دریافت می شود.

ماده ۸ - وجوه حاصل از اجرای این آیین نامه به حساب درآمد عمومی ردیف ۵۹۴۴۹۰ قسمت سوم قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور واریز خواهد شد. معادل وجوه حاصله از ردیف ۵۰۳۴۷۴ قسمت چهارم قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور در اختیار وزارت نیرو (شرکت ها و سازمان های آب منطقه ای) قرار می گیرد.

ماده ۹ - شرکت ها و سازمان های آب منطقه ای مکلفند با رعایت اولویتهای زیر:

الف - نگهداری، مرمت، نوسازی و بهسازی شبکه های آبیاری موجود در منطقه طرح.

ب - نگهداری، مرمت، نوسازی و بهسازی سازه های آبی نظیر سدهای مخزنی، تنظیمی و انحرافی و سایر تاسیسات آبی حوزه آبریز در برگیرنده طرح.

ج - اجرای طرحهای تامین آب، شبکه های آبیاری و زهکشی و طرحهای کوچک تامین آب که حق اشتراک وصول شده مربوط به آن طرحها می باشد.

وجوه دریافتی را بر اساس مفاد موافقتنامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور هزینه نمایند.

ماده ۱۰ - وزارت نیرو مکلف است در پایان سال ۱۳۷۹ عملکرد اقدامات انجام شده در خصوص اجرای این آیین نامه را به هیات وزیران گزارش نمایند.

حسن حبیبی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت: به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضاییه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، دفتر معاون اجرایی رئیس جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دیوان محاسبات کشور، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و موسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیات دولت ابلاغ می شود.

– بند «ز» تبصره ۴۴ قانون بودجه سال ۱۳۸۰

ز - وزارت نیرو (شرکتهای آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان) مکلف است در قبال واگذاری حق برداشت جدید تحت پوشش طرحهای تامین و انتقال آب، متناسب با سهم آب تخصیصی، حق اشتراک دریافت و درآمد حاصل را به حساب درآمد عمومی (نزد خزانه‌داری کل) دریف ۵۹۴۴۹۰ قسمت سوم این قانون واریز نماید. معادل درآمد حاصله از ردیف ۵۰۳۴۷۴ قسمت چهارم این قانون تا مبلغ سی و پنج میلیارد (۳۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال در اختیار وزارت نیرو قرار می‌گیرد تا بر اساس موافقتنامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای اجرای طرحهای عمرانی مربوطه با اولویت نگهداری و مرمت سازه‌های آبی و در دست بهره‌برداری در همان منطقه به مصرف برسد. آیین‌نامه اجرایی این بند شامل تعرفه حق اشتراک با پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت نیرو به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

شماره: ۵۹۵۹۲/ت/۲۲۳۵۲ هـ

تاریخ: ۱۳۷۹/۱۲/۲۷

پیوست:

رئیس جمهور
تصویب نامه هیات وزیران

بسمه تعالی

وزارت نیرو، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۱۲/۲۷ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (موضوع نامه شماره ۱۵/۹۷۳۳ مورخ ۱۳۷۹/۱۲/۲۲ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور) و به استناد بند «ز» تبصره ۴۴ قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کشور، آیین نامه اجرایی بند یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی بند «ز» تبصره (۴۴) قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور

ماده ۱- واگذاری حق برداشت جدید به مجوز استفاده از آب برای اراضی که سابقه کشت آبی در آنها وجود نداشته و با تامین آب بیش از میزان مصرف فعلی که بر مبنای الگوی بهینه مصرف آب کشاورزی تعیین می شود، اطلاق می گردد.

ماده ۲- طرح های تامین و انتقال آب طرهایی است که در قالب برنامه های تامین آب، شبکه های آبیاری و زهکشی و طرح های کوچک تامین آب به اجرا در آمده و یا در حال اجرا بوده و یا آماده اجرا می باشد.

ماده ۳- سهم آب تخصیصی میزان آبی است که بر اساس وسعت، الگوی کشت و امکانات آبی در قالب الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی توسط وزارت نیرو (سازمان مدیریت منابع آب ایران و سازمان های آب منطقه ای) تعیین می گردد.

ماده ۴- حق اشتراک بر حسب نوع مصرف و سهم آب تخصیصی با توجه به میزان سرمایه گذاری، ارزش افزوده، وضعیت کمی و کیفی منابع آب و شرایط منطقه ای در چارچوب روش جاری توسط شرکت های آب منطقه ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان (حسب مورد) پیشنهاد و به تایید وزارت نیرو می رسد.

ماده ۵- حق اشتراک متعلق به ملک است و دریافت حق اشتراک از متقاضی و صدور قبض دریافت وجه به نام پرداخت کننده یا متقاضی، دلیل بر مالکیت یا شناسایی حقی برای وی نسبت به ملک نخواهد بود.

ماده ۶- مبلغ حق اشتراک در قبال واگذاری انتخاب طی قرارداد منعقد بین وزارت نیرو (شرکت ها و سازمان های آب منطقه ای) و متقاضی دریافت می شود.

شماره: ۵۹۵۹۲/ت/۲۲۳۵۲ هـ

تاریخ: ۱۳۷۹/۱۲/۲۷

پیوست:

رئیس جمهور تصویب نامه هیات وزیران

ماده ۷- وجوه حاصل از اجرای این آیین نامه به حساب درآمد عمومی ردیف ۵۹۴۴۹۰ قسمت سوم قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور واریز خواهد شد. معادل وجوه حاصله از ردیف ۵۰۳۴۷۴ قسمت چهارم بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور در اختیار وزارت نیرو (شرکت ها و سازمان های آب منطقه ای و آب و برق خوزستان) قرار می گیرد.

ماده ۸- شرکت ها و سازمان های آب منطقه ای مکلفند با رعایت اولویت های زیر:

الف) نگهداری، مرمت، نوسازی و بهسازی شبکه های آبیاری موجود در منطقه طرح.

ب) نگهداری، مرمت، نوسازی و بهسازی سایر سازه های آبی نظیر سدهای مخزنی، تنظیمی و انحرافی و سایر تاسیسات آبی حوزه آبریز در برگیرنده طرح.

ج) اجرای طرح های تامین آب، شبکه های آبیاری و زهکشی و طرح های کوچک تامین آب که حق اشتراک وصول شده مربوط به آن طرح ها می باشد.

وجوه دریافتی را بر اساس مفاد موافقت نامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور هزینه نمایند.

ماده ۹- وزارت نیرو مکلف است در پایان سال ۱۳۸۰ گزارش عملکرد اقدامات انجام شده را در خصوص اجرای این آیین نامه به هیأت وزیران ارایه نماید.

حسن حبیبی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضائیه، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، دفتر معاون اجرایی رئیس جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و موسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیأت دولت ابلاغ می شود.

بسمه تعالی

تاریخ: ۷۵/۶/۱۰
 شماره: ۷۵۳۷۰/۳۶۵۲/۱۰۰۰
 پیوست: دارد

شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان

در راستای قانون توزیع عادلانه آب، مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ و قانون الحاق ۲ تبصره به ماده ۴۳ قانون مذکور مصوب ۱۳۶۴/۸/۱۴ و قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و با توجه به سرمایه گذاری های عظیمی که در بخش آب صورت گرفته است، به منظور قانونمند کردن نظام بهره برداری بهینه از آب به عنوان منبعی بسیار ارزشمند، "آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب" جهت اجراء ابلاغ می گردد.

مقتضی است دستور فرمایید از تاریخ ابلاغ، واگذاری انشعاب به مشترکین و اخذ حق اشتراک آب از متقاضیان بر اساس مفاد این آیین نامه انجام و برای هر مشترک پروانه (سند) استفاده از آب صادر و تحویل گردد.

بیژن زنگنه
 وزیر نیرو

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
	آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب	

۱- هدف:

تبیین ضوابط بر روابط شرکتها و سازمانهای آب منطقه‌ای و شرکت‌های وابسته به آنها با متقاضیان انشعاب آب و مشترکین

۲- محدوده اجرا:

امور آب وزارت نیرو - شرکتها و سازمانهای آب منطقه‌ای - شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان - شرکت‌های بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی.

۳- مسئولیت‌ها:

۳-۱- مسئول اجرا

مسئولیت اجرای این آیین نامه بر عهده مدیران عامل شرکتها و سازمانهای آب منطقه‌ای می‌باشد.

۳-۲- حکمیت

در تمام مواردی که اختلافی بین شرکت و متقاضی یا مشترک ایجاد شود حکمیت با معاونت امور آب وزارت نیرو خواهد بود و متقاضی یا مشترک می‌تواند قبل از مراجعه به مراجع قضایی به آن مراجعه نماید.

۳-۳- تفسیر آیین نامه

در موارد ابهام، تفسیر مفاد این آیین نامه با وزیر نیرو است.

۴- ضوابط اجرایی

فصل اول: تعاریف

واژه‌ها و اصطلاحات زیر هنگامیکه در این آیین نامه، تعرفه‌ها، قراردادها، موافقتنامه‌های واگذاری اشتراک آب و سند استفاده از آب به کار روند معانی و مفاهیم ذیل را خواهند داشت.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۱-۴- متقاضی

شخص حقیقی یا حقوقی است که درخواست انشعاب آب و یا تغییر در میزان آن را نموده ولی هنوز درخواست وی انجام نشده باشد.

۲-۴- مشترک

شخص حقیقی یا حقوقی است که انشعاب یا انشعابات آب (اشتراک) مورد تقاضای وی برقرار شده باشد.

۴-۳- شرکت

شرکت عبارتست از: سازمان - شرکت آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان

۴-۴- شرکت بهره بردار

شرکت بهره بردار عبارتست از: شرکت بهره برداری از شبکه های آبیاری و زهکشی (مدرن، تلفیقی، سنتی)

۵-۴- شرکت اقماری آبیاری

شرکت اقماری آبیاری عبارتست از: شرکتی که طبق مقررات تشکیل و ثبت شده باشد و سهامداران آن مجمع تشکلهای مردمی آبیاری یا تشکل مشترکین آب می باشد.

۶-۴- تشکل مردمی آبیاری

تشکل زارعین دارای حق انشعاب (اشتراک) آب است که تحت آبخور یک یا چند دریاچه آبگیر واحد زراعی می باشند.

۷-۴- تشکلهای بهره برداری

عبارتست از شرکتهای بهره برداری، شرکتهای اقماری و تشکلهای مردمی آبیاری و یا گروههای مردمی که در فرآیند مدیریت بهره برداری از آب مشارکت می کنند.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
	آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب	

۸-۴- مجاری عمومی

عبارتست از مجاری اعم از سستی و مدرن از جمله انهار درجه ۱ و ۲ و ۳ و خطوط لوله که حسب مورد از منبع اصلی آب تغذیه می شود و انتقال و توزیع آب را تا تحویل به مشترک، در برمی گیرد و کلاً متعلق به شرکت می باشد.

۹-۴- مجاری اختصاصی

مجرای اختصاصی مجرای است که از مجرای عمومی منشعب شده و آب را تا محل تاسیسات آبرسانی مشترک یا مشترکین منتقل می کند و متعلق و در اختیار مشترکین می باشد. خطوط لوله و انهار و توزیع آب در مزرعه جزء مجاری آبرسانی اختصاصی است.

۱۰-۴- وسایل اندازه گیری

عبارتست از کلیه وسایل و تاسیساتی که به منظور سنجش مقدار آب (حجم و دبی) یا محدود کردن آن در نقطه تحویل آب به مشترکین یا تشکلهای بهره برداری به کار گرفته می شود و کلاً متعلق یا در اختیار شرکت است. نوع این وسایل و محل نصب آنها در تمامی موارد توسط شرکت تعیین می گردد.

۱۱-۴- زهکش اختصاصی

زهکش اختصاصی زهکشی است که زه آب واحدهای موضوع بند ۲۷-۴ را به زهکش عمومی منتقل می کند و متعلق به مشترک یا مشترکین می باشد.

۱۲-۴- زهکش عمومی

زهکش عمومی زهکشی است که آب زهکش های اختصاصی به آن متصل بوده و زه آب اصلی را جمع آوری و تخلیه می کند و کلاً متعلق به شرکت است.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۱۳-۴- نقطه تحویل آب

عبارتست از دریچه یا محلی که آب از طرف شرکت به مشترک یا تشکلهای بهره برداری تحویل داده می شود و وسایل اندازه گیری (در صورت وجود) در آن محل نصب می گردد.

۱۴-۴- قرارداد برقراری انشعاب یا اشتراک آب

قرارداد برقراری انشعاب (اشتراک) آب عبارتست از قرارداد منعقد شده بین شرکت و متقاضی که طبق مفاد آن، انشعاب آب دایر می گردد و مفاد این آیین نامه و تغییرات بعدی آن جزء لاینفک آن خواهد بود.

۱۵-۴- انشعاب یا اشتراک

انشعاب یا اشتراک آب عبارت از حقی است که براساس قرارداد منعقد شده بین شرکت و متقاضی برای وی ایجاد شده و به موجب آن امکان استفاده از آب به ترتیب مقرر در سند (پروانه) آب صادره و مفاد این آیین نامه (و تغییرات بعدی آن) برای متقاضی و مشترک به وجود می آید.

۱۶-۴- تامین آب

تامین آب عبارتست از در دسترس قراردادن یا فراهم بودن امکان استفاده از آب در نقطه تحویل، مطابق سند (پروانه) صادره اعم از این که میزان آب موجود استفاده بشود یا نشود.

۱۷-۴- واحد زراعی

به مجموعه قطعات زمینهای زراعی که در آبخورد یک دریچه و جوی ذی ربط قرار دارند اطلاق می گردد.

۱۸-۴- حقابه

عبارت از حق مصرف آبی است که به موجب تبصره ۱ ماده ۱۸ قانون توزیع عادلانه آب در دفاتر جزء جمع قدیم یا اسناد مالکیت یا حکم دادگاه یا مدارک قانونی دیگر قبل از تصویب قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۶۱/۱۲/۱۶) برای ملک یا مالک آن تعیین شده باشد.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۱۹-۴- مصرف بهینه

مقدار آبی است که تحت شرایط زمان و مکان با توجه به احتیاجات منطقی مصرف کننده و ضوابط فنی طبق مقررات توسط وزارت نیرو ابلاغ خواهد شد.

۲۰-۴- حق انشعاب (حق اشتراک)

عبارتست از مبلغی که در قبال واگذاری انشعاب (اشتراک) آب با توجه به میزان و نوع انشعاب از متقاضی (مالک یا استفاده کننده از آب) دریافت می شود.

۲۱-۴- آگهی

آگهی اعلان عمومی است که در محدوده جغرافیایی مشخص جهت واگذاری اشتراک آب از طریق شرکت مربوطه به اطلاع مردم منطقه می رسد تا برای دریافت اشتراک آب به شرکت مراجعه کنند.

۲۲-۴- آب بها

عبارتست از مبلغی که در قبال تامین آب طبق مقررات از مشترک در دوره های زمانی مشخص برابر تعرفه های آب بها ابلاغی توسط وزیر نیرو، دریافت می شود.

۲۳-۴- سند (پروانه) استفاده از آب

عبارتست از سندی که شرکت به استناد قانون توزیع عادلانه آب (طبق نمونه تعیین شده توسط وزارت نیرو) پس از عقد قرارداد با متقاضی برای وی صادر کرده و به موجب آن حق مشترک برای استفاده از آب به میزان مشخص شده و برای مصرف خاص اعلام می شود. تحویل سند آب به مشترک پس از پرداخت کامل حق انشعاب صورت خواهد گرفت.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۲۴-۴- توسعه و بهبود

طبق تعریف این آیین نامه، اراضی توسعه یافته به زمینهایی گفته می شود که سابقه کشت آبی در آنها وجود نداشته (اراضی موات، بایر و دیم) و اراضی که به صورت سنتی آبیاری می شده و دچار کمبود شدید آب می باشد و با ایجاد شبکه های مدرن، تولید آنها در هکتار بیش از ۴۰ درصد افزایش می یابد.

در صورتیکه افزایش تولید در هکتار کمتر از ۴۰ درصد باشد بهبود حاصل شده است در هر حال تشخیص اراضی فوق با شرکت می باشد.

۲۵-۴- انواع اشتراک یا انشعاب

انواع انشعاب (اشتراک) برحسب نوع مصرف به قرار زیر است:

الف) انشعاب کشاورزی

۱- انشعاب زراعی: انشعاب واحدهای کشت و زرع است که برای آبیاری گیاهان زراعی مورد استفاده قرار می گیرد.

۲- انشعاب باغات: انشعاب واحدهای باغات که برای آبیاری درختان باغات مورد استفاده قرار می گیرد.

۳- انشعاب مختلط (باغ و زراعت): انشعاب واحدهای کشت و زرع و باغات است که هم برای آبیاری گیاهان زراعی و هم درختان باغات، در یک قطعه کشاورزی که قابل تفکیک نباشد مورد استفاده قرار می گیرد.

ب) انشعاب دامپروری

انشعابی است که جهت شرب و بهداشت دام و طیور و پرورش آبزیان به کار می رود.

ج) انشعاب فضای سبز

انشعابی است که برای مصارف فضای سبز، جنگلها و مراتع است.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

(د) انشعاب تولیدی

انشعاب واحدهای تولیدی، صنعتی و معادن است.

(هـ) انشعاب آب مشروب

انشعابی است که برای مصارف شرب و بهداشت شهرها، شهرکها و روستاها استفاده می شود.

(و) انشعاب خدمات

انشعابی است که به منظور انجام عملیات عمرانی، رفاهی، تفریحی و ... به کار می رود، ضمناً مصارف هر

انشعابی که جزو هیچ یک از انشعابات بالا نباشد در زمره این انشعاب خواهد بود.

(ز) انشعاب آب مصارف آزاد

این انشعاب ویژه متقاضیانی است که تمایل به پرداخت هزینه های عمومی برقراری انشعاب آب را ندارند،

انشعاب آب موقت جزء این انشعاب است.

فصل دوم: مقررات عمومی واگذاری انشعاب (اشتراک) آب و هرگونه تغییر در آن

۲۶-۴- شرایط واگذاری انشعاب آب و هرگونه تغییر در ظرفیت انشعاب (اشتراک) آب

هر شخص حقیقی و حقوقی، می تواند برای مصارف موضوع مفاد بند ۲۵-۴ این آیین نامه تقاضای واگذاری

اشتراک یا تغییر در شرایط آنرا بنماید. قبول درخواست منوط به حصول شرایط زیر است:

الف) امکانات تامین آب از طرف شرکت در محل مورد تقاضا وجود داشته باشد.

ب) متقاضی هیچگونه بدهی بابت هزینه حق اشتراک یا آب بها یا حق نظاره در محل مورد نظر یا هر محل

دیگری، به شرکت یا شرکت های تابعه وزارت نیرو نداشته باشد.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

ج) مدارک مالکیت یا تصرف زمین، اعم از رسمی یا عادی و واگذاری دولتی و نیز تصرفات استیجاری ارائه شود و زمین از اراضی مجاور منفک و مساحت آن مشخص باشد. (ملاک دریافت حق اشتراک مساحی به هزینه متقاضی به تشخیص شرکت است).

د) در مواردی که منافع ملک، به شخصی واگذار شده است و شخص اخیر تقاضای برقراری اشتراک را داشته باشد علاوه بر مدارک فوق، ارائه تعهدنامه مبنی بر جوابگویی و جبران هر گونه خسارتی که از برقراری اشتراک به هر نحو به ملک یا اموال مالک ملک، وارد شود الزامی است.

ه) در مورد انشعابات تولیدی و دامپروری، ارائه موافقت اصولی یا پروانه یا تاییدیه از ارگانهای ذی ربط الزامی است.

و) در مورد انشعاب آب شرب و بهداشت (شهرها، شهرک ها، مجتمع های مسکونی و روستاها) اعلام نیاز از شرکت های آب و فاضلاب، وزارت جهاد سازندگی، وزارت مسکن و شهرسازی حسب مورد الزامی است.

۱-۲۶-۴ در صورت نبود مدارک مندرج در ردیف های "ج" و "ه" و "و" بند ۲۶-۴، مدارک لازم را هیئت مدیره شرکت مشخص می نماید.

۲-۲۶-۴ تشخیص میزان آب مورد نیاز متقاضی، با شرکت است که براساس ضوابط مربوطه و مصرف بهینه تعیین می گردد.

۳-۲۶-۴ قبول درخواست اشتراک قطعات هر واحد زراعی در مدت معین پذیرفته خواهد شد و نصب دریچه با برقراری آب پس از عقد قرارداد اکثر قطعات انجام می گیرد.

۴-۲۶-۴ تشکیل های مردمی در شرایط مساوی با اشخاص حقیقی، برای دریافت انشعاب اولویت خواهند داشت.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۲۷-۴- اشتراک زه آب

تقاضای اشتراک آب و زه آب در محلهایی که شبکه زهکشی وجود دارد توأمأ انجام می‌گیرد و چنانچه شبکه زهکشی وجود نداشته باشد و در آینده شرکت اقدام به ایجاد شبکه زهکشی نماید مشترکین موظف به پرداخت اشتراک زه آب بر اساس مفاد این آیین نامه می‌باشند، در غیر اینصورت شرکت مجاز به عدم تحویل آب خواهد بود.

۱-۲۷-۴- مشترک باید تاسیسات لازم را برای تخلیه زه آب احداث و به تاسیسات شرکت متصل نماید.

۲۸-۴- اشتراک زه آب بدون اشتراک آب

در موارد خاص، واگذاری اشتراک زه آب بدون داشتن اشتراک آب، با انعقاد قرارداد جداگانه صورت می‌گیرد.

۲۹-۴- نصب وسایل اندازه‌گیری

متقاضی می‌باید بدون آنکه هزینه‌ای متوجه شرکت شود محل مناسبی را با نظر شرکت جهت نصب وسایل اندازه‌گیری آماده نماید، مشترک مسئول سالم نگهداشتن کلیه وسایل و تجهیزاتی که از طرف شرکت در محل برقراری انشعاب آب نصب گردیده می‌باشد و تحت هیچ عنوان حق دستکاری آنها یا پلمپ‌هایی را که بر روی دریچه‌ها و سایر تجهیزات نصب می‌باشد، ندارد و تنها نمایندگان مجاز شرکت در صورت ضرورت می‌توانند نسبت به بازکردن پلمپ‌ها اقدام نمایند.

۳۰-۴- تغییر مکان داخلی وسایل اندازه‌گیری

چنانچه پس از نصب وسایل اندازه‌گیری، مشترک تغییری در وضعیت ملک یا محل اشتراک خود بدهد که محل دستگاههای فوق‌الذکر نامناسب گردد شرکت می‌تواند ضمن رعایت مفاد این آیین نامه دستگاههای مزبور را با هزینه مشترک (بر اساس بند ۶۴-۴) به محل مناسبی منتقل (تغییر مکان داخلی) نماید.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۳۱-۴- تغییر مکان خارجی انشعاب آب

انشعاب آب مخصوص محلی است که در آن نصب و دایر شده است و جابجایی آن ممنوع است.

۳۱-۴-۱- مشترکی که جبراً (یا به اختیار خود) درخواست جابجایی نقطه تحویل یا محل مصرف آب را داشته باشد می باید تقاضای قطع دائم اشتراک آب (برچیدن تاسیسات تحویل) خود را طبق بند ۴۲-۴ این آیین نامه به عمل آورده و برای تامین آب مورد نیاز خود در محل جدید مشابه سایر متقاضیان اقدام نماید.

۳۲-۴- تغییر نام پروانه (سند) استفاده از آب

متقاضیان می توانند با ارائه اسناد رسمی و احکام قانونی و یا اسناد مثبته ای که مورد تأیید شرکت باشد، بدون پرداخت وجهی تقاضای تغییر نام پروانه (سند) استفاده از آب را بنمایند. چنانچه در پروانه (سند) استفاده از آب، سند پرداخت وام با ودیعه ای به شرکت وجود داشته باشد که به طور رسمی به خریدار منتقل نشده باشد کماکان به نام پرداخت کننده اولیه محفوظ بوده و در صورت مراجعه به وی مسترد می گردد.

۳۳-۴- تعیین مقدار دبی و حجم آب تحویلی به مشترک

ارقامی که وسایل اندازه گیری یا محاسبات شرکت را نشان می دهد دلیل کافی برای میزان مصرف آب توسط مشترک یا استفاده کننده ملزم به قبول آن می باشد مگر آنکه به تشخیص شرکت، اشکالی در کار وسایل اندازه گیری و یا اشتباه در محاسبات وجود داشته باشد که مطابق بند ۴-۳۴-۴ این آیین نامه و ردیف های زیر عمل خواهد شد.

۳۳-۴-۱- شرکت بر طبق برنامه، وسایل اندازه گیری خود را در صورت وجود آزمایش کرده و صحت کار آنها را از حیث نشان دادن ارقام مصرف بر اساس استانداردهای پذیرفته شده کنترل خواهد کرد و بر حسب ضرورت با تقاضای مشترک یا استفاده کننده آزمایش لازم به عمل می آورد در این صورت چنانچه وسایل اندازه گیری سالم تشخیص داده شود مشترک یا استفاده کننده باید هزینه آزمایش را بر اساس بند ۴-۶۴ پرداخت نماید.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
	آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب	

۲-۳۳-۴- در تمام مواردی که در وسایل اندازه گیری نصب شده، دستکاری و یا در دست کار کردن آنها دخالت شود و یا از آب به صورت غیرمجاز استفاده گردد، شرکت باید بهای مقدار آبی را که در اثر این گونه دستکاری ها و استفاده های غیرمجاز مصرف شده (مقدار آن بر اساس آمار و ضوابط موجود تعیین خواهد شد) با تعرفه آزاد محاسبه و به اضافه سایر هزینه هایی که از این گونه اقدام یا اقدامات غیرمجاز متوجه شرکت گردیده است را از مشترک وصول نماید.

۴-۳۴-۲- تعهدات ناشی از صدور صورت حساب

صورت حساب مشترکین آب، طبق فرم نمونه وزارت نیرو صادر و برای مشترک ارسال خواهد شد.

۱-۳۴-۴- مشترک یا استفاده کننده از انشعاب آب، مکلف به پرداخت مبلغ صورت حساب و حسب مورد بدهی های معوقه بهای آب مصرفی در مهلت مقرر می باشد اعم از اینکه بدهی های مذکور مربوط به مشترک یا استفاده کننده فعلی یا قبلی باشد.

۲-۳۴-۴- اعلام عدم دریافت صورت حساب توسط مشترک یا استفاده کننده آب از تعهد پرداخت صورت حساب نمی کاهد ولی هر گاه مشترک با مراجعه به شرکت درخواست صدور المثنی نماید شرکت موظف است نسبت به صدور المثنی اقدام نماید.

۳-۳۴-۴- مدت دوره صدور صورت حساب با پیشنهاد شرکت و تأیید وزارت نیرو تعیین می گردد.

۴-۳۴-۴- در صورتیکه مشترک نسبت به صورت حساب صادره معترض باشد شرکت پس از رسیدگی به اعتراض، در صورت صحت آن، صورت حساب را اصلاح و در صورتیکه قبض مورد اعتراض پرداخت شده باشد، اضافه دریافتی را به مشترک مسترد و یا به حساب بستانکار آب بهاء وی منظور خواهد کرد.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۳۵-۴- تغییر در نوع مصرف

تغییر نوع کاربری آب واگذار شده برای هر واحد از نوعی به نوع دیگر (کشاورزی، صنعتی و معدنی و ...) فقط با موافقت کتبی شرکت مقدور است در اینصورت قرارداد قبلی اصلاح و مابه التفاوت ریالی حق اشتراک جدید و قدیم برابر تعرفه های جاری روز، محاسبه و دریافت می گردد.

۳۶-۴- دسترسی به اماکن و اراضی

مشترک یا استفاده کننده از انشعاب آب حق دسترسی به اماکن و اراضی خود را به منظور برقراری انشعاب آب، نصب وسایل و تاسیسات مربوطه، قرائت و بازرسی وسایل اندازه گیری، انجام تعمیرات و یا قطع انشعاب آب و برداشتن اموال متعلق به شرکت، به نمایندگان شرکت که هویتشان مشخص باشد اعطا می نماید. بنابراین برای موارد فوق طرح شکایات و ادعاهایی از قبیل ورود به عتف یا غیر قانونی به ملک غیر، علیه شرکت و کارکنان آن امکان پذیر نیست.

۳۷-۴- مداومت تحویل آب

جز در موارد اعمال مواد قانون توزیع عادلانه آب و یا حوادث و عوامل خارج از کنترل و اتفاقی، چنانچه شرکت نتواند مطابق پروانه، آب را به مشترک تحویل نماید، مسئول خسارتی است که از این حیث به مشترک وارد می شود.

۳۷-۴-۱- قطع مقطعی و برنامه ریزی شده آب برای مرمت تاسیسات از حکم این بند مستثنی است و شرکت می تواند با اطلاع مشترک نسبت به قطعی آب اقدام نماید.

۳۷-۴-۲- چنانچه شرکت در صورت کمبود نزولات جوی و بروز خشکسالی برنامه ای را بر اساس وضعیت موجود اعلام نماید و مشترک بدون توجه به این برنامه اقداماتی در جهت افزایش تقاضای آب نماید و در نهایت متحمل خسارتی از این بابت گردد، شرکت مسئولیتی از این جهت نخواهد داشت.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۳۸-۴- اصلاح و تعویض وسایل و تاسیسات شبکه عمومی آبرسانی

آن قسمت از وسایل و تاسیسات شبکه عمومی آبرسانی که به علت فرسوده شدن یا حوادث اتفاقی نیاز به تعویض یا اصلاح داشته باشد بدون نیاز به درخواست مشترک و بدون دریافت هزینه توسط شرکت انجام خواهد گردید، مگر آنکه به تشخیص شرکت، مشترک یا استفاده کننده در ایجاد موارد مذکور دخالت داشته باشد که در این صورت می باید هزینه مربوطه را (بر اساس قیمت تمام شده) پرداخت نماید.

۳۹-۴- قطع موقت اشتراک آب

- شرکت در موارد مشروحه زیر، اشتراک آب مشترک یا استفاده کننده را موقتاً قطع خواهد نمود:
- الف) در صورتیکه تنها مشترک یا مصرف کننده آب پس از تحویل حساب تقاضای قطع موقت انشعاب را بنماید (در صورتیکه از یک انشعاب چند نفر استفاده کنند، می باید کلیه استفاده کنندگان درخواست نمایند).
- ب) اگر مشترک یا استفاده کننده در اجرای مفاد مقررات مندرج در این آیین نامه و یا در انجام تعهدات خود در مورد انشعاب قصور نماید.
- ج) اگر صورت حسابهای آب مصرفی و یا سایر بدهی ها در سررسید مقرر پرداخت نشود.
- د) در صورتیکه آب به مصرف غیرمجاز برسد و یا در تاسیسات متعلق به شرکت دستکاری شود یا مقررات فنی و استاندارد و همچنین حریم تاسیسات آب رعایت نشود.
- ه) هر گاه حکم یا قرار لازم الاجرا از سوی مقامات قضایی در زمینه قطع آب صادر گردد.
- و) هر گاه وزارت نیرو قطع آب مشترک را به شرکت اعلام نماید.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۱-۳۹-۴- چنانچه مشتری، بابت بهای آب مصرفی و سایر هزینه های مربوطه به شرکت بدهی داشته باشد، شرکت می تواند انشعاب آب مورد استفاده مشترک مذکور را در محل دیگر نیز با اخطار قبلی قطع نموده و تا وصول مطالبات خود از وصل مجدد آن خودداری نماید.

ضمناً چنانچه محل مزبور در حوزه فعالیت شرکت دیگر باشد، شرکت مورد بحث می باید با درخواست شرکت ذی نفع نسبت به قطع آب این گونه مشترکین یا استفاده کنندگان اقدام و در مورد مطالبات شرکت مزبور همکاری لازم بعمل آورد.

همچنین برقراری انشعاب جدید به نام مشترک مزبور نیز تا تسویه حساب کلیه مطالبات با شرکت امکان پذیر نخواهد بود.

۴-۴۰- عدم مصرف آب

چنانچه مشتری، آبی را که برای او تامین شده مصرف نکند، اگر بدون اطلاع قبلی شرکت باشد، مکلف است ۶۰ درصد آب بهای معادل آن را پرداخت نماید و در صورتیکه با اطلاع قبلی شرکت در وقت مناسب به تشخیص شرکت باشد، ۳۰ درصد آن را باید پرداخت نماید.

۱-۴۰-۴- قطع موقت آب از مواردی است که با اطلاع تلقی می شود.

۴-۴۱- برقراری مجدد اشتراک آب

برای برقراری مجدد اشتراک آب در محلی که سابقاً انشعاب آب وجود داشته و به علل مندرج در بند ۳۹-۴ موقتاً قطع گردیده است، مشترک یا استفاده کننده می باید بر اساس تعرفه های مصوب کلیه بدهی های معوقه و هزینه وصل یا نصب مجدد و خسارات وارده (بر حسب مورد) و حداقل بهای آب ماهیانه در طول دوران قطع آب را به شرکت پرداخت نماید.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۴۲-۴- قطع دائم اشتراک آب

در هریک از سه حالت زیر، شرکت انشعاب آب مشترک را به طور دائم جمع‌آوری، پروانه را باطل و با مشترک تسویه حساب خواهد نمود:

الف) هر گاه مشترکی که تنها مصرف‌کننده آب می‌باشد، درخواست برچیدن دائم انشعاب را بنماید (در صورتی که از یک انشعاب، چند مصرف‌کننده استفاده کنند می‌باید کلیه استفاده‌کنندگان درخواست نمایند).

ب) هر گاه بدهی مشترک یا استفاده‌کننده پس از گذشت حداقل یکسال از تاریخ قطع موقت آب، به ۵۰ درصد هزینه‌های برقراری انشعاب آب به قیمت روز برسد و علی‌رغم اخطار شرکت، بدهی مربوطه پرداخت نگردد.

ج) هر گاه سه سال از تاریخ قطع موقت آب بگذرد و مشترک یا استفاده‌کننده علی‌رغم اخطار شرکت، وضع خود را مشخص ننماید.

۴۲-۴-۱- در کلیه حالات فوق اگر مشترک یا استفاده‌کننده‌ای که قائم مقام قانونی وی محسوب می‌گردد جهت تسویه حساب مراجعه نماید، ۵۰ درصد از هزینه برقراری انشعاب آب به قیمت روز به وی مسترد خواهد شد. مبلغ مذکور پس از کسر بدهی‌های معوقه و جریمه‌های متعلقه به مشترک پرداخت خواهد گردید. در صورت عدم امکان بازپرداخت نقدی، مبالغ مزبور به صورت اقساط پرداخت خواهد شد.

۴۳-۴- بازفروشی آب

مشترکین بدون کسب مجوز شرکت حق بازفروش آب را ندارند.

۴۴-۴- تعیین خسارت و سایر هزینه‌ها

هر گاه مشترک یا متقاضی به تاسیسات آب خسارتی وارد کند می‌باید هزینه آن را بر اساس برآورد شرکت پرداخت نماید.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۴-۴۵- قراردادها

هر قراردادی که برای برقراری انشعابات بین شرکت و متقاضی منعقد می گردد، می باید بر اساس مفاد این آیین نامه و مستند به آن باشد. در هر حال این آیین نامه و تغییرات بعدی آن جزء لاینفک هر قرارداد منعقد است. قراردادهایی که بر اساس این آیین نامه منعقد می شوند صرفاً ناظر به هزینه های عمومی برقراری انشعاب آب بوده و باید در آنها مدت انجام و هزینه های برقراری انشعاب آب (بر اساس این آیین نامه) کاملاً مشخص شده باشد. این هزینه ها تا زمانی که قرارداد معتبر است قطعی و ثابت بوده و با تغییر در آیین نامه ها و مقررات عوض نخواهد شد.

همچنین در قراردادهای منعقد تعهدات فنی و اجرایی متقاضی که شامل احداث نهر و زهکش اختصاصی و نظایر آن است باید بدون ذکر هزینه منعکس گردد.

در مورد قراردادهایی که قبل از ابلاغ این آیین نامه منعقد شده اند، اگر تعهدات فنی و مالی متقاضی در مواعد مقرر انجام شده باشد با متقاضی بر اساس ضوابط و مقررات زمان انعقاد قرارداد رفتار خواهد شد.

۴-۴۵-۱- در مورد متقاضیانی که تا تاریخ مقرر در قرارداد، کلیه تعهدات مالی خود را انجام داده باشند لیکن تمام یا قسمتی از تعهدات فنی آنها هنوز اجراء نشده باشد، شرکت در صورتیکه آمادگی تامین آب را داشته باشد از تاریخی که در قرارداد برای تامین آب مشخص گردیده، با اخطار قبلی، متقاضی را به عنوان مشترک شناخته و بر مبنای میزان آب منظور در قرارداد طبق تعرفه مربوطه نسبت به ارسال صورت حساب اقدام خواهد نمود. در صورت عدم پرداخت صورت حساب از طرف مشترک، تحویل آب بعد از انجام تعهدات فنی مشترک موکول به تسویه حساب خواهد بود. در صورتیکه شرکت نیز آمادگی تامین آب متقاضی را نداشته باشد اقدام به صدور صورت حساب نخواهد نمود.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۴۵-۴-۲ در مورد متقاضیانی که تا تاریخ مقرر در قرارداد، تمام یا قسمتی از تعهدات مالی آنها انجام نشده باشد، قرارداد ضمن اخطار کتبی، فسخ شده تلقی می شود و شرکت پس از کسر هزینه های لوازم مصرفی و خدمات انجام شده برای متقاضی مذکور (از قبیل هزینه های بازدید از محل، تهیه طرح و نقشه های عملیات اجرایی و غیره) مابقی مبالغ پرداختی متقاضی را مسترد خواهد نمود. ضمناً در صورت تقاضای متقاضی و وجود امکانات (به تشخیص شرکت) در ازاء قسمتی از تعهدات مالی که از طرف متقاضی آب را بنماید شرکت موظف است پس از کسر هزینه خدمات انجام شده برای متقاضی مذکور (از قبیل هزینه بازدید محل و تهیه طرح و نقشه های عملیات اجرایی و غیره) که صورت هزینه های آن را به متقاضی ارائه می نماید، مابقی مبالغ پرداختی متقاضی را مسترد نماید.

۴۷-۴-انجام تعهدات متقاضیان آب توسط شرکت

شرکت با توجه به مفاد این آیین نامه مجاز به انجام عملیات آبرسانی اختصاصی و احداث تاسیسات مربوطه و اعلام هزینه در مورد آن نیست، لیکن راهنمایی های لازم را جهت انجام امور فوق الذکر به مشترکین ارائه خواهد نمود.

۴۸-۴-تحويل حجمی آب

تحويل مقدار آب کشاورزی و فضای سبز مطابق پروانه استفاده از آب بر اساس الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی و متناسب با سطح اراضی و نوع کشت منطقه مطابق مقررات قانونی تحويل حجمی آب کشاورزی صورت می گیرد و با تغییر روشهای علمی و فنی میزان مصرف بهینه کشاورزی تغییر خواهد نمود.

۴۸-۴-۱ مقدار مصرف بهینه برای واحدهای غیرکشاورزی به تشخیص شرکت و بر اساس ضوابط و دستورالعمل های ابلاغی امور آب وزارت نیرو بر حسب دبی و حجم تعیین خواهد شد.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۴۸-۴-۲ در شرایط خشکسالی و در صورت لزوم، آب جیره بندی خواهد شد.

۴۹-۴-۴ مقررات زه آب

کلیه مقرراتی که در مورد آب در این آیین نامه ذکر شده است حسب مورد زه آب یا پساب نیز تسری دارد.

۵۶-۴-۵ تضمین خرید آب و پرداخت آب بهاء

متقاضیان انشعاب آزاد به منظور تضمین خرید و پرداخت آب بهاء مصرفی می باید متناسب با انشعاب خود، وجه پرداخت نموده یا هر گونه تضمین دیگری را که شرکت مناسب تشخیص می دهد قبلاً در اختیار شرکت قرار دهند.

فصل پنجم: افزایش یا کاهش میزان آب در قرارداد

۵۷-۴-۵ افزایش میزان آب مشخص شده در پروانه (سند) استفاده از آب

مشترکین آب می توانند درخواست افزایش میزان آب مشخص شده در پروانه (سند) استفاده از آب را (به نام صاحب انشعاب) بنمایند، انجام درخواست منوط به وجود امکانات لازم برای شرکت است.

۵۸-۴-۵ هزینه افزایش ظرفیت آب مشخص شده در پروانه (سند) استفاده از آب

شرکت در صورت وجود امکانات با دریافت مابه التفاوت حق اشتراک در دو حالت اشتراک درخواستی و اشتراک موجود (قبلی) با تعرفه های جاری روز نسبت به افزایش میزان آب مورد نیاز متقاضی اقدام می نماید.

۵۹-۴-۵ تجاوز از میزان آب مشخص شده در پروانه

در صورتیکه هر یک از مشترکین به تشخیص شرکت بیش از میزان آب مشخص شده در پروانه از آب استفاده نمایند ضمن اخطار، آب مصرفی مازاد بر مقداری که در سند (پروانه) آب تعیین گردیده بر اساس بالاترین نرخ موجود در تعرفه آزاد محاسبه و به حساب مشترک منظور می شود. در صورت تکرار تجاوز، شرکت مجاز به عدم تحویل آب می باشد. در هر صورت مشترک ملزم به پرداخت آب بهای دوره عدم تحویل آب نیز می باشد.

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

۶۰-۴- کاهش میزان آب مشخص شده در پروانه استفاده از آب

کلیه مشترکین می توانند درخواست کاهش میزان آب مشخص شده در سند(پروانه) استفاده از آب را بنمایند در این صورت طبق بند ۴۲-۴، ۵۰ درصد مابه التفاوت حق اشتراک در دو حال اشتراک درخواستی و اشتراک موجود (قبلی) با تعرفه جاری به حساب مشترک منظور می گردد و در صورت عدم امکان پرداخت نقدی، مبالغ مزبور به صورت اقساط به مشترک پرداخت خواهد شد.

فصل ششم: تفکیک و ادغام انشعاب

۶۱-۴- تفکیک و ادغام انشعاب

کلیه مشترکین می توانند درخواست تفکیک یا ادغام انشعاب یا انشعابات موجود متعلق به خود را در یک محل و یک پلاک ثبتی برای همان محل و پلاک ثبتی بنمایند شرکت در صورت داشتن امکانات لازم نسبت به انجام درخواست آنان اقدام خواهد نمود.

۶۲-۴- شرایط تفکیک یا ادغام

شرکت، مابه التفاوت هزینه های انشعاب آب موجود مشترک را با انشعاب یا انشعابات درخواستی بر اساس جدول «هزینه های عمومی برقراری انشعاب آب» محاسبه و در صورتیکه ارزش انشعابات در وضعیت جدید بیشتر باشد مابه التفاوت مذکور را دریافت خواهد نمود و در هر حال مبلغی بابت مابه التفاوت فوق پرداخت نخواهد گردید.

۶۳-۴- تفکیک اراضی انشعاب(اشتراک) اراضی کشاورزی

هر گاه ملکی که دارای اشتراک آب کشاورزی است تفکیک شود مالک یا مالکین این گونه اراضی می توانند به شرکت مراجعه و با ارائه اسناد مثبت به میزان قدرالسهم قانونی خود ثبت اشتراک ملک تفکیک شده را به نام

 جمهوری اسلامی ایران وزارت نیرو	امور مشترکین	تاریخ صدور: ۷۵/۶/۱۰ شماره تجدیدنظر: - تاریخ تجدیدنظر: -
آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب		

خود تقاضا نمایند، در چنین صورتی قرارداد جدید به تناسب ملک تفکیکی منعقد می گردد و هزینه های مربوطه اعم از اداری و اجرایی در محل ملک توسط مالک یا متقاضی با فرض درخواست خود مالک، پرداخت خواهد شد. ۱-۶۳-۴- جهت اجرای سیاست یکپارچه سازی اراضی و جلوگیری از تفکیک اراضی به قطعات کوچکتر که بازده اقتصادی ندارند، مشترکین می بایست موافقتنامه کتبی سازمان کشاورزی محل را جهت اجرای تفکیک نمایند.

فصل هفتم: موارد متفرقه

۶۴-۴- هزینه های متفرقه

هزینه های متفرقه عبارتست از هزینه های خدماتی که شرکت برای مشترکین انجام می دهد و مبالغ آن به شرح جدول زیر است:

شرح خدمات	هزینه
تغییر مکان داخلی وسایل اندازه گیری	طبق برآورد شرکت
آزمایش وسایل اندازه گیری	۵۰,۰۰۰ ریال
خدمات قطع و وصل	۲۵,۰۰۰ ریال
صدور قبض المثنی در صورت قصور مشترک در نگهداری آن	۵,۰۰۰ ریال
صدور پروانه (سند) استفاده از آب	۳۰,۰۰۰ ریال

بسمه تعالی

شماره: ۱۱۶۴۸۳/۳۱/۱۰۰

تاریخ: ۸۷/۱۱/۱

کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای و شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی

بدین وسیله تعرفه آب تحویلی از سدها و سایر منابع آب و حق‌النظاره برداشت از منابع آب سطحی و زیرزمینی توسط شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و سایر شرایط عمومی آن‌ها از ابتدای سال ۱۳۸۷ به شرح پیوست جهت اجرا ابلاغ می‌شود.

سید پرویز فتاح**وزیر نیرو**

رونوشت:

- معاونت امور آب و آبفا.
- معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی.
- شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور به انضمام پیوست.
- شرکت مدیریت منابع آب ایران به انضمام پیوست.
- دفتر وزارتی و ارتباطات مردمی.

«تعرفه های آب خام، حق النظاره و سایر شرایط عمومی آن ها»

الف) تعرفه آب تامین شده از منابع:

ردیف	شرکت آب منطقه ای	محل تامین	تعرفه آب ریال بر مترمکعب
۱	اردبیل	۱- شبکه مغان به پارس آباد	۸۲
		۲- سد گرمی	۱۲۶
		۳- خیاوچای به مشکین شهر	۸۰
		۴- فلمن (خلخال)	۵۸
		۵- حق النظاره	۳۰
۲	آذربایجان شرقی	۱- سد نهند به تبریز	۲۷۵
		۲- سد علویان به مراغه	۱۲۷
		۳- خط انتقال زرینه رود- تبریز به:	
		۳-۱- تبریز و ایلخچی	۷۴۴
		۳-۲- آذر شهر، گوگان و شبستر	۵۷۳
		۳-۳- بناب	۴۱۰
		۳-۴- میاندوآب	۱۹۰
		۴- سد ستارخان به اهر	۱۲۲
		۵- سد سهند به هشترو	۸۸
		۶- حق النظاره	۳۰
۳	آذربایجان غربی	۱- سد مهاباد به ارومیه	۲۹۰
		۲- سد بوکان به سقز	۶۰
		۳- سد شهرچای به ارومیه	۹۹
		۴- سد بوکان - نوروزلو (آبرسانی به تبریز)	۸۵
		۵- حق النظاره	۳۱
۴	اصفهان	۱- زاینده رود به اصفهان	۱۱۱
		۲- خط انتقال اصفهان - کاشان به:	
		۲-۱- کاشان، آران و بیدگل	۴۴۰
		۲-۲- دلیجان	۲۰۰
		۲-۳- میمه	۱۵۰
		۲-۴- علویچه و دهق	۱۰۲
		۲-۵- تیران و کرون	۹۰
		۳- زاینده رود به یزد	۷۵
		۴- حق النظاره	۲۸
		۵- فلمن	۷۰

ادامه - «تعرفه‌های آب خام، حق‌النظاره و سایر شرایط عمومی آن‌ها»

الف) تعرفه آب تامین شده از منابع:

ردیف	شرکت آب منطقه‌ای	محل تامین	تعرفه آب ریال بر مترمکعب
۵	تهران	۱- سد کرج	۱۸۲
		۲- سد لتیان	۱۸۲
		۳- سد لار (تونل لوارک- سوهانک)	۲۶۰
		۴- سد طالقان به آبگیر بیلقان	۲۲۱
		۵- حق‌النظاره	۳۱
۶	قم	سد پانزده خرداد به قم	۱۳۲
		حق‌النظاره	۳۱
۷	خراسان رضوی	۱- سد کارده به مشهد	۱۳۲
		۲- سد طرق به مشهد	۱۵۰
		۳- سد تبارک آباد به قوچان	۱۵۸
		۴- حق‌النظاره	۲۸
۸	خوزستان	۱- خط انتقال و تاسیسات دارخوین به:	
		۱-۱- روستاهای ابتدای خط	۱۷۵
		۲-۱- شادگان و روستاهای هم‌جوار	۱۷۵
		۲- تاسیسات کوت امیر به:	
		۱-۲- روستاهای ابتدای خط	۱۶۵
		۲-۲- مرغزار	۱۷۵
		۳-۲- سربندر	۱۷۵
		۳- حق‌النظاره	۲۸
۹	سیستان و بلوچستان	۱- چاه نیمه به زابل	۹۰
		۲- چاه نیمه به زاهدان	۱۰۵۰
		۳- چاه‌های سراوان	۱۰۰
		۴- فلمن شیرگواز	۷۱
		۵- حق‌النظاره	۲۸
۱۰	همدان	۱- سد اکباتان به همدان	۱۳۰
		۲- سد آشین به همدان	۹۰
		۳- حق‌النظاره	۲۸
۱۱	کردستان	۱- سد قشلاق به سنندج	۱۰۰
		۲- سد بانه به بانه	۱۵۰
		۳- فلمن	۷۱
		۴- حق‌النظاره	۲۸
۱۲	ایلام	سد چم گردلان به ایلام	۱۲۰
		حق‌النظاره	۲۸

ادامه - «تعرفه های آب خام، حق النظاره و سایر شرایط عمومی آن ها»

الف) تعرفه آب تامین شده از منابع:

ردیف	شرکت آب منطقه ای	محل تامین	تعرفه آب ریال بر مترمکعب
۱۳	فارس	۱- سد درودزن به:	
		۱-۱- شیراز و روستاهای هم جوار	۴۸۰
		۲-۱- مرودشت	۲۱۰
		۳- سد قیر - آبرسانی به خنج	۲۳۰
		۴- حق النظاره	۲۸
۱۴	بوشهر	۱- آبرسانی از چشمه ساسان به: *	
		۱-۱- خشت و کنار تخته	۲۴۵
		۲-۱- برازجان	۳۷۸
		۳-۱- گناوه و بندر ریگ	۳۷۵
		۴-۱- بوشهر	۴۵۰
		۵-۱- خط محرم	۴۴۵
		۲- حق النظاره	۲۸
		۱- سد کوثر	۷۰
۱۵	کهگیلویه و بویراحمد	۲- حق النظاره	۲۹
		سد سفید رود	۱۴۳
۱۶	گیلان	فلمن	۷۱
		حق النظاره	۲۷
		۱- خط انتقال از سد استقلال میناب به:	
۱۷	هرمزگان	۱-۱- روستاهای ابتدای خط	۴۷۷
		۲-۱- بندرعباس و روستاهای همجوار	۴۹۷
		۲- حق النظاره	۲۸
		۱- خط انتقال زاینده رود- یزد به:	
۱۸	یزد	۱-۱- یزد	۶۲۵
		۲-۱- اردکان و میبد	۶۱۲
		۲- حق النظاره	۲۸
		سیمین دشت به گرمسار	۶۲
۱۹	سمنان	حق النظاره	۳۰
		سد تنگویه به سیرجان	۱۵۰
۲۰	کرمان	حق النظاره	۳۰
		فلمن	۷۱
۲۱	گلستان	حق النظاره	۳۰
		۱- سد تهم به زنجان	۱۵۰
۲۲	زنجان	حق النظاره	۳۰

۱- با توجه به واگذاری تاسیسات انتقال آب از چشمه ساسان و چاه های منطقه کازرون به استان بوشهر از تاریخ ۸۷/۴/۲۵ نرخ فروش آب منطقه ای به آبفای استان بوشهر از قرار هر متر مکعب ۱۰۰ ریال می باشد.

ب- سایر موارد و شرایط عمومی

- ۳- شرکت آب منطقه‌ای تهران موظف است، بابت فروش هر مترمکعب آب از سدهای کرج، لتیان و لار به شرکت آب و فاضلاب استان تهران، مبلغ پانزده (۱۵) ریال به طرح مقابله با آلودگی شهر تهران اختصاص و براساس موافقتنامه‌ای که با شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران مبادله می‌نماید، برای اجرای این طرح هزینه کند.
- ۴- در صورت عدم نصب وسایل اندازه‌گیری بر چاه‌ها، حق‌النظاره براساس پروانه بهره‌برداری محاسبه و دریافت می‌شود. حداقل رقم دریافتی سالیانه از هر چاه، دو میلیون و هشتصد و پنجاه هزار ریال (۲.۸۵۰.۰۰۰) خواهد بود.
- ۵- شرکت آب و فاضلاب استان کردستان بابت هر مترمکعب آب تحویلی از سد بوکان به سقز معادل بیست و دو (۲۲) ریال از تعرفه ابلاغی مندرج در جدول «الف» را به شرکت آب منطقه‌ای کردستان و مابقی را بابت نگهداری از تاسیسات سد به شرکت آب منطقه‌ای آذربایجان غربی پرداخت نماید.
- ۶- حق‌النظاره برداشت از منابع آب سطحی مهار نشده و زیرزمینی توسط شرکت‌های آب و فاضلاب سایر استان‌ها معادل ۳۰ ریال می‌باشد.
- ۷- در دشت‌های ممنوعه و ممنوعه بحرانی، تعرفه‌های حق‌النظاره با ضریب ۱/۱۵ اعمال شود.
- ۸- حق‌النظاره برداشت آب توسط شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی که در مناطق شهری و صنعتی آب توزیع می‌کنند متناسب با حجم آب توزیع شده در این مناطق و معادل تعرفه‌های منعکس در این ابلاغیه می‌باشد.
- ۹- شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌بایست صرفاً براساس این ابلاغیه نسبت به صدور صورت‌حساب اقدام و شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی نیز ملزم هستند حداکثر ظرف مدت یک ماه از تاریخ صدور صورت‌حساب، نسبت به پرداخت آن اقدام نمایند.

۲۱-۰۱

شماره: ۸۵۱۲۹/۳۱/۸۳
تاریخ: ۱۳۸۵/۱۰/۱۷
پرست

دفتر وزیر

عید غدیر عیدی است که مال مستضعفان است ، عید محرومان است ، عید مظلومان جهان است .
امام خمینی (ره)

بـ

کلیه شرکتهای سهامی آب منطقه ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان

در اجرای ماده ۸ قانون توزیع عادلانه آب و ماده ۹ آئین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها،
انهار ، مسیله ها ، مردابها ، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی ، آبیاری و زهکشی ، اجازه داده می شود
هزینه کارشناسی خدمات موضوع مواد مذکور از تاریخ ابلاغ طبق تعرفه های ذیل محاسبه و از
متقاضیان دریافت گردد :

ارقام به هزار ریال

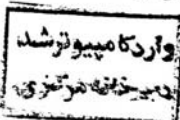
مأخذ قانونی	عنوان	مبلغ
ماده ۸ قانون توزیع عادلانه آب	هزینه کارشناسی حفر چاه جدید	۶۱۶
	هزینه کارشناسی کف شکنی ، لایروبی ، جابجائی و سایر مواردی که نیاز به اعزام کارشناس دارد .	۵۵۵
	هزینه کارشناسی کف شکنی ، لایروبی و پیشکاری قنات و حفر چاه به جای قنات	۷۴۰
	هزینه کارشناسی نظارت بر عملیات پمپاژ چاهها	۷۴۰
	هزینه کارشناسی تعیین میزان آبدهی منابع آب زیرزمینی (چاه ، چشمه ، قنات و ...)	۳۰۸
	هزینه کارشناسی سازندهای سخت	۹۲۴
ماده ۹ آئین نامه تعیین بستر و حریم	هزینه کارشناسی تعیین حریم و بستر	۴۹۳

تبصره : هزینه کارشناسی چاههای نیمه عمیق (دستی) و دهنه گشاد و چشمه ها معادل ۵۰ درصد
هزینه های فوق تعیین می گردد .

تمام حسابها به تاریخ ۱۳۸۵/۱۰/۱۷

سید پرویز فتاح

رئیس هیئت مدیره

رونوشت:

- معاونت امور آب .

- معاونت حقوقی ، امور مجلس و پشتیبانی

- معاونت برنامه ریزی و امور اقتصادی .

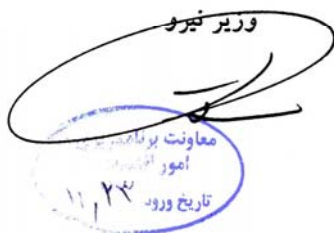
- دفتر وزارتی و بازرسی .

شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران

دفترخانه مرکزی

شماره: ۷۴۰۶۷

تاریخ: ۸۵/۱۱/۲۳

شماره ۱: ۵۷۸۵۰۳
تاریخ: ۸۷/۷/۶
پرست:

د. قزویری

بسمه تعالی

کلیه شرکتهای آب منطقه‌ای

باسلام،

در اجرای ماده ۸ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۶۱/۱۲/۲۶ اجازه داده می‌شود هزینه کارشناسی خدمات موضوع ماده مذکور طبق تعرفه ذیل محاسبه و از ۸۷/۷/۶ متقاضیان دریافت گردد.

ارقام به هزار ریال

ردیف	عنوان	مبلغ
۱	هزینه کارشناسی حفر چاه جدید، کف شکنی، لایروبی جابجایی چاه و کف شکنی، لایروبی قنوات و حفر چاه بجای قنات	۷۰۰
۲*	هزینه کارشناسی نظارت بر عملیات پمپاژ چاهها	۸۰۰
۳	هزینه کارشناسی تعیین میزان آبدهی منابع آب زیرزمینی (چاه - چشمه - قنات ...)	۳۵۰
۴	هزینه کارشناسی سازندهای سخت	۱۰۰۰

* در صورتیکه عملیات پمپاژ چاهها اضافه بر یک شبانه روز انجام پذیرد روزانه ۲۰٪ به رقم اولیه اضافه خواهد شد.

سید پرویز فتاح

وزیر نیرو

بسم الله

۱۳۸۱

۱۸۴۵۸/۱۳۸۱

۱۳۷۱/۸/۳۰

بخشنامه

به پیوست یک نسخه قرارداد تپ مربوط به چاههای موضوع تبصره ماده ۵ قانون توزیع عادلانه آب ارسال و نکات زیر را متذکر می گردد:

- ۱- در مناطق ممنوعه بهره برداری از چاههای که بعد از اعلام ممنوعیت منطقه حفر شده اند بدون هیچ تردید مضر به مصالح عمومی است و این امر از دید کارشناسی مبرهن و روشن است مگر آنکه آن شرکت / آن سازمان قادر باشد جبران بهره برداریهای اضافی بعد از اعلام ممنوعیت منطقه را بنماید، لذا لازم است به کارشناسان آن شرکت که در اجرای تبصره ماده ۳ برای معاینه محلی چاههای موضوع تبصره مذکور اعزام می شوند این مطلب را یادآور گردند که در گزارش خود در صورت تشخیص اضرار به مصالح عمومی راههای جبران افت ناشی از افزایش بهره برداری را نیز قید نمایند.
- ۲- در مواردیکه امکان جبران افت میسر باشد و صاحب یا صاحبان چاههای موضوع تبصره فوق الذکر مایل به تامین هزینه های جبران افت طبق قرارداد پیوست باشند نسبت به انعقاد قرارداد با آنها اقدام و الا طبق تبصره مذکور عمل شود.
- ۳- وجوه موضوع ماده یک قرارداد بر اساس لیست در شانیه و پس از تصویب هیئت مدیره برای هر نقطه از نقاط محدوده فعالیت شرکت و با توجه به جواب امر و هزینه اجرای طرحهای جایگزینی آب تعیین و در موقع امضاء قرارداد از متقاضی وصول میگردد.
- ۴- در صورت پروانه بهره برداری برای چاههای موضوع تبصره ماده ۳ مقدار مصرف واقعی و تشویق به تبدیل سیستم آبیاری سنتی به ثقلی مورد نظر و توجه باشد.
- ۵- توجه دارند که چاههای حفر شده بعد از تصویب قانون آب مشمول تبصره ماده ۳ نبوده و با آن طبق ماده ۲۵ قانون توزیع عادلانه آب رفتار خواهند نمود.
- ۶- چون ممکن است در محدوده فعالیت شرکت چاههایی باشند که در گذشته های دور و در زمانی که ادارات آبیاری وجود نداشته اند بدون پروانه حفر شده باشند و نیز چاههای حفر شده قبل از ممنوعیت منطقه و اینگونه موارد و همچنین مواردیکه بعد از انتشار آگهی موضوع تبصره ماده ۳ قانون یاد شده اشخاص تشکیل پرونده داده اند ولی تاکنون مورد رسیدگی قرار نگرفته است حسب مورد بنحوی عمل نمایند که با سایر موارد از نظر هزینه های تامین جبران افت شرایط سهولتری داشته باشد (در این خصوص نظر هیئت موضوع ماده ۱۲ قرارداد ضمیمه اخذ شود)

- ۷- باتوجه باینکه موضوعات تقاضا در موقع امضاء قرارداد متفاوت و در هر مورد باید متناسب موضوع و اطراف قرارداد عبارت و کلمات در حد نیاز تغییر یابد لذا پیش نویس قرارداد باید قبلاً توسط اداره حقوقی شرکت با موضوع متناسب گردد.
- ۸- هیئت مدیره شرکت مجاز است در مواردی که پرداخت یکجای وجوه موضوع ماده یک قرارداد برای متقاضی موجب مضیفه و خسرت میگردد با تقاضای تقسیط متقاضی و ملحوظ داشتن مصلحت شرکت و در نظر گرفتن زمان و اجرای طرحهای جایگزینی اقدام نماید.
- ۹- چون ممکن است متقاضی بگوالت از طرف شرکاء یا دیگران بشرکت مراجعه و طرف قرارداد قرار گیرد، لذا در موقع مذاکره بایستی وکالتنامه وکیل ملاحظه و در صورت اعتبار برای امضاء قرارداد باتوجه به ماده چهار قرارداد بایستی حق توکیل غیر انیز داشته باشد بنابراین در مواردیکه وکیل حق توکیل غیر را ندارد قبلاً بایستی این حق را از موکلین خود کسب و سپس قرارداد را امضاء نماید.
- ۱۰- هرگاه اقتضا نماید که در چارچوبه این قرارداد و اهداف آن مواردی به قرارداد اضافه یا مطلبی تغییر کند در حدودیکه هیئت مدیره صلاح بداند اضافه یا کسرو یا تغییر مواد با حفظ اهداف قرارداد بلا اشکال میباشد.
- ۱۱- باتوجه باینکه بایستی هرچه زودتر جاههای مشمول تبصره ماده ۳ مورد تعیین تکلیف قرار گیرند و این نکته از سال ۱۳۶۲ طی بخشنامه شماره ۱۷۲۲۱/۱۴۴۲/۵۰۵ مورخ ۱۳۶۲/۸/۲۱ مطرح و مورد انتظار بوده و در صورتیکه تکلیف کلیه اینگونه جاهها روشن شود احتمال دارد که اقدامات قانونی برای حذف تبصره مذکور صورت گیرد تا از گرفتاریهای فعلی و آراء دادگاهها خلاصی حاصل شود، لذا لازم است باتعیین برنامه زمان بندی خاصی تکلیف اینگونه جاهها روشن و نتیجه را گزارش فرمائید.

روشن
وزارت نیرو

رونوشت :

- کلیه شرکتهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان
- معاونت امور آب
- معاونت امور آب و فاضلاب شهری
- معاونت حقوقی و امور مجلس
- دفتر حفاظت منابع آب
- دفتر حقوقی
- دفتر و امور

تاریخ: ۱۳۷۹/۵/۲۴
شماره: ۵۷۷۰۹

وزارت نیرو
سازمان مدیریت و برنامه ریزی

پیکار

بخشنامه

در مواردیکه برای جبران افت ذخیره آب زیرزمینی و جایگزینی آب وجوهی در اجرای قراردادهای مربوط به تسهیل ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب و ماده ۱۲ آئین نامه اجرائی فعلی درم قانون مذکور، میبایستی دریافت گردد لازم است ضوابط دریافت وجوه مذکور را برای ملاحظه و تصویب اینجانب ارسال فرمائید.

ضمناً وجوه به سادته باید در حساب خاصی واریز شود و برداشت از آن تنها با امضاء مقامات مجاز شرکت به اضافه معاونت امور آب وزارت نیرو صرفاً برای هزینه شدن در طرحهای جبران افت و جایگزینی آب صورت گیرد، عدم اقدام به ترتیب فوق و نیز درگرفتگی برداشت برای مصارف دیگر از حساب مذکور، صرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی تلقی شده و مستوجب مسئولیت مقرر در قوانین مربوطه است.

سازمان مدیریت و برنامه ریزی

گیرندگان :

- معاونت محترم امور آب جهت اطلاع و اقدام
- کاردار مدیران عامل محترم کلیه شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان
- معاونت حقوقی و امور مجلس جهت اطلاع با انضمام مابقیه
- دفتر حفاظت منابع آب جهت اطلاع
- نمایندگان آب منطقه ای جهت اطلاع و ارسال درجریان نرسیده مراجع است.

وزارت نیرو
سازمان مدیریت و برنامه ریزی

سازمان مدیریت و برنامه ریزی

سازمان مدیریت و برنامه ریزی

شماره: ۵۸۸۷۳/۲۰/۱
تاریخ: ۱۵/۷/۸۵
پرست:

دفتر وزیر

بسمه تعالی

کلیه شرکتهای سهامی آب منطقه‌ای

پیرو ابلاغیه شماره ۱۱۱۷۰/۲۰/۱۰۰ مورخ ۸۴/۲/۳۱ درخصوص تعرفه حق اشتراک آب جدید در شبکه‌های آبیاری مدرن و تلفیقی واقع در محدوده عمل شرکتهای آب منطقه‌ای مستند به ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و آئین نامه اجرایی مربوطه، بدینوسیله تعرفه حق اشتراک طرحهای جدیدی که در طی سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به بهره‌برداری رسیده و یا می‌رسند، معادل تعرفه‌های مورد عمل در نزدیکترین شبکه مجاور طرح مندرج در ابلاغیه فوق الذکر ابلاغ می‌گردد.

سید پرویز فتاح

وزیر نیرو

رونوشت:

- معاونت امور آب جهت پیگیری و نظارت بر اجرا.
- معاونت امور برنامه‌ریزی و نظارت.
- معاونت حقوقی، امور مجلس و پشتیبانی.
- دفتر وزارتی و بازرسی.

شماره: ۱۱۷۰/۲۰/۱۰۰
تاریخ: ۸۴/۳/۳۱
پرست:

دقروزی

بسمه تعالی

شرکت های سهامی آب منطقه ای آذربایجان شرقی و اردبیل، آذربایجان غربی، اصفهان و چهارمحال و بختیاری، خراسان، سیستان و بلوچستان، غرب، فارس، بوشهر و کهگیلویه و بویر احمد، کرمان، مازندران و گلستان، گیلان و آب و برق خوزستان

به استناد ماده ۶۳ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و آیین نامه اجرایی مربوطه، بدینوسیله تعرفه های حق اشتراک آب جدید در شبکه های آبیاری مدرن و تلفیقی به تفکیک اراضی دشتهای واقع در محدوده عمل آن شرکت از تاریخ ۸۳/۱/۱ بشرح ذیل تعیین و جهت اجرا ابلاغ می گردد. ضروری است گزارش عملکرد شرکت در این خصوص جهت بررسی و نظارت بر اجرا، هرشش ماه به شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران ارایه گردد.

۱- تعرفه های حق اشتراک آب جدید کشاورزی

ردیف	نام شرکت	نام طرح یا شبکه	تعمیرات (هزار ریال در مکتار)	تلفیقی
۱	آب منطقه ای آذربایجان شرقی و اردبیل	صوفی چای مراغه و بناب	۸۲۵۰	۵۸۰۰
		ستارخان- اهر	۷۳۷۰	۵۲۰۰
		فوری چای- اردبیل	۷۰۰۰	۵۲۰۰
		مغان- بيله سوار	۵۲۰۰	۳۹۵۰
		مغان- پارس آباد	۷۵۰۰	۵۸۰۰
		مغان- اصلاندوز	۶۷۰۰	۵۲۰۰
۲	آب منطقه ای آذربایجان غربی	سلماس	۶۱۰۰	۱۳۰۰
		میاندواب	۷۲۰۰	۵۰۰۰
		نقده (حسلو)	۶۱۰۰	۱۳۰۰
		پلدشت	۴۴۰۰	۳۱۰۰
		مهاباد	۷۷۰۰	۵۴۰۰
		زنگنه، شیلو و سیه چشمه	۳۶۰۰	۲۵۰۰
		رحیم خان	۷۲۰۰	۵۰۰۰
		شاهین دژ	۵۸۰۰	۴۱۰۰
		اشنویه	۴۴۰۰	۳۱۰۰
		ارومیه	۶۶۰۰	۴۶۰۰
۳	آب منطقه ای اصفهان و چهارمحال و بختیاری	مهاباد	۱۸۷۰۰	۱۳۱۰۰
		حنا	۱۳۱۰۰	۹۱۰۰
		گندمان و بلداسی	۱۳۱۰۰	۹۱۰۰
		اردل	۹۳۵۰	۶۵۰۰
		مانه	۶۷۱۵	۴۷۳۱
۴	آب منطقه ای خراسان	اسفرین	۴۷۹۳	۲۳۷۶
		سگره	۵۷۲۶	۱۰۳۴
		قوچان	۷۷۱۰	۵۴۳۲
		شیروان	۷۷۱۰	۵۴۳۲
		سرمسیر	۵۱۴۶	۱۰۴۶

شماره
تایخ
پوست

دفتر وزیر

ردیف	نام شرکت	نام طرح یا شبکه	تعمیرات حق اشتراک (هزار ریال در هکتار)
ردیف	نام شرکت	نام طرح یا شبکه	مدون
ردیف	نام شرکت	نام طرح یا شبکه	تلفیقی
۵	آب و برق خوزستان	ناحیه شمال	۸۷۰۰
		دشت اوان	۸۷۰۰
		گنبد	۷۵۰۰
		مارون	۷۲۰۰
		جایزان	۳۷۰۰
		کرخه و شاور	۶۲۰۰
		ویس	۲۵۰۰
		بنه باشت	۱۹۰۰
		داریون شوشتر	۱۷۰۰
		رامشیر	۱۵۰۰
		زهره و جراحی	۲۸۰۰
		آبادان و خرمشهر	۲۵۰۰
		بامو کلات	۶۶۰۰
۶	آب منطقه ای سیستان و بلوچستان	سیستان	۲۶۴۰
		بمپور (ایران شهر)	۱۷۶۰
۷	آب منطقه ای غرب	امیرآباد	۳۹۶۰
		جنگیران	۱۶۰۰
		مردشت، رامجرد و سیوند	۱۶۰۰
		سروک دشت روم، شاه قاسم یاسوج، جیرام و چیتاب	۱۰۱۰۰
		کامفیروز	۲۲۶۰
		چهرم و فیروزآباد	۱۱۵۰۰
		کازرون	۹۲۰۰
		معنی	۴۷۰۰
		خفر، زرقان و خرامه	۱۶۰۰
		کوار	۸۰۰۰
		فیر	۶۵۰۰
		سیدان	۵۷۰۰
		سیمکان	۵۷۰۰
		شبانکاره و دالکی	۶۹۰۰
		اهرم	۵۵۰۰
		جیرفت	۱۶۰۰
۹	آب منطقه ای کرمان	دشت قومانت، رشت و نالش (کشت غالب برنج)	۳۶۲۰
		دشت شرق گیلان (کشت غالب برنج)	۱۶۵۰
		دشت شرق و غرب گیلان (کشت غالب چای)	۲۲۰۰
		رودبار و منجیل (کشت غالب زیتون)	۱۶۵۰
		دشت گیلان (کشت غالب باغات متنوع)	۱۶۵۰
		دشت گیلان (کشت غالب نهالستان و قلمستان)	۲۵۰۰
		دشت گیلان (محصولات جالبی، صیفی، بادام زمینی و علوفه)	۱۶۵۰
۱۱	آب منطقه ای مازندران و گلستان	نخن	۵۹۱۰

شماره:
تاریخ:
پرست:

دفتر وزیر

۲- شرایط عمومی و سایر موارد

۲-۱- در صورتی که متقاضیان اشتراک آب برای ایجاد تأسیسات آبیاری از تسهیلات تبصره ۷۶ قانون برنامه دوم و ماده ۱۰۶ قانون برنامه سوم یا سایر تسهیلات استفاده کنند، معادل اصل تسهیلات از حق اشتراک مربوطه کاسته می شود.

۲-۲- ارقام ابلاغی برای فروش انشعاب به صورت نقدی است. در صورتی که پرداخت نقدی از سوی مشترکین امکان پذیر نباشد، میزان تعرفه حق اشتراک با تقسیط تا پنج سال به ترتیب با ضرایب افزایش ۱/۱۵ و ۱/۲۲ و ۱/۳۰ و ۱/۳۷ و ۱/۴۵ اعمال و دریافت گردد.

۲-۳- تحویل آب به مشترکین به صورت حجمی و مطابق آیین نامه مصرف بهینه آب کشاورزی صورت گرفته و نقطه تحویل آب در مناطقی که اسناد ملی آب برای آنها تنظیم شده است بر اساس اسناد مذکور محاسبه می گردد.

۲-۴- به منظور تشویق برای ایجاد تشکلهای بهره برداری ثبت شده و در جهت اجرای تبصره ۱ ماده ۷ آئین نامه اجرایی مذکور و آیین نامه مصرف بهینه آب کشاورزی، شرکت حسب مورد می تواند با تصویب هیئت مدیره حداکثر تا ۲۰ درصد حق اشتراک اینگونه مشترکین را تقلیل دهد.

۲-۵- باتوجه به ماده ۳ آئین نامه اجرایی مذکور، دوره تعیین شده حق اشتراک برای شبکه های آبیاری و زهکشی ۳۰ سال و برای حق اشتراک جهت مصارف صنعتی، خدمات و سایر بر اساس عمر مفید طرح اعلام گردد.

۲-۶- تعرفه حق اشتراک تکثیر و پرورش آبزیان با توجه به آئین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبزی مصوب هیأت وزیران به ازاء هر یک هزار متر مربع استخر، معادل حق اشتراکی است که برای هر هکتار زراعت آبی در همان منطقه دریافت می گردد.

۲-۷- تعرفه حق اشتراک آب جهت مصارف صنعت، خدمات و سایر برحسب سهم آب تخصیص یافته، هزینه های سرمایه گذاری، ارزش ناشی از آب مصرفی برای مشترک و شرایط منطقه ای، با توافق متقاضیان برای یک دوره معین مشخص و مراتب همراه با ارسال پیش نویس قرارداد جهت بررسی و تأیید به اطلاع معاونت امور آب رسانیده شود.

۲-۸- وجوه حاصل از اجرای آیین نامه مذکور به حساب درآمد عمومی ردیف ۷۱۰۱۲۰ قسمت سوم پیوست قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور واریز و معادل وجوه حاصله از ردیف ۵۰۳۴۷۴

شماره
تاریخ
پیوست

دفتر وزیر

قسمت چهارم (پیوست) قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور براساس موافقتنامه متبادله با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور در اختیار شرکت قرار خواهد گرفت.

حبيب ا. بیطرف

وزیر نیرو

رونوشت :

- شرکت سهامی مدیریت منابع آب ایران جهت پیگیری و نظارت بر اجرا.
- معاونت امور برنامه ریزی و نظارت.
- معاونت حقوقی، امور مجلس و پشتیبانی.
- دفتر وزارتی و بازرسی.

دفتر وزیر

شماره: ۴۷۱۸/۳۱/۱۰۰

تاریخ: ۷۸/۳/۱۲

پیوست:

بسمه تعالی

بخشنامه

به کلیه شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان

پیرو ابلاغ آیین نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب طی نامه شماره ۷۵۳۷۰/۳۶۵۲/۱۰۰ مورخ ۷۵/۶/۱۰ در اجرای

بند ۴-۵۰ آیین نامه فوق، بدین وسیله میزان حق اشتراک واحدهای صنعتی و معادن جدید موضوع قسمت (د)

بند ۴-۲۵ آیین نامه مزبور و همچنین آب بهای مربوطه به شرح زیر تعیین و ابلاغ می گردد:

الف - متقاضیانی که با تفاهم شرکت تمایل به پرداخت حق اشتراک و آب بها را به طور جداگانه دارند.

۱- تخصیص آب باید متناسب با امکانات موجود و با توجه به مبانی و اهداف طرح صورت گیرد.

۲- حق اشتراک براساس حجم آب تخصیصی و متناسب آب ارزش تاسیساتی که به هر نحو برای تامین و

انتقال آب تا نقطه تحویل به مشترک احداث شده اند، محاسبه گردد.

۱-۲- ارزش تاسیساتی که قبل از سال ۱۳۷۲ خاتمه یافته است براساس قیمت تجدید ارزیابی شده

سال ۱۳۷۲ و با اعمال ضریب تعدیل برای سالهای بعدی به تشخیص هیات مدیره شرکت (با

توجه به شاخص تعدیل و میزان استهلاک تاسیسات) ملاک محاسبه خواهد بود.

۲-۲- ارزش تاسیساتی که بعد از سال ۱۳۷۲ خاتمه یافته است براساس هزینه های به روز شده در سال

خاتمه و با اعمال ضریب تعدیل برای سالهای بعدی به تشخیص هیات مدیره شرکت (با توجه به

شاخص تعدیل و میزان استهلاک تاسیسات) ملاک محاسبه خواهد بود.

۳-۲- در موارد استثنائی، شرکت می تواند با تصویب هیات مدیره حق اشتراک را تقسیط و ظرف

حداکثر چهار سال دریافت نماید.

شماره: ۴۷۱۸/۳۱/۱۰۰

تاریخ: ۷۸/۳/۱۲

پیوست:

دفتر وزیر

کلیه وجوه حاصل از حق اشتراک باید به حسابهای رسمی شرکت واریز و پس از انجام عملیات مالی در دفاتر ثبت و درآمد و هزینه متناظر در بودجه پیش‌بینی و در قالب بودجه مصوب با هماهنگی معاونت امور آب هزینه گردد.

۳- آب‌بهای مصارف صنعت و معدن براساس کلیه هزینه‌های جاری شامل مدیریت، بهره‌برداری، نگهداری و تعمیرات محاسبه و دریافت شود.

ب - متقاضیانی که با تفاهم شرکت مایلند حق اشتراک را تماماً با آب‌بها پرداخت نمایند.

۱- آب‌بهای مصارف صنعت و معدن براساس کلیه هزینه‌های جاری شامل مدیریت، بهره‌برداری، نگهداری و تعمیرات و همچنین با احتساب قیمت استخراج شده از (الف - ۲) مربوط به هزینه‌های اشتراک محاسبه و دریافت گردد.

۲- سهم وجوه حاصل از حق اشتراک مطابق بند (الف - ۳) هزینه می‌گردد.

پ - شرکت موظف است ضمن رعایت مفاد آیین‌نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب پس از توافق با مشترک یا مشترکین (فرد یا افراد حقیقی و حقوقی) قراردادها را در قالب قرارداد تیپ که طی نامه شماره ۸۴۲۴۰/۲۳۰ مورخ ۷۵/۹/۲۰ ابلاغ شده است تنظیم و پس از مبادله، یک نسخه را به معاونت امور آب ارسال نماید.

ت - حداقل صورت‌حساب آب‌بها در یک دوره مصرف (دیماند) نباید کمتر از بیست و پنج درصد هزینه آب تخصیصی موضوع قرارداد باشد.

حبيب ا... بیطرف

وزیر نیرو

رونوشت:

- معاونت امور آب
- معاونت امور برنامه‌ریزی و نظارت
- دفتر وزارتی و بازرسی

تاریخ ۸۶ / ۱۲ / ۳
شماره ۶۱۵۸۱ / ۲۸
پیوست

وزارت نیرو
شرکت مدیریت منابع آب ایران

معاون وزیر امور آب، برق و گاز - رئیس هیأت مدیره

مدیران عامل شرکتهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان
حرامان زمری

موضوع: ابلاغ بخشنامه معافیت شرکتهای آب و فاضلاب روستایی از پرداخت حق النظاره

با سلام،

به موجب این بخشنامه و به استناد رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره هـ/۳۶۷/۷۸ مورخ ۱۳۷۹/۹/۲۰ شماره دادنامه ۲۶۹ کلاس پرونده ۳۶۷/۷۸ کلیه شرکتهای آب و فاضلاب روستایی از پرداخت حق النظاره معاف می باشند. مقتضی است در صورتیکه مطالباتی از این بابت در دفاتر شرکت ثبت گردیده ضمن محاسبه ذخیره مطالبات مشکوک الوصول معادل ۱۰۰ درصد مبلغ طلب، نسبت به طبقه بندی آنها در سرفصل سایر داراییها اقدام نمائید. لازم به ذکر است حذف مبلغ طلب از دفاتر شرکت مجاز نمی باشد.

رسول زرگر
رئیس مجمع عمومی
نماینده

الف - آخرین تعرفه‌های ابلاغی

از دهه ۱۳۴۰ و با ورود دولت به بخش آب از طریق سرمایه‌گذاری به منظور احداث سدها و شبکه‌های آبیاری و زهکشی و همچنین از دهه ۱۳۷۰ با احداث تاسیسات انتقال آب که عمدتاً مصارف شرب و صنعتی را هدف قرار داده است تعرفه آب و خدمات منضم به آن دارای ابعاد جدیدی شد. در این قسمت آخرین ارقام مربوط به تعرفه آب در مصارف مختلف و خدمات منضم به آن ارائه و مورد بررسی قرار گرفته است.

در این قسمت آخرین تعرفه‌های ابلاغ شده از طرف وزارت نیرو و همچنین عملکرد سایر تعرفه‌ها به تفکیک مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. تلاش شده است اطلاعات لازم برای همه استفاده‌کنندگان از این راهنما در خصوص هریک از تعرفه‌ها ارائه شود.

- تعرفه‌های ابلاغی آب بها

در این قسمت آخرین ابلاغیه‌های آب بها و عملکرد آب بهای کشاورزی و صنعت به تفکیک نوع مصرف مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

• کشاورزی

با توجه به این که تعرفه آب بهای کشاورزی به عواملی از جمله نوع کشت و قیمت محصولات بستگی دارد و رقم مشخصی تحت عنوان آب بهای کشاورزی توسط وزارت نیرو ابلاغ نمی‌شود در این قسمت متوسط تعرفه آب بهای کشاورزی براساس ارقام منعکس در بودجه سال ۸۶ شرکت‌های آب منطقه‌ای مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. از زمان ابلاغ قانون تثبیت آب بهای زراعی در سال ۱۳۶۹ تعرفه آب بهای کشاورزی در شبکه‌های مدرن، نیمه مدرن و سنتی براساس این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن توسط هیات مدیره هریک از شرکت‌ها تصویب و مورد استفاده قرار گرفته است. جدول (پ-۱) عملکرد آب بهای کشاورزی دریافتی به تفکیک هریک از شرکت‌های آب منطقه‌ای را نشان می‌دهد. از آنجایی که درآمد فروش هر مترمکعب آب برحسب نوع شبکه و الگوی کشت متفاوت می‌باشد ارقام به‌دست آمده برای هر مترمکعب در مناطق مختلف متفاوت است. لازم به ذکر است ارقام منعکس در جدول فوق براساس ارقام بودجه (مصوب) سال ۱۳۸۶ شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌باشد.

در تفسیر ارقام منعکس در این جدول به موارد زیر نیز باید توجه شود.

۱- براساس ماده ۵۸ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، دریافت آب بها از منابع آبی که به دریا می‌ریزد و تاسیسات مناسب به منظور کنترل آن وجود ندارد مجاز نمی‌باشد براین اساس عملکرد آب بها در شبکه‌های سنتی بسیار پایین و یا در اغلب موارد صفر می‌باشد.

۲- با توجه به این که در بودجه بندی شرکت‌ها و پس از تصویب ماده ۵۸ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت احجام آب کماکان معادل احجام قبلی درج می‌شود اما درآمدها با توجه به

معافیت فوق، اعمال می‌شود عملکرد تعرفه آب بهای کشاورزی در شرکت‌هایی که دارای چنین وضعی هستند کم‌تر برآورد شده است.

۳- با توجه به رابطه مستقیم بین ارزش محصول و آب بهای پرداختی توسط کشاورزان، مقایسه عملکرد آب بهای کشاورزی در شرکت‌های آب منطقه‌ای و حتی در بین شبکه‌های آبیاری در یک شرکت باید با ملاحظه همه جوانب صورت گیرد.

۴- پس از معافیت کشاورزان از پرداخت حق‌النظاره کشاورزی، انگیزه کشاورزان در پرداخت آب بها کاهش یافته و عملکرد شرکت‌های آب منطقه‌ای از ارقام منعکس در این جدول پایین‌تر می‌باشد. به طوری که در مواردی مشاهده شده است که شرکت‌های آب منطقه‌ای از دریافت نیمی از آب بها نیز ناتوان بوده‌اند و به لحاظ برخی ملاحظات از پیگیری آن به طور جدی خودداری می‌نمایند.

جدول پ.۱- عملکرد آب بهای آب کشاورزی به تفکیک نوع شبکه و شرکت سهامی آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۶

(براساس بودجه مصوب سال ۱۳۸۶)

ردیف	نام شرکت	نوع شبکه	حجم آب (میلیون متر مکعب)	درآمد کل (میلیون ریال)	آب بها (ریال / مترمکعب)
۱	خوزستان	مدرن	۹۱۲۸/۲	۵۱۲۸۵۲	۵۶/۲
		نیمه مدرن	۴۴۵۷/۵	۳۷۱۴۱۵	۵۷/۵
		مستی	۱۰۰۷۹/۵	۸۵۰۲۸	۸/۴
		جمع / متوسط	۲۵۴۴۵/۲	۹۴۹۲۹۵	۳۷/۸
۲	تهران	مدرن	۴۰۰	۲۲۸۸۰	۵۷/۲
		نیمه مدرن	۰	۰	۰/۰
		مستی	۰	۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۴۰۰	۲۲۸۸۰	۵۷/۲
۳	فارس	مدرن	۴۳۰/۲	۲۱۳۹۸	۴۹/۷
		نیمه مدرن	۷۸۴	۱۵۵۱۴	۱۹/۸
		مستی	۷۸۴	۲۷۲۵	۳/۵
		جمع / متوسط	۱۹۹۸/۲	۳۹۴۳۷	۱۹/۸
۴	اصفهان	مدرن	۷۰۸	۲۳۹۶۳	۳۳/۸
		نیمه مدرن	۲۹۲	۶۳۳۸	۲۱/۷
		مستی	۰	۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۱۰۰۰	۳۰۳۰۱	۳۰/۳
۵	خراسان رضوی	مدرن	۸۰/۲	۴۴۹۸/۰	۵۶/۱
		نیمه مدرن	۱۷۰/۰	۵۸۰۲/۰	۳۴/۱
		مستی	۰/۰	۰/۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۲۵۰/۲	۱۰۳۰۰/۰	۴۱/۲
۶	کرمانشاه	مدرن	۴۴/۰	۲۳۵۲/۰	۳۵/۴
		نیمه مدرن	۳۴۷/۲	۳۹۸۸/۰	۱۰/۹
		مستی	۴۵۱/۰	۱۹۲۸/۰	۴/۳
		جمع / متوسط	۸۸۴/۲	۸۲۴۸/۰	۹/۴
۷	کرمان	مدرن	۴۱/۵	۲۱۴۵/۰	۵۲/۲
		نیمه مدرن	۲۳/۲	۸۴۴/۰	۳۷/۳
		مستی	۰/۰	۰/۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۶۴/۷	۳۰۳۱/۰	۴۴/۸
۸	سیستان و بلوچستان	مدرن	۳۴۵/۲	۱۳۸۶	۳/۸
		نیمه مدرن	۵۰۰	۰	۰
		مستی	۳۳۱	۰	۰
		جمع / متوسط	۱۱۹۶/۲	۱۳۸۶	۱/۲
۹	هرمزگان	مدرن	۱۱۵/۳	۳۳۷۸	۲۹/۳۰
		نیمه مدرن	۰	۰	۰
		مستی	۱۲۴	۷۱	۰/۵۴
		جمع / متوسط	۲۴۱/۳	۳۴۴۹	۱۴/۳

ادامه جدول پ.۱- عملکرد آب بهای آب کشاورزی به تفکیک نوع شبکه و شرکت سهامی آب منطقه ای در سال ۱۳۸۶

(براساس بودجه مصوب سال ۱۳۸۶)

ردیف	نام شرکت	نوع شبکه	حجم آب (میلیون متر مکعب)	درآمد کل (میلیون ریال)	آب بها (ریال / مترمکعب)
۱۰	آذربایجان غربی	مدرن	۲۹۵/۴	۶۹۶۱	۲۳/۶
		نیمه مدرن	۵۶۲	۸۷۹۱	۱۵/۶
		سستی	۴۳۴	۱۹۷۰	۴/۵
		جمع / متوسط	۱۲۹۱/۴	۱۷۷۲۲	۱۳/۷
۱۱	گیلان	مدرن	۸۴۵	۳۱۸۳۵	۳۷/۷
		نیمه مدرن	۱۳۸۵	۱۵۰۱۳	۱۰/۸
		سستی	۸۴۱	۰	۰
		جمع / متوسط	۳۰۷۱	۴۶۸۴۸	۱۵/۳
۱۲	مازندران	مدرن	۹۵	۶۰۲۴	۶۳/۴
		نیمه مدرن	۵۸۰	۵۵۰	۰/۹
		سستی	۸۲۸	۰	۰
		جمع / متوسط	۱۵۰۳	۶۵۷۴	۴/۴
۱۳	آذربایجان شرقی	مدرن	۴۷/۳	۲۲۷۹	۴۸/۲
		نیمه مدرن	۵۵۸/۳	۲۹۴۵	۵/۳
		سستی	۴۲۰/۳	۰	۰
		جمع / متوسط	۱۰۲۵/۹	۵۲۴۴	۵/۱
۱۴	زنجان	مدرن	۰	۰	۰
		نیمه مدرن	۲۳	۳۸۴	۱۶/۷۰
		سستی	۳۱۷	۴۱	۰/۱۳
		جمع / متوسط	۳۴۰	۴۲۵	۱/۳
۱۵	لرستان	مدرن	۲۱	۷۲۸	۳۴/۷
		نیمه مدرن	۲۷۱	۴۹۰۹	۱۸/۱
		سستی	۷۵۲	۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۱۰۴۴	۵۶۳۷	۵/۴
۱۶	خراسان شمالی	مدرن	۶۳	۳۴۵۸	۵۴/۹
		نیمه مدرن	۴۵/۵	۱۸۱۶	۳۹/۹
		سستی	۰	۰	۰
		جمع / متوسط	۱۰۸/۵	۵۲۷۴	۴۸/۶
۱۷	خراسان جنوبی	مدرن	۷	۳۱۰	۴۴/۳
		نیمه مدرن	۳	۱۲۷	۴۲/۳
		سستی	۰	۰	۰
		جمع / متوسط	۱۰	۴۳۷	۴۳/۷
۱۸	کهگیلویه و بویراحمد	مدرن	۱۰	۵۳۱	۵۳/۱
		نیمه مدرن	۰	۰	۰
		سستی	۱۰۳	۸۲۰	۷/۹۶
		جمع / متوسط	۱۱۳	۱۳۵۱	۱۲/۰

ادامه جدول پ.۱- عملکرد آب بهای آب کشاورزی به تفکیک نوع شبکه و شرکت سهامی آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۶

(براساس بودجه مصوب سال ۱۳۸۶)

ردیف	نام شرکت	نوع شبکه	حجم آب (میلیون متر مکعب)	درآمد کل (میلیون ریال)	آب بها (ریال / مترمکعب)
۱۹	فزاین	مدرن	۲۱۵	۸۲۷۷	۳۸/۵
		نیمه مدرن	۰	۰	۰/۰
		مستقیم	۰	۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۲۱۵	۸۲۷۷	۳۸/۵
۲۰	سمنان	مدرن	۱۳۰	۶۴۰۲	۴۹/۲
		نیمه مدرن	۰	۰	۰
		مستقیم	۰	۰	۰
		جمع / متوسط	۱۳۰	۶۴۰۲	۴۹/۲
۲۱	مرکزی	مدرن	۶۰	۳۰۰۰	۵۰
		نیمه مدرن	۰	۰	۰
		مستقیم	۰	۰	۰
		جمع / متوسط	۶۰	۳۰۰۰	۵۰/۰
۲۲	چهار محال و بختیاری	مدرن	۴۱	۷۰۴	۱۷/۲
		نیمه مدرن	۰	۰	۰/۰
		مستقیم	۰	۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۴۱	۷۰۴	۱۷/۲
۲۳	بوشهر	مدرن	۱۶۰	۶۹۴۴	۴۹/۴
		نیمه مدرن	۱۵۹	۳۵۸۴	۲۲/۵
		مستقیم	۰	۰	۰
		جمع / متوسط	۲۹۹	۱۰۵۲۸	۳۵/۲
۲۴	ایلام	مدرن	۹۶	۳۸۱۶	۳۹/۷۵
		نیمه مدرن	۶۱۱	۱۶۲۱	۲/۷
		مستقیم	۲۶	۰	۰
		جمع / متوسط	۷۳۳	۵۴۳۷	۷/۴
۲۵	کردستان	مدرن	۱۱/۵	۴۲۴	۳۶/۹
		نیمه مدرن	۱۹۰	۲۲۵۹	۱۱/۹
		مستقیم	۵۴۷	۴۴۰	۰/۸
		جمع / متوسط	۷۴۸/۵	۳۱۲۳	۴/۲
۲۶	همدان	مدرن	۰	۰	۰
		نیمه مدرن	۴۸	۸۶۰	۱۷/۹
		مستقیم	۱۳۱	۳۷۳	۲/۸
		جمع / متوسط	۱۷۹	۱۲۳۳	۶/۹
۲۷	گلستان	مدرن	۱۳۵	۹۱۸۷	۶۸/۱
		نیمه مدرن	۱۰۲	۱۹۱۲	۱۸/۷
		مستقیم	۱۷۴	۰	۰
		جمع / متوسط	۴۱۱	۱۱۰۹۹	۲۷/۰
۲۸	اردبیل	مدرن	۸۶۰	۳۴۲۴۵	۳۹/۸
		نیمه مدرن	۴۳	۳۴۲	۸/۴
		مستقیم	۳۴۴	۰	۰/۰
		جمع / متوسط	۱۲۴۹	۳۴۶۰۷	۲۷/۳

۵ شرب

با تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب در سال ۱۳۶۹ و براساس وظایف محول شده به این شرکت‌ها کار توزیع آب در محدوده قانونی شهرها بر عهده این شرکت‌ها می‌باشد. پس از تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب بخشی از تاسیسات و انتقال آب شهری و روستایی که در اختیار شرکت‌های آب منطقه‌ای یا شهرداری‌ها بود به این شرکت‌ها منتقل شد. تاسیسات مربوط به تامین آب و بخشی از تاسیسات بزرگ آبرسانی که خارج از محدوده قانونی شهرها می‌باشد و یا به بیش از یک شرکت آب و فاضلاب خدمات ارائه می‌دهد (بنا به تشخیص وزیر نیرو) در اختیار شرکت‌های آب منطقه‌ای قرار دارد. همه ساله به منظور تامین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری این تاسیسات و در برخی از موارد هزینه استهلاک آن، تعرفه‌ای بابت آب تحویلی به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی و انجام تعهدات مالی این شرکت‌ها در قالب ابلاغیه تعرفه فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب توسط وزارت نیرو تعیین و به هریک از شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و فاضلاب ابلاغ می‌شود. تعرفه فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب در سال ۱۳۸۴ در پیوست راهنما ارائه شده است. این ابلاغیه به سه بخش عمده تقسیم می‌شود.

آب بها: بخش اول (جدول پ-۱-الف) شامل تعرفه آب بهای آب تحویلی به شرکت‌های آب و فاضلاب از محل منابع آب سطحی تنظیم شده به تفکیک هریک از شرکت‌های آب منطقه‌ای و تاسیسات تامین و انتقال و همچنین انشعابات می‌باشد. همان‌طور که از اطلاعات منعکس در این جدول مشخص است آب بهای برداشت آب از محل سد با ذکر نام سد و تعیین تعرفه آن مشخص می‌باشد. در مواردی مثل آبرسانی به شیراز از سد درودزن تاسیسات انتقال آب شرب تا انشعاب اول (مرودشت) و انشعاب شهر شیراز در اختیار شرکت سهامی آب منطقه‌ای فارس می‌باشد و کار بهره‌برداری از آن نیز به عهده این شرکت است. در چنین شرایطی تعرفه آب بهای آب شرب تحویلی به تفکیک هر یک از انشعابات ارائه شده است. این جدول اطلاعات تعرفه آب بهای ۲۲ شرکت آب منطقه‌ای را در ۴۵ طرح تامین و انتقال آب و ۶۶ انشعاب نشان می‌دهد. لازم به ذکر است با واگذاری تاسیسات به شرکت‌های آب و فاضلاب و یا بهره‌برداری از تاسیسات جدید تامین و انتقال آب توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای این جدول هر ساله با ابلاغ تعرفه جدید توسط وزارت نیرو دستخوش تغییر می‌شود. در تعیین و ابلاغ تعرفه فروش آب خام یا تصفیه شده به شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی موقعیت مکانی، هزینه‌های انجام شده به منظور تصفیه، انتقال و بهره‌برداری از تاسیسات، محل تحویل به آبفای روستایی مورد توجه می‌باشد. با توجه به این که شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی براساس نظر شورای اقتصاد مجاز به دریافت یک سوم تعرفه نزدیک‌ترین شهر خود می‌باشند تلاش شده در تعیین تعرفه آب تحویلی به آن‌ها این موضوع مورد توجه قرار گیرد. شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی در برخی موارد از چاه‌های موجود در حریم رودخانه‌ها جهت تامین آب شرب استفاده می‌کنند. این چاه‌ها به چاه فلمن معروف هستند و از آن جایی که منبع آب این چاه‌ها در واقع منابع آب سطحی است که در نتیجه سرمایه‌گذاری‌های دولتی تنظیم و عرضه می‌شود تعرفه آب برداشت شده از این چاه‌ها متفاوت در نظر گرفته شده است.

شرایط عمومی: در جدول (پ. ۱- ب) تعرفه‌ها نیز سایر شرایط باقی‌مانده در راستای تعیین تکلیف تعرفه‌های فروش آب شرب را نشان می‌دهد. براساس بند اول این قسمت شرکت سهامی آب منطقه‌ای تهران موظف به مبارزه با آلودگی آب شهر تهران از محل سدهای کرج، لتیان و لار می‌باشد به همین منظور معادل ۱۵ ریال از تعرفه دریافتی از هر یک از سدهای فوق را در قالب یک موافقتنامه (مبادله شده با شرکت سهامی مدیریت منابع آب) در جهت انجام اقدامات لازم به منظور جلوگیری از آلودگی و کاهش آلودگی این منابع آب هزینه نماید.

بند سوم قسمت «ب» ابلاغیه فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی شامل آب منتقل شده از حوزه کاری و عملیاتی یک شرکت آب منطقه‌ای به یک شرکت آب منطقه‌ای دیگر می‌باشد. در حال حاضر به واسطه احداث خطوط بزرگ انتقال آب و انتقال آب از یک حوزه آبریز به حوزه آبریز دیگر لازم است تعرفه‌هایی به منظور تامین هزینه‌ها در نظر گرفته شود. در این ابلاغیه تعرفه آب تحویلی به خط زرينه رود به تبریز از سد بوکان در آذربایجان غربی، تعرفه آب تحویلی به شرکت سهامی آب منطقه‌ای یزد از محل تاسیسات سد زاینده‌رود و همچنین آب تحویلی به شرکت سهامی آب منطقه‌ای کردستان از محل سد بوکان نیز جزء این گروه می‌باشد.

در بند (۷) نیز کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای موظف به صدور صورتحساب براساس این ابلاغیه هستند و شرکت‌های آب و فاضلاب نیز موظف به پرداخت این صورتحساب حداکثر تا یکماه پس از صدور آن می‌باشند.

۵ صنعتی

آب مورد نیاز صنایع خارج از شهرها و نزدیک به تاسیسات تامین و انتقال آب توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای تامین می‌شود. عملکرد تعرفه آب بهای مصارف صنعتی در هریک از شرکت‌های آب منطقه‌ای براساس ارقام مصوب بودجه سال ۱۳۸۶ این شرکت‌ها در جدول زیر نشان داده شده است. از آنجایی که اطلاعات مربوط به جزییات انشعابات صنعتی در هریک از شرکت‌های آب منطقه‌ای در دسترس نیست اطلاعات مربوط به سرجمع حجم آب صنعتی و درآمد فروش آن جهت محاسبه متوسط آب بهای صنعتی در هریک از شرکت‌های آب منطقه‌ای مورد استفاده قرار گرفته است که نتایج آن در جدول (پ- ۲) منعکس است. لازم به ذکر است عملکرد تعرفه آب بهای صنعتی منعکس در جدول شماره (پ- ۲) فوق متوسط آب بهای صنعتی مورد تصویب هیات مدیره شرکت‌های آب منطقه‌ای و دریافت شده از مشترکین صنعتی می‌باشد. در استفاده و تفسیر ارقام منعکس در این جدول، توجه به موارد زیر ضروری است.

۱- عملکرد تعرفه آب صنعتی در شرکت‌هایی که دارای کشت و صنعت هستند شامل آب تحویلی به صنایع موجود در کشت و صنعت‌ها نیز می‌باشد.

۲- با توجه به شرایط خاص هر منطقه و نوع و نحوه تامین آب صنایع بزرگ، میزان و نحوه پرداخت حق اشتراک توسط صنایع، مقایسه عملکرد آب بهای صنعتی در هر یک از شرکت‌های آب منطقه‌ای باید با توجه به همه جهات صورت گیرد.

۳- در محاسبه و دریافت آب بهای صنعتی سیاست وزارت نیرو در پیروی از اصل یارانه بین بخشی است. به همین منظور در محاسبه آب بها با توجه به توان پرداخت بالاتر صنایع، به نحوی عمل می شود تا بخشی از زیان ناشی از تعرفه پایین مصارف دیگر (عمدتا کشاورزی) پوشش داده شود.

جدول پ.۲- متوسط آب بهای صنعتی به تفکیک شرکت های سهامی آب منطقه ای در سال ۱۳۸۶
(براساس ارقام بودجه مصوب)

ردیف	نام شرکت (۱)	حجم آب (میلیون مترمکعب)	درآمد کل (میلیون ریال)	آب بها (ریال / مترمکعب)
۱	تهران	۰/۵	۷۷	۱۵۴.۰
۲	فارس	۱۵/۷	۱۴۱۶۸	۹۰۲.۴
۳	اصفهان	۱۰۵.۳	۳۳۶۰۰	۳۱۹.۱
۴	خوزستان	۶۱۰	۱۵۲۸۷۶	۲۵۰.۶
۵	آذربایجان غربی	۴	۱۳	۳.۳
۶	مازندران	۴.۵	۵۲۷۰	۱۱۷۱.۱
۷	آذربایجان شرقی	۲۵.۶	۳۷۲۶۱	۱۴۵۵.۵
۸	یزد	۱	۱۹۳۱	۱۹۳۱.۰
۹	گلستان	۱	۱۰۲۴	۱۰۲۴.۰
۱۰	اردبیل	۴	۳۰۴	۷۶.۰

(۱) سایر شرکت های آب منطقه ای فاقد انشعاب صنعتی می باشند.

- حق النظاره

تعرفه حق النظاره برداشت آب از منابع آب های زیرزمینی و سطحی مهار نشده به تفکیک مصارف مختلف به شرح ذیل ارائه می شود:

• آب شرب شهری

پرداخت حق النظاره شرب و بهداشت به طور عمده توسط شرکت های آب و فاضلاب و سایر مشترکین دارای مجوز بهره برداری برای مصرف شرب صورت می گیرد. در این قسمت تعرفه حق النظاره به تفکیک شرکت های آب و فاضلاب شهری، شرکت های آب و فاضلاب روستایی و سایر مشترکین مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

تعرفه ابلاغی حق النظاره برداشت از منابع آب زیرزمینی و آب های سطحی مهار نشده در جدول الف ابلاغیه سال ۱۳۸۷ منعکس در پیوست راهنما ارائه شده است در این جدول شرکت های آب منطقه ای برحسب شرایط اقلیمی، توان پرداخت شرکت های آب و فاضلاب و وضعیت سفره های آب زیرزمینی (آزاد، ممنوعه و ممنوعه بحرانی) تقسیم بندی شده و تعرفه برداشت آب از منابع آب زیرزمینی و سطحی مهار نشده در آن منعکس می باشد. به طور متوسط تعرفه برداشت آب از منابع آب زیرزمینی برای شرکت های آب و فاضلاب شهری معادل ۳۰ ریال تعیین و ابلاغ شده است.

با توجه به این که برخی از چاه‌های مورد استفاده شرکت‌های آب و فاضلاب فاقد وسایل اندازه‌گیری حجمی آب می‌باشد در بند دوم ملاک تسویه حساب شرکت‌های آب منطقه‌ای و آب و فاضلاب در مورد این چاه‌ها میزان حجم آب منعکس در مجوز بهره‌برداری ذکر شده است و در آخر این بند نیز حداقل رقم دریافتی بابت حق‌النظاره آب برداشت شده از منابع آب زیرزمینی توسط شرکت‌های آب و فاضلاب برای سال ۱۳۸۵ معادل دو میلیون و هشتصد و پنجاه هزار ریال (۲،۸۵۰،۰۰۰) ریال تعیین شده است. به عبارت دیگر در صورتی که حجم برداشت آب از یک چاه به نحوی باشد که تعرفه حق‌النظاره در طول یک سال کم‌تر از رقم فوق‌الذکر شود صورتحساب آن مشترک تا سقف رقم ثابت افزایش می‌یابد. در مواردی که چاه مورد بهره‌برداری دارای وسایل اندازه‌گیری نباشد رقم ثابت ملاک دریافت تعرفه حق‌النظاره خواهد بود و شرکت‌های آب و فاضلاب شهری موظف به پرداخت این حداقل می‌باشند.

به منظور جلوگیری از بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آب زیرزمینی در دشت‌های ممنوعه و ممنوعه بحرانی، به شرکت‌های آب منطقه‌ای اجازه داده شده است، تعرفه حق‌النظاره را با ضریب ۵/۱ (مذکور در بند پنجم قسمت «ب») اعمال کنند.

• آب شرب روستایی

شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی به عنوان جزیی از وزارت جهاد سازندگی و پس از تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، به مجموعه وزارت نیرو ملحق شدند. تا قبل از ادغام شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی و براساس قانون تشکیل آن، این شرکت‌ها از پرداخت حق‌النظاره معاف بودند. در حال حاضر براساس نظر وزارت نیرو و به منظور کمک به شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی، این شرکت‌ها کماکان از پرداخت حق‌النظاره معاف هستند. هرگونه تصمیم در خصوص دریافت یا معافیت این شرکت‌ها از پرداخت تعرفه حق‌النظاره بر عهده وزیر نیرو می‌باشد. به استناد بند ششم مصوبه سال ۱۳۸۷ تعرفه‌های فروش آب به شرکت‌های آب و فاضلاب، شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی در صورت تحویل آب به مناطق شهری و یا صنعتی موظف به پرداخت حق‌النظاره براساس نرخ حق‌النظاره پرداختی توسط شرکت‌های آب و فاضلاب شهری می‌باشد. اخیراً تلاش‌هایی در راستای حذف معافیت شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی از پرداخت حق‌النظاره صورت گرفته است که در صورت به نتیجه رسیدن آن براساس تصمیمات متخذ شده اقدام می‌شود.

• سایر مشترکین شرب

تعرفه حق‌النظاره سایر مشترکینی که براساس مجوز، آب برداشت شده را عمدتاً به مصرف شرب و بهداشت می‌رساند، ارقام منعکس در مصوبه سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد می‌باشد ولی در برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای با توجه به ضرایب تعدیل سالیانه به کار گرفته شده حق‌النظاره این مصارف در حدود ۱۳ ریال به ازای هر مترمکعب می‌باشد. براساس تعرفه منعکس در ابلاغیه وزارت نیرو نیز صورتحساب صادر می‌شود. آخرین تعرفه ابلاغی در این خصوص در قسمت حق‌النظاره شرب شهری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

• صنعت و خدمات

همان‌طور که در بخش‌های قبلی نیز توضیح داده شد، شرکت‌های آب منطقه‌ای از سال ۱۳۷۱ تاکنون براساس ردیف (۳) بند «ج» تبصره (۱۹) قانون برنامه دوم و ماده (۵) قانون برنامه سوم به ترتیب ۲۵٪ و ۱۰٪ مبنای تعرفه‌های مصوب سال ۱۳۷۱ شورای اقتصاد را افزایش داده‌اند. با توجه به اینکه برخی از شرکت‌ها ارقام رشد داده شده را رند کرده و برخی عمل رند را انجام نداده‌اند و برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای نیز تعرفه مصارف فوق را بر مبنای تعرفه حق‌النظاره ابلاغی آب شرب که سالانه به شرکت‌های آب منطقه‌ای و آبفا ابلاغ می‌شود، تعیین نموده و تعداد معدودتری از شرکت‌ها نیز براساس مصوبات داخلی هیات مدیره ارقامی را تعیین و مورد عمل قرار می‌دهند، هم اکنون رقم‌های متفاوتی توسط شرکت‌های مختلف در مورد مصارف غیر کشاورزی از بهره‌برداران دریافت می‌شود.

شایان ذکر است که از سال ۱۳۸۴ به دنبال تصویب ماده (۳) قانون تامین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی (مصوب ۱۳۸۳) مبنی بر معافیت فعالیت‌های بخش کشاورزی و دامداری از پرداخت حق‌النظاره؛ و استفساریه قانون جبران خسارات و پیشگیری عوارض ناشی از خشکسالی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۷) دریافت حق‌النظاره از دامداری‌ها و مرغداری‌ها و آبیان متوقف شده است. در جدول (پ.۳) متوسط حق‌النظاره صنعتی دریافتی از شرکت‌های آب منطقه‌ای مختلف براساس ارقام بودجه سال ۱۳۸۶ ارائه شده است.

جدول پ.۳- متوسط حق‌النظاره آب صنعتی به تفکیک شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای در سال ۱۳۸۶ (براساس ارقام بودجه مصوب)

ردیف	نام شرکت	حجم آب (میلیون مترمکعب)	درآمد کل (میلیون ریال)	حق‌النظاره (ریال/مترمکعب)
۱	تهران	۱۶۹	۴۴۵۲	۲۶/۳
۲	فارس	۶۰	۹۶۳	۱۶/۱
۳	اصفهان	۳۵	۱۲۵۴	۳۵/۸
۴	خراسان رضوی	۶۷	۱۰۲۵	۱۵/۳
۵	کرمانشاه	۲۴	۳۳۲	۱۳/۸
۶	کرمان	۱۳۲	۱۸۰۰	۱۳/۶
۷	سیستان و بلوچستان	۲/۵	۵۰	۲۰/۰
۸	هرمزگان	۹	۱۳۲	۱۴/۷
۹	خوزستان	۲۴	۱۱۲۸	۴۷/۰
۱۰	آذربایجان غربی	۲۱/۱	۳۱۲	۱۴/۸
۱۱	گیلان	۶۷/۳	۹۸۲	۱۴/۶
۱۲	مازندران	۴۵	۲۴۱۷	۵۳/۷
۱۳	آذربایجان شرقی	۹۸/۳	۱۴۲۰	۱۴/۴
۱۴	یزد	۳۲	۴۵۱	۱۴/۱
۱۵	زنجان	۳۷	۵۲۶	۱۴/۲
۱۶	لرستان	۱۱۲	۱۵۵۲	۱۳/۹
۱۷	خراسان شمالی	۱۵/۳	۲۱۶	۱۴/۱
۱۸	خراسان جنوبی	۵	۷۸	۱۵/۶

ادامه جدول پ.۳ - متوسط حق النظاره آب صنعتی به تفکیک شرکت های سهامی آب منطقه ای در سال ۱۳۸۶ (براساس ارقام بودجه مصوب)

ردیف	نام شرکت	حجم آب (میلیون مترمکعب)	درآمد کل (میلیون ریال)	حق النظاره (ریال/مترمکعب)
۱۹	کهکیلویه و بویراحمد	۱۵	۲۰۰	۱۳/۳
۲۰	قزوین	۴۱/۴	۱۰۹۳	۲۶/۴
۲۱	قم	۳/۴	۹۰	۲۶/۵
۲۲	سمنان	۱۶/۲	۱۶۹۰	۱۰۴/۳
۲۳	مرکزی	۴۷	۱۲۴۱	۲۶/۴
۲۴	چهارمحال و بختیاری	۱/۵	۳۵	۲۳/۳
۲۵	بوشهر	۵	۴۰	۸/۰
۲۶	ایلام	۳	۴۴	۱۴/۷
۲۷	کردستان	۷/۵	۱۳۴	۱۷/۹
۲۸	همدان	۱۸	۷۹	۴/۴
۲۹	گلستان	۱۹/۲	۵۸۷	۳۰/۶
۳۰	اردبیل	۹/۲	۱۳۳	۱۴/۵

- آخرین تعرفه ابلاغی هزینه های جبرانی

تعرفه های هزینه های جبرانی برای اولین بار به صورت رسمی در سال ۱۳۸۱ به دنبال تصویب بند «و» تبصره (۱۸) قانون بودجه و آیین نامه مربوطه تصویب و ابلاغ شد. در سال ۱۳۸۲ نیز تعرفه فوق ابلاغ شد، اما در سال ۱۳۸۳ پیش نویس تعرفه ها آماده ولی مجموعه فوق به دلایل نامعلومی ابلاغ نهایی نشد. در سال ۱۳۸۴ به دلیل عدم تخصیص آب در مناطق ممنوعه به مصارف صنعتی، تعرفه ای در این زمینه ابلاغ نشده است. از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۸۷ به دلیل عدم تصویب آیین نامه مربوط به قوانین مربوط توسط هیات وزیران، امکان ابلاغ تعرفه وجود نداشته است. تا پایان سال ۱۳۸۷ نیز به دلیل طولانی شدن مراحل تصویب شیوه نامه مربوطه تعرفه ای در این زمینه ابلاغ نشده است. بنابر این آخرین تعرفه ابلاغی هزینه های جبرانی در سال ۱۳۸۲ انجام پذیرفته و از آن سال به بعد به دلایل ذکر شده هیچ تعرفه ای در این زمینه منتشر و ابلاغ نشده است.

تعرفه های ابلاغی در سال ۱۳۸۲ براساس شیوه نامه ای که در تاریخ ۱۳۸۲/۴/۴ به همین منظور به شرکت های آب منطقه ای ابلاغ شد، تهیه شده است. براساس این شیوه نامه، مبنای اصلی پیشنهاد تعرفه ها از سوی شرکت های آب منطقه ای، هزینه تمام شده یک مترمکعب آب استحصال از طریق مطالعه و اجرای طرح های جبرانی و جایگزینی می باشد. براساس این شیوه نامه شرکت های آب منطقه ای موظف به ارائه قیمت های بازار محلی آب و پیشنهاد قیمت بر مبنای هزینه تمام شده یک مترمکعب آب برداشت شده و قیمت های بازار محلی آب می باشند.

تعرفه های ۱۳۸۲ بر مبنای مترمکعب در سال و طی دو ستون برای مصارف زیر ۵۰ مترمکعب در شبانه روز و مصارف بالاتر از ۵۰ مترمکعب در شبانه روز به شرکت های آب منطقه ای ابلاغ شد. جدول (پ-۴) تعرفه های ابلاغی به شرکت های آب منطقه ای را در سال ۱۳۸۲ به صورت تجمعی نشان می دهد. شایان ذکر است که در سال مزبور برای شرکت آب منطقه ای گیلان و سازمان آب و برق خوزستان، به دلیل نداشتن دشت ممنوعه و برای شرکت آب منطقه ای سیستان و

بلوچستان که به دلیل عدم وجود متقاضی برداشت آب در حوضه دشت های ممنوعه، درخواست تعرفه ای ارائه نمود، تعرفه ای ابلاغ نشده است.

شایان ذکر است در سال ۱۳۸۲ تعرفه های آب منطقه ای تهران از طریق وزیر وقت نیرو به معاونت برنامه ریزی و نظارت وزارت نیرو (دفتر بررسی های اقتصادی) ارجاع شد که دفتر مزبور تعرفه های تهیه شده را به دلایل نامعلومی ابلاغ نمود، لذا تعرفه های آب تهران در جدول فوق بر مبنای تعرفه های سال ۱۳۸۱ ارائه شده است.

جدول پ.۴- تعرفه های هزینه های جبرانی در سال ۱۳۸۲

آب منطقه ای	نام دشت ممنوعه	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف ۵۰ تا ۵۰ مترمکعب در شبانه روز	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف بالاتر از ۵۰ مترمکعب در شبانه روز
آب منطقه ای تهران	مرد	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	شبستر	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	شیرامین	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	دامنه های شمالی سهند	۲۳۰۱	۳۴۵۲
	دشت تسوج	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	عجب شیر	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	دشت آذرشهر	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	دشت اردبیل	۲۴۶۶	۳۶۹۹
	دشت هادیشهر	۲۰۵۵	۳۰۸۲
	فیروزق	۱۱۴۶	۱۷۱۹
آب منطقه ای تبریز	کشمش تپه ماکو	۱۰۰۰	۱۵۰۰
	کهریز ارومیه	۱۱۴۶	۱۷۱۹
	سلماس	۱۱۴۶	۱۷۱۹
	قره ضیاءالدین	۹۴۵	۱۴۱۸
	ارومیه	۱۱۴۶	۱۷۱۹
	قالقچی ارومیه	۱۱۴۶	۱۷۱۹
	خوی	۱۱۴۶	۱۷۱۹
	شهرضا	۱۸۶۳	۲۷۹۵
	اردستان	۲۷۹۵	۴۱۹۲
آب منطقه ای ارومیه	جرقویه	۱۹۷۳	۲۹۵۹
	برخوار	۱۶۹۹	۲۵۴۸
	نطنز	۲۲۴۷	۳۳۷۰
	فرادنبه و سفید دشت	۲۰۲۷	۳۰۴۱
	میامی	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	دامغان	۲۷۴۰	۴۱۱۰
آب منطقه ای اراک	سمنان	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	شاهرود	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	گلپایگان - خوانسار	۲۲۴۷	۳۳۹۷
	قزوین	۲۱۹۲	۳۲۸۸
	گرمسار	۱۳۱۵	۱۹۷۳
	اراک	۹۳۲	۱۴۲۵
	هشتگرد	۸۷۷	۱۳۱۵
	زرند	۸۷۷	۱۳۱۵
	ساوه	۸۷۷	۱۳۱۵
	غرب رودخانه کن	۶۵۸	۹۸۶

ادامه جدول پ.۴- تعرفه‌های هزینه‌های جبرانی در سال ۱۳۸۲

آب منطقه‌ای	نام دشت ممنوعه	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف (۵۰ مترمکعب در شبانه‌روز)	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف (۵۰ مترمکعب در شبانه‌روز)
آب منطقه‌ای (۱)	تفرش	۳۲۹	۴۹۳
	خمین	۲۱۹۲	۳۲۸۸
	کمیجان	۵۴۸	۸۲۲
	نوبران	۵۴۸	۸۲۲
	خنجین	۵۴۸	۸۲۲
	ابهر خرمدره	۱۶۴۴	۲۴۶۶
	اشتهارد	۸۷۷	۱۳۱۵
	کاشان	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	قم	۸۷۷	۱۳۱۵
	شریف آباد	۸۷۷	۱۳۱۵
	مسيله	۸۷۷	۱۳۱۵
	سرخه	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	بسطام	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	بیجارجمند	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	ایوانکی	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	ورامین	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	دماوند	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	هومند آبسرد	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	لواسانات	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	شراء	۲۱۹۲	۳۲۸۸
	شازند	۱۰۹۶	۱۶۴۴
	نهرمیان	۱۰۹۶	۱۶۴۴
	آستانه	۱۰۹۶	۱۶۴۴
	لنگرود	۸۷۷	۱۳۱۵
	مبارکه	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	جاجرم (محدوده آب تهران)	۲۷۴۰	۴۱۱۰
آب منطقه‌ای (۲)	ازغند	۲۱۳۷	۳۲۰۵
	اسفدن	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	اسفراین	۴۴۰۰	۶۶۰۰
	بجنورد	۴۵۲۱	۶۷۸۲
	بردسکن	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	بشرویه	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	بیرجند	۴۵۲۱	۶۷۸۲
	تایباد	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	ترت جام فریمان	۲۶۸۵	۴۰۲۷
	جاجرم	۲۳۵۶	۳۵۳۴
	جنگل	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	جوین	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	چاهک موسویه	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	خصری (قاینات)	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	خواف	۳۰۳۱	۴۵۴۷

ادامه جدول پ.۴- تعرفه های هزینه های جبرانی در سال ۱۳۸۲

آب منطقه ای	نام دشت ممنوعه	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف تا ۵۰ مترمکعب در شبانه روز	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف بالاتر از ۵۰ مترمکعب در شبانه روز
	داورزن	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	درگز	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	درمیان اسدآباد	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	درونه	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	رخ	۳۴۵۹	۵۱۸۹
	رشتخوار	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	ریوش	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	زاوه	۴۵۲۱	۶۷۸۲
	زوزن	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	سبزوار	۳۱۱۵	۴۶۷۲
	سده	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	سرایان	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	سربیشه	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	سرخس	۴۴۰۰	۶۶۰۰
	سملقان	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	شاهرخت	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	شوقان	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	شهر نو باخرز	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	صالح آباد جنت آباد	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	صفی آباد	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	عطائیه	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	فردوس	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	فیض آباد مهولات	۳۷۸۴	۵۶۷۶
	قائن	۳۹۱۸	۵۸۷۷
	قاسم آباد کویر بجستان	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	قوچان - شیروان	۴۴۰۰	۶۶۰۰
	کاشمر	۲۶۸۵	۴۰۲۷
	کرات	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	گناباد	۴۴۰۰	۶۶۰۰
	گیسور	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	مختاران	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	مشهد	۳۱۷۴	۴۷۶۱
	نریمانی	۴۴۰۰	۶۶۰۰
	نیشابور	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	عمرانی بیمرغ	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	سنگرد	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	ینگجه	۳۵۵۶	۵۳۳۴
	سرجام - سنگ بست	۴۵۲۱	۶۷۸۲
زنجان	زنجانرود	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	سجاسرود	۹۸۶	۱۴۷۹

ادامه جدول پ.۴- تعرفه‌های هزینه‌های جبرانی در سال ۱۳۸۲

آب منطقه‌ای	نام دشت ممنوعه	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف تا ۵۰ مترمکعب در شبانه‌روز)	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف بالاتر از ۵۰ مترمکعب در شبانه‌روز)
غرب	بهار	۹۴۷	۱۴۲۱
	رزن	۲۰۷۹	۳۱۱۸
	قهاوند	۳۱۳	۴۷۰
	کبودرآهنگ	۱۷۷	۲۶۵
	اسدآباد	۹۴۷	۱۴۲۱
	قروه	۹۴۷	۱۴۲۱
	نهاد	۹۴۷	۱۴۲۱
	ملایر	۹۴۷	۱۴۲۱
	تویسرکان	۹۴۷	۱۴۲۱
	داراب	۲۰۲۷	۳۰۴۱
فارس	خرامه	۳۱۳۱	۴۶۹۶
	داریون	۲۱۹۲	۳۲۸۸
	جهرم	۳۳۰۰	۴۹۵۰
	نی ریز	۲۵۷۵	۳۸۶۳
	ارسنجان	۳۳۰۰	۴۹۵۰
	نجف آباد	۳۳۰۰	۴۹۵۰
	سرچاهان	۲۳۳۳	۳۴۹۹
	میمند	۳۳۰۰	۴۹۵۰
	آبادیه	۳۳۰۰	۴۹۵۰
	خفر	۳۳۰۰	۴۹۵۰
	گراش	۲۰۸۲	۳۱۲۳
	پشتکوه نی ریز	۲۰۷۰	۳۱۰۵
	پوانات	۲۰۰۰	۳۰۰۰
	زرنه	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	رفسنجان	۲۴۱۱	۳۶۱۶
کرمان	کرمان	۱۶۹۹	۲۵۴۸
	سیرجان	۱۳۷۰	۲۰۵۵
	بردسیر	۷۱۲	۱۰۶۸
	شهربابک	۷۱۲	۱۰۶۸
	بم	۳۲۹	۴۹۳
	راور	۴۹۳	۷۴۰
	راین	۴۹۳	۷۴۰
	کوهبنان	۱۹۷	۲۹۶
	بخش ممنوعه دشت‌های بندرگز - بهشهر	۴۳۵	۶۵۳
	کهورستان	۱۰۰۰۰	۱۵۰۰۰
هرمزگان	توریان	۸۷۶۸	۱۳۱۵۲
	بوچیروگاوبندی	۴۰۰۰	۶۰۰۰
	ایسین	۲۸۶۶	۴۲۹۹
	سرخون	۳۹۶۵	۵۹۴۸

ادامه جدول پ.۴- تعرفه های هزینه های جبرانی در سال ۱۳۸۲

آب منطقه ای	نام دشت ممنوعه	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف تا ۵۰ مترمکعب در شبانه روز)	تعرفه یک مترمکعب در سال برای مصارف بالاتر از ۵۰ مترمکعب در شبانه روز)
یزد	بهباد	۵۴۸	۸۲۲
	بافق	۵۴۸	۸۲۲
	بهداران	۵۴۸	۸۲۲
	ابركوه	۲۷۴	۴۱۱
	مروست	۲۷۴	۴۱۱
	یزد - اردکان	۲۷۴۰	۴۱۱۰
	هرات	۲۷۴	۴۱۱
	نیر - دهشیر	۵۴۸	۸۲۲
	ارنان - دهج	۲۷۴	۴۱۱
	کفه طاقستان	۲۷۴	۴۱۱
	چاهک شهریاری	۲۷۴	۴۱۱
	حسن آباد قوری	۲۷۴	۴۱۱
	کوپر هرات و مروست	۲۷۴	۴۱۱
	طبس	۵۴۸	۸۲۲
	دستگردان	۵۴۸	۸۲۲

- آخرین تعرفه ابلاغی هزینه های کارشناسی

آخرین تعرفه های هزینه های کارشناسی ماده (۸) قانون توزیع عادلانه آب سال ۱۳۸۷ ابلاغ شد. لازم به توضیح است که تعرفه های هزینه های کارشناسی تا سال ۱۳۸۳ تنها بر مبنای ماده (۸) قانون تصویب و ابلاغ می شد و برای اولین بار در سال ۱۳۸۴ تعرفه هزینه های کارشناسی ماده (۹) آیین نامه نیز به صورت مجزا تصویب و ابلاغ شد. اما در سال ۱۳۸۵ این دو تعرفه ترکیب و طی ابلاغیه شماره ۸۵۱۲۹/۳۱/۱۰۰ مورخ ۸۵/۱۰/۱۷۱ (منعکس در پیوست) به شرکت های آب منطقه ای ابلاغ شد. از نکات برجسته این ابلاغیه رشد حدود ۱۳۰ درصدی این ابلاغیه نسبت به آخرین ابلاغیه موجود می باشد. نکته دیگر آنکه تعرفه هزینه های کارشناسی ماده (۹) آیین نامه تعیین بستر و حریم به دلیل ابطال آن توسط دیوان عدالت اداری در ابلاغیه سال ۱۳۸۷ حذف شده است.

- آخرین تعرفه های ابلاغی حق اشتراک

در حال حاضر ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مستند اصلی قانونی دریافت حق اشتراک است. این قانون می تواند حق اشتراک کلیه مصارف را در شمول خود داشته باشد و در این زمینه به عنوان قانون مادر تلقی شود. آیین نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۸۱/۵/۲۹) هر چند از نظر شالوده های اصلی شباهت زیادی به آیین نامه اجرایی بند «ز» تبصره (۴۴) در قوانین بودجه سال های ۷۹ و ۸۰ دارد اما فراگیرتر از آیین نامه های پیش بوده و شمولیت آن کلیه «حق برداشت های جدید» برای مصارف مختلف است.

در آیین مذکور «حق برداشت جدید آب» فقط برای بهره‌برداری زراعی نیست بلکه شامل برداشت از آب‌های استحصال شده در اثر اجرای طرح‌های تامین و انتقال آب به صورت عام بدون ذکر نام مصرف مشخصی است.

• کشاورزی

به استناد آیین‌نامه اجرایی ماده ۶۳ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و «روش‌شناسی محاسبه حق اشتراک آب کشاورزی» - مصوب کمیسیون تعرفه آب - از سال ۸۲ تاکنون هر ساله تعرفه حق اشتراک آب کشاورزی به وسیله شرکت‌های آب منطقه‌ای محاسبه و به کمیسیون تعرفه آب جهت سیر مراحل ابلاغ، پیشنهاد می‌شود. آخرین ابلاغیه حق اشتراک آب کشاورزی براساس روش‌شناسی مورد اشاره برای سال ۱۳۸۳ صادر و برای سال‌های ۸۴، ۸۵ و ۸۶ نیز با ابلاغ وزارت نیرو ابلاغیه مذکور تنفیذ شده است (پیوست). در ابلاغیه‌های مذکور حق اشتراک اراضی تحت پوشش آخرین تعرفه ابلاغی حق اشتراک آبی‌پروری طرح‌های توسعه منابع آب برحسب شبکه‌های مدرن و تلفیقی مشخص شده است.

• آبی‌پروری

در حال حاضر به استناد ماده (۲۱) آیین‌نامه اجرایی «قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران» (۱۳۷۸/۴/۸)، حق اشتراک واحدهای پرورش ماهیان گرمابی و سردابی به صورت مساوی تعیین می‌شود. در ماده مذکور حق اشتراک هر ۱۰۰۰ مترمکعب مزرعه آبی‌پروری معادل حق اشتراک یک هکتار زراعت آبی همان منطقه تعیین شده است (پیوست). همچنان که ملاحظه می‌شود پایه محاسباتی حق اشتراک آبی‌پروری مبتنی بر حق اشتراک زراعت است.

• آب صنعتی

حق اشتراک صنایع و معادن نیز با استفاده از آیین‌نامه اجرایی ماده ۶۳ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت محاسبه و دریافت می‌شود. بخشنامه مورخ ۷۸/۳/۱۲ وزیر وقت نیرو (پیوست) به مثابه روش‌شناسی محاسبه حق اشتراک آب صنعتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

• پساب تصفیه شده

با توجه به تعریف اصطلاح «تامین آب» در بند «ب» ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، که بهره‌برداری از پساب‌ها و زهاب‌ها را در زمره طرح‌های تامین آب دانسته است می‌توان تعرفه حق اشتراک منابع مذکور را نظیر منابع آب سطحی محاسبه کرد. در زمینه پساب تصفیه شده قانون و آیین‌نامه دیگری که سازوکار تعرفه را مشخص نماید وجود ندارد.

شماره روزنامه رسمی ۱۵۰۳۳-۷۵/۷/۱۹

شماره ۶۸۰۶/ت ۱۵۷۰۰ هـ

تاریخ ۱۳۷۵/۶/۲۶

وزارت کشاورزی - وزارت نیرو - وزارت جهاد سازندگی

سازمان برنامه و بودجه

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۵/۶/۱۱ بنا به پیشنهاد مشترک شماره ۱۰۲/۳۳۲۹/۲۲۳۰ مورخ ۱۳۷۴/۷/۱۲ وزارتخانه های نیرو، کشاورزی و جهاد سازندگی و سازمان برنامه و بودجه و به استناد بند «ط» تبصره (۱۹) قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۳ - و ماده (۵۱) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - آیین نامه اجرایی بهینه سازی مصرف آب کشاورزی را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه اجرایی بهینه سازی مصرف آب کشاورزی

فصل اول: کلیات و مبانی

ماده ۱- محاسبات لازم درباره خالص نیاز آبی محصولات مختلف کلیه مناطق آبیاری و همچنین تعیین الگوی مصرف بهینه بر اساس ضمیمه شماره (۱) این آیین نامه، توسط کمیته کارشناسی مرکب از یک نفر نماینده از هر یک از وزارتخانه های نیرو و کشاورزی و بر مبنای طرحی که در این خصوص تهیه خواهد شد برای کلیه مناطق آبیاری کشور و با بهره گیری از کلیه امکانات موجود و وزارتخانه، ظرف دوازده ماه پس از تصویب این آیین نامه صورت خواهد گرفت و نتایج حاصل طی گزارشی به وزارتخانه های یاد شده تسلیم خواهد شد. این گزارش پس از تایید وزرای کشاورزی و نیرو و تصویب هیأت دولت به عنوان یک سند ملی در مورد الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی به کار گرفته می شود.

ماده ۲- تا زمان انجام محاسبات موضوع ماده (۱) به منظور ایجاد سرعت لازم در اجرای این آیین نامه، الگوی مصرف بهینه بر اساس مفاد مندرج در ضمیمه شماره یک این آیین نامه وزارت نیرو و بر پایه اطلاعات موجود در بانک اطلاعاتی طرح جامع آب کشور، طرحهای جامع کشاورزی، آبخیزداری و همچنین سازمانهای آب منطقه ای و سازمانهای کشاورزی در هر یک از مناطق آبیاری در مدت سه ماه پس از تصویب این آیین نامه تعیین می شود گزارش تهیه شده پس از اخذ تایید وزارت کشاورزی به

طور موقت و تا زمان اعمال نتایج حاصل از ماده (۱) این آیین نامه مبنای محاسبه الگوی مصرف بهینه آب و در نهایت تحویل حجمی آب قرار خواهد گرفت.

ماده ۳- وزارت کشاورزی مکلف است به منظور تحقق مفاد این آیین نامه الگوهای کشت در هر یک از مناطق آبیاری کشور را بر اساس سیاستهای ملی و منطقه ای، منابع آب و خاک و ضوابط بهره برداری مطلوب و دیگر عوامل موثر مشخص و ظرف دو ماه به وزارت نیرو اعلام نماید

تبصره ۱- حکم نماینده وزارت نیرو در کمیته کارشناسی موضوع ماده (۱) این آیین نامه، از طرف وزیر نیرو و حکم نماینده وزارت کشاورزی از طرف وزیر کشاورزی صادر خواهد شد و دبیرخانه آن در وزارت کشاورزی متمرکز خواهد بود. کمیته می تواند در جهت انجام وظایف ذی ربط، از کارشناسان یا مشاورین ذی صلاح استفاده نماید

تبصره ۲- در صورتی که بر اساس این ماده، وزارت کشاورزی به هر دلیلی در بعضی از مناطق نتواند الگوهای کشت را بر حسب درخواست وزارت نیرو به موقع در اختیار وزارتخانه یاد شده قرار دهد، وزارت نیرو مجاز است نسبت به انتخاب الگوی کشت موقت به مدت یک سال در هر یک از استانها اقدام نماید

تبصره ۳- مدت ارائه اطلاعات مورد نیاز الگوی کشت از طرف وزارت کشاورزی در خصوص ماده (۲) این آیین نامه دو ماه پس از تصویب این آیین نامه می باشد

تبصره ۴- وزارتخانه های نیرو، کشاورزی، جهاد سازندگی و دستگاه های تابعه آنها و همچنین سایر دستگاههای دولتی مکلفند اطلاعات، مدارک و تسهیلات لازم را در اجرای وظایف کمیته ماده (۱) این آیین نامه فراهم نمایند و در اختیار کمیته یاد شده قرار دهند

ماده ۴- با انجام محاسبات موضوع ماده (۱) این آیین نامه و اعلام الگوهای کشت برابر ماده (۳) این آیین نامه توسط وزارت کشاورزی و با توجه به نقطه تحویل آب مشخص شده در مواد (۸) و (۱۵) این آیین نامه، مقدار آب قابل تحویل یا الگوی مصرف بهینه آب برای هر یک از مناطق آبیاری کشور، برابر فرمول ضمیمه شماره (۱) این آیین نامه به دست می آید. شیوه تحویل حجمی آب برای مصارف کشاورزی در مورد آبهای سطحی و زیرزمینی بر اساس مواد موضوع فصلهای دوم و سوم این آیین نامه خواهد بود.

ماده ۵- به منظور تحقق اهداف این آیین نامه و در راستای سیاستهای دولت و برای فراهم آوردن شرایط لازم برای بهره وری بهتر از منابع آب و جلب مشارکت بهره برداران ، وزارت کشاورزی مکلف است ظرف حداکثر دو سال پس از تاریخ تصویب این آیین نامه نسبت به ایجاد و سازماندهی تشکلهای قانونی مناسب در اراضی تحت پوشش شبکه های آبیاری موضوع این آیین نامه ، نظیر شرکتهای تعاونی کشت و صنعت و تجاری ، انجمنهای بهره برداری و تشکلهای کشاورزی برای تحویل حجمی آب در منطقه تحویل به این نوع تشکلهای که ترتیبات آن در فصل دوم این آیین نامه مشخص شده است ، اقدام نماید . وزارت نیرو مکلف است ضمن همکاری با وزارت کشاورزی و تشکلهایی که توسط وزارت تعاون و یا موافقت وزارت کشاورزی برای انجام کار کشاورزی ایجاد شده باشند در جهت ایجاد تشکلهای فوق الذکر نسبت به تحویل حجمی آب ، تنها به تشکلهای بهره برداری معرفی شده از طرف وزارت کشاورزی اقدام نماید (ماده ۵ به موجب اصلاحیه شماره ۱۲۷۸۴۵/ت ۱۷۳۸۰ هـ مورخ ۲۷/۳/۷۶ اصلاح گردیده است).

تبصره ۱- تا زمان معرفی تشکلهای موضوع این ماده ، سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان به اقتضای مورد ، نسبت به تحویل آب به نماینده مصرف کنندگان در نقاط تحویل ، اقدام خواهند نمود.

تبصره ۲- سایر وزارتخانه ها و سازمانها و دستگاه های دولتی ذی ربط و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلفند در اجرای مفاد این ماده همکاری لازم را با وزارت کشاورزی به عمل آورند.

فصل دوم: تحویل حجمی آب در شبکه های آبیاری

ماده ۶- سازمان های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند نسبت به تحویل آب مورد نیاز مصرف کنندگان هر منطقه بر اساس الگوی مصرف بهینه آب که بر اساس مفاد این آیین نامه تعیین می شود اقدام نمایند

ماده ۷- صدور پروانه مصرف بهینه آب برای مصرف کنندگان آب کشاورزی برابر ضوابط این آیین نامه بر اساس فرم ضمیمه شماره (۲) به عهده سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان خواهد بود و پروانه های صادر شده ، جایگزین پروانه های قبلی خواهد بود . بدین منظور کمیسیونی مرکب از سه نفر ، شامل نمایندگان سازمانهای کشاورزی استانها یا مناطق ، سازمان آب منطقه ای ذی ربط و یک نفر کارشناس حقوقی تشکیل می شود . احکام نماینده سازمان کشاورزی از طرف رئیس سازمان

کشاورزی استان یا منطقه و احکام نماینده سازمان آب منطقه ای و کارشناس حقوقی از طرف مدیر عامل سازمان آب منطقه ای ذیربط صادر خواهد شد.

ماده ۸- پس از تعیین میزان آب قابل تحویل با الگوی مصرف بهینه آب در هر یک از مناطق آبیاری، آب به صورت حجمی تحویل می شود. محل تحویل حجمی آب بر اساس مفاد این آیین نامه در خصوص شبکه های آبیاری، نقطه شروع آبرگیری اراضی تحت پوشش و تشکلهای بهره برداری خواهد بود. این محل برای شبکه های مدرن حداقل در ابتدای کانالهای فرعی و شبکه های تلفیقی و سنتی بر حسب مورد و بنا به تشخیص سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان خواهد بود

ماده ۹- برای تحقق تحویل حجمی آب، کلیه سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند ظرف حداکثر یک سال پس از تصویب و ابلاغ این آیین نامه، نسبت به تاسیس سیستمهای اندازه گیری جریان آب در نقاطی که دارای شرایط مندرج در ماده (۸) این آیین نامه می باشد، با استفاده از تجهیزات مناسب برحسب مورد و با هزینه مصرف کنندگان اقدام نمایند، به طوریکه با بهره برداری از این تجهیزات بتوان با دقت قابل قبول آب تحویلی را اندازه گیری و محاسبه نمود

ماده ۱۰- تدابیر اجرایی و اقتصادی برای مصرف بهینه آب کشاورزی موضوع این آیین نامه به شرح زیر تعیین می شود:

الف: میزان آب بهای کشاورزی آبهای سطحی در خصوص مصرف کنندگانی که میزان آب تحویلی برای آنان برابر الگوی مصرف بهینه آب باشد، برحسب اینکه اراضی در محدوده شبکه های مدرن، تلفیقی یا سنتی قرار داشته باشد برابر قانون تثبیت آب بهای زراعی و آیین نامه های اجرایی ذی ربط اخذ می شود.

ب - آب بهاء طبق قانون تثبیت آب بهای زراعی محاسبه و دریافت می شود. (بند ب ماده ۱۰ به موجب اصلاحیه شماره ۶۲۰۳/ت ۱۸۰۱۷ هـ مورخ ۱۱/۵/۷۶ اصلاح گردیده است).

میزان آب تحویلی به هر هکتار بر اساس الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی می باشد و حجم آب تحویلی ملاک محاسبه آب بها خواهد بود

ماده ۱۱- در مورد مصرف کنندگانی که با اعمال شیوه های مختلف مدیریت مصرف ، بتوانند با حفظ میزان تولید در واحد سطح برای یک الگوی کشت مقرر مصارف را تقلیل دهند ، امتیازاتی به شرح زیر تعلق خواهد گرفت:

الف : کاهش نرخ آب بها به نسبت درصد صرفه جویی در الگوی مصرف بهینه آب

ب - ایجاد تسهیلات در تحویل نهاده های یارانه ای و تحویل ماشین آلات کشاورزی

ج - اجازه توسعه کشت در اراضی تحت پوشش نقاط تحویلی آب به تناسب صرفه جویی در مصارف آب

د - دریافت تسهیلات لازم برابر تبصره (۷۶) قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۳ برای تهیه طرح و نقشه و همچنین دریافت تسهیلات اعتباری ارزان قیمت و طولی مدت به منظور اجرای طرحهای توسعه و ایجاد شبکه های تحت فشار ترتیبات لازم در خصوص اعطای تسهیلات موضوع این ماده به جز بند (د) که چهارچوب آن را آیین نامه اجرایی تبصره (۷۶) قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۳ - تعیین نموده به عهده کمیسیون مرکب از یک نفر از سازمانهای آب منطقه ای و یا سازمان آب و برق خوزستان و یک نفر از سازمان کشاورزی هر استان یا مناطق خواهد بود . احکام نمایندگی سازمان آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان از طرف مدیر عامل سازمان آب منطقه ای یا آب و برق خوزستان و احکام نمایندگی سازمانهای کشاورزی در هر استان یا منطقه از طرف رییس سازمان کشاورزی ذی ربط صادر خواهد شد

فصل سوم: کنترل حجمی آب در چاههای عمیق و نیمه عمیق

ماده ۱۲- از تاریخ تصویب این آیین نامه سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند آب مورد نیاز اراضی تحت پوشش چاههای عمیق و نیمه عمیق را بر اساس ضوابط این آیین نامه و برابر فرم ضمیمه شماره (۳) تعیین نمایند

ماده ۱۳- کنترل حجم آب تخلیه شده برای مصارف کشاورزی اراضی تحت پوشش چاههای عمیق و نیمه عمیق در مناطق مختلف ، با توجه به نوع کشت مندرج در پروانه ، بر مبنای ضوابط این آیین نامه توسط سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان صورت خواهد گرفت

ماده ۱۴- کلیه پروانه های صادر شده تا تاریخ تصویب این آیین نامه با رعایت اولویت دشتهای ممنوعه بحرانی و ممنوعه و با توجه به نوع کشت و سطح اراضی تحت کشت هر چاه ، بر اساس ماده (۱۲) این آیین نامه اصلاح و پروانه های جدید برابر ضوابط این آیین نامه صادر خواهد شد.

تبصره ۱- مفاد تبصره (۳) ماده (۷) درباره آبهای زیرزمینی نیز قابل اعمال است.

ماده ۱۵- نقطه اندازه گیری میزان آب تخلیه شده برای اراضی تحت پوشش چاههای عمیق و نیمه عمیق در سرچاه خواهد بود

ماده ۱۶- شرکتهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان مکلفند کلیه چاههای عمیق و نیمه عمیق حوزه عمل خود را در مناطق ممنوعه و ممنوعه بحرانی ، ظرف دو سال از تصویب این آیین نامه و در بقیه مناطق تا پایان برنامه دوم به کنتور حجمی مجهز نموده و پلمپ نمایند . هزینه های نصب و نگهداری از این تجهیزات به عهده صاحبان پروانه چاهها بوده و شرکتهای آبهای منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان آمار و اطلاعات آب تخلیه شده را از طریق این تجهیزات جمع آوری خواهند کرد.

تبصره ۱- چنانچه بنا به تشخیص ماموران موضوع ماده (۳۰) قانون توزیع عادلانه آب مشخص شود که پلمپ کنتورهای نصب شده شکسته شده یا به نحوی آسیب دیده اند که میزان تخلیه آبهای زیرزمینی را با دقت مناسب تعیین نمی کنند برای بار اول به صاحبان کنتورها جهت ترمیم و تعمیر مجدد ، دریافت اخطار میشود و در صورت تکرار نسبت به توقف بهره برداری تا رفع نقص و اخذ تعهد عدم تکرار از طرف ماموران سازمان آب و برق خوزستان اقدام خواهد شد .

ماده ۱۷- از تاریخ تصویب این آیین نامه در مورد اراضی زیر پوشش بهره برداری از چاههای عمیق و نیمه عمیق که روی آنها کنتور حجمی نصب شده است ، حجم آب ثبت شده توسط کنتورهای نصب شده ملاک محاسبه حق النظاره ها خواهد بود . از زارعینی که حجم آب مصرفی آنها برابر کنتور مطابق الگوی مصرف بهینه آب مندرج در پروانه های صادر شده باشد فقط حق النظاره مندرج در آیین نامه اجرایی قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - اخذ خواهد شد . در مورد زارعینی که مصارف آنها بیش از الگوی مصرف مندرج در پروانه های صادر شده باشد ، علاوه بر حق النظاره ها مبالغی به شرح زیر برای هزینه های جبرانی اخذ خواهد شد الف - در مناطق ممنوعه و ممنوعه بحرانی تا ده درصد (۱۰٪) الگوی مصرف بهینه آب نسبت به مازاد بر حجم تعیین شده در الگوی مصرف بهینه آب دو درصد (۲٪) و برداشت ده درصد (۱۰٪) تا حداکثر بیست و پنج درصد (۲۵٪) مصرف بهینه آب نسبت به مازاد ده

درصد (۱۰٪) تا حداکثر (۲۵٪) مصرف بهینه آب نسبت به مازاد ده درصد (۱۰٪) ارزش تولیدات اراضی تحت پوشش ب - در مناطق آزاد تا ده درصد (۱۰٪) الگوی مصرف بهینه نسبت به مازاد بر حجم تعیین شده در الگوی مصرف بهینه آب یک درصد (۱٪) و برداشت از ده درصد (۱۰٪) تا حداکثر بیست و پنج درصد (۲۵٪) الگوی مصرف بهینه آب نسبت به مازاد چهار درصد (۴٪) ارزش تولیدات اراضی تحت پوشش ج - در صورتی که به هر دلیلی آب تخلیه شده بیش از بیست و پنج درصد (۲۵٪) الگوی مصرف بهینه آب باشد، میزان هزینه های جبرانی اخذ شده توسط سازمانهای آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان به ازای هر پنج درصد (۵٪) مازاد بر بیست و پنج درصد (۲۵٪) یک درصد (۱٪) ارزش تولیدات اراضی تحت پوشش خواهد بود.

تبصره ۱- در مورد چاههایی که مجهز به کنتور حجمی نشده اند ملاک محاسبه حق النظاره پروانه های صادر شده خواهد بود و هزینه های جبرانی برای مصارف مازاد بر میزان مندرج در پروانه برابر بندهای (الف)، (ب)، (ج) اخذ خواهد شد.

تبصره ۲- اخذ مبالغ مندرج در بندهای (الف)، (ب)، (ج) برای دو سال زراعی امکان پذیر است و پس از آن از طرف سازمانهای آب منطقه ای یا سازمان آب و برق خوزستان اخطار لازم برای رعایت مفاد پروانه صادر شده به دارنده پروانه داده خواهد شد و در صورت عدم رعایت نسبت به توقف بهره برداری از چاه اقدام می شود، ادامه بهره برداری منوط به تسویه حساب و سپردن تعهد قانونی در مورد رعایت الگوی مصرف بهینه آب خواهد بود.

تبصره ۳- از تاریخ تصویب این آیین نامه صدور مجوز کف شنی و یا جابجایی چاهها، تنها در صورت ارایه برنامه تبدیل و تغییر سیستم آبیاری با تایید سازمانها و مراکز خدمات کشاورزی در استانها و مناطق، به نحوی که موجب افزایش بازده مصارف آب باشد عملی خواهد بود.

ماده ۱۸- صاحبان پروانه های چاههای عمیق و نیمه عمیق می توانند در صورت رعایت مفاد ماده (۱۱) از مزایای موضوع ماده یاد شده بهره مند شوند.

ماده ۱۹- وزارتخانه های نیرو و کشاورزی موظفند تدابیر اجرایی لازم برای سازماندهی بانکهای اطلاعاتی در زمینه جمع آوری و پردازش و تولید اطلاعات ناشی از عملکرد های این آیین نامه را اتخاذ و نسبت به مبادله اطلاعات به طور مستمر اقدام نمایند.

ماده ۲۰- مسئولیت اجرایی این آیین نامه برحسب مورد بر عهده سازمانهای آب منطقه ای یا سازمان آب و برق خوزستان یا سازمانهای کشاورزی استانها و مناطق خواهد بود

ماده ۲۱- هزینه های ناشی از اجرای این آیین نامه به عهده تولید کنندگان کشاورزی خواهد بود در تعیین قیمتهای تضمینی محصولات کشاورزی که هر سال به تصویب هیات دولت می رسد لحاظ خواهد شد

ماده ۲۲- در کلیه بندها و مفاد این آیین نامه ، در موارد مصارف آب مربوط به وظایف وزارت جهاد سازندگی و سازمانهای جهاد سازندگی استان مربوط جایگزین وزیر کشاورزی و سازمانهای کشاورزی استان خواهند شد و کمیته ها و کمیسیون های موضوع این آیین نامه با حضور نمایندگان وزارت نیرو ، وزارت کشاورزی و وزارت جهاد سازندگی حسب مورد تشکیل خواهد شد.

ماده ۲۳- با تصویب این آیین نامه کلیه مقررات مغایر با مفاد آن لغو می شود.

ماده ۲۴- این آیین نامه و ضمایم آن از تاریخ تصویب لازم الاجرا می باشد.

معاون اول رئیس جمهور - حسن حبیبی

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیات وزیران

شماره: ۶۲۰۳۱/ت ۱۸۰۱۷ هـ

تاریخ: ۱۳۷۶/۵/۱۱

بسمه تعالی

**وزارت کشاورزی - وزارت نیرو - وزارت جهاد سازندگی
سازمان برنامه و بودجه**

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۶/۵/۸ با توجه به نظر ریاست محترم مجلس شورای اسلامی (موضوع نامه شماره ۱۴۹۰/هـ/ب مورخ ۱۳۶۷/۲/۱) تصویب نمود:

متن زیر جایگزین بند «ب» ماده (۱۰) آیین نامه اجرایی بهینه سازی مصرف آب کشاورزی (موضوع تصویب نامه شماره ۶۸۰۶/ت ۱۵۷۰۰ هـ مورخ ۱۳۷۶/۶/۲۶) می شود:

«ب - آب بها، طبق قانون تثبیت آب بهای زراعی محاسبه و دریافت می شود.

میزان آب تحویلی به هر هکتار بر اساس الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی می باشد و حجم آب تحویلی ملاک محاسبه آب بها خواهد بود.»

حسن حبیبی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضائیه، دفتر معاون حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، دفتر معاون اجرایی رئیس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، دیوان محاسبات کشور، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، اداره کل حقوقی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و موسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، دفتر هیأت دولت و روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ می شود.

بسمه تعالی

پیش‌نویس آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب‌بهای زراعی (غیر قابل استناد)

هیات وزیران در جلسه بنا به پیشنهاد وزرات نیرو و به استناد قسمت اخیر بند اول اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تنفیذ ماده ۱۰۷ قانون برنامه سوم توسعه در بند «الف» ماده ۱۷ قانون برنامه چهارم توسعه فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی جمهوری اسلامی ایران، آیین‌نامه اجرایی قانون تثبیت آب‌بهای زراعی مصوب ۱۳۶۹/۰۶/۱۴ مجلس شورای اسلامی را به شرح ذیل اصلاح و تصویب نمود. این آیین‌نامه با ۱۰ ماده و ۱۷ تبصره، جایگزین آیین‌نامه مورخ ۱۳۷۰/۰۱/۲۶ صادره از سوی وزارت نیرو می‌شود و از تاریخ تصویب، لازم‌الاجرا است.

ماده ۱- تحویل آب به کشاورزان باید براساس مقررات قانون توزیع عادلانه آب و آیین‌نامه اجرایی فصل دوم آن و آیین‌نامه اجرایی مصرف بهینه آب کشاورزی، به صورت حجمی و براساس سند ملی آب مصوب ۱۳۷۷/۰۸/۱۳ هیات وزیران انجام شود.

تبصره: تحویل آب به سایر مصرف‌کنندگان در بخش صنعت، شرب و بهداشت، خدمات، آبی‌پروری و دام و طیور باید به صورت حجمی و مطابق الگوی مصرف بهینه هر بخش و یا براساس پروانه بهره‌برداری صادره انجام و نرخ‌گذاری آب مطابق مقررات و یا توافقات مرتبط خواهد بود.

ماده ۲- تعرفه آب کشاورزی (تعرفه خدمات آبیاری) مطابق در صدهای مندرج در قانون تثبیت آب‌بهای زراعی، و حجم آب قابل تحویل در هر منطقه/ دشت، مطابق سند ملی آب و با هدف حمایت از محصولات استراتژیک تا زمان تحقق مندرجات ماده (۵) توسط هیات مدیره هر یک از شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان تعیین می‌شود.

تبصره ۱- آب بهای کشاورزی، با اعمال تعرفه مصوب به حجم آب تحویلی به مصرف‌کنندگان در نقاط تحویل آب براساس مقادیر اندازه‌گیری شده توسط ابزار منصوبه در نقاط تحویل تعیین و دریافت می‌شود.

تبصره ۲- آب بهای آب استحصال شده از چاه‌ها براساس حجم آب قرائت شده به‌وسیله ابزار اندازه‌گیری کنتور هوشمند آب و برق، کنتور حجمی و ...، حداقل درصد مندرج در قانون تثبیت آب‌بهای زراعی تعیین می‌شود.

تبصره ۳- در چاه‌هایی که فاقد ابزار اندازه‌گیری باشند حجم آب مندرج در پروانه بهره‌برداری ملاک تعیین آب‌بها خواهد بود.

تبصره ۴- در صورتی که آبدهی فعلی چاه کم‌تر از میزان حجم آب مندرج در پروانه بهره‌برداری باشد به شرط پیشنهاد اصلاح پروانه توسط متقاضی ملاک تعیین آب‌بها میزان آبدهی فعلی چاه خواهد بود.

تبصره ۵- در صورتی که آب شبکه های آبیاری و زهکشی به طور مشترک و تلفیقی از منابع آب سطحی و زیرزمینی تامین شود، تمامی هزینه های استحصال و بهره برداری و نگهداری چاه ها نیز علاوه بر درصدهای مندرج در قانون تثبیت آب بهای زراعی، در محاسبه تعرفه آب کشاورزی (تعرفه خدمات آبیاری) لحاظ می شود.

تبصره ۶- در مواردی که از آب های زیرزمینی و یا سطحی به طریق پمپاژ در تنظیم آب شبکه های آبیاری و زهکشی استفاده می شود علاوه بر آب بهای کشاورزی، باید هزینه های پمپاژ براساس هزینه های نگهداری و تعمیرات و بهره برداری نیز به طور جداگانه محاسبه و دریافت شود.

ماده ۳- در اجرای قانون تثبیت آب بهای زراعی، تعاریف شبکه های آبیاری و زهکشی به قرار زیر می باشد.

الف- شبکه آبیاری و زهکشی مدرن

شبکه آبیاری و زهکشی مدرن به مجموعه ای از تاسیسات آبیاری گفته می شود که از امکانات و قابلیت های تامین آب مطمئن (سد مخزنی یا رودخانه با دبی پایه مطمئن) برخوردار و دارای تاسیسات آبیگر (سد انحرافی یا ایستگاه پمپاژ) و کانال های اصلی، درجه یک و دو باشد.

ب - شبکه آبیاری نیمه مدرن

شبکه آبیاری نیمه مدرن به مجموعه ای از تاسیسات آبیاری اطلاق می شود که حداقل یکی از مجموعه امکانات و قابلیت های زیر را داشته باشد:

۴- تاسیسات انحراف آب بر روی رودخانه با دبی پایه مطمئن، همراه با کانال اصلی انتقال آب

۵- مجموعه انهار سنتی در آبخور سد مخزنی

ج- شبکه آبیاری سنتی

به هر سامانه آبیاری که فاقد امکانات و قابلیت های فوق باشد، اما از آب تنظیمی استفاده نماید شبکه آبیاری سنتی گفته می شود.

تبصره: به هر شبکه آبیاری مدرن، نیمه مدرن و یا سنتی که آب آن توأمان و به طور مشترک از منابع آب سطحی و زیرزمینی تامین شود، شبکه آبیاری تلفیقی اطلاق می شود. بنابراین یک شبکه آبیاری مدرن، نیمه مدرن و سنتی می تواند تلفیقی نیز باشد.

ماده ۴- به منظور تشویق کشاورزان در رعایت الگوی کشت (سند ملی آب) و افزایش عملکرد اقتصادی محصول و به کارگیری روش های نوین آبیاری و کاهش مصرف آب (کم تر از الگوی مصرف بهینه) در واحد سطح تا زمان تحقق مندرجات ماده ۵ تخفیفات زیر قابل اعمال خواهد بود.

تبصره ۱- به شکل های آب بران اجازه داده می شود مقادیر آب صرفه جویی شده را با به کارگیری روش های نوین آبیاری در بازارهای محلی آب به فروش برسانند.

تبصره ۲- در مناطقی که تشکلهای آب بران نسبت به تحویل آب و توزیع آب به ذینفعان اقدام می نمایند مشمول ۱۰ درصد تخفیف در آب بها خواهند بود.

تبصره ۳- رعایت الگوی کشت منطقه و افزایش عملکرد اقتصادی محصول در واحد سطح با تایید و اعلام سازمان جهاد کشاورزی استان شامل تخفیفات زیر می شود.

برداشت محصول از ۱/۵ برابر تا ۲ برابر متوسط ۵۰ درصد قیمت مازاد برداشت شده تخفیف

برداشت محصول از ۲ برابر متوسط به بالا مازاد برداشت شده از متوسط رایگان

ماده ۵- به منظور تشویق تشکلهای آب بران و یا سازمانهای آب بران برای مشارکت در مدیریت شبکههای آبیاری و زهکشی، به طریق زیر اقدام می شود:

۱- در صورت تمایل تشکلهای آب بران به انجام تمام یا بخشی از خدمات یا فعالیت های مربوط به بهره برداری، نگهداری و مدیریت شبکههای آبیاری و زهکشی و احراز توانمندی آنها، شرکت های سهامی آب منطقه ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان مجازند با انعقاد پیمان، نسبت به واگذاری انجام خدمات مورد نظر به تشکلهای اقدام نمایند.

۲- در صورت واگذاری مالکیت و مدیریت شبکههای آبیاری و زهکشی به سازمانهای آب بران (پس از احراز توانمندی های لازم در آنان)، مسوولیت و اختیارات تعیین میزان تعرفه و دریافت آب بها بر عهده سازمانهای آب بران خواهد بود.

۳- کشاورزان ذینفع و سازمانهای آب بران موظف هستند حداکثر تا ۵۰ درصد آب بهای مندرج در قانون تثبیت آب بهای زراعی را بابت هزینه های بهره برداری و نگهداری و تعمیرات تاسیسات بالادستی (سدهای انحرافی و یا مخزنی) که در اختیار دولت می باشد به شرکت های آب منطقه ای و یا سازمان آب و برق خوزستان پرداخت نمایند.

۴- تا زمان فراهم شدن آمادگی لازم در سازمانهای آب بران به شرط ابراز تمایل کشاورزان ذینفع و سازمانهای آب بران، شرکت های سهامی آب منطقه ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان باید مدیریت آبیاری در سطح هر یک از شبکه های آبیاری و زهکشی را زیر نظر هیات امنایی مرکب از نمایندگان کشاورزان ذینفع و آب بران (۴ تا ۶ نفر) و نمایندگان شرکت آب منطقه ای و سازمان جهاد کشاورزی ذی ربط و شورای اسلامی محل (هر کدام یک نفر)، انجام دهند. در این صورت، مسوولیت و اختیارات تعیین میزان تعرفه آب و نظارت بر مدیریت شبکه و هزینه کرد درآمدهای حاصل، بر عهده هیات امنای مذکور می باشد.

تبصره ۱- تعداد نمایندگان آب بران برای هیات امنای در شبکه های آبیاری و زهکشی تا وسعت ۳۰ هزار هکتار، ۴ نفر و بیش از ۳۰ هزار هکتار، ۶ نفر خواهد بود.

تبصره ۲- نمایندگان آب بران در هیات امنای از بخش های بالادست، میانی و پایین دست هر شبکه آبیاری و زهکشی توسط آب بران انتخاب و از سوی سازمان جهاد کشاورزی به شرکت سهامی آب منطقه ای ذی ربط یا شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان معرفی می شوند.

تبصره ۳- احکام اعضای هیات امناء برای مدت ۲ سال توسط مدیرعامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای ذی‌ربط یا شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان صادر می‌شود.

تبصره ۴- در صورت عدم وجود محدودیت‌های فنی و اجرایی با تایید شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط به تشکلهای آب بران اجازه داده می‌شود مقادیر آب صرفه‌جویی شده را با به‌کارگیری روش‌های نوین آبیاری، در بازارهای محلی آب به فروش برسانند.

ماده ۶- مصرف آب اضافه بر نیاز واقعی کشت مشمول دریافت آب‌بهای بیش‌تری به شرح زیر خواهد بود.

تبصره ۱- در صورت تجاوز بهره‌برداران آب زیرزمینی از سقف مندرج در پروانه بهره‌برداری، شرکت موظف است ضمن ارائه دستورهای فنی، فرصت مناسبی را برای تقلیل میزان برداشت در حد مجاز تعیین و براساس ماده ۲۵ قانون توزیع عادلانه آب با بهره‌برداران رفتار نماید. در دشت‌های ممنوعه بحرانی و ممنوعه، متخلفین در بار نخست ملزم به جبران آب مازاد برداشتی بوده و در صورت تکرار، نسبت به لغو پروانه بهره‌برداری آن‌ها براساس مقررات مربوطه اقدام خواهد شد.

تبصره ۲- آب بهای مصارف مازاد بر الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی با استناد به مجوزهای قانونی اخذ شده و یا تصویب هیات مدیره شرکت براساس هزینه‌های مدیریت، نگهداری، تعمیرات، بهره‌برداری و جایگزینی از تاسیسات تعیین و دریافت می‌شود.

ماده ۷- میزان متوسط برداشت محصول از هر هکتار با توجه به آمار مرکز آمار ایران و با تصویب هیات مدیره هر یک از شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان تعیین می‌شود.

ماده ۸- قیمت واحد محصول در مورد محصولات که دارای قیمت تضمینی مصوب شورای اقتصاد نیستند، براساس قیمت‌های فروش محصولات کشاورزی، مندرج در آخرین آمارنامه مرکز آمار ایران و با اعمال میانگین روند رشد قیمت محصولات در مآخذ مذکور برای سال زراعی مورد نظر محاسبه می‌شود.

ماده ۹- در صورتی که مصرف کنندگان آب کشاورزی بدون عقد قرارداد و یا مغایر با قرارداد منعقد و یا بیش از میزان حجم آب مندرج در پروانه بهره‌برداری اقدام به کشت محصول با آب غیرمجاز نماید، شرکت مجاز خواهد بود علاوه بر دریافت آب‌بها و جرایم مندرج در تبصره (۱ و ۲) ماده (۶) از طریق قانونی، متخلف را تحت پیگرد قرار دهد. تجدید قرارداد تحویل آب به مشترک و یا تمدید پروانه بهره‌برداری صادره پس از وصول آب‌بها و جرایم مربوطه می‌باشد.

ماده ۱۰- در صورتی که هر یک از مصرف کنندگان آب، به هر دلیل و عنوان در مهلت مقرر نسبت به پرداخت آب‌بهای خود اقدام ننماید شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و شرکت سهامی سازمان آب و برق خوزستان مکلفند آن‌ها را به‌عنوان بدحساب، جهت وصول مطالبات خود طبق ماده ۳۴ قانون توزیع عادلانه آب از طریق مراجع قانونی تحت پیگرد قرار دهند. بدیهی است تجدید قرارداد آبیاری یا تحویل مجدد آب به آنان، منوط به ارائه برگ تسویه حساب خواهد بود.

پیش‌نویس لایحه الحاق دو تبصره به قانون تثبیت آب بهای زراعی (غیرقابل استناد)

تبصره ۱- آب بهای مصارف کشاورزی منطبق بر الگوی مصرف بهینه آب (سند ملی آب) در راستای الگوی کشت (سند ملی آب) متناسب با نوع شبکه، براساس معادل ریالی و متوسط تولید در هکتار محصول در منطقه تعیین و دریافت می‌شود.

تبصره ۲- به استناد بند «الف» ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب برای مصارف مازاد بر الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی، بهای خدمات (آب) با در نظر گرفتن هزینه های مدیریت، نگهداری، تعمیرات، بهره‌برداری و جایگزینی از تاسیسات تعیین و با تصویب شورای اقتصاد دریافت و به مصرف بهره‌برداری صحیح از این تاسیسات می‌رسد.

شرکت مدیریت منابع آب ایران

دستورالعمل کمیته‌های تخصصی تعرفه‌های آب

شماره بازنگری:

شماره سند:

تاریخ بازنگری:

تاریخ صدور:

دریافت‌کنندگان سند برای اجرا:

☐	- شرکت مدیریت منابع آب ایران
☐	- شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان

تولید سند: شرکت مدیریت منابع آب ایران - دفتر برنامه ریزی منابع آب - گروه اقتصاد آب

تهیه	تایید	تصویب
دفتر برنامه ریزی منابع آب محمدتقی توکلی	معاون هماهنگی حوضه های آبریز رضوی نبوی	شرکت مدیریت منابع آب ایران ستار محمودی
امضاء: تاریخ:	امضاء: تاریخ:	امضاء: تاریخ:

بسمه تعالی

ماده ۱- در راستای اجرای بند (۱۴) ماده (۷) اساسنامه شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران و بندهای (۸) و (۹) ماده (۷) اساسنامه شرکت‌های سهامی آب منطقه‌ای و بندهای «الف» و «ب» ماده (۳۳) و ماده (۲) و (۸)، تبصره ذیل ماده (۲۴) قانون توزیع عادلانه آب، (ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت)، قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین و ماده (۵۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، قانون تثبیت آب بهای زراعی، سیاست‌ها و راهبردهای مرتبط مصوب در برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و راهبردهای توسعه بلندمدت منابع آب کشور، دو کمیته تخصصی تعرفه‌های آب زیرزمینی و آب سطحی در شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران تشکیل می‌شود.

ماده ۲- هدف از تشکیل این کمیته‌ها، نظام‌مند شدن فرآیند تدوین، پیشنهاد و ابلاغ تعرفه‌های آب و خدمات وابسته به منظور ایجاد مدیریت مالی مناسب و بازیافت هزینه‌ها، بهبود مدیریت عرضه و تقاضا، حفاظت کمی و کیفی و استفاده کارآمد و بهینه از منابع و تاسیسات آب، انجام هماهنگی‌های لازم با دستگاه‌های ذی‌ربط و نظارت بر اعمال تعرفه‌ها از طریق بازبینی و اعتلای سیاست‌ها و رویه‌های موجود در نظام تعرفه و برقراری نظام اطلاع‌رسانی کارا با سازمان‌ها و مراجع ذی‌ربط می‌باشد.

ماده ۳- حوزه و فهرست تعرفه‌ها و خدمات مرتبط با آب که توسط کمیته‌های مزبور به منظور تعامل با شرکت‌های آب منطقه‌ای مورد توجه قرار می‌گیرد به شرح ذیل می‌باشد:

کمیته تخصصی تعرفه‌های آب سطحی

- کشاورزی (زراعت و باغداری، گلخانه‌ها و گیاهان دارویی، جنگل‌ها و مراتع، فضای سبز، دامداری و طیور، آبی‌پروری (گرمابی، سردابی)
- صنعت
- شرب
- خدمات
- تفریحی و گردشگری
- برقایی
- آب‌های نامتعارف (پساب، آب دریا و....)

کمیته تخصصی تعرفه های آب زیرزمینی

- کشاورزی (زراعت و باغداری، گلخانه ها و گیاهان دارویی، جنگل ها و مراتع، فضای سبز، دامداری و طیور، آبی پروری (گرمایی، سردآبی))
- صنعت
- شرب
- خدمات
- آب بسته بندی
- تفریحی و گردشگری
- خدمات کارشناسی

ماده ۴- حوزه عملکرد کمیته های تخصصی به شرح ذیل می باشد:

- عملیاتی نمودن قوانین مصوب و راهبردهای هیات مدیره
- بررسی، تبیین و استفاده از مبانی قیمت تمام شده
- بازبینی قوانین موجود و ارائه پیشنهادات اصلاحی در چارچوب قوانین و راهبردهای بلندمدت مصوب
- بررسی و پیشنهاد اقدامات لازم به منظور اعتلای زیرساخت ها و مولفه های موثر بر نظام تعرفه به هیات مدیره شرکت مدیریت منابع آب ایران، جهت بررسی و تصویب
- تهیه، تدوین و پیشنهاد آیین نامه ها و شیوه نامه های مورد نیاز به منظور ایجاد هماهنگی در اعمال تعرفه ها
- بررسی و تدوین تعرفه های پیشنهاد شده توسط شرکت های آب منطقه ای
- کنترل و نظارت بر چگونگی اعمال ضوابط و معیارهای تعرفه های ابلاغ شده و تهیه گزارش عملکرد
- شناسایی و تعیین خلاءهای علمی موجود و سفارش پروژه های پژوهشی و الویت بندی نیازهای پژوهشی و استانداردسازی تعرفه ها
- پاسخ به سوالات و ابهامات شرکت های آب منطقه ای و سایر موارد ارجاع شده از طرف دبیرخانه
- برنامه ریزی و نظارت بر جمع آوری آمار و اطلاعات و ایجاد و بهره برداری از بانک های اطلاعاتی مورد نیاز
- برگزاری جلسات و تهیه خلاصه مذاکرات

ماده ۵- ترکیب اعضای کمیته های تخصصی به شرح ذیل می باشد:

۱-۵- کمیته تخصصی تعرفه آب های زیرزمینی

- نماینده دفتر برنامه ریزی منابع آب (عضو اصلی)
- نماینده دفتر حفاظت و بهره برداری از آب های زیرزمینی (عضو اصلی)
- نماینده دفتر بهبود بهره وری و اقتصاد آب و آبفا (عضو اصلی)

- نماینده شرکت آب منطقه‌ای اصفهان (عضو اصلی)
- نماینده شرکت آب منطقه‌ای یزد (عضو اصلی)
- نماینده شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی (عضو اصلی)
- نماینده مدیریت حوضه آبریز ذی‌ربط (برحسب ضرورت)
- نماینده دفتر امور مجامع، بودجه و نظارت مالی (برحسب ضرورت)
- نماینده دفتر حقوقی (برحسب ضرورت)
- نماینده دفتر مهندسی رودخانه و سواحل (برحسب ضرورت)

کمیته تخصصی تعرفه آب‌های سطحی

- نماینده دفتر برنامه‌ریزی منابع آب (عضو اصلی)
- نماینده دفتر بهره‌برداری از تاسیسات آب (عضو اصلی)
- نماینده دفتر بهبود بهره‌وری و اقتصاد آب و آبفا (عضو اصلی)
- نماینده شرکت آب منطقه‌ای اصفهان (عضو اصلی)
- نماینده شرکت آب منطقه‌ای خوزستان (عضو اصلی)
- نماینده شرکت آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی (عضو اصلی)
- نماینده مدیریت حوضه آبریز ذی‌ربط (برحسب ضرورت)
- نماینده دفتر امور مجامع، بودجه و نظارت مالی (برحسب ضرورت)
- نماینده دفتر حقوقی (برحسب ضرورت)
- نماینده دفتر مدیریت امور اقتصادی نیروگاه‌های برقایی (برحسب ضرورت)

تبصره ۱- کمیته‌ها می‌توانند براساس نیاز از نمایندگان سایر دفاتر ستادی، شرکت‌های آب منطقه‌ای، صاحب‌نظران و اساتید دانشگاه‌ها و یا اعضای سایر کمیته‌ها به منظور حضور در جلسات دعوت به عمل آورده و یا نسبت به تشکیل کار گروه‌هایی به منظور بررسی موضوعات خاص، اقدام نمایند.

ماده ۶- دبیرخانه کمیته‌ها در دفتر برنامه‌ریزی منابع آب مستقر بوده و مسوول، دبیر و اعضای کمیته‌های تخصصی به شرح ذیل تعیین می‌شوند:

- مسوول کمیته‌ها، مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی منابع آب
- دبیر کمیته‌ها، نماینده دفتر برنامه‌ریزی منابع آب
- احکام مسوول، دبیر و اعضای کمیته‌ها توسط مدیرعامل شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران، صادر می‌شود.

ماده ۷- در اجرای وظایف تعیین شده برای کمیته های تخصصی و به منظور تفکیک و تعیین حدود وظایف و محدودیت ها، وظایف عمومی و اختصاصی اعضای کمیته های تخصصی به قرار ذیل تفکیک می شود:

۷-۱- وظایف عمومی اعضا

- همکاری و مشارکت فعال در انجام وظایف کمیته های تخصصی مندرج در ماده (۲)، (۳) و (۴) این دستورالعمل، براساس وظایف تعریف شده دفاتر ذی ربط
- شرکت فعال در جلسات کمیته و ارائه نقطه نظرات و پیشنهادات، تهیه و فراهم آوری اطلاعات مورد نیاز در حوزه عملکرد واحد ذی ربط
- پیگیری اجرای تصمیمات اتخاذ شده و مصوبات در دفتر و یا شرکت آب منطقه ای ذی ربط
- بررسی و اظهارنظر درخصوص استعلام ها، شکایات، سوالات و درخواست های مرتبط و موارد مطرح شده در کمیته
- اجرای آزمایشی (پایلوت) شیوه نامه ها، دستورالعمل ها و ... برای شناسایی تنگناها و محدودیت های اجرایی مرتبط با حوزه مسوولیت دفاتر یا شرکت های آب منطقه ای
- انجام محاسبات مرتبط با تعرفه با روش مصوب کمیته، توسط نمایندگان شرکت های آب منطقه ای عضو کمیته به عنوان پایلوت

وظایف مسوول کمیته تخصصی

- مدیریت و اداره جلسات، بررسی و تایید دستور کار جلسات براساس برنامه مصوب سالانه، اعلام زمان و مکان برگزاری جلسات، ایجاد هماهنگی بین اعضا، ارسال خلاصه مذاکرات و انجام مکاتبات لازم
- برنامه ریزی، هدایت، نظارت و ارائه پیشنهادات لازم برای انجام وظایف
- تایید و ارسال منابع مالی لازم پیش بینی شده به منظور انجام وظایف، فعالیت های پیش بینی شده و حق الزحمه جلسات
- معرفی اعضای فعال کمیته جهت تشویق و ایجاد انگیزه لازم در آنها

وظایف دبیر کمیته تخصصی

- هماهنگی با مسوول کمیته جهت تنظیم دستور کار جلسات کمیته و کار گروه های تخصصی براساس برنامه مصوب و موضوعات مرتبط به صورت شش ماهه و تشکیل جلسات، تنظیم خلاصه مذاکرات ارسال آن پیگیری تصمیمات اتخاذ شده در جلسات
- تهیه گزارش ادواری (سه ماهه) نحوه حضور اعضا در جلسات کمیته و ارائه آن به مسوول کمیته

- پیگیری انجام وظایف مندرج در دستورالعمل
- تهیه پیش‌نویس منابع مالی لازم به منظور انجام وظایف، فعالیت‌های پیش‌بینی شده و حق‌الزحمه جلسات اعضا
- ایجاد ارتباط مستمر با دبیرخانه
- اخذ آمار و اطلاعات لازم از مراجع مختلف با رعایت سلسله مراتب
- تبصره ۱- کمیته‌های تخصصی موظفند مواردی را که توسط دبیرخانه به آن‌ها ارجاع می‌شود را حداکثر ظرف مدت ذکر شده در ابلاغیه، بررسی و نتیجه را جهت مراحل بعدی به واحد ذی‌ربط ارسال نمایند.
- ماده ۸- نحوه تنظیم دستور کار و اداره جلسات
 - موارد ارجاع شده از سوی دبیرخانه پس از وصول، در اولین جلسه کمیته مورد بررسی قرار خواهد گرفت.
 - موضوعاتی که به کمیته ارجاع می‌شود، به ترتیب تاریخ در دبیرخانه مورد رسیدگی قرار گرفته و در صورت تایید مسوول کمیته در دستور کار کمیته‌ها قرار می‌گیرد.
 - با تایید مسوول کمیته و موافقت اعضا، موارد فوق‌العاده، خارج از نوبت در جلسه مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.
 - موضوعات مرتبط با یک شرکت آب منطقه‌ای، به طور جداگانه و با حضور نمایندگان دفاتر ذی‌ربط در شرکت مربوطه و یا در حوزه ستادی بررسی و تصمیم‌گیری می‌شود.
- ماده ۹- نحوه تشکیل جلسات
 - برنامه‌ریزی برای جلسات و زمان و مکان برگزاری جلسات در ابتدای هر دوره با هماهنگی اعضا و دبیر کمیته توسط مسوول کمیته انجام و مورد تصویب قرار می‌گیرد (تغییر آن در طول دوره با هماهنگی اعضا بلامانع است).
 - دعوت به جلسات با ذکر تاریخ محل تشکیل و دستور کار جلسه توسط دبیر کمیته و هماهنگی با مسوول کمیته و حداقل ۳ روز قبل از تاریخ جلسه به عمل خواهد آمد.
 - دعوت به جلسات فوق‌العاده به تشخیص مسوول کمیته و یا تقاضای کتبی حداقل نصف اعضا به عمل خواهد آمد.
 - جلسات کمیته با حضور مسوول کمیته یا جانشین وی و اکثریت اعضا رسمیت می‌یابد.
- تبصره ۱- جانشین مسوول کمیته از میان یکی از اعضای کمیته و با تشخیص مسوول کمیته برای یک دوره تعیین می‌شود.
- تبصره ۲- برای یک دوره شش‌ماهه حداکثر ۲ جلسه می‌تواند بدون حضور مسوول کمیته تشکیل شود.
- ماده ۱۰- نظام مشارکت و همکاری اعضای کمیته‌ها
 - کلیه اعضا موظف هستند در جلسات به طور مرتب حضور یابند.
 - غیبت و تاخیر بیش از ۳۰ دقیقه اعضا در صورت جلسه قید می‌شود.
 - در مواردی که غیبت در طول یک دوره سه ماهه کم‌تر از دو جلسه شود، حضور وی به عنوان (حضور منظم) و در غیر این صورت به عنوان (حضور نامنظم) در جلسات در گزارش درج می‌شود.

– چنانچه هر یک از اعضا به دلایل موجه (به تشخیص مسوول کمیته) امکان حضور در جلسه را نداشته باشند، می تواند با هماهنگی و موافقت مسوول کمیته، نماینده ای را به عنوان جانشین خود برای حضور در جلسه معرفی نماید. در این صورت نماینده به بیان نقطه نظرات عضو پرداخته و در مواردی که نیاز به رای گیری باشد، دارای حق رای نمی باشد.

تبصره ۱- دعوت از کارشناسان و مدیران ذی ربط در جلسات با هماهنگی قبلی بلامانع خواهد بود.

تبصره ۲- حضور منظم اعضا در جلسات براساس تشخیص مسوول کمیته، مبنای پرداخت حق الزحمه خواهد داشت.

ماده ۱۱- تصمیمات کمیته با اجماع نظر اعضا اتخاذ می شود و در صورت عدم اجماع، تصمیم گیری براساس رای گیری انجام خواهد شد.

تبصره ۱- در مواردی که بحث در مورد ماده (موادی) از دستور کار جلسه طولانی شود، مسوول جلسه می تواند، ضرورت بررسی بیش تر را توسط یکی از اعضای کمیته یا کارگروهی به مسوولیت یکی از اعضای کمیته و یا دبیرخانه اعلام نماید. در این صورت:

– اگر امکان بررسی براساس امکانات موجود وجود داشته باشد، کمیته ضمن تعیین فرجه زمانی، درخصوص عضو و یا ترکیب کارگروه و یا عنداللزوم نحوه انجام بررسی در دبیرخانه اتخاذ تصمیم می نماید. همچنین موضوع به طور خود کار در دستور کار اولین جلسه بعد از اتمام فرجه زمانی قرار می گیرد.

– اگر نیاز به کار کارشناسی ویژه داشته باشد، کمیته ضمن تعیین شرح وظایف و فرجه زمانی، از طریق واگذاری کار به مشاور، براساس آیین نامه واگذاری موضوع کار را مورد پیگیری قرار می دهد.

تبصره ۲- مواردی از دستور جلسه که به دلیل انقضای مدت جلسه طرح نمی شود، به طور خودکار در دستور کار جلسه بعدی قرار می گیرد.

ماده ۱۲- تنظیم خلاصه مذاکرات و اجرای مصوبات

– خلاصه مذاکرات براساس تفکیک نظرات اعضا توسط دبیر کمیته تهیه و پس از تایید مسوول کمیته و قبل از تشکیل جلسه بعدی برای اعضا ارسال می شود.

– خلاصه مذاکرات جلسه قبل در ابتدای هر جلسه پس از قرائت به تایید اعضا کمیته می رسد.

– مصوبات کمیته، برای کلیه اعضا فارغ از آنکه نسبت به موضوع رای موافق، ممتنع و یا مخالف داده باشند و همچنین فارغ از آنکه در جلسه حضور داشته یا نداشته باشند، لازم الاجرا است.

ماده ۱۳- گردش کار کمیته های تخصصی و نحوه ارتباط آن ها با دبیرخانه و کمیته های منطقه ای

– نتایج اقدامات انجام شده توسط کمیته های منطقه ای در خصوص پیش نویس قوانین، آیین نامه و شیوه نامه ها و دستورالعمل های مورد نیاز، راه کارهای عملیاتی کردن قوانین و مقررات مرتبط با تعرفه ها، جمع آوری آمار و اطلاعات و ایجاد، تکمیل و اصلاح بانک های اطلاعاتی مورد نیاز، تدوین پیشنهاد تعرفه های، تنظیم عملکرد اعمال تعرفه ها و نظارت بر چگونگی اعمال ضوابط و معیارهای تعرفه های ابلاغی، بررسی مشکلات و اعتراضات

اعمال و نحوه اجرای تعرفه‌ها و ارائه راه کارها بعد از بررسی در کمیته‌های تخصصی جهت تصویب به مدیرعامل شرکت ارائه می‌شود. ایشان نیز در صورت ضرورت، موضوع را جهت بررسی به هیات مدیره ارجاع می‌نمایند.

- مسوول کمیته با هماهنگی دبیر، موارد ارجاعی را مورد بررسی قرار می‌دهند. اگر موارد ارجاعی بدون نیاز به تشکیل کمیته قابل تصمیم‌گیری بود، مسوول با هماهنگی دبیر نسبت به انجام آن اقدام می‌نماید. در غیر این صورت، موضوع در کمیته مورد بررسی قرار گرفته و نتایج آن پس از بررسی نهایی و تصویب به دبیرخانه ارجاع می‌شود.

ماده ۱۴- منابع مالی لازم به‌منظور انجام وظایف و فعالیت‌های پیش‌بینی شده در برنامه‌های سالانه از طریق کمیته‌ها پیش‌بینی و پس از تصویب رییس کمیته در قالب نظام بودجه جاری شرکت مدیریت منابع آب تدوین و در اختیار رییس کمیته قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۵- هرگونه اصلاح و یا تغییر در دستورالعمل داخلی و یا تفسیر آن با آرای اکثریت اعضای کمیته و تایید مدیرعامل و یا به تشخیص ایشان توسط هیات مدیره شرکت انجام می‌پذیرد.

ماده ۱۶- مدت اعتبار این دستورالعمل از تاریخ صدور ۲ سال است. انجام اصلاحات قبل از انجام دوره از طریق تصویب مرجع صادر کننده بلامانع می‌باشد. پس از پایان دوره درخصوص اصلاح، تمدید و یا حذف دستورالعمل توسط مرجع صادر کننده تصمیم‌گیری خواهد شد.

منابع و مراجع

- 1- Bos, M. G. and W. Wolters 1990 "Water charges and irrigation Efficiencies" Irrigation and Drainage systems 4: 267-278.
- 2- Tsur, Y. and A. Dinar 1997 "On the Relative efficiency of alternative methods for pricing irrigation water and their Implementation" world bank Economic Review 11: 243-262.
- 3- YACOV T. 2005 "Economic Aspects of irrigation water pricing" Canadian Water Resources journal 30 (1): 31-46
- 4- Johansson, R. C., YACAV. T. Terry L.R., Rachid D. and A. Dinar 2002 "Pricing irrigation water: a review of theory and practice" water policy 4: 173-199.
- 5- Tietenberg, T. (ed) 2006 "Environmental natural resource economic", Pearson Int.
- 6- Ahmad Mahmood (2002) water pricing and markets in the near east: policy issues and option's, water policy, No. 2 p.233.